

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

221B

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ

SAYI 4
TEMMUZ AĞUSTOS
2016
FİYAT 12₺

GAŞUSLUK

BİLDİĞİNİZ GİBİ DEĞİL

EDEBİYATTA VE EKRANDA

A. ÖMER TÜRKES • AHMET ÜMİT
CEYHAN USANMAZ • CELİL OKER • CENK ÇALIŞIR
ELÇİN POYRAZLAR • EROL ÜYEPAZARCI • ESRA ERTAN
İLYAS ÖZTİN • L.C. TYLER • LEVENT CANTEK
OĞUZ EREN • OSMAN AYSU • ÖZGÜR ŞEN • SEVİN OKYAY • SUPHİ VARIM • TİMUR SOYKAN
TÜLAY GÜNEŞ KILIC • YANKI ENKİ • YİĞİLANTE KOCAGÖZ

ALGAN SEZGİNTÜREDİ • ALİ ABADAY
CÜNEYT ÜLSEVER • ÇAĞATAY YAŞMUT • ÇAĞLAN TEKİL
FULYA TURHAN • GÜLCE BAŞER • HEJA BOZYEL
MARTIN EDWARDS • MERVE ÇAY • MURAT BAŞOL

İnsan hiçbir zaman sandığı kadar yalnız değildir

Acı Çikolata'nın yazarından...

Lupita Ütü Yapmayı Seviyordu

EDİTÖRDEN

Algan SEZGİNTÜREDİ

Mr.X sıkıntıyla iç çekti. Durumdan hiç memnun değildi. Beklediği gibi gitmemiştir ve danışmanlarına aldırmadığı, erken davranmadığı, yılının başını küçükken ezmediği için pişmandı. Nasıl görememiştir? Beklenenden çok daha fazla ilgi görmüşlerdi. Başına dert olacak, uyuyan bir kitleyi belki uyandıracaklardı. Hem de gelen istihbarata bakılırsa bu sefer en olmadık konuyu işleyeceklerdi. Sıkıntıyla iç çekti. Sonra kaşları çatıldı bir an. Gözleri parladı; sırtıttı. Gökler Hâkimi projesi ufak bir test sürüşüne hazır. Parmağı düğmeye uzanırken, “Eh,” dedi içinden, “sıcak iflahını keser herhalde bunların...”

Sıcak.

Sahi bu ne sıcak, a dostlar? Küresel ısınmaydı, manyetik kutupların yer değiştirmesiydi, mevsimlerin kaymasıydı vesaire, tamam ama bu ne ya? Mevsim normallerini on küsur derece aşmak nedir? Canları çıksın ve 221B çıkamasın mı diyor birileri? Üstüne bir de ev sahibi evi satsın; Algan bu sıcaklarda kiralık ev arasın; kan ter içinde eşya toplansın; yazılarını, hem de en sevdiği konulardan biri işlenecekken yazamasın ve hiç utanmadan

şahsi derdiyle, sadık 211B okurunun canını sıksın, oh canıma hepsi beter olsun mu diyor birileri?

Yemezler!

Sıcak mı yıldırarak 221B'yi? Hıh.

Demirden korksak uçağa binmezdik, efendi! (Vedat binemiyor gerçi.)

Fakat dördüncü sayımızın konusu yüzünden korksak yeridir belki. Erbabının, çalışanlarının hem ulusal hem uluslararası seviyelerde yanı başımızda, burnumuzun dibinde, aramızda, şura ve buramızda çıkma olasılığı bulunan bir mesleği konu alan bir polisiye türü çünkü bu sayıdaki dosya konumuz.

Casusluk.

Dünyanın belki de en zor, en beter, en insanlığa, vicdana aykırı mesleğidir casusluk. Üstelik insanları hayvanlar âleminin diğer üyelerinden ayıran baş özelliğin “dedikodu” olduğu gerçeği bilindiğinde gayet normal tabii, en eski mesleklerden de biridir. Haliyle edebiyatı, sineması, televizyonu, özellikle II. Dünya Savaşı ve izleyen Soğuk Savaş’la birlikte coşmuş, başlı başına bir tür olmuştur.

Casusluk ve casusluk edebiyatı dosyamızda neler var peki? Bir kere üstat Erol Üyepazarcı’dan “Türk Polisiye Edebiyatında Casusluk Romanları” var. Sonracığımıza, Suphi Varım’dan “Tarihin Penceresinden Casusluk Romanlarına Bakış”, Tülay Güneş Kılıç’tan kadri bilinmemiş Malko Linge üzerine “SAS Surinam Macerasından Otuz Yıl Sonra”. Ahmet Ümit, Ömer Türkeş, Sevin Okay, Özgür Şen, Heja Bozyel’in konuyla ilgili yazıları var, var oğlu var. Bu var oğlu varlara bendeniz de “Babası Belli Bir İstihbarat Örgütü: CIA” ve “İki Müthiş Casusluk Dizisi” başlıklı yazılarıyla katkıda bulunuyor.

Bond’u işlemeyen casusluk edebiyatı dosyası olur mu, diyenleri duyuyorum. 221B yaparsa olur! Olur çünkü kitlelere casusluğu uçana kaçana sıkıp akla ziyan zimbirtılar kullanarak hoplanan ve zıplanan bir meslekmiş gibi göstererek “romantikleştiren” 007 efendiyi adamdan saymıyoruz! Olmaz olsun öyle casusluk!

...Demiyoruz elbette ama dünyanın en tanınan gizli ajanını bir kez daha anlatmaya gerek görmedik açıkçası.

Dosya haricimiz de elbette yine zengin: Ceyhan Usanmaz’dan “İsveç’in A Takımı”, Yankı Enki’nin Alfred Bester’in *Yıkıma Giden Adam*’ını inceleyen yazısı “Katil İçgüdü”, Oğuz Eren’den “Anla Ama Yargılama” başlıklı Simenon yazısı... Fulya Turhan, çok beğenilen sayfasında bu sefer John Rebus’un ne yiyip ne içtiğine bakarken, Ali Abaday müthiş “Life on Mars” dizisini ele alıyor.

Dördüncü sayımızda üç söyleşi birden var ayrıca: Cenk Çalışır’ın, casusluk-gerilim türünün ülkemizdeki en büyük emektarlarından üstat Osman Aysu’yla ve Elçin Poyrazlar’ın İngiltere’deki Polisiye Yazarlar Birliği’nin (CWA) başkanı L.C. Tyler’la söyleşileri kaçınılacak gibi değil. Ayrıca Yazar vs Editör söyleşi serimiz bu sayıda Timur Soykan-Merve Çay’la devam ediyor.

Öyküler mi ne oldu? A, aşk olsun: Üstat Celil Oker yeni bir Remzi Ünal, sevgili Çağatay Yaşmut’sa yeni bir Başkomiser Galip öyküleriyle bizlerle yine. Cüneyt Ülsever tefrikasına devam ederken, geçen sayımızda yer darlığı nedeniyle yayımlayamadığımız okur öykümüz de bu sayıda yerini alıyor. İngiliz polisiyesinin ünlü isimlerinden, ayrıca İngiltere’nin en önemli avukatlarından sayılan Martin Edwards, “Cırlak” adlı öyküsüyle bu sayımızın özel konuyu...

221B bu sayısıyla aklınızı cilalarken hem içinizi hem dışınızı (yelpazelenmeye müsait boyda basıyoruz) serinletecek dostlar!

Eylül’de görüşmek üzere!

Not: 3. sayıdaki “Düşman Kardeşler” yazımda Ian Rankin yerine Iain Banks yazmışım; uyarın dikkatli okurumuza teşekkür ve herkese özürlerimle.

221B, Sayı 4, Temmuz-Ağustos 2016,
İki Aylık Süreli Yayın

Yayın Kurulu:

Ahmet Ümit, Algan Sezgintüredi, Ece Özbaş,
Erol Üyepazarcı, Hüseyin Çukur, Özlem Özdemir,
Sevin Okay

Editör: Hüseyin Çukur, Özlem Özdemir, Yoldaş Özdemir

Kapak Tasarım: Mazhar Bilgiç

İç Tasarım: Eren Taymaz

Reklam: Kamile Karakadılar (kamile@mylosyayingrubu.com)

221bdergi.com | bilgi@221bdergi.com

facebook.com/221bdergi | twitter.com/221b_dergi

Mylos Yayın Grubu Yayıncılık Danışmanlık Hizmetleri Ltd.
Şti. adına İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Özlem Özdemir

İrtibat Ofisi: Caferaga Mah. Zuhul Sok. Banu Apt. No:1,
Daire:1, Kadıköy - İstanbul - **Tel:** 0216 345 00 46

Baskı: Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A. Ş.
Ömerli Mah. Hadımköy-İstanbul Cad. No:159, Arnavutköy,
İstanbul - 0212 798 28 40 - Sertifika No: 12196

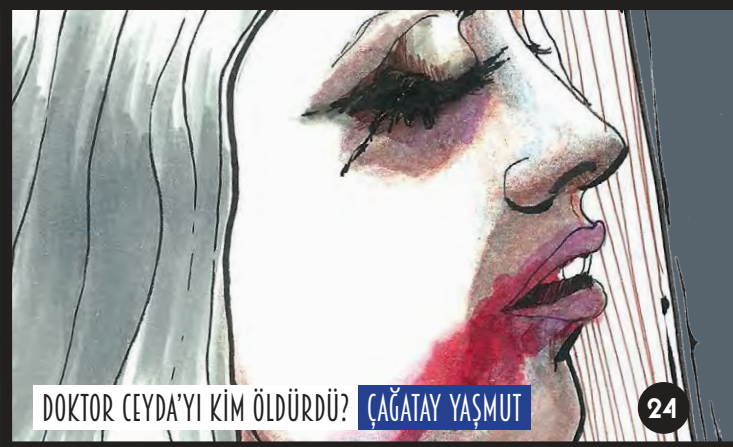
Dağıtım: DPP (0212) 622 22 22

221B’de yayımlanan tüm yazı, çizim ve karakterlerin yayın hakları saklıdır. Yayınevi, yazar ve çizerin izni olmaksızın hiçbir yazılı, basılı ve görsel yayın organı ve sanal ortamlarda kullanılamaz.

İSVEÇİN A TAKIMI CEYHAN USANMAZ

16

DOKTOR CEYDA'YI KİM ÖLDÜRDÜ? ÇAĞATAY YAŞMUT

24

JOHN REBUS NE YER NE İÇER? FULYA TURHAN

22

68

EN KÖTÜ CASUSLUK FİLMLERİ HEJA BOZYEL

DRAMA, GERİLİM, PSİKOLOJİ VE SUÇ BİR ARADA... 4

Çağlan TEKİL

MUHTAR HANIM, REMZİ ÜNAL'LA TANIŞIYOR..... 6

Celil OKER

CENNET'TE KAN DÖKÜLDÜĞÜNDE: MURDER MYSTERIES..... 10

Yigilante KOCAGÖZ

ANLA AMA YARGILAMA!..... 12

Oğuz EREN

LONDRA EXPRESİ: SÖYLEŞİ DURAĞI - L. C. TAYLER..... 18

Elçin POYRAZLAR

KUDRETE KARŞI BİR NOWHEREMAN NOBODY: JACK REACHER 28

Gülce BAŞER

AZİZ Mİ, ŞEYTAN MI? 32

A. Ömer TÜRKEŞ

İKİ MÜTHİŞ CASUSLUK DİZİSİ..... 37

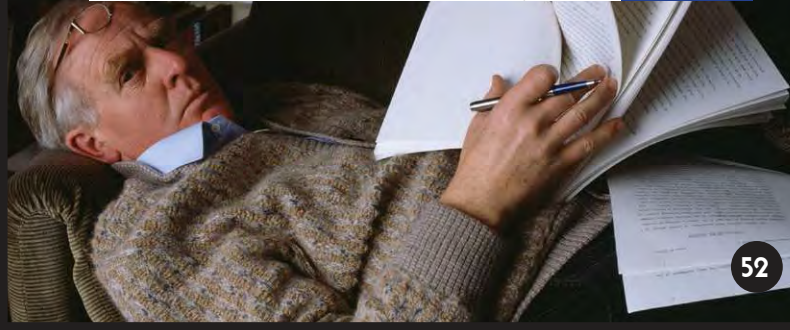
Algan SEZGİNTÜREDİ

TARİHİN PENCERESİNDEN CASUSLUK ROMANLARINA BAKIŞ 42

Suphi VARIM

HARRY PALMER DA KİM? 54

Sevin OKYAY

52

TÜRK POLİSİYE EDEBİYATINDA CASUS ROMANLARI
EROL ÜYEPAZARCI**SAS SURINAM MACERASI'NDAN OTUZ YIL SONRA 58**

Tülay Güneş KILIÇ

SUÇ VARSA POLİSİYENİN KONUSUDUR..... 65

Cenk ÇALIŞIR - Osman AYSU

CIRLAK..... 71

Martin EDWARDS

BOZKIR..... 78

Yazan: Levent CANTEK - Çizen: Murat BAŞOL

KATİL İÇGÜDÜSÜ..... 82

Yankı ENKİ

BANA GÜVENMEK ZORUNDASIN 84

Esra ERTAN

YAZAR vs EDITÖR 86

Timur SOYKAN vs Merve ÇAY

ÇİNAYET POLİSİ DEDEMİN EVRAK-I METRUKESİ 88

Cüneyt ÜLSEVER

LIFE ON MARS 92

Ali ABADAY

YAZAR ÇİNAYETİ..... 94

İlyas ÖZTİN

DRAMA, GERİLİM, PSİKOLOJİ VE SUÇ BİR ARADA...

LUTHER

Çağlan TEKİL

Tüm zamanların en iyi dizilerinden biriydi *The Wire*. Kimilerine göreyse en iyisi. *The Wire*'ın en büyük özelliği başrolü olmamasıydı, her karakter belli bölümlerde öne çıkıyordu ama eninde sonunda her karakter öldürebiliyor ve kimse buna

şaşırmıyordu. Bu karmaşık yapı içinde birilerinin oyuncu olarak bu diziyi fark edilebilmesi oldukça zordu elbette, *The Wire* gibi olay yaratmış ve çok sevilmiş bir dizide rol aldıktan sonra birçok oyuncu daha sonra ya aynı büyüklükte bir iş bulamayıp kaybolup gittiler ya da oynadıkları diziler *The Wire* etkisi yaratmaktan çok uzak kaldı. Idris Elba ise *The Wire*'da canlandığı uyuşturucu mafyasının başındaki isimlerden biri olan Russell Stringer Bell karakteriyle dizi içinde oyuncu olarak sivrilemediyse de bir sonraki işi olan *Luther*'da kariyerinin zirvesine çıktı. Üstelik bir suçluyu canlandırarak tanındıktan sonra yeni dizisinde polis olarak karşımıza çıkması gibi riskli sayılabilecek bir yola saparak...

Luther 2010'da BBC'de yayın hayatına başladı. İlk sezon her biri 1 saat süren 6 bölümden oluşuyordu. Reytingleri o kadar iyiydi ki ilk

Dizinin yaratıcısı Neil Cross, John Luther karakterini yaratırken iki kült figürden faydalandığını söyledi; Sherlock Holmes ve Columbo. Bu arada dizi yayınlanırken beklenmedik bir şey oldu ve en az John Luther karakteri kadar Ruth Wilson tarafından canlandırılan Alice Morgan karakteri de ilgi gördü.

sezonu yarıladağında 2. sezon onayını almıştı bile. Peki neydi *Luther*'ı aynı dönemde yayınlanan *Life On Mars*, devamı olan *Ashes to Ashes* ve tabii ki *Sherlock* gibi diğer İngiliz polisiye dizilerinin varlığına rağmen bu denli çekici yapan? Bunun cevabını vermeden John Luther'ın kişiliğine ve ilk sezona odaklanalım...

İLK SEZON ÖZETİ

Londra'da görevli cinayet masası dedektifi John Luther, karısı Zoe Luther ile ayrı yaşamaktadır, bu ayrılık sürecinde Zoe ise Mark North ile yakınlaşmıştır. John karısıyla tekrar birlikte olmayı beklerken Zoe ona yeni bir ilişkisi olduğunu itiraf eder. Bunun üzerine John Luther'ın öfkeli yanı ortaya çıkar ve evdeki eşyaları kırıp döker. Daha sonra bu öfke hali karısının çalıştığı yeri basmasıyla ve karakolda tekrar terk edildiğini öğrendiğinde de ortaya çıkacaktır. Zoe ile ayrılıkları aslında John'un sürekli işiyle meşgul olup Zoe'yi ihmal etmesinin sonucudur. Bu öfke nöbetlerinin, uğraştığı olaylarla ilgili olduğu belli belirsiz izleyiciye de yansıtılır... Sonuçta pedofiller, kadın katilleri, seri katillerle uğraşmaktadır, böyle olunca da adaleti çoğu zaman kendi sağlamak ister, kimi zaman bunu başarır da. Dizi de böyle bir sahneyle açılır zaten, seri katil Henry Madsen'i ele geçirdiğinde, Henry yüksek bir yerden düşmek üzereyken onu kurtarmak için bir hamle yapmayıp düşmesine izin vermesi sonucu hakkında soruşturma açılır. Ancak Henry Madsen'in ölmeyip hastanede koma halinde yatması bir yandan işini sürdürmesini de sağlar. Luther'a göz kulak olması için yanına genç bir dedektif verilir: Justin Ripley. İkili-nin baktığı ilk işse annesi, babası ve köpeğini evinde ölü bulan Alice Morgan'ı sorgulamaktır. Ancak Alice ardında iz bırakmamakta o kadar beceriklidir ki onun zekâsından çok etkilenir

Luther. Öte yandan onun ailesini öldürdüğüne emindir ama kanıtlayamadığı için serbest bırakmak zorunda kalır. Alice Morgan da tüm sezon boyunca Luther'ı izler, zaman zaman onu karısı karşısında zor duruma sokar, zaman zaman zamansa cinayetleri çözmesine yardım eder... Özellikle 5. ve 6. bölümler dizinin zirvesi diyebiliriz, bu iki bölümde, yaşanan trajik bir olay sonrası Luther'ın avcıyken ava dönüşmesini ve bir başka dedektif olan arkadaşı Ian Reed ile satranç ustalığı kıvamında kapışmasını izleriz. Ve tüm bu olaylar olurken senaryo tek bir açık vermeyecek kendine hayran bırakır. Elbette bu ustalığın sonucu olarak da dizi ve Idris Elba bu ve sonraki sezonlarda birçok ödül kazandı.

Luther'ı diğer polisierlerden ayıran başlıca özellik ilk sezon boyunca katili ilk andan itibaren gizleme gereği duymayıp izleyiciye göstermesi. Bu sezonda yer alan 6 bölümde 5 ayrı hikâye anlatılırken Luther'ın karısıyla olan inişli çıkışlı ilişkisi de tüm sezon boyunca ana hikâye olarak işlendi. Dizi boyunca katiller hep toplumun normal görünen kesiminden seçilmişti, aralarında taksici de vardı, kitapçı da, eski asker de. Olaylar Londra'nın bilindik sokaklarında geçtiği için de izleyicide her an kendi başına gelebilecekmiş hissi yarattı, bu da başarısındaki etkenlerden biriydi. Luther'ın cinayetleri çözme yöntemi genelde insan davranışlarını gözlemleme yoluyla oldu. İlk bölümde Alice Morgan'ı sorgularken esnemesi karşısında Alice'in esnememesinden yola çıkarak onun katil olduğunu anladı mesela. Alice'in beyni empati

kuramamıştı. Cinayet masasından arkadaşı Ian Reed'in olay mahallindeki endişeli tavırlarından da anlam çıkarttı ve bu farkındalık hali ikili arasındaki kovalamacanın fitilini ateşledi.

Dizinin yaratıcısı Neil Cross, John Luther karakterini yaratırken iki kült figürden faydalandığını söyledi; Sherlock Holmes ve Columbo. Bu arada dizi yayınlanırken beklenmedik bir şey oldu ve en az John Luther karakteri kadar Ruth Wilson tarafından canlandırılan Alice Morgan karakteri de ilgi gördü. Bu ilgi karşısında Alice Morgan'ın Luther'ın spin-off dizisi olarak yola devam edebilme ihtimali belirdi. Bekleyip göreceğiz...

MUHTEŞEM MÜZİKLER

Bir İngiliz dizisinin kıyısından köşesinden müziğe bulaşmaması düşünülemez elbette, *Luther* ilk golü jenerik müziğiyle çaktı; Mazzy Star grubundan Hope Sandoval'ın seksi vokaliyle Massive Attack'tan *Paradise Circus*. Dizinin ilk bölümünde Luther, yardımcısı Justin Ripley'e David Bowie'yi ne kadar sevdiğinden bahsediyor. Dramatik sahnelerin birinde Sia'dan *Breathe Me*, sezon finalindeyse Nina Simone'un ağır yorumuyla *Don't Let Me Be Misunderstood* çalınıyor. Beck'ten *Everybody's Got To Learn Sometime* ve Emiliana Torrini'den *Gun* da ilk sezonda çalınan şarkılardan diğer ikisi.

İlk 3 sezon aynı replikle bitti; "Now What?" İki bölümlük nefes kesici 4. sezon 2015 Aralık'ında yayınlandı, 5. sezonunsa bu yıl sonuna doğru yayınlanmasını umuyoruz...

MUHTAR HANIM, REMZİ ÜNAL'LA TANIŞIYOR

Celil OKER

Muhtar Hanım evinden çıktuktan sonra kendisini üst üste üç dönem muhtar seçen mahallenin anacaddesinde “bu gördüklerinizin hepsi benim” tavrıyla yürüdü. Kapısının önündeki esnafla selamlaşıyor, sevdiklerine takılıp iki çift laf

ediyordu. Gözleri durmaksızın çevreyi taradı. Üst üste sayısız kare çekebilen bir fotoğraf makinesi gibi tespitler yapıyordu: Bir otomobilin içinde burnunu karıştıran adamı içinden kınadı. Boş kasaları içeri taşıyan manavın elindeki küçük sargıya içi acıdı. Duraktaki genç kızı kesen berber çırağına gülümsedi. Çiğnemeye başladığı çikletin ambalajını yere atan çocuğu uyardı. Kendinden yaşlı biriyle konuşurken yanan sigarasını arkasında tutan genç adamı takdir etti. Tepside taşıdığı yemeklerin ekmeğini yere düşürüp üstünü üfledikten sonra yerine koyan garson çocuğa kaşları çatıldı.

Bu sabah, dün aklını karıştıran meseleye çözüm bulabileceği düşüncesiyle başlamıştı güne. Annesinin tekerlekli sandalyesini pencerenin önüne iterken sormuştu.

“Bir insan Fransa’ya giderken altınlarını neden yanına alır anne?”

İhtiyar, başını dikleştirilmiş, kızının eve alıp üniversiteye gidince başına sardığı Cassandra’nın önlerindeki şaklabanlığını seyrederken konuşmuştu.

“Dönmeye niyeti yoksa alır, söyledim sana.”

Cevap Muhtar Hanım’ın ağzını büzmesine yol açmış ama sesini çıkarmamıştı.

Muhtarlığın kapısından içeri girerken kendisini karşılayan bayat hava düşüncelerini dağıttı. Orkun yine geç gelmişti anlaşılan. Pencereleer açılmıştı ama daha bir iki dakika önce. Ortalar-

da yoktu yardımcısı. Oğlanın gazete bayiinin önünde yeni gelmiş dergilerin kapaklarına bakarken oyalanmasına alıştı. Futbol, bir de genç kadın dergileri.

Eczacı İhsan Bey’e daha sonra uğradı artık.

Hiç olmazsa çayı demlemişti Orkun. Kendine bir ince belli doldurdu. Şekersiz içmeyi başardığı için kendisini milyonuncu kere kutladı içinden. Masasına geçti, oturdu. Bilgisayarı açılmış, daha ekran koruma moduna geçmeye vakit bulamamıştı. Önce takvimine baktı Muhtar Hanım.

Kafasını karıştıran meseleye çözüm bulmaktan başka yaparken zorlanacağı bir şey yoktu gündeminde. Elâlemin derdiyle yine içinin kararacağı hissini def etmek niyetiyle Spotify’ı açtı. Bu kez Zeki Müren. *Elbet Bir Gün Buluşacağız...* Olur, dedi içinden.

Çayından bir yudum aldı. Ofisinin sağına soluna hoşnutlukla baktı. Dışarıda iki oda daha, küçük bir mutfak, isteyen alması için bağışlanmış kitap yığınları tavana kadar yükselen ana giriş vardı. Çoğunlukla bağışlayan için faydası sona ermiş lise, üniversite giriş sınavı kitapları. Oturduğu yerden küçük sultanlığına gelenleri ilk o görürdü. Kapısını kapattığını hiç hatırlamazdı.

Freecell’e sarmamak için kendisini tuttu.

Zeki Müren, *Şimdi Uzaklardasın*’a geçtiğinde içeri bir adam girdi.

Daha önce hiç görmediği bir adamdı bu. Uzun boyluydu. Yakışıklı sayılırdı. Yaşını tahmin edemedi ama görmüş geçirmiş bir hali vardı. İçeri girer girmez pilot gözlüklerini çıkarmıştı. Kendisine bakmadan önce odayı denetlediğini fark etti Muhtar Hanım. Kadın bir muhtarın odasında nasıl bir fark olabilir anlamak ister gibi bakıyordu. Muhtarlığa ilk kez gelen bir dolu insanın aksine durumdan hoşnut gibiydi. Gözlemine sona erdirdi, masaya doğru

yanıştı adam. Yüzü belli belirsiz gülüyordu. Elinde odasına giren çoğu insanın elinde olmasına alıştığı kâğıtlardan yoktu.

“Günaydın,” dedi adam. “Kolay gelsin.”

“Günaydın.”

“Mahallenize yeni taşındım, kayıt yaptıracaktım.”

“Hoş geldiniz. Otursanıza,” dedi Muhtar Hanım. Zeki Müren’i susturdu. “Hemen hallederiz. Nereye taşındınız?”

“Avukatlar Sitesi’ne,” dedi adam otururken. Muhtar Hanım bilgisayarında yeni kayıt sayfasını açtı. “Çay var taze, isterseniz alın,” dedi.

“Teşekkürler,” dedi adam. “Kahvemi içtim sabah.”

Muhtar Hanım adamın öyle uzun boylu ahablık etmeye fazla niyetli olmadığını sezdi. İçinden bir yanıyla sevmişti adamı galiba. “Kahvemiz de var,” dedi elini adama doğru uzatarak.

Adam kendisinden isteneni anladı. Elini blue-jean’ının arka cebine götürmek için sandalyesinde hafifçe havalandı. Dörde katlanmış kâğıtlar çıkardı. Açtı katları. Elinde iki belge vardı şimdi. A4 boyutundaki belgeyi Muhtar Hanım’ın eline bıraktı. Daha küçük olan diğerini yine arka cebine yerleştirdi. Bacak bacak üstüne atıp arkasına yaslandı işi bitince.

Muhtar Hanım, Nüfus Müdürlüğü’nün hazırladığı belgeye hızla göz attı.

“Uzaklardan gelmemişsiniz,” dedi.

“Evet,” dedi adam.

“Eşinizin bilgilerini yazmamışlar buraya?”

“Evli değilim,” dedi adam.

Muhtar Hanım kâğıdı bırakıp herkese baktığından daha dikkatli baktı adama. Evlenme boşanma yaşlarını geçeli epey olduğu barizdi. Kadınların beğenmeyeceği türden bir adam değildi. Tam tersine, kızının tabiriyle “cool” birine benziyordu. Yüzünde, kaybettiği eşinin arkasından hâlâ süren bir yasın işaretlerinden de iz yoktu. Konu açıldığı halde üstelik. Yeniden belgeye döndü.

“Çoluk çocuk da yok...”

“Yalnız yaşıyorum,” dedi adam.

“İyisiniz vallahi,” dedi Muhtar Hanım.

Adamın yüzünde hiçbir çizgi değişmedi. Muhtar Hanım’ın klavyeyi ileri geri sürükleyen eline bakıyordu.

“Mesleğiniz, Remzi Bey?”

“Emekli pilotum.”

Muhtar Hanım yeniden adamın yüzüne baktı. Herhangi bir mesleğin emeklisi olmaktan çok uzak duruyordu adam. Diri, uyanık. Eczacı

İhsan Bey’le yan yana oturtup hangisi emekli diye sorsaydınız...

Birden beynindeki dosyaların birinde ışık yanıp söndü. Kolçaklı sandalyesinde geriye yaslandı. Bir dakika, bir dakika, bir dakika.

“Sizi duymuştum,” dedi hafifçe gülümseyerek.

Adamın kaşları kalktı.

“Remzi Ünal. Özel dedektif. Siz, Remzi Ünal’sınız.”

Remzi Ünal başını hafifçe öne eğerek onayladı.

“Sizinle tanışmayı çok istiyordum,” dedi Muhtar Hanım. “Sevdiğim birine çok yardım etmişsiniz. Annem de duyunca çok sevinecek.”

“Bir işe yaradığıma ben de sevindim,” dedi Remzi Ünal.

Muhtar Hanım ayağa kalktı.

“Şimdi bir kahve içeriz tanışmamızın şerefine,” dedi. “Lütfen itiraz etmeyin. Ellerimle yapacağım. Nasıl içiyordunuz? Vaktiniz var umarım?”

“Türk kahveniz var mı?”

“O yok maalesef. Uzun sürüyor pişirmek. Otuz saniyede veren makineler de pahalı. Nescafe içiyoruz burada. Evimde okkalı bir Türk kahvesi borcum olsun.”

“Sütsüz, şekersiz o zaman lütfen,” dedi Remzi Ünal.

Muhtar Hanım kızı görse şaşıracağı bir çeviklikle mutfağa yürüdü. Kahveleri hazırlarken kendi kendine gülümsüyordu, aklına bir şey gelmiş gibi. İhsan Bey çok kıskanacak diye düşündü. Kendi kahvesini az koydu.

Evden getirdiği tepsinin üzerine yerleştirdiği fincanları Orkun gerekli gereksiz kullanmasın diye sakladığı teneke kutunun içinden çıkarmıştı. Dökmemek için ilave bir dikkatle taşıdı tepsiyi odasına. Remzi Ünal ayağa kalkmış, masasının arkasındaki duvarda asılı çerçeveli etkinlik fotoğraflarına bakıyordu.

Tepsiyi konuklarının oturduğu koltuğun önündeki küçük sehpaye bıraktı. “Geldiii,” dedi Remzi Ünal’a doğru. Kendisi de yerine değil, ikinci konuk koltuğuna oturdu. Remzi Ünal da yeniden yerleşti koltuğuna.

İlk yudumlarını sessizce içtiler.

“Bugünlerde bir davayla uğraşıyor musunuz?” diye sordu Muhtar Hanım.

Remzi Ünal çevresine baktı.

“Bir sigara içebilir miyim?” dedi. “Yani şiddetle yasak değilse...”

Muhtar Hanım güldü.

“Pek yasakları takan biri olmadığınızı duy-

muştum,” dedi. “Hatta bir tane de bana verin.”

İlk nefesleri muhtarlığın artık sabah mahmurluğunu atmış olan hava sahasına saldıktan sonra ikisi de arkalarına yaslanıp birbirlerine baktı. Remzi Ünal bacak bacak üstüne atmış, Muhtar Hanım’dan gelecek yeni bir girişimi karşılamaya hazırlanmış gibi görünüyordu. Kadın onu haksız çıkarmadı.

“Sizi karşımda gördüğüm için çok sevinmemin somut bir de nedeni var,” dedi. “Kafamı karıştıran bir meselede yardım edebilirsiniz diye düşündüm aslında. Hani mümkünse?”

“Sizin işlerden hiç anlamam,” dedi Remzi Ünal.

Muhtar Hanım bir yudum daha aldı kahvesinden. Mahcupça güldü.

“Öyle bir şey değil,” dedi Muhtar Hanım. “Durumumu anlatayım biraz. Muhtarlık sevdiğim bir iş. İnsanlarla iç içe oluyorsunuz. Yardım ediyorsunuz. Bir sürü şeyden de haberiniz oluyor doğallıkla. Biraz da tabiatım gereği, tuhaf işlere rastlayınca aslını öğrenmeden rahat edemiyorum.”

“Bir nevi Miss Marple...” dedi Remzi Ünal.

Muhtar Hanım hafifçe kızardı. Başını salladı.

“Sanki,” dedi, “kızım da öyle söylüyor bazen. Neyse, çok hevesli değilim dedektifçilik oynamaya, emin olun. Ama bir kez bulaşınca arkası geliyor.”

“Bilirim,” dedi Remzi Ünal.

“Şimdi şöyle bir durum var: Bir mahallelimiz, şu az ilerideki kuruyemişçi, karısını arkadaşlarıyla Paris’e gönderiyor. Bir turla, dört günlüğüne.”

Remzi Ünal kaşlarını hafif sıkılaştırmış, dinliyordu.

“Kadını tanımam pek, bir kere görmüştüm bizim ilkokulun kermesinde, esas adamla görüşürüm çarşıda. Neyse, annem, tam bir dedikoducudur o, kadının bir arkadaşından duymuş, kadın giderken altınlarını da yanına almış. Bildiğim epey var ıvrır zıvrır. Aklımı karıştırdı. Üstüne vazife değil ama takıldım dünden beri. Niye götürüyor altınlarını Paris’e?”

Remzi Ünal fincanı dudağından çektiikten sonra sordu.

“Anneniz ne diyor bu işe?”

“Dönmeye niyeti yok kadının, diyor.”

“Olamaz mı?”

“Olamaz bence. Bizimki evi terk edecek olsa Paris’e değil, Adana’daki ailesinin yanına gidecek tipte kadınlardan. Oradan da aynen geri yollarlar, orası ayrı. Fransızca’yı bırakın, İngilizce bile bilmez. Türkçe iki lafı bir araya getireceğinden de şüpheliyim, onu da söyleyeyim. Bir iki gün şurada kalayım diyeceği arkadaşı falan da yoktur eminim.”

“Anladım,” dedi Remzi Ünal.

“İşte böyle,” dedi Muhtar Hanım. “Ayrıca karıkoca arasında bir sorun, soğukluk, ne bileyim, ciddi anlaşmazlık işareti de görmüyorum doğrusu.”

Remzi Ünal iyice küçülen sigarasını nereye atsam diye etrafına baktı. Muhtar Hanım hızla kalktı, ağzının içinden “pardon” diyerek. Mutfığa doğru yekiniırken eksik bir şey söyledim mi diye aklından geçirdi. Elinde bir çay tabağıyla dönerken içi rahattı o açıdan. Yerine oturdu. Öne doğru eğilerek konuştu.

“Ne diyorsunuz?” dedi. “Aklınıza bir şey geliyor mu, bana yardımcı olacak?”

Remzi Ünal sigarasını çay tabağına bastırdı. Geri çekildiğinde gözlerinde daha önce olmayan bir ışık gördü Muhtar Hanım. Bu derece önemsiz bir meseleyle

Çizim: Kübra Demir

onu meşgul ettiğim için laf sokacak galiba, diye geçirdi içinden.

“Paris gezisinin parasını kim ödüyor?” dedi Remzi Ünal, kadının arkasındaki bir noktaya bakarak.

“Ko... Kocasını herhalde,” dedi Muhtar Hanım, kendini zor toparlamıştı. “Kadının işi gücü yok, bildiğiniz ev kadını. Aklınıza bir şey mi geldi?”

Remzi Ünal’ın gözünde gördüğü ışık büyüdü, keskinleşti, parladı, bütün yüzünü kapladı sanki. Dudaklarına Muhtar Hanım’ın yorumlamakta güçlük çektiği bir ince çizgi geldi oturdu. Hâlâ arkalarda bir yere bakıyordu. Sonra gözlerini Muhtar Hanım’a çevirdi.

“Olabilir,” dedi ardından söyleyeceklerini aklından evirip çevirdiğini belli eden bir sesle.

“Dinliyorum,” dedi Muhtar Hanım.

“Hayatta her şey karşılıklıdır,” dedi Remzi Ünal.

Muhtar Hanım ne cevap vereceğini bilemedi. Gözlerini adama dikerek bekledi.

“Kuralları, yasakları pek takan biri olmadığımı duyduğunuzu söylediniz,” dedi Remzi Ünal. “Doğru. Cebimde hane naklini yasal süre içinde bildirmediğim için ödediğim 480 lira cezanın makbuzu var. Üstelik muhtarlığa kayıt olma zorunluluğu da kalkmış. Durup durup neden bu zahmete girdiğimi düşündünüz mü hiç?”

“Seçim zamanı kolaylık sağlıyor, sandık kayıtlarını takip etmek için,” dedi Muhtar Hanım. “O yüzden...”

Remzi Ünal sözünü kesti kadının.

“Ülkenin gidişatının seçimlerle düzeleceği fikrini terk edeli çok oldu, inanın.”

Muhtar Hanım’ın endişeli modern damarı tuttu birden. Kızını, annesini, Eczacı İhsan Bey’i, her sene Hrant Dink’i anma törenine birlikte gittiği biyoloji öğretmeni arkadaşını aklından geçirdi. Sesi farkında olmadan yükselmişti.

“Ne yani, bırakalım da her şeyimize el mi koysun adamlar?” dedi. “Seçimden başka bir yol mu biliyorsunuz?”

Remzi Ünal cevap vermedi önce. Cebinden paketini çıkarıp bir sigara daha yaktı ağır hareketlerle. Muhtar Hanım’a isteyip istemediğini sormadı. Ağzından duman salarken konuştu.

“Bilmiyorum, hayır,” dedi. “Diyeceğim, buraya geliş nedenim mahallenize yerleşmemi bir an önce yasal zemine kavuşturma isteği değil.”

Muhtar Hanım hafiften gülümsedi.

“Sizden, daha doğrusu kayıtlarınızdan bir

bilgi almaya gelmiştim,” dedi Remzi Ünal. “Bir yolunu bulurum diyordum. İşimi kolaylaştırdınız.”

“Ne bilgisi?” dedi Muhtar Hanım.

“Hiç önemi yok onun,” dedi Remzi Ünal. “Şu bilgisayarınıza on dakika bakabilsem hallederim. Demin nescafe yerine Türk kahvesi pişirseydiniz cezvede, bu konuşmalara da gerek kalmazdı ya, neyse.”

“Yani?” dedi Muhtar Hanım.

“Şöyle yapacağız, kabul ederseniz,” dedi Remzi Ünal. “Siz şimdi çıkıp çarşıda bir dolanacaksınız. Kuruyemişi arkadaşınıza da uğrayıp biraz laflayacaksınız. İşler falan nasıl diye. Çok büyük ihtimalle berbat diyecek. Kirayı zor çıkarıyorum, KDV’yi neremden ödeyeceğim bilemiyorum diyecek.”

“Eee?” dedi Muhtar Hanım.

“Dediklerim çıkarsa karısının altınlarını neden yanında götürdüğünü anlayacaksınız.”

Muhtar Hanım elini ağzına götürmemek için kendini zor tuttu.

“Satıp borçlarını ödemesin diye mi?”

Remzi Ünal belli belirsiz başını salladı.

“İnsan ta oralara taşır mı o kadar altını?” dedi Muhtar Hanım.

“Taşımayacak ki,” dedi Remzi Ünal. “Hava alanındaki emanet dolabına bırakıp dönüşte alacak. Bırakacak yakın bir arkadaşı olmadığını siz söylediniz.”

“Söyledim,” dedi Muhtar Hanım şaşkınlık içinde. Şaşkınlığının nedeni başkaydı. “E, ne oldu şimdi?” dedi. “Hani hayatta her şey karşılıklıydı? Karşılığını almadan sağlam bir fikir verdiniz bana.”

Remzi Ünal gülümsedi. Ahbapça bir gülümsemeyle bu kez yüzündeki.

“Bazen böyle oluyor,” dedi. “Çenemi tutamıyorum.”

“Çok teşekkür ederim,” dedi Muhtar Hanım ayağa kalkarak. Boş kahve fincanlarını ve kül tablasına dönüşmüş çay tabağını tepsiye koydu. Tepsi elinde doğruldu.

“Ben gidip şu fincanları yıkayayım,” dedi. “Kuruyunca zor oluyor. Elim değmişken çöpü de dışarı çıkarayım. Siz sıkılırsanız bilgisayarda freecell falan oynayın isterseniz. Bakarsınız hamaratlığım tutar, tezgâhı falan da iyice bir silerim. Yardımcım pek titiz bir oğlan değil, tahmin edeceğiniz gibi.”

“Kolay gelsin,” dedi Remzi Ünal. “Bir dakika- nın altına inebildiniz mi freecell’de?”

Fantezi edebiyatı ile polisiyenin yolları nadiren kesişir. Bir yandan beklenilesi, öte yandan şaşırtıcıdır bu durum; polisiyenin ihtiyaç duyduğu olay örgüsü, ipuçlarının etrafa itinayla yerleştirildiği ve analitik bir çözümlemeyle kahraman/okur tarafından bulunduğu özenli yapı pekâlâ fantezinin araçlarıyla (kasıtlı ya da yanlışlıkla) gözden çıkarılabilir, ince karmaşık düğümler yazarın metne yağdırdığı *deus ex machina*'lar¹ ile adaletsizce çözülebilir. Öte yandan tarihteki en eski polisiye metinlerinden biri olan "Üç Elma" hikâyesi (Arapçası: *Hikayat al-sabiyya 'l-muqtula*) bizlere oryantal fantastik edebiyatın mihenk taşı "1001 Gece Masalları" aracılığıyla ulaşmıştır, belli ki fantezi ile polisiye birbirine yakın duramaz diye bir kural, en azından eski çağlarda, kendini göstermiyormuş.

Peki, işler bugün nasıl yürümekte? İşin günümüzdeki karşılığına çizgi roman açısından baktığımızda pek çok fantastik eserde polisiye öğeler bulmak (ya da tersine rasgelmek) mümkün. Mevzu iki türü de layıkıyla harmanlamaya geldiğindeyse bir eser ayrıksı olarak ön plana çıkıyor. Neil Gaiman'ın yazdığı aynı adlı hikâyeden P. Craig Russell'in çizgileriyle çizgi romana uyarlanan 2002 basım tarihli *Murder Mysteries* sıradışı bir zaman ve mekânda, çok farklı bir dektif tasviriyle bizi polisiyeye davet ediyor.

İki koldan ilerleyen *Murder Mysteries* bizi ilk olarak bir meleğin katlediliş anıyla karşılıyor.

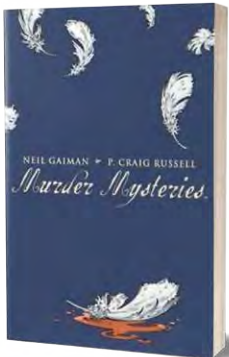
Çarpıcı girişinin ardından hikâyenin ikinci koluna, Los Angeles'ı ziyarete gelmiş isimsiz İngiliz karakterimize odaklanıyoruz. Şehirde eski sevgilisini ziyaret eden genç adam ilerleyen kısımlarda akşam vakti bir bankta otururken gizemli bir yabancı'nın sigara ricasına karşılık veriyor. Kahramanımızın kendisine

Meleklerin evrenin yapımını tasarlamakla uğraştığı her şeyden önceki bir çağda Carasel isimli melek öldürülmüş ve bu ilk cinayeti çözme görevi intikam ve adaletin başmeleği Raguel'e verilmiştir.

sunulan parayı kabul etmemesi üzerine yabancı başka teklif sunuyor; bu cömertliği bir hikâyeye ödemek. Böylece yabancı'nın ağzından her şeyin başlangıcından önceki bir çağda gerçekleşen eski bir cinayeti dinlemeye başlıyoruz...

Murder Mysteries, yazar Gaiman'ın modern ustalarından olduğu şehir fantezisi (İngilizcesi: Urban fantasy) alttürünün güçlü örneklerinden bir hikâye. Gerçeklikten fanteziye geçişin "hikâye içi hikâye" formatıyla gerçekleştirilmesinin ardından eser bize polisiye kimliğini gayet net bir şekilde gösterir. Meleklerin evrenin yapımını tasarlamakla uğraştığı her şeyden önceki bir çağda Carasel isimli melek öldürülmüş ve bu ilk cinayeti çözme görevi intikam ve adaletin başmeleği Raguel'e verilmiştir. Kitap boyunca Raguel'in Carasel ile bağlantılı tüm melekleri sorgulayışını ve ipuçlarından çözüme ulaşmasını anbean takip ederiz.

Fantastik bir hikâyenin vermesi gereken büyük sınavlardan biri, sunduğu evreni okura inandırabilmek ve böylece gönül rahatlığıyla asıl meselesine odaklanabilmek olsa gerek. Gaiman'ın *Murder Mysteries*'te Hristiyan mitolojisinden yararlanması popüler kültür okuruna pek çok tanıdık figür sunduğu için (Yaratıcı Tanrı, ileride isyan edeceği bilinen Lucifer vb.) işin fantastik ayağından polisiyeye geçişimiz çok zorlayıcı olmuyor. Kitapta kimi mitolojik karakterin ve meleklerin yönetimindeki Gümüş Şehir'in tasvirleri Gaiman'a dünya çapında ün kazandıran Vertigo basımlı *Sandman* çizgi serisinde önceden yapılmış olduğu için en azından

bir çizgi roman takipçisi hikâyeye uyum sağlama konusunda büyük sıkıntı yaşamayacaktır. Verilen referansları yakalamanın kolaylığı bir yana, *Murder Mysteries* çizgi roman okuma alışkanlığı olmayan bir okuru da rahatlıkla çekim alanına alacak türden bir akıcılığa sahip.

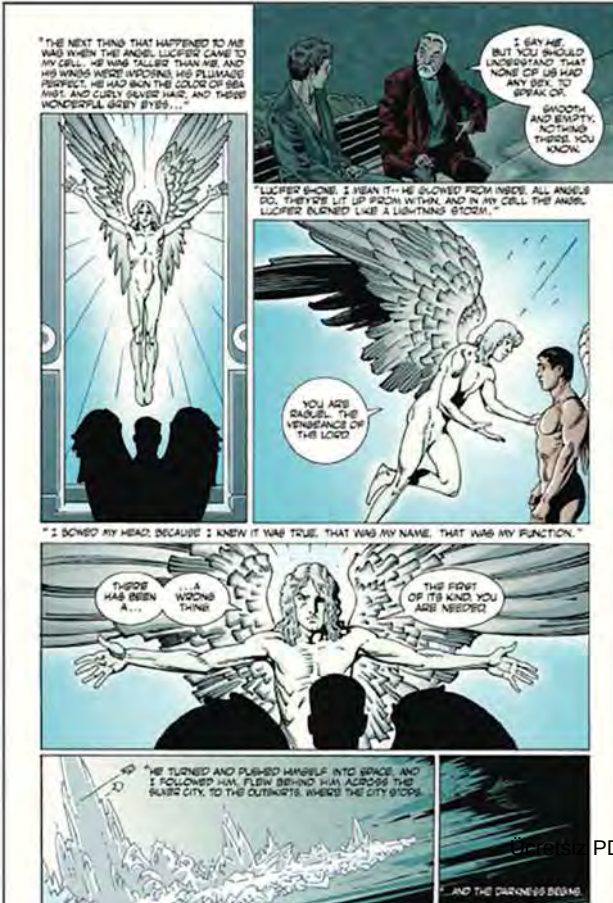
Gaiman'ın hikâyesinin üzerinde durulması gereken bir başka konuya işin LGBTİ boyutu. *Murder Mysteries* gerek görsel gerekse hikâye kurgusu olarak önemli homoerotik öğeler barındırıyor. 1990'ların ilk yarısı, çok ses getiren *Philadelphia* (1993) filminin vizyona girmesi ve çeşitli televizyon dizilerinde eşcinsel karakterlerin boy göstermeye başlamasıyla LGBT meselesinin Amerikan/Avrupa ana akımında ilk ciddi kabulleri gördüğü zamanları oluşturuyordu, Gaiman'ın 1992'de yazdığı orijinal metnini de popüler kültürdeki bu ilk kabul/destek metinlerinden biri olarak sayabiliriz. Eseri on yıl sonra çizgiye döken P. Craig Russell'in eşcinselliğini kamuya açmış ilk çizirlerden olması da hesaba

katıldığında *Murder Mysteries*'in sürükleyici bir fantastik maceradan fazlasının mesajını yansıttığını görmekteyiz.²

2012'de Mürekkep Basım Yayın tarafından "Cinayet Sırları" (çevirmen: Emre Yavuz) adıyla Türkçeye kazandırılan *Murder Mysteries* özellikle farklı edebi türlerin birlikteliğinden hoşlanan okurlar için tecrübe edilebilecek en başarılı örneklerden. İş cinayet oldu mu şehrin karanlık sokakları da cennetin her daim parlayan koridorları da kan karşısında benzer sınavlar veriyor. Şehrazat'ın hayatta kalmak için anlattığı hikâyeler sizi heyecanlandırıyorsa, bir sigara karşılığında anlatılan ilk cinayetin hikâyesinde de anlatının sürükleyiciliğine kapılacağınız kesin...

DİPNOTLAR

- 1) Deus ex machina: "Tanrı makinesi" anlamına gelen, olayların bir karakter ya da başka bir hikâye öğesi ile aniden çözüme ulaştırılması durumu. Terim, Antik Yunan tiyatrosunda olayların akışının karmaşılaşması durumunda yazarın olaylara müdahale etmesi için hikâyeye tanrıları dahil etmesi geleneğinden günümüze gelmiştir.
- 2) "P. Craig Russell Interview", *The Comics Journal* (Fantagraphics Books), December 1991, ss. 44-73.

ANLA AMA YARGILAMA!

Oğuz EREN

“Le cas Simenon” diye anılmaktan hoşlanmayan Simenon, bir “olay” değil, basit bir romancı olduğunu söyler. Oysa öyle bir fenomen haline geldi ki, bugün onu herhangi bir yazar gibi ele almak imkânsız.

Ian Fleming’den Henry Miller’a, Chaplin’den Jean Renoir’a kadar birçok önemli ismin hayranlığını kazandı ancak çok sayıda ve hızlı roman yazması kafaları karıştırdı. Romancılığı için “anti-literatür” diyen de oldu, Andre Gide gibi “tüm zamanların en iyi romancısı” olduğunu söyleyen de.

Dört yüzden fazla Simenon romanı, elli beş ülkede yarım milyardan fazla okura ulaştı. Bir romanını Paris sokaklarında kurulacak bir cam hücrede teşhir halindeyken yazacaktı ama bu garip fikri gerçekleştirmeye şansı bulamadı.

Bir söyleşide vurguladığı üzere, “karanlık ve yağmurlu bir gecede doğmuş ve kaçmış, kaçabilirdiği için de kendini şanslı sayan” biriydi. “Polisin de genelde, suçluyla aynı mahallede doğmuş olduğunu unutmayın,” der. “Suçlu ile benzer bir çocukluk geçirmiş, aynı dükkândan şekerleme aşırmıştır... İçten içe, polis suçluyu anlar, çünkü kendisi de onun yerinde olabilirdi.”

12 yaşındaki ilk cinsel deneyimi, din eğitimi bırakmasına yol açmasaydı rahip olacaktı. 74 yaşındayken Fellini ile yaptığı bir söyleşide, hayatı boyunca on bin kadınla yattığını iddia etti. Dergiyi bırakıp hesap makinesini eline alan meraklı 221B okuruyla aynı fikirdeyim; bu rakam gerçek olamaz.

Okulu bırakıp gazeteciliğe başladıktan bir süre sonra, ilk eşi Tigy ile Paris’e yerleşmeye karar verdi. Paris’te Georges Sim adıyla “ucuz romanlar” yazarak romancılık kariyerine başladı. Bu döneme ait iki öykü, *Aydabir* polis romanları serisindeki *Gece Gelen Adam*’da, bir kısa roman da *Avareler* başlığıyla *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlandı.

Paris’te sıkılan Simenon, 30’ların başında üç yılını tekne üzerinde geçirdi. “Bilinmeyen bir Fransa, bilinmeyen bir yaşamı” arıyordu. İlk Maigret romanı, sanılanın aksine heykelinin dikildiği Delfzijl’de değil, 1930’da Paris’te yazıldı.

Maigret, yayıncıların gözünde başarılı bir *pulp* yazarının anlamsız bir kaptısı gibi görünmüş olmalı. En belirgin özelliği suçlulara

merhamet etmek olan, silahsız bir dedektif... Karanlık ve yağ-

murlu gecelerde, şüphelileri yorulmak bilmeden izler.

Sabırlıdır. Suçluyu, rakibini tanımak ister. Soruşturma süresince motivasyonu, büyük ölçüde yöntemi de budur. Maktulü yeterince iyi tanırsa katili de bulacağını bilir. Yazarı, onu bir “kader tamircisi” olarak tanımlar.

Maigret için en iyi motto, Simenon’un *exlibris*’inde yazılıdır: “Anla ama yargılama.”

Yayıncıların inadını bildik enerjisiyle kırmayı başaran Simenon, anlı şanlı bir maskeli baloyla Maigret serisine hızlı bir giriş yapar. 1931-32 yılları arasında tam 17 Maigret romanı yayımlanır. Jef Kessel’in bir romanı için “üç yıldan beri ilk romanı” diye reklam yapılırken, bir Simenon romanının “sekiz günden beri ilk romanı” diye tanıtıldığı dönemdir bu.

Bu romanlardan *Üç Dul Kavşağı*, *Hollanda'da Bir Cinayet*, *Ormandaki Deli* ve *Flamanların Evinde*, Nisan Yayınları; *Leton-yalı Pietr*, Feniks Kitap; *Cinayetler Limanı* ise Altın Yayınevi tarafından yayımlandı. *Sarı Köpek*, Metis Yayınları'nın polisiye serisinde yer buldu. *Gai Moulin Dansçısı*, roman olmasa da çizgi roman uyarlamasıyla Milliyet Yayınları tarafından yayımlandı. 1932 tarihli *L'Ombre chinoise*, *Cumhuriyet* gazetesinde *Oynayan Gölge*ler adıyla tefrika edildi.

1933 ve 34 yıllarında birer Maigret romanı daha eklendi seriye. Bunlardan ilki, *Liberty Bar*, *Gamsızlar Barı* adıyla yine *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlandı. 1934 tarihli Maigret romanı *Maigret*, yazarın kahramanını emekli ettiği romandır. Bu da *Ulus* gazetesinde *Fonten Sokağının Esrarı* adıyla yer aldı.

Simenon, Maigret'yi emekli ettikten sonra, kendini büyük "E" ile Edebiyat alanında kanıtlayıp on yıl içinde Nobel almak üzere kolları sıvadı. Yirmi yıl kadar sonra, ödülü Camus'nün almasına verdiği tepkiyle, bu sevdadan vazgeçecekti: "Can you believe that asshole got it and not me?"

Üç Türk Romanı

1933'te *Paris-Soir* gazetesinde yayımlanmak üzere, Büyükkada'da sürgün hayatı yaşayan Troçki'yle söyleşi yapmak için İstanbul'a geldi. Karadeniz'de de turlayan Simenon, aynı yıl yayımlanan *Karşı Penceredeki İnsanlar* (Hürriyet, 1962) romanında Batum'daki Türk Konsolosu Adil Bey ile sekreteri Sonya arasındaki aşkı anlatır. Simenon, iki genç rejimi birbiriyle karşılaştırır, tavrını ülkemiz lehinde koyar. Kendi mutsuzluğunun acısını çıkarmak için sevgilisini zehirleyen Sovyet casusu Sonya, yazarın unutulmaz karakterlerinden biridir.

1934 tarihli *Kiralık Oda* (Seçilmiş Hikayeler Yay., 1955), bir nevi "light" *Suç ve Ceza* olarak biliniyor. Simenon'un Raskolnikov'u Elie Naegar, Portekiz asıllı bir Türk'tür, romanda da özellikle İstanbul hakkında birçok pasaj bulunur.

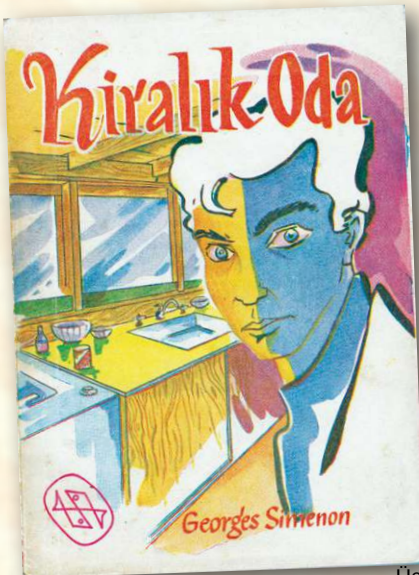
1935 tarihli *Avrenos'un Müşterileri* bu sefer Türkiye'de geçen bir aşk öyküsüdür. Fransız Elçiliği'nde görev yapan Jonsac, Ankara'da bir pavyonda tanıştığı konsomatris Nouchi'yi, İstanbul'daki arkadaş çevresine sokar. Bu grup, Simenon'un Liege'deki *La caque* adıyla bilinen bohem arkadaş grubuna benzer.

La caque üyeleri, içip içip felsefi konuları tartışan sanatçılardı. Üyelerinden biri kendisini kilise kapısına asarak intihar edince dağılmışlardı. Simenon bu ölümü, "Aslında onun katili bizler değil miydik?" cümlesiyle anar. Romandaki Leyla, bu genci anımsatır. *Avrenos*, ilk olarak Çetin Altan çevirisiyle tefrika edildikten sonra, *Eminönü'nde Avrenos'un Meyhanesi* adıyla 91'de, *Avrenos'un Müşterileri* adıyla da 2007'de yayımlandı.

Her üç romanda Atatürk'ten bahis vardır, ancak *Kiralık Oda*'da Elie'nin ağzından diktatör olarak anılır.

1933'te yazdığı *Kanaldaki Ev*, Simenon'un polisiye kalıplarını aşan, karanlık atmosfere sahip gerilim romanlarının öncüsüdür, bizde de Oktay Rifat çevirisiyle üç kere baskı şansı buldu. 1936 tarihli *Kaçak* ile 1937 tarihli *Katil* de, Tahsin Yücel tarafından dilimize çevrildi.

Bu döneme ait en ünlü eseri, Sait Faik çevirisiyle yayımlandı. Özdemir Asaf'tan öğrendiğimiz kadarıyla Sait Faik, orijinal adı

“Trenlerin geçişini seyreden adam” olan, Yedigün dergisinde *Geceyarısı Trenleri* adıyla tefrika ettiği bu romanı *Geceleri Yalnız Yatamayan Adam* adıyla yayımlamak istemişti ama yayıncı *Yaşamak Hırısı* başlığını uygun görmüştü. Romanın adı bir yana, kendisinin de orijinal esere tam sadık kalınmadan çevrilmiş olabileceğini, Sait Faik’in şu sözlerinden anlıyoruz:

“O kadar çok sevdim ki, tuttum bir forma kadar okudum, başladım yazmaya. Baktım, üç dört formalık yazı yazmışım. Biraz daha okudum, gene devam ettim. Atlaya atlaya biraz daha okudum ve yazdım. Kitap bitti.”

II. Dünya Savaşı sırasında Maigret romanlarına dönüş yapan yazar, Nazilerin elindeki Continental Film Stüdyolarıyla anlaşma yaptığı için savaş sonrasında işbirlikçi olarak anılmıştı. Böylece Amerika yılları başladı. Hizmetçi sevgili Boule’u geride bırakmıştı ama çok geçmeden Amerika’daki ilk sekreteri Denyse, “vajinal” sesiyle yazarın aklını çeldi. Nasıl bir sesse artık! Kısa sürede ikinci eşi olacak Denyse, 1947 tarihli iki başyapıtı esin kaynağı oldu. Bunlardan *Manhattan’da Üç Oda*, *Milliyet*’in meşhur kara dizisinde yayımlanırken, *Gölgesini Kaybeden Adam* ise *Milliyet* gazetesinde tefrika edildi.

Maigret, 1942’den 1972’ye dek 57 roman ve öykü derlemesinde daha boy gösterir. Bunlardan on tanesi Nisan, Dost, Aydın Güler, Sungur ve İnkılap Yayınları tarafından yayımlandı. (Sıralı tam liste için bkz. Cinairoman.com) Tütün türleri ve ayak izleri konusunda ihtisas yapan Holmes’ün aksine Maigret, katilin psikolojisine yorar kafasını:

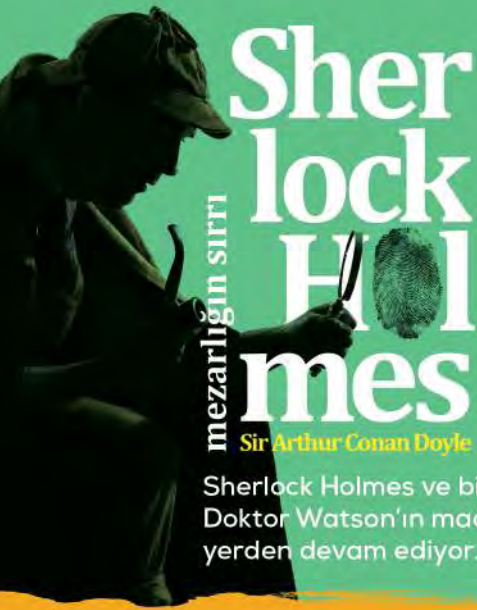
“Bu adam bir çocuk değil. Hiç değilse yirmi veya otuz yıl hiç cinayet işlemeyen yaşamış. Ve çıkıyor altı ayda beş kişi birden öldürüyor.

Kendi kendime sorduğum soru, ilk cinayetle ilgili: Neden 2 Şubat’ta, birdenbire zararsız bir vatandaş olmaktan çıkmış ve tehlikeli bir manyak haline gelmiş?” (*Maigret Tuzak Kuruyor*, İnkılap ve Aka, 1971)

Amerika’da yazdığı en iyi romanlar arasında *Bella’nın Ölümü* ile *Kırmızı Işıklar* sayılabilir. İlkini dilimize Bilge Karasu kazandırdı. İkinciysse, Varlık Yayınları’nın polisiye serisinde yer buldu. 2004 yapımı Cédric Kahn filmi *Feux Rouges* (*Kırmızı Işıklar*), Jean Gabin’li *Le Chat* ile birlikte, yazarın en iyi sinema uyarlamalarından biriydi. Şimdilerde İngiltere’de Rowan Atkinson’ın Maigret’yi oynadığı bir TV dizisi de yayınlanıyor.

Uyarlama demişken, 50’li yıllarda Jacques Blondeau tarafından çizilen 14 kadar Maigret macerasının da *Cumhuriyet* gazetesinde gazete bandı olarak yayımlandığını not düşelim. Bunlardan bir kareyi, Fulya Turhan’a nazire olsun diye özenle seçtim.

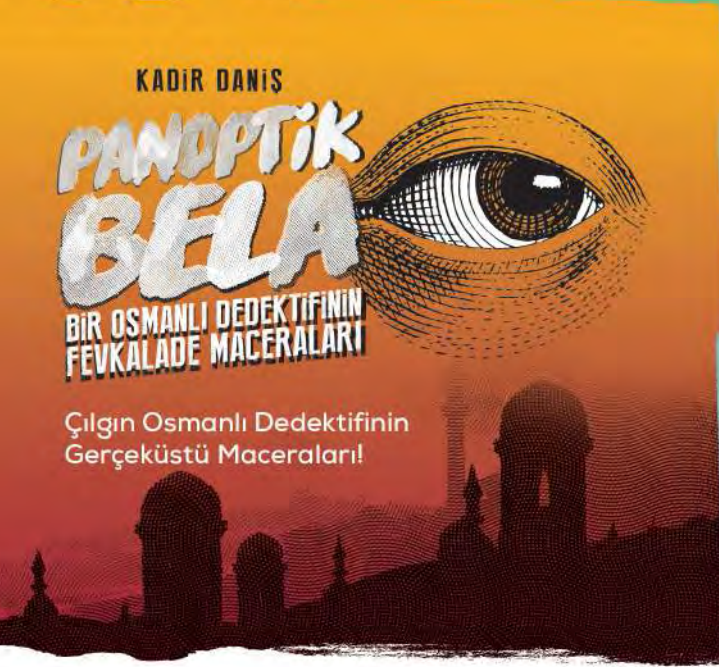

Sherlock Holmes ve biricik ortağı
Doktor Watson'ın maceraları, kaldığı
yerden devam ediyor.

AHMET TURAN KÖKSAL

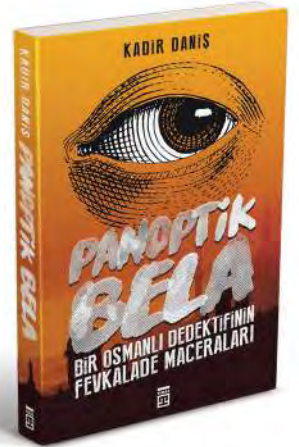
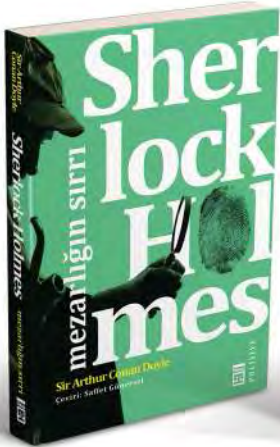
Basit bir esnaf hikâyesinin,
gerçek hayatla imtihanıdır bul

Çılgın Osmanlı Dedektifinin
Gerçeküstü Maceraları!

Türkiye'nin ilk epik
fantastik roman
dizisinde macera
devam ediyor!

İSVEÇ'İN A TAKIMI

Ceyhan USANMAZ

İtiraf etmekte bir sakınca görmüyorum; özellikle seri halinde yazılmış polisiyelerin bazılarını -bir süre sonra- nasıl bir suç hikâyesi anlatılacağına merakından çok, başkarakterin hayatında ne gibi gelişmeler olduğunu öğrenmek üzere okuyorum.

Merkezdeki karakterler çoğunlukla “arızalı” tipler oldukları ve kaçınılmaz olarak hayatlarında hep bir gelgit yaşadıkları için, özellikle yakın takipçileri açısından daha “heyecanlı” bir hikâye barındırıyor böylesi ayrıntılar. Ailevi ilişkileri ne durumda, çocuklarına yeterince vakit ayırabiliyorlar mı, zayıflıklarına yine mi yenik düşecekler, yaşlılık artık kendisini iyiden iyiye hissettirmeye başladı mı, geçmişin izleri giderek siliniyor mu yoksa kabuk bağlamış gibi görünen yaralar yeniden kanamaya mı başladı vs. Yalnızca yapıp ettiklerini değil, neler düşündüklerini de az çok bildiğimiz için birer dert ortağı da oluruz zamanla bu karakterlerle...

Mesela, Raymond Chandler’ın Philip Marlowe’uyla ya da Georges Simenon’un Komiser Maigret’iyle bir barda biraz vakit öldürmek isterdim. Günün sonunda muhtemelen benden pek hoşlanmayacaklardır ama en azından Komiser Maigret beni yargılamaz, anlamaya çalışırdı! (Dolandığımız mahalleler aynı olduğu için Celil Oker’in Remzi Ünal’ı, Çağatay Yaşmut’un Başkomiser Galip’i, Armağan Tunaboğlu’nun

Metin Çakır’ı ya da Ahmet Ümit’in Başkomiser Nevzat’ıyla bir araya gelme olasılığın daha yüksek sanırım.) Elbette benzer bir durum, Kuzeyli polisiyeler için de geçerli. İklimin ve coğrafyanın tersine, bir seri şeklinde yayımlanan kitapların sayısı çoğaldıkça merkezdeki karakterlerle “sıcak” bağlar kurmak da bir o kadar kolaylaşıyor. Henning Mankell’in, 1991’den 2009’a on iki kitap boyunca eşlik ettiğimiz Kurt Wallander’i örneğin; Jo Nesbo’nun Harry Hole’u; Arnaldur Indridason’un, kardeşini artık birlikte aramaya başladığımız Erlendur’u ilk akla gelenlerden... Ancak İsveçli yazar Arne Dahl’in romanları sözkonusu olduğunda, biraz daha farklı bir manzarayla karşı karşıya kalıyoruz. Arne Dahl’in “Intercrime” serisi kapsamında yayımladığı romanlarında her ne kadar Paul Hjelm karakteri ön plana çıksa da aslında bir ekiple, daha doğrusu bir A Takımı’yla karşılaşıyoruz.

Tamamen yeni bir tür birim

“Aynada kendisini inceledi. Nötr bir yüz. Ayırt edici özellikleri yok. Düz bir burun, ince dudaklar, kısa kesilmiş koyu sarı saçlar, üzerinde bir tişört, parmağında alyans. Saçların döküleceğine yönelik bir emare yok. Orta yaşın başlarında. Ergenliğe yaklaşan iki çocuk. Ayırt edici özellik yok. Hiçbir özellik yok.”

İşte bu nötr yüze sahip Paul Hjelm’le ilk olarak bir rehine krizinin ortasında tanışmıştık. Frakulla isimli Kosovalı bir Arnavut’un, Stockholm’deki bir göçmen bürosunda üç kişiyi rehin aldığı olaya dahil olmuştu Hjelm. Aslında Frakulla’nın, ailesinin sınır dışı edilmemesi için son çare olarak bu yola başvurduğunu anlamasıyla, özel timi beklemeden (Frakulla da dahil olmak üzere, kimse zarar görmesin diye) riskli bir müdahalede bulunmuştu. Gerçekten

Arne Dahl’in “Intercrime” serisi kapsamında yayımladığı romanlarında her ne kadar Paul Hjelm karakteri ön plana çıksa da, aslında bir ekiple, daha doğrusu bir A Takımı’yla karşılaşıyoruz.

de hiç kimse ciddi bir zarar görmez bu olay sonucunda ama Paul Hjelm hakkında, işini kaybetmekle sonuçlanabilecek bir soruşturma açılır. Diğer bir deyişle sıkıntılı bir sürece girmiştir Paul Hjelm, ama bir taraftan da aldığı bu inisiyatifle “birilerinin” dikkatini çekmiştir. İsveç iş dünyasının önemli isimlerini hedef alan seri cinayetleri çözmek üzere, o “birilerinin” tam da böylesi inisiyatifler alabilecek, hayal gücü ve vicdan sahibi kişilerden kurulu, tıkr tıkr işleyen bir grup yaratma planları vardır. Böylelikle Ulusal Cinayet Masası (NCP) içinde tamamen yeni kurulmuş bir birim olan A Takımı’na Paul Hjelm de dahil edilir.

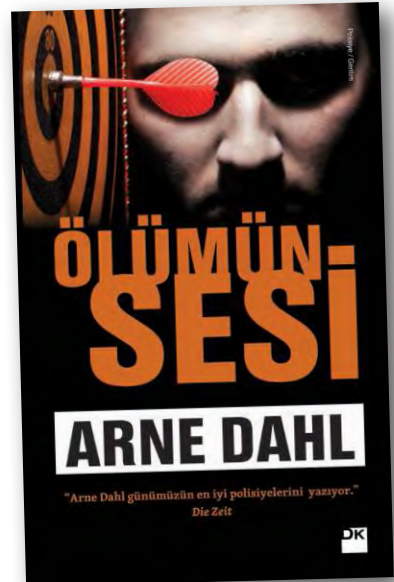
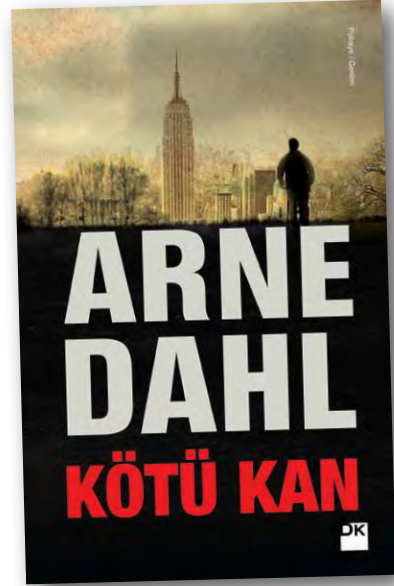
İsveç’in dört bir tarafından gelen deneyimli ve üstün vasıflı olduğuna inanılan polis memurları bu A Takımı’nın çekirdeğini oluşturmaktadır. Büyük isimler yoktur, sürekli değişen patronlar yoktur, hiyerarşiyle uğraşmak yoktur, yetkileri bir hayli geniştir; kısacası, tamamen yeni bir tür birim. Bu grubun başında başdedektif Jan-Olov Hultin yer alıyor. Paul Hjelm’in diğer mesai arkadaşlarını da şöyle tanıtabiliriz: Stockholm polisi cinayet masasından Viggo Norlander (birimin en yaşlısı), Göteborg cinayet masasından Kerstin Holm (birimdeki tek kadın), kendisini Sundsvall polis bölgesindeki tek “kara kafalı” polis olarak tanıtan Jorge Chavez (“azınlıkların temsilcisi”), Finlandiyalı Arto Söderstedt (diğerlerine göre “aykırı” siyasi görüşlere sahip) ve Nacka polisinden Gunnar Nyberg (eski vücut şampiyonu)... İşte bu isimlerden oluşan A Takımı ilk olarak, sonradan Kodaman Cinayetleri olarak anılacak olaya atanır, serinin ilk kitabı *Ölümün Sesi*’nde. İkinci kitap *Kötü Kan*’da da, bu sefer kökleri Amerika’ya uzanan Kentucky Katili’nin peşine düşeceklerdir. Üçüncü kitap *Dağın Tepesine Doğru*’daysa bir süreliğine farklı noktalara dağılmış A Takımı yeniden bir araya gelecektir.

1800 dakikalık bir seyir vaadi

Ölümün Sesi romanının orijinali, aslında 1999’da yayımlanıyor; Türkçede ise ancak 2013’te okuma imkânı bulabilmiştik. Gecikmeyle de olsa, en azından sırayla ilerleyebildiğimiz için şanslı sayılırız! Kimi zaman dil “engeli” kimi zaman da yayın haklarını farklı yayınevlerinin satın alması nedeniyle Türkçede birçok Kuzeyli seriyi maalesef yayımladıkları orijinal sırayla okuyamıyoruz. Her ne kadar “Intercrime” serisi mutlaka sıra gözetilerek okunması gereken bir seri olmasa da, bu şekilde ilerliyor olması türün sıkı takipçileri açısından sevindirici...

Bu arada “Intercrime” serisi, elbette bu üç kitapla sınırlı değil, aslında 10 kitaplık bir toplamdan söz ediyoruz... Şimdiye kadar Türkçede, her yıla bir Arne Dahl kitabı düştü. Bu hızda devam edileceğini varsayarsak, 2022 yılında seriyi tamamlamış olacağız gibi görünüyor! Bu kadar beklemeye tahammülü olmayanlar kitapların orijinallerine başvurabilir tabii ya da “daha iyisi”, her birinden uyarlanan filmleri izleyebilir. Evet, Arne Dahl’ın “Intercrime” serisi kapsamındaki her bir kitabı, 90’ar dakikalık iki bölümlük hikâyelere olabildiğince sadık filmlere uyarlanmış durumda; yani toplamda 1800 dakikalık bir seyir vaat ediyor...

Ayrıca “Intercrime” serisi Arne Dahl külliyyatının yalnızca bir bölümünü teşkil ediyor. “Opcop” isimli dörtlemesinin yanı sıra, gerçek adıyla yani Jan Arnald imzasıyla yazdığı kitaplar da var (şiir ve öykü türünde de eser vermiş bir yazar). Aynı hızla Türkçede bu kitapların da yayımlanacağını düşünersek, Arne Dahl’la birlikte 21. yüzyılın ortalarına doğru uzanacağız demektir! Arne Dahl da geçen bu süre içinde boş durmayacağı için ucu bir hayli açık bir süreç söz konusu...

SÖYLEŞİ DURAĞI

Elçin POYRAZLAR

Robert Louis Stevenson, Dr. Jekyll ve Mr. Hyde isimli kısa romanı için notlar alırken ona eşlik etmiş biriyim sonuçta. Masaya eğilip mürekkepli elini kâğıtta nasıl gezdirdiğini düşünürken alnını eliyle nasıl yavaşça kaşıdığını pek iyi hatırlıyorum. Geceleri yorgunluktan başı masaya düşünce gaz lambasını ben söndürürdüm.

Dünyanın pek çok ülkesinden usta polisiye yazarı barındıran kuruluşların başında İngiltere'deki Polisiye Yazarlar Birliği (CWA) geliyor. Birlik, 1953 yılından bu yana polisiye edebiyata arka çıkıyor ve her sene farklı polisiye türlerine yönelik polisiye romanın "Oscar"ı sayılan Hançer Ödülleri'ni dağıtıyor. Yaklaşık 700 üyesi bulunan Polisiye Yazarlar Birliği'nin Başkanı L.C. Tyler'ın kapısını çaldık. Pek çok polisiye romanı bulunan ödüllü yazar Tyler, 221B'ye hem birliği hem de polisiye edebiyatın inceliklerini anlattı.

Polisiye Yazarlar Birliği'nden kısaca söz eder misiniz? Amacı ve edebiyat dünyasındaki işlevi nedir?

Başkanı olduğum CWA, Birleşik Krallık'ta yaşayan polisiye yazarları temsil eden bir kuruluş. Denizaşırı ülkelerde de üyelerimiz var. Yazarları yıllık konferanslarda, yerel toplantılarda, *Red Herrings* dergimizde, e-posta haber listemizde, Facebook ve Twitter'da bir araya getiriyoruz. Ayrıca en iyi polisiye romanın seçildiği Hançer Ödülleri'ni de düzenliyoruz. Hançer Ödülleri genel, gerilim, tarihi, kısa öyküler ve kurgu olmayan metin türleri için geçerli. Polisiye yazarlıkla ilgili kampanyalarımız da var. Örneğin halk kütüphanelerinin kapanmasına karşı çıkıyoruz. Bunun yanı sıra Polisiye Okurları Derneği'nin haber bültenleri ve taze polisiye yazarları için Metin Değerlendirme Servisi gibi hizmetlerimiz de var.

Hançer Ödülleri için kriterler neler? İyi polisiye kurgu nasıl değerlendiriliyor?

Her kategoride Hançer Ödülü'nün kendi kriteri var. Ama genel olarak kendi kategorisinde en iyi kitap ya da kısa öyküyü arıyoruz. Evet, bu oldukça sübjektif. Jürisi olduğum tek Hançer Ödülü, Kısa Öykü Hançer Ödülü'ydü. Bu alanda önce bir kısa öykü polisiye türünün bir parçası mı diye bakıyoruz. Bize gönderilen öykülerin çoğu oldukça iyiydi ancak suç unsuru göreceli olarak yüzeyseldi. Sonra bunun gerçekten kısa bir öykü olup olmadığına bakıyoruz. Çünkü bazen bu metinler 6 bin kelimeyi geçmeyen bir roman fikri gibi de görünüyor. Kısa öykü için belli bir ritim, belirli bir hız ve anlatımın tatmin edici bir sonuca ulaşmış olması gerekiyor. Ardından öykü konusunun mantıklı olup olmadığı, eğer bir "kim yaptı" romanıysa tüm ipuçlarının verilir verilmeyeğine dikkat ediyoruz. Son olarak da edebi yeteneği değerlendiriyoruz; karakterler sayfada nefes alıp veriyor mu, mekânın bir anlamı var mı, yazarın dikkate değer bir stili bulunuyor mu gibi sorulara eğiliyoruz. Elbette ne kadar objektif olmaya çalışsak da jüridekiler her zaman aynı fikirde olmuyor ama bu da nefis tartışmalara yol açıyor.

Siz polisiye yazmaya nasıl karar verdiniz?

Karar vermedim. Başıma geldi. Bunu bana başka polisiye yazarları da söylemişti. Bir kitap yazmak için masaya oturuyor ve kitabı

bitirdiğindeyse yayıncısı ona, “Romanda biri öldürülüyorsa o zaman, o roman polisiyedir,” diyor.

Ben içinde soruşturma geçen mizah romanı yazdığımı sanıyordum. Aslına bakarsanız 10 kitaptan sonra hâlâ aynı şeyi düşünüyorum.

Hangi kitaplar ve yazarlardan etkilendiniz?

Şaşırtıcı olmayacak ama polisiye yazarlar kadar mizahçılardan da etkilendim. Gençken Mark Twain, PG Woodhouse, Evelyn Waugh, Hemingway ve Proust okuyordum. Hemingway’in “Torrents of Spring” adlı eseri yüksek sesle gülünecek kadar komiktir. Kitaplarım Ethelred ve Elsie serisinin bazıları üstünde Agatha Christie’nin etkisini teslim etmem gerek. Ayrıca John le Carré, Ellis Peters, Dorothy L Sayers, Margery Allingham, PD James ve Barbara Vine da sıklıkla okuduğum yazarlardan.

Bu yazarların hepsi kurguyu kurma konusunda bana yardım etti. Ama tarzım hepsinden çok farklı. Beni, birkaç seri katilin işin içine girdiği PG Woodhouse olarak düşünebilirsiniz.

Sizce polisiye türünü yazarken belli kurallara uyulmalı mı? Ve bu kurallar nedir?

Polis prosedürleri için gerekli kurallar gerilim kitapları için geçerli değil elbette. Ama klasik bir polisiye roman yazarken adil oynanmalı. Buna göre ipuçları açıkça ortaya serilmeli ve dedektifin bildiği hiçbir şey okurdan saklanmamalı, okura da kitabın sonunda ortaya çıkan katili tahmin etme şansı verilmeli.

Ayrıca okura başlangıçtan itibaren ne tür bir polisiye okuduğu da açık edilmeli. Pek çok okur kanlı canlı romanları sevmezken başkaları için bu olmazsa olmaz. Kitabın yarısında okuru bir yöne yönlendirip sonra onlara iki yüzüncü sayfada feci bir işkence ya da tecavüz sahnesi sunmayın.

Ama öte yandan ne kadar çok kural yıkarsanız o kadar iyi.

İngiliz çağdaş polisiye yazarlarından kimleri tercih ediyorsunuz?

John le Carré’ye hayranım. *Soğuktan Gelen Ajan*, mükemmel bir kurguya sahip. SJ Watson’ın *Uykuya Gitmeden Önce*’si harika. CJ Sanson’un *Dominion* ve *Madrid’de Kış* kitaplarını elimden bırakamadım.

Nasıl yazıyorsunuz? Günlük bir rutininiz var mı?

Hiçbir rutinim yok. Günde 4 ya da 8 saat ya-

zarım, diyen insanlara hayranlık duyuyorum. Ama ben bunu hiç başaramadım. Son teslim tarihi varsa ve yakınsa yazmaya daha çok odaklanıyorum.

Daha iyi yazmak için daha çok mu yazmalı, daha çok mu okumalı?

Çok ilginç ve sezgisel bir soru. Tüm yazarlar okur olarak yola çıkar. Diğer yazarların kitaplarını nasıl kurdukları, karakterlerini nasıl yarattıklarını ve kitaplarını nasıl topladıklarını bilinçaltında iyice sindirmeden hiçbir şey yazamazsınız. Hangi tür yazarsanız yazın, geniş bir yelpazede okumanız lazım.

Ama yazarak da öğrenilir. Çok az yazar ilk seferde büyük bir şaheser ortaya çıkarır. Her seferinde yazdığınız kitabın bir öncekinden daha iyi olması için çalışırsınız. Önceki kitaplarda yaptığınız hataları görerek, çıkardığınız dersleri bir sonraki kitapta uygularsınız. Kim bilir belki aradan zaman geçince bir tanesi şahesere dönüşebilir.

Polisiye yazma hayali kuranlara ne önerirsiniz?

Bana pek çok insan gelip, “Ben bir roman yazmak istiyorum,” diyor. Onlara, “Hadi gidin yazın o zaman, roman kendi kendini yazamaz,” demek istiyorum. Pek çok insan ilk roman denemesinde başarısızlığa uğrar.

Bir kitaba başlamak, ister birinci ister onun-

cu olsun, göz korkutucudur ve bölüm bölüm fikirlerin size gelmeye devam edeceğini umarak ilerlenmelidir. Ama ilk bölümü yazmazsanız ikinciye de yazamazsınız.

Polisiye yazarlarına tavsiyem, polisiye kitapların genellikle bir seriye dönüştüğünü unutmamaları. Sadece birinci kitabın kurgusunu değil, tüm serinin kavisini düşünmeli.

Dedektife kekemelik ya da içki sorunu gibi bir acayiplik vermek istiyorsanız bunun beşinci kitapta da ilginç kalmaya devam edip etmeyeceğini düşünün. Eğer yaşanacaksa başkahramanın birinci kitapta 59 yaşında olmasını gerçekten istiyor musunuz?

Benim kitaplarımda Elsie karakteri başta çok fazla küfrediyordu. Bu, onun karakterinin bir parçasıydı ve onu daha gerçekçi kılıyordu. Ancak okurlar bana bu küfürlerden hoşlanmadıklarını söyledi. Bu, gerçekten gerekli miydi? Düşününce çok da gerekli olmadığını fark ettim. Elsie şu sıralar daha az küfrediyor ama hâlâ oldukça alaycı.

Polisiye yazarının önceden düşünmesi gereken başka bir konu da karakteriyle uzun süre yaşamak durumunda kalması.

L.C. Tyler'ın, Ethelred Tressider adında bir polisiye yazarı ve onun ağzı bozuk menajeri Elsie Thirkettle'ı anlattığı birinci macerası *The Herring Seller's Apprentice* isimli ilk romanından kısa bir bölüm:

“Kurguyla gerçek hayat arasında önemli bir fark vardır. Kurgu inanılır olmak zorundadır...

Belki de zamanımız dışında hiçbir zaman, bir kişi soğumuş bir cesedi görmeden rahatça orta yaşa ulaşamamıştır.

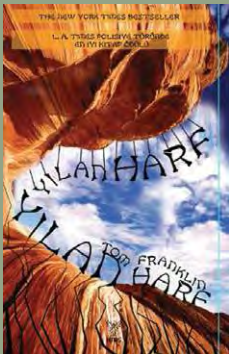
Ben elbette kendi payıma pek çok kere ceset gördüm: Vietnam, Kamboçya, Ruanda, Güney Afrika, Bosna... Her gece kazanan tarafın keyfine göre parçalanmış ya da parçalanmamış cesetlerin geçit töreni sunuluyordu. Yani televizyon ekranımdan.

Ama gerçek hayatta ceset görmedim. Şimdi her şey ölüleri ve canlıları ayırmak için elbirliği içinde.”

Altın Hançer (Gold Dagger) ödülleri 1955'ten beri verilmektedir. İlk 5 yılında *Crossed Red Herring Award* adıyla verilen ödüller, 2005 yılına kadar *Gold Dagger*; 2006-2008 arasında *Duncan Lawrie Dagger*; 2009'dan sonra yine *Gold Dagger* adını almıştır. 221B olarak, son 5 yılda ödül alan kitapları sizin için derledik...

2011

Tom Franklin
Crooked Letter
(Yılan Harf adıyla
dilimizde yayımlandı.)

2012

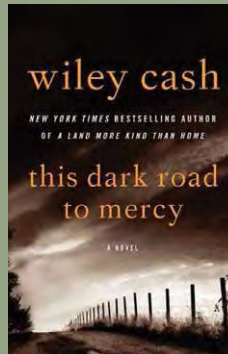
Gene Kerrigan
The Rage

2013

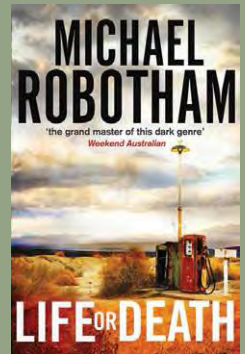
Mick Herron
Dead Lions

2014

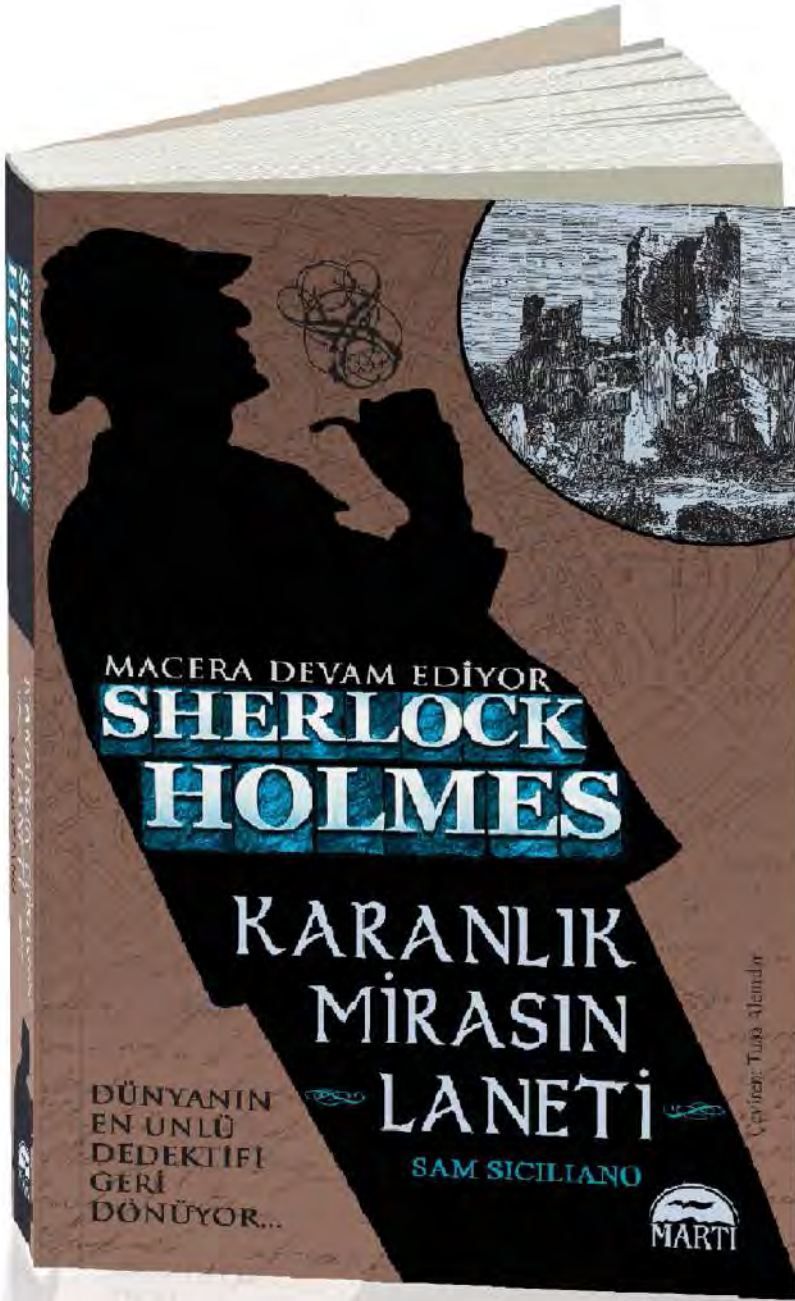
Wiley Cash
*This Dark Road to
Mercy*

2015

Michael Robotham
Life or Death

DÜNYANIN EN ÜNLÜ DEDEKTİFİ
GERİ DÖNÜYOR...

**"İnsanoğlu,
karanlığını gittiği her yere götürür."**

[facebook.com/martiyayinlari](https://www.facebook.com/martiyayinlari)

twitter.com/martiyayinlari

[instagram.com/martiyayinlari](https://www.instagram.com/martiyayinlari)

JOHN REBUS

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ

Fulya TURHAN

“Ne dersin, işlenen ufak bir suç, yapılan binlerce iyiliğin altında ezilip yok olmaz mı?” Müfettiş Rebus’un tekrar tekrar okuduğu *Suç ve Ceza*’nın sorguladığı en temel konulardan birinin özetidir yukarıdaki alıntı. Modern suçluların işledikleri suçlardan ötürü vicdan azabı çekmeleri şöyle dursun,

yaptıklarıyla övünmelerine serzenişte bulunurken bahseder Rebus, *Suç ve Ceza*’dan. İşin ilginç tarafı, bu sözlerden birkaç satır önce, Rebus’un tam da bu eleştirisine uygun ufak bir suç örneği sergilemiş olmasıdır. Gece geç saatlerde eve döndüğü sırada, önünden geçtiği ve kapalı olan marketin önündeki süt kasaları ve sandviç ekmeği kolilerine yanaşır, 6 adet ekmek alıp cebine tıktırır, tam gidecekken geri döner, bir şişe de süt çalar. Ufak suçların verdiği hazdan daha müthiş bir şey yoktur, der ardından, çalıntı sandviç ekmeklerine yağ ve reçel sürüp bir fincan sütlü kahve eşliğinde yemek gibisi yok.

Ian Rankin’in Müfettiş Rebus serisi 20 kitaptan oluşan, 28 yıla yayılan ve bazı kitapları önemli polisiye ödüllerine layık görülmüş bir seri. Ancak seriyi ilk kitaplar ve son kitaplar olarak ayıracak olursak bambaşka bir Rebus ve bambaşka bir Ian Rankin’le karşılaşacağınızı rahatlıkla söyleyebilirim. Bir seri boyunca ana karakterin değişmesi, gelişmesi makbuldür elbette. Ancak Rebus’u okumaya ilk maceralardan başladıysanız, sonraki kitapları okuma isteğini kendinizde zor bulabilirsiniz.

İlk kitapta John Rebus, teşkilatta 15 yıllık tecrübeye sahip 41 yaşında bir dedektiftir. Klasik bir hikâyesi vardır; dağılan bir evlilik, arada kalan bir kız çocuğu, sağlıksız yeme içme alışkanlıkları, alkol, özellikle de markalarıyla sık sık söz edilen viski, Glenmorangie, Laphroaig, Macallan, Talisker, Teacher’s... Ve tabii ki bira, Greene King IPA (India

Pale Ale) ya da Carlsberg Export, bolca kahve, fast food, kebab dükkânları, ana malzemeleri işkembe ve soğan olan İskoç yemeği Haggis, yine bir İskoç tatlısı Cranachan, tütsülenmiş sosis, hamur işleri, çikolata çeşmeleri... Tüm bunlar, ilerleyen zamanlarda Rebus’un birtakım sağlık sorunlarıyla karşılaşacağına dair birer ipucudur.

Bunlara bakınca karakterin tipik bir dedektif olduğunu anlarız ancak iyi bir dedektif olup olmadığını görmek için, tabii böyle bir iddia varsa, ki Rebus romanlarında vardır, bunlardan çok daha fazlası gerekir ve ne yazık ki ilk romanlar bu konuda biraz zayıf kalır. Rebus’u tanımaya başladıkça dedektife sempati duymak şöyle dursun, onu itici bile bulabilirsiniz. Kendisiyle ilgili okurun gözünü parlatacak hiçbir şey yoktur. Rankin, Rebus’un iyi bir dedektif olduğunu, üstleri tarafından sevilmemesi ve güvenilmemesi aracılığıyla anlatır. Polisiye romanlarda genellikle iyi dedektifler üstleri tarafından “baş belası” olarak görülür fakat en zor davaların vazgeçilmez unsurlarıdır. Buradaysa üstlerinin sinirini bozan itici bir Rebus resmi çizilir. Müdürleri ona, sen çok iyi bir polis değilsin, sadece iyisin derler; Rebus’la dalga geçer, ayaklarının altında istemez, fikirlerine önem vermezler. Buradaki Rebus, oldukça önemli bir davaya ilişkin ipuçlarını göz ardı edecek kadar basit biridir. Kapısının altından bırakılan notların anlamını ve üzerinde çalıştığı davayla ilişkisini araştırmak yerine köri soslu tavuk eşliğinde birasını yudumlarken acaba kızım bana oyun mu oynuyor, diye düşünür.

Kahraman, oldukça başarılı eski bir asker ve 15 yıllık tecrübesiyle iyi bir dedektif olarak tasvir ediliyorsa okurun beklentileri olacaktır. Rebus’un çalıştığı dava hakkında yapılması gerekenler vardır. Şüphelileri sorgulama, görgü tanıklarıyla konuşma, ikinci kontrolleri yapma gibi basit polis prosedürleri... Ancak Rebus işini yapmak yerine, şikâyet etmekle meşguldür, bunların hiçbirini yapmak istemez. Onun yerine, iş arkadaşını düşünüp

onu mağarama çekip sevişmek istiyorum, der. İşini yapmak isteyip istemediği konusunda sürekli şüpheleri vardır okurun, çünkü Rebus hafta sonuna kaç gün kaldığını hesaplar, mesainin bitmesini bekler, hatta emekli olmasına ne kadar kaldığını düşünür. Önemli ipuçlarını araştırmayı unuttur. Rebus yapması gerekeni hatırlayana kadar geçen iki, üç gün boyunca gereksiz detaylara maruz kalırız. Aslında kendisi soruşturma için kuzeye seyahat ederken bir marketten elma, çikolata, viski, sakız ve bir kutu da hurma alır. Daha kuzeye gittikçe bunları bulamam diye hurma alacak kadar öngörülü biridir; Olay Yeri İnceleme Ekibi'nin ertesi gün işe başlayacağı evi güvene almak şöyle dursun, araştırmanın detaylarını herkese duyuracak kadar dikkatsizdir. Tabii bütün bunlardan sonra, ertesi gün birilerinin eve gidip kanıtları darmadağın ettiğini gördüğünde, "Salak salak salak!" diye kendine kızması normaldir. Ancak bu hiçbir işe yaramaz, çünkü olay yerinin başına bunların geleceğini öngören okur, bu üçlemeyi de çoktan telaffuz etmiştir. Oysa dedektif, her zaman okurdan bir adım ileride olmalı, okur da dedektifin önüne geçmeye çalışmalıdır. Bir roman, birkaç polisiye roman okumuş bir okurun türe dair en ufak beklentilerini karşılamıyorsa bu ölümcül bir günahıdır.

Rebus'un dedektifliği dışında kişiliğine odaklandığımızda da çok iç açıcı bir tablo çıkmaz karşımıza. Hayran olduğumuz dedektiflerin üzerinde çalıştıkları davalar uyurken bile peşlerini bırakmazken gecenin yarısı rüyadan uyanıp bana bir kadın lazım diyerek bir şişe limonatayı kafasına dikebilir Rebus. Akşam bir partide viski ve İskoçya'nın ünlü gazozu İrn Bru içerken gözüne kestirdiği kadının diğerleri kadar sarhoş olmasından hayıflanır. Vegetaryenlerle ilgili bayat şakalar yapar, en sonunda pes ederek arada balık yediğini itiraf eden arkadaşına tonbalığı ve domatesli sandviç hazırlar; yanında bir şişe şarap ve taze filtre kahve. Eski tecavüz ve cinayet dosyalarını okurken utansa da erekte olduğunu gizlemez, genç bir kızı ısrarla arabasına davet edebilir, kendi kızının ne kadar büyüdüğünü tarif ederken rahatsız edici tabirler kullanabilir.

Nitekim, ilk romanda davanın sonu yine dedektifin bir yakınına bağlandığında da beklentileri karşılayamaz Rebus. Kızı ortadan kaybolmuştur ancak bu olayın, kızına düşkün polis bir baba üzerinde yaratması gereken etkiyi iyi iletmez Rankin. Rebus kızını bulmaya çalışmak yerine evde oturur, kızarmış tost ekmeğiyle peynir yer. Kendisine kahve yapar, kızı için dışarı çıkmayı düşünmez ama kahvesine süt almak için markete gitmeyi düşünür. Aslında kızı için sokağa çıktığında da çok bir şey fark etmez. John Rebus bir ara

Tabii Rankin'in hiç değişmeyen, oldukça önemli bir artısından, dili kullanımına değinmeden geçmemek gerekir. Seri boyunca İskoç aksanını duymamak işten bile değildir.

ortalıktan kaybolur, tabii biz ipucunun peşinden gittiğini düşünürüz, meslektaşları da öyle, ancak sonraki karede bir barda viski içerken karşılaşırız onunla. İşçi Partisi'ne mensup bir genç kızla oturup kapitalizmden bahsederek siyaset dersi vermekle meşguldür.

Bir başka ölümcül günahı da konunun işlenişinde yapar Rankin. Zaten ilk romanlarda polis prosedürleri adına da çok bir şey bulamazsınız. Bir gazeteci, oldukça komik bir şekilde polisi atlatıp suç mahalline girebilir. Tecrübeli bir dedektif, bir şüpheliden gelen telefon aramasını takip etmeyi akıl edemez, ta ki şüpheli bunu hatırlatıp telefonu kapatana kadar. Rebus'un önündeki ipucunu anlayabilmesi için kardeşi tarafından hipnotize edilmesi gerekir. Yani hikâyenin gidişatı sırasında Rebus davaları zekâsıyla çözmez, okurun tamamen dışarıda bırakıldığı kendi anılarıyla ilgili sıkıcı birkaç sayfa sonunda "haa, şimdi hatırladım" gibi özetlenebilecek tesadüfi bir durum ortaya çıkar. Hikâyede de boşluklar vardır. Sonunun nasıl olacağını bildiğiniz düz bir konu, baştan savma karakterler, hikâyeye ve karakter gelişimine hiçbir katkıda bulunmayan ayrıntılar, diyaloglar karşılar bizi. Birçok alt konudan bahsedilir ancak hiçbirinin sonu bir yere bağlanmaz. Bu da dedektif romanının bütünlüğüne tamamıyla aykırı bir durumdur.

Ian Rankin, Edinburgh Üniversitesi'nde yüksek lisans yaptığı sırada, 1985'te yazmaya başlamıştır bu ilk romanı ve kendi sözleriyle şöyle betimler o süreci: "O zamanlar polisiye roman okumak gibi bir ilğim ve polis prosedürleri konusunda da hiçbir bilgim yoktu... Rebus gerçek bir polisten ziyade, onu yaratan öğrenci/romancı gibi düşünüyordu." Rankin'in en azından bunun farkında olması sevindirici bir durumdur. Nitekim serinin sonraki kitaplarında Rebus karakteri kendisiyle ilgili iddiaları karşılayan, gerçekten iyi bir dedektif gibi davranmaya başlar, kendine özgü metotları, vazgeçemediği prensipleri vardır, işine ve insanlara daha duyarlı olmayı öğrenir, eski vakaları hatırlar, bağlantılar kurar, kanıtların peşinden gider. Ve bir kadeh Ardbeg eşliğinde ilk romanlarını bilen okuru şaşırtacak bir ifade kullanır: "Emekli olamam, bu beni öldürür."

Tabii Rankin'in hiç değişmeyen, oldukça önemli bir artısından, dili kullanımına değinmeden geçmemek gerekir. Seri boyunca İskoç aksanını duymamak işten bile değildir.

DOKTOR CEYDA'YI KİM ÖLDÜRDÜ?

BAŞKOMİSER GALİP POLİSİYESİ

Çağatay YAŞMUT

Doktor Ceyda'nın cesedi sağlık ocağındaki odasında, taş zeminin üzerinde sırtüstü yatıyordu. Onu bu hale getiren, başının arkasındaki koca bir yarıktı.

Kısa siyah saçlar, elmacıkkemikleri, yeşil gözler, kalın dudaklar, büyükçe bir ağız ve bu güzel yüzü tamamlayan zarif bir vücut.

Odada bir boğuşmanın yaşandığı, masasının üzerindeki her şeyin yere saçılmasından belliydi. Elimdeki nüfus kâğıdına göre otuz yaşındaydı. Bekardı. İzmir doğumluydu.

Olay Yeri İnceleme Ekibi kılı tüyü araştırırken odadan çıktım. Serdar, sağlık ocağında görev yapan diğer kadın doktoru ve hemşireyi bahçeye çıkarmıştı. Hastaların girmemesi için kapının önüne sarı bant çekilmişti.

Cesedi bu sabah, ilaç firmasından gelen bir tıbbi mümessil bulmuştu. İşe onunla başlamaya karar verdim.

İlk şoku üzerinden atamamış görünüyordu. Yanına yaklaşıncı aramızdaki boy farkı sandığımdan daha fazla çıktı. Konuşmak için başımı kaldırmak zorunda kaldım.

"Adın nedir?"

"Mert."

"Saat kaçta buldun cesedi?"

"Sekiz otuz."

"Hep böyle erken mi gelersin?"

Çantasını yere bıraktı. Ellerini birbirine kenetledi.

"Muayene saati başlayınca doktorlarla konuşmak çok zor. Bu yüzden erken geliyorum. İlk önce Ceyda doktora gittim. Kapıyı çalıp odasına girdiğinde onu o korkunç halde gördüm."

"Niye ilk önce ona gittin?"

"Ceyda doktorun hastaları çok fazladır. Mesai saatlerinde konuşmak neredeyse imkânsızdır."

"Odaya girdiğinde diğer doktorlar burada mıydı?"

"Ayla doktor, odasındaydı. Sedat doktoru görmedim. Hemşire de çay ocağındaydı."

"Kimse bir şey fark etmemiş mi?"

"Hayır."

"Odada bir şeye dokundun mu?"

"Dokunmadım. Hemen Ayla doktora haber verdim. O da polisi aradı."

Serdar yanıma geldi. Mert'in yazılı ifadesini alması için onu gönderdim.

Olay Yeri İnceleme Şefimiz Necati, maktulün akşam saat sekizle on arası öldürüldüğünü söyledi. İlk bulgulara göre ölüm nedeni, kızın başının zeminle çarpmasından kaynaklanıyordu. Cinsel temas izine rastlanmamıştı.

Sorgulayacağım ikinci kişi sigara üzerine sigara tüketen diğer kadın doktordu. "Doktor Sedat nerede?" diye sordum.

"Bilmiyorum, henüz gelmedi."

"Hep böyle geç mi gelir? Akşamları kaçta çıkıyorsunuz?"

"Hastaların muayenesi akşamüstü saat dört otuzda biter, biz de beş gibi çıkarız."

"Ceyda doktorun dün akşam kalacağını biliyor muydunuz?"

"Biliyordum. Çıkarken odasına uğradım, biraz çalışacağını söyledi."

"Düşmanı var mıydı?"

"Zannetmem, kim düşman olacak ki ona!"

"Ne bileyim, yanlış teşhis koyduğu hastalardan biri mesela."

Güldü.

"Allah aşkına yapmayın, burası sağlık ocağı. İki antibiyotik, bir şurup; tamam."

"Ceyda ne kadar zamandır burada çalışıyordu?"

"Bir yıldır."

"Ailesiyle mi yaşıyor?"

"Onlar İzmir'de. Bir erkek kardeşi var, Selim."

Haber verdik, geliyor."

Kalabalığın içinde bir patırtı koptu. Bağırıp ça-

ğıran bir delikanlı, polis engelini geçmeye çalışıyor-
du. İşaret ettim, bıraktılar.

“Kim kıydı ablama?” diye hem bağıyor hem
ağlıyordu.

“Ablanın düşmanı var mıydı?” diye girdim lafa.

“Yoktu.” Zorlukla dökülüyordu kelimeler ağzın-
dan.

“Sevgilisi falan var mıydı?”

“Hayır.”

“Beraber mi oturuyorsunuz?”

“Ben Beşiktaş’ta arkadaşlarımla kalıyorum.

Ablam Suadiye’de oturuyordu.”

“Nerede okuyorsun?”

“İTÜ İnşaat.”

Ceyda’nın oturduğu dört katlı apartmanı elimiz-
le koyduğumuz gibi bulduk. Serdar kapıyı açarken
tırabzana dayanıp soluklandım.

İçeri girip evi keşfe başladığımızda şaşırdık. Çok
eşya yoktu ama olanlar da fazla kaliteliydi. Salon,
yatak odası, mutfak, banyo; bir şey bulamadık.
Oturma odasına geçtik. Serdar dizüstü bilgisayarı
kucağına alıp koltuğa oturdu. Ben de kütüphaneye
ilgilendim. Bir sürü kalın ciltli İngilizce tıp kitabı
vardı.

Serdar’ın gözleri hazine bulmuş gibi parladı.
“Mail kutusunu açık bırakmış. Şifreyle mifreyle
uğraşmayacağız.”

O sıra cep telefonum çaldı. Arayan Necati’ydi.

“Bizim doktor bir aylık hamile çıktı!”

Telefonu kapatırken, “Selim bizimle taşak geç-
miş,” diye mırıldandım.

Serdar bilgisayarla ilgili açıklamalara devam
etti. Bunların arasında Cenk Gürler adı dikkatimizi
çektı. Maillerin çoğu ona aitti. “Canım, cicim”le
başlayan muhabbet, üç beş mail sonra bel altına
iniyordu. Selim’i aradım. Bilgisayarı da yanımıza
alıp evden ayrıldık.

Selim, emniyete bizden önce gelmişti. Bizi gö-
rünce gözleri parladı.

“Katili mi buldunuz?”

“Hayır. Ablanın hamile olduğunu bize niye
söylemedin?”

Yüzünün rengi attı.

“Ablam hamile miymiş? Bilmiyordum.”

“Yalan söyleme!” diye bağırdım. “Kim bu Cenk
Gürler?”

Gözlerinde derin bir endişe belirdi.

“Zen İlaç firmasında bölge satış müdürü.”

“Başka? Yalan söyleme!”

“Yemin ederim, bilmiyorum.”

“Sekizle on arası neredeydin?”

“Arkadaşlarla içiyorduk. Beyoğlu’nda. Kontrol
edebilirsiniz.”

Selim’den içki arkadaşlarının adlarını, telefonla-
rını aldıktan sonra gönderdik.

Ertesi gün adresimiz Zen İlaç’ın Maslak’taki
ofisiydi.

Cenk, kırk yaşlarındaydı. Uzun boylu, top
sakallıydı. Parmağındaki alyans, karşısındakinin
dikkatini dağıtacak kalınlıktaydı. Gözleri merak
doluydu.

“Birazdan toplantıya girecektim, konu neydi?”
dedi sert bir ses tonuyla.

“Ceyda’yı en son ne zaman gördün?” diye daldım
konuya.

“Ceyda da kim?”

“Doktor Ceyda’yı tanımıyor musun? Onunla iliş-
kin olduğunu biliyoruz. Ceyda dün sabah işyerinde
öldürüldü.”

Cenk’in gözleri yerinden uğradı.

“Ne! Ceyda öldü mü?”

“Artık, tanımıyorum diyemezsin. Anlat bakalım,
kızı niye öldürdün?”

“Ben kimseyi öldürmedim.”

Omuzlarına tonlarca ağırlık çökmüş gibiydi.

“Sevgilisiymişsin.”

“Tamam. Onunla bir ara çıktık ama hepsi bu.”

Serdar hiddetlendi. “Hepsi bu mu? Kızı hamile
bırakmışsın ulan!”

“Hamile mi? Benden olamaz ki! Altı ay önce
ayrıldık.”

“Bu, senden olmadığını kanıtlamaz,” dedim.

“Bakın,” dedi, “Ceyda rahat bir kızdı. Kimden
çıkırı varsa onunla beraber olurdu.”

“Kendinden bu kadar eminsen DNA testi yaptır-
mayı kabul edersin,” dedim.

“Yeter ki ailemin kulağına bir şey gitmesin.”

“Evvelki akşam saat sekizle on arası neredey-
din?”

“Evdeydim. Ama sakın karıma sormayın!”

“Kime soracağız?” dedi Serdar alay ederek.

“Size bir şey göstereceğim,” diyerek bilgisayarın
klavyesinde bir şeyler yazdı. Monitörü bize çevirdi.
“Bu, araç takip programı. Bütün otomobillerimizde
mevcut. Kim nereye gitmiş, ne kadar kalmış, hepsi
buradan gözüküyor.”

Bir plaka yazdı. 34 NUR 88. Cinayet gününün
tarihini girdi. “Bu, aracımın plakası,” dedi. “Saat ye-
diyle sabah altı arası otomobilim Levent’te, Cihan
Sokak’taymış. Evimin adresi.”

“Bu bir şey ispatlamaz. Arabanı kullanmamış
olabilirsin.”

Bir plaka daha yazdı. 34 NUR 90. “Bu, Acıba-
dem’deymiş. Gördünüz mü, ne kadar pratik.” Dur-
du. “İnanın ben öldürmedim Ceyda’yı. DNA testi
yaptırmaya hazırım.”

“Sence kim yapmış olabilir?” diye sordum.

“Doktorların hastalarına yazdıkları ilaçları kaydettiği defterleri var. Ona bakın. Hangi ilaç firmasının ilaçlarını çok yazmışsa o firmadan biriyle ilişkisi vardır.”

Merkeze döndük.

Sağlık ocağındaki hemşirenin beni beklediğini söylediler. İçeri aldım onu.

Doktor Ceyda’yı çok sevdiğini, üzgün olduğunu söyledi. Aynur doktorun, Ceyda’dan nefret ettiğinden bahsetti. Bütün hastaların Ceyda’ya muayene olmak istemelerine çok bozuluyormuş. Bir söylenti yayılmış. Ceyda’nın sağlık ocağının yeni yetkili doktoru olması an meselesiymiş. Böyle olunca Aynur, hem yetkisini kaybedecek hem de döner sermayenin aslan payından mahrum kalacaktı. Bu yüzden Sedat doktorla işbirliği yapıyorlarmış.

Soluğu tekrar sağlık ocağında aldım. Doğrudan Aynur doktorun odasına girdim.

Doktorun merakı gözlerinden okunuyordu.

“Katili bulabildiniz mi?”

“Henüz değil, Sedat Bey nerede?”

“Yıllık izne çıktı.”

“Bu sabah niye söylemediniz? Onunla konuşmamız gerekiyor. Nerede bulabiliriz?”

“Bulamazsınız, evvelsi gün yurtdışına gitti. İtalya.”

Kontrol etmek için tur şirketinin adını aldım.

“Size birkaç soru soracağım.”

“Yalnız, çok hasta var, uzun sürer mi?”

“Doktor Ceyda’yla aranız nasıldı?”

Bir anda yüzünde kararsız bir ifade belirdi.

“Niye soruyorsunuz bunu?”

“Ceyda çok yakında sizin yerinize buranın yetkili doktoru olacaktı!”

“Ceyda’yı benim öldürdüğümü mü düşünüyorsunuz yoksa?”

“Evet.”

Bir kahkaha attı.

“Hayatımda bu kadar saçma bir şey duymadım.”

“Cinayet saatinde neredeydiniz?”

Masasının çekmecesini açtı, bana bir kâğıt uzattı. “Okuyun lütfen.”

Okudum. Doktor Aynur’un İstanbul’un en prestijli özel hastanelerinden birinde başhekim yardımcısı olarak göreve başlama yazısıydı.

“Ne zaman geldi bu?”

“Bir hafta önce.”

Umutsuzlukla yerimde kıpırdandım. Elimde hiç şüpheli yoktu. Son şansımı kullanmaya karar verdim. “İlaçları yazdığınız bir defteriniz varmış.”

Önündeki koca defteri gösterdi.

“Ceyda doktorunki de duruyor mu?”

“Odasındadır.”

Ceyda’nın odasına geçtik.

Altı ay öncesine kadar ilaçların çoğu Zen İlaç firmasınınındı. Sonra birden kesiliyordu, ta ki son üç aya kadar. Burada olayın rengi değişiyordu.

Cenk bize yalan mı söylemişti? Ama bir ay önce-sinde Zen İlaç tekrar kesilmişti. Ceyda’nın bir aylık hamile oluşu aklıma geldi.

Kapı çalındı. İki gün önce cesedi bulan fırça saçlı yakışıklı belirdi.

“Aynur doktorum, hastalar isyan ediyor,” dedi.

Aynur bana, “Gitmem gerekiyor, defterin de sonuna geldik. Bir şey çıktı mı bari?” dedi. Kapıdan çıkarken, “Hedeflerini tutturuyor musun Mert? Ceyda doktor, senin firmanın ilaçlarını bir aydır yazmıyormuş. Kıza ne yaptın da kızdırdın?” diye sordu.

“Zen İlaç’ta mı çalışıyorsun?” diye sordum Mert’e.

“Evet.”

“Gel bakalım, şöyle otur.”

Aynur çıktı. Yakışıklı, rengi atmış bir yüzle karşıma oturdu. Masadan kalkıp pencereye gittim. Park etmiş otomobillerin plakalarına baktım. Biri hiç yabancı gelmedi. 34 NUR 90.

“Şu araba senin mi?”

“Evet,” dedi kuşkuyla.

“Cinayet saati neredeydin?”

“Hatırlamıyorum,” diye kekeleydi. “Niye soruyorsunuz?”

“Hatırlasan iyi olur.”

“Aaaa, şimdi hatırladım, dolaşıyordum, evet, evet, arabayla dolaşıyordum.”

“Yanında biri var mıydı?”

“Yalnızdım. Boğaz’a gittim.”

“Senden küçük bir ricam olacak.”

“Buyurun?”

“Adli Tıp’a gelip küçük bir test yaptırır mısın?”

“Ne testi?”

“Babalık.”

Yumruk yemiş gibi oldu.

“Seni Doktor Ceyda’yı öldürmekten tutukluyorum.”

Rengi attı. Bozuntuya vermemeye çalışıyordu.

“Ne öldürmesi? Ben kimseyi öldürmedim!” diye bağırdı.

Çapkın müdürünün bize araç takip sistemi hakkında bilgi verdiğini, bu aracın cinayet gecesi sağlık ocağının önünde olduğunu gördüğümüzü söyledim.

“Kazaydı,” diye bağırdı. “Onu öldürmek istemedim. Yere düşüp kafasını çarptı. Kazaydı.”

Bence çocuk doğru söylüyordu. Ama doğru söylemesi Ceyda’yı geri getirmeyecekti.

Cinayet, cinayetti.

SAM WILSON ZODYAK

BURÇLAR KUŞAĞI CİNAYETLERİ

“Orijinal, zekice, sürükleyici bir seri katil gerilimi.”

- Sarah Lotz

Öyle bir toplum düşünün ki insanlar burçlarına göre sınıflara ayrılmış, statüleri doğuştan belli ve kaderlerini ne yaparlarsa yapsınlar değiştiremiyorlar.

MIMI BAIRD
& EVE CLAXTON

İMKÂNSIZI ARAYAM ADAM

Bir manik depresifin günlüğü...

Zihninin dehlizlerinde kaybolan bir adam ve onu yıllar sonra günlüklerinde bulan kızının hikâyesi.

“Bir psikolojik roman klasiği.”

- Pat Conroy (Dalgaların Prensi)

KUDRETE KARŞI BİR NOWHEREMAN NOBODY: JACK REACHER

Gülce BAŞER

Polisiye dünyasının en müstesna karakteri Jack Reacher'dır demek, polisiye okurları takdir edecektir ki abartı olmayacaktır. Eğer polisiye, ana akım kültüre yani kapitalizme ve onun getirdiği kültüre karşı, sistemin yani mevcut hukukun kabul edebileceği türden bir muhalefet geliştirmenin edebiyatıysa, Jack Reacher onun en tehlikeli karakteri sayılmalıdır. Biraz üzerinde durulduğunda Reacher'ın kimseyle kıyaslanabilir bir karakter olmadığı kolayca görünecektir. Öyle ki sinemada temsiline başarısızlığı bile bir komplo teorisyenince kolaylıkla "kasıtlı" olarak değerlendirilebilir. Zaten bu adamı sinema filminden tanıyacak bir olası okur, onu muhtemelen yanlış tanıyıp değerlendirecektir. Sorun Tom Cruise'un boyundan ibaret de değildir elbette... Cruise eğer dünyayı Reacher'ın gözlerinden görseydi muhtemelen Scientology tarikatına da girmezdi, sözgelimi... Reacher, varsayımsal olamayacak kadar net bir tepkidir kapitalizmin kültürüne... Sorun tam da orada işte...

Jack Reacher mülksüz ve yersiz biridir. Bu onu Batı mitinde de yeri olan, bizim Hızır Pey-

Reacher'ın bir ev adresi yoktur, arabası da yoktur. Her gün hesabı ödemediği ucuz otellerde yaşar. Mal varlığı bir diş fırçasıyla üzerindeki giysilerden ibarettir. Giysiler ucuzdur, kirlendiğine karar verdiğinde gider yenilerini alır. Bu anlamda mülksüzdür ama kapitalizmin öbür ucunu benimsemiştir: Kullan-at mülksüzlüğü.

gamber dediğimiz kimliğin temsilcisi yapar. Her dinde Hızır Peygamber aynı kişidir; kendisine özgü değer standartları olan ve bunları insanların paylaşımına açmayan biri. Maddi olanla ilişkisi olmadığı için, dünya ölçeğinde satın alınamaz biridir. Bir maaşa bağlanamaz, belli bir ücret karşılığı iş yapmaz. Sadece kafasına uyan işlere taraf olur. İlkesiyse doğruyu ve yalnız doğruyu ortaya çıkarmaktır. Bir vakaya bu bağlamda Reacher'ın müdahil olma yolu tektir; karakterin doğrunun ortaya çıkması yönünde azmetmesi. Bu azimde dış etmenler etkiliyse de belirleyici olmaz. Zaten Reacher dışarıdan belirlenemez biridir.

"Doğruyu ve yalnız doğruyu" ortaya çıkarma azmi, aslında aşına olmadığımız türden bir hedef değildir. Az buçuk Amerikan filmi izleyen herkes, mahkeme önünde edilen yeminin formatının bu olduğunu bilir. Reacher'ın müdahil olduğu öykülerde bu doğruyu ortaya çıkarmanın zorluğu, bir kudret *network*'üyle mücadele gerektirmesidir. Bu *network* ya doğrudan bürokratik iktidarın içinde oluşmuştur (savunma bakanı ve kimi bürokratlar, sözgelimi) ya da güçlü bir sermayedar figür ve onun bürokrasideki adamları olabilir. Nesne dünyasından uzak duran bir kahramanın tam da iktidar biriminin işlediği suç ortaya çıkardığı bu eylem, bir antikapitalist sivil itaatsizlik teklifi olabilir mi? Yoksa polisiye denilen türün en büyük zaafı olan bizi sistemle uyumlulaştırma modellerinden biri olarak mı görülmelidir? Bunu anlayabilmek için önce Reacher'ı biraz daha yakından tanıyıp temsil ettiklerine bakalım.

Öncelikle Reacher bir askeri polis emeklisidir. Üstelik bir asker çocuğudur. Bu açıdan rahatlıkla militer bir dünyada var olduğu ve kimliklendiği söylenebilir. Onun için yabancı olan sivil

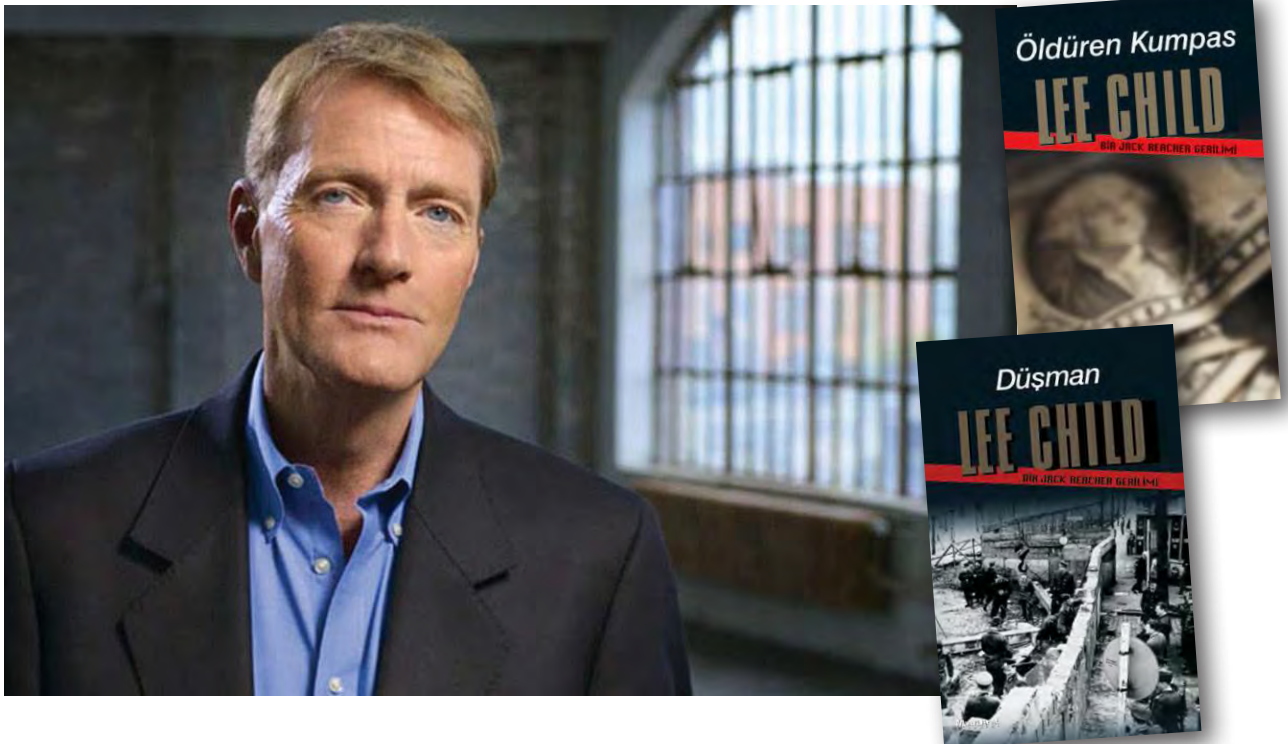
dünyadır. Askerliğin dünyası, kişinin bir odada sadece giydiği kıyafete (üniformalar) sahip olduğu ve karnının doymasının garantilendiği, hareket alanının sadece amirleri ve yönetmelikler tarafından belirlendiği bir dünyadır. Reacher'ın algısında da böyledir bu. Ancak karakterimiz, bu dünya içinde hemen hemen imkânsız bir işi başarmış, kendi adalet anlayışını geliştirmiştir. Burası çelişkili görünebilir ancak Reacher'ın adalet anlayışı biraz incelendiğinde aslında bütünüyle kitabi olduğu görülecektir. Ondaki, yazılı hukukun içtihatlarla bozulmamış halidir. ABD hukukunun içtihatlarına, Avrupa hukukununsa mevzuata dayalı olduğu ve ordunun bir metinler düzeni olduğu, Reacher'ın annesinin Fransız olduğu gerçeğiyle birlikte düşünüldüğünde, Reacher'ın Amerikan hukuk sisteminin bir tür metin eleştirisini temsil ettiği kolayca görülecektir. Karakterin keskin zekâsı ve polislik deneyimleri de bu eleştiriye eklendiğinde okur, görünüş itibarıyla yargı ve ona bağlı polisin kurduğu adalet iktidarını sorgulamaya davet edilmektedir gerçekten de... Bu daveti de mekanik hatta neredeyse bilgisayarsı bir adalet söylemiyle, bürokratik dünyaya iki parça pamuk ipliğiyle bağlı bir hiç kimse yapmaktadır. Bağlar, tarihi geçmiş bir pasaport ile bir banka kartından ibarettir.

Reacher'ın bir ev adresi yoktur, arabası da yoktur. Her gün hesabı ödediği ucuz otellerde yaşar. Mal varlığı bir diş fırçasıyla üzerindeki giysilerden ibarettir. Giysiler ucuzdur, kirlen-

Reacher, tam bir minör kahraman olarak dünyayı değiştirmeyi hedeflemiyor, orduyu da değiştirememiştir. Kendisini kurtarıırken, dünyanın geri kalanını (hepimizi) sistemin olağan bireyleri konumunda bırakıp terk ediyor. Kurtuluşu olmayan bizlerin sistemle bütünleşmesi meşruiyet kazanıyor. Reacher umut dağıtmıyor, umut kırıyor.

diğine karar verdiğinde gider yenilerini alır. Bu anlamda mülksüzdür ama kapitalizmin öbür ucunu benimsemiştir: Kullan-at mülksüzlüğü.

İktidar *network*'üyle mücadele için zekânın yanı sıra bir süper kahramanın jenerik olanaklarıyla da donatılmıştır Reacher: Aşırı iri bir beden (1.95 m. boy ve yüz küsur kilo ağırlık), gelişkin yakın dövüş teknikleri ve usta nişancılık... Fiziksel mücadelelerde asla yenilmez. Hukuken de nizamının ne olduğunu iyi bildiğinden kolay kolay ne gözaltına alınabilir ne de hukuk yoluyla manevraları engellenebilir. Bunun ötesinde, o iri cüssesini saklamakta hiç sıkıntı çekmez. Gerçekten de adı konulmamış ve insanüstü nitelikleri vurgulanmamış bir süper kahramandır. Ayrıca kesin olarak erkektir ve her macerada erkekliğin nimetlerinden yararlanır: Bu tuhaf ve hatta ürkütücü adama zaaf duyan zeki, yetenekli ancak olayı çözme şerefini

yani zaferi adama bırakan bir kadın hep çıkar. Bu kadın statü olarak ya roman içinde ya da adını yeniden duyacağımız ilerleyen zamanlarda mutlaka Reacher'ın üstüne çıkacak, böylelikle olay örgüsü içinde "yapı" denen kudret birimi yani Reacher'ın dışındaki her şeyin bir parçası olduğunu gösterecektir. Kadın karakterlerin başlıca iki fonksiyonu bulunur: Reacher ile sistem arasında bir köprü görevi üstlenmek ve sonunda sistem içinde var olarak Reacher'ın ayrışıklığını vurgulamak. Böyle bakıldığında kadınlar da nesneler dünyasının birer parçasıdır, diğer parçalarından göreceli olarak daha saygın olsalar bile... Reacher, aykırı adam olarak "mutlak yalnız"dır, bu hali de onun süper kahraman konumunu belirginleştirecektir.

Karşımızdaki adamın 221B adresi tarihe geçmiş Sherlock'la, yoksul ayrışıklığıyla Marlowe'la veya bütün kadınların prensi ele avuca sığmaz Hammer'la bir ilgisi olmadığını anlamışsınızdır. Reacher'ın emsalsiz yokluğu karşısında her biri, o itiraz ettikleri sistemin birer zavallı parçası gibi görünürler... Sonuçta Reacher yok bir adamdır, acil bir durum karşısında ona telefon edip imdat isteyemezsiniz. Aynı Kızılmaske gibi o gelir, sizi bulur. Ancak bir dakika, Kızılmaske'ye de sesleniyorsunuz, üstelik ormanda... Burası koskoca bir Birleşik Devletler cangılı ve Reacher'a ihtiyaç duyduğunuzda onun bir tesadüf yoluyla sizden haberdar olması dışında bir şansınız bile yok! Evet, gerçekten ABD bu romanlarda Kızılmaske'nin yaşadığı cangıldan çok da farklı bir yer değil. Öyküler kocaman bir "av ritüeli" parodisi gibi, gördüğümüz üzere: Suç işleyen kudret karşısında düşülen çaresizlik büyük avcı Reacher'ı olay yerine çekiyor. Adalet dağıtıcı Reacher, gerekirse kendi işlediği günahların da bedelini ödeyerek (her zaman öder) adaleti sağlıyor, ödül olarak o öyküdeki kadını alıyor (öykü süresince) ve sonra sessizce sahneden kayboluyor. Bu şablonu biliyorsunuz, hemen hemen bütün polisierler aynı şablona oturur zaten. İşte Reacher'ın sistem/kapitalizm karşı-

sındaki çaresizliği de tam burada başlıyor.

Reacher, tam bir minör kahraman olarak dünyayı değiştirmeyi hedeflemiyor, orduyu da değiştirememişti. Kendisini kurtarıken, dünyanın geri kalanını (hepimizi) sistemin olağan bireyleri konumunda bırakıp terk ediyor. Kurtuluşu olmayan bizlerin sistemle bütünleşmesi meşruiyet kazanıyor. Reacher umut dağıtmıyor, umut kırıyor. Bizler, ne Reacher kadar güçlüyüz ne de onun kadar yalnız olabiliriz. Dolayısıyla sevdiklerimiz ve nesnelerimizle birlikte bu dünyada kalmaktan başka bir seçeneğe sahip değiliz. Ancak başımız belaya girdiğinde o Hızır gibi yetişip bizi kurtarabilir ya da kurtarmayabilir. Gerçi adı "ulaşıcı" anlamına geliyor ve vaktinde yetişmeyi vaat ediyor. Ancak bildiğimiz üzere bu ulaşma becerisi yalnızca masallarda oluyor.

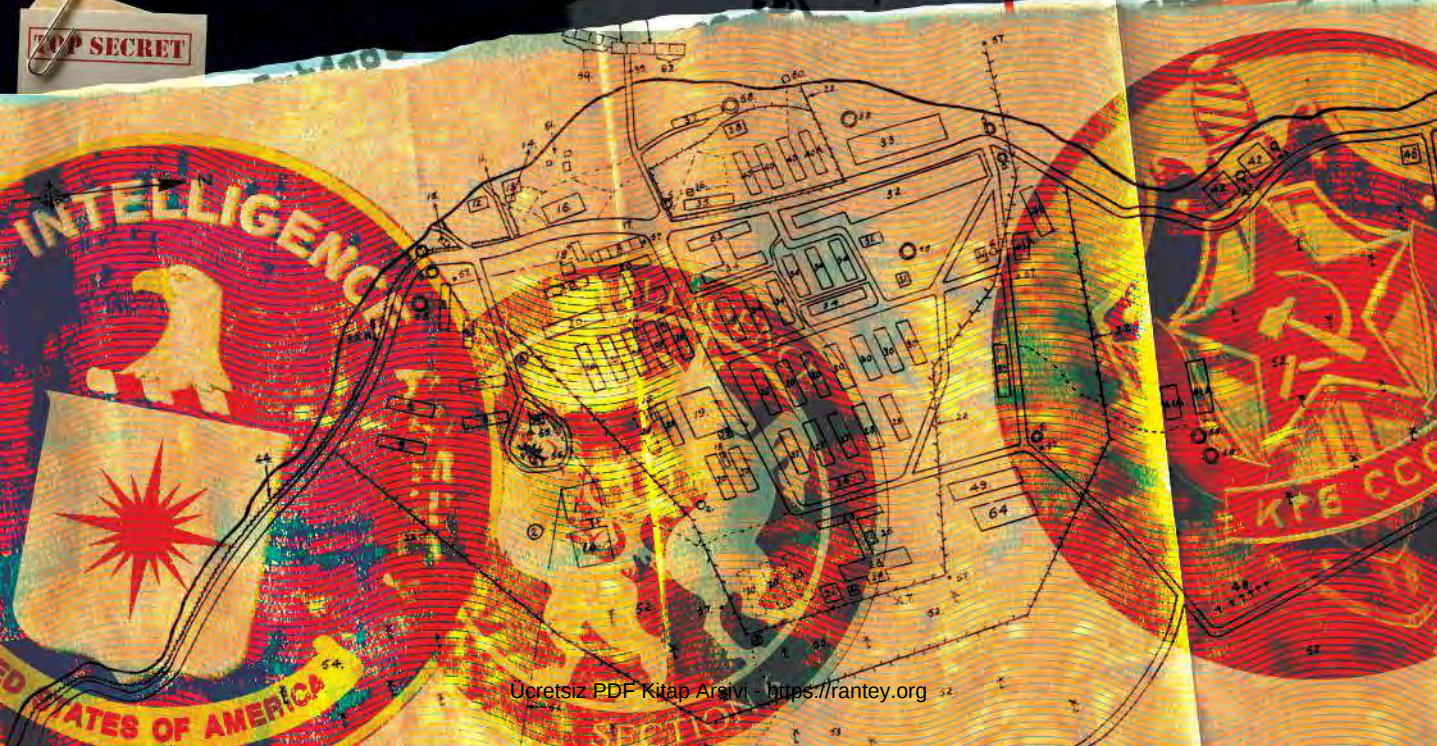
Son olarak Reacher'ın kapitalist sisteme bir seçenek önermiyor olması, yaratmadığı anlamına da gelmiyor. Öncelikle kesin olarak bütün diğer kahramanlardan daha aykırı ve eleştirel olduğu açık. Tarantino'yu andıran sertliği ve adalet

arayışı ve bunu olaycılar öznelinde de olsa sağlayışı, entelektüel donanımı, doğru alıntıyı böylelikle doğru zamanda yapabilmesi bir sisteme direnme biçimi sunuyor aslında. Ancak bu direnişin tek yolu pişene dek o sistemin en itaatkâr bireyi (mesela askeri) olmak ve sonra da her şeyi birden terk etmek... Öyle ya, biz hiçbir öyküde onu kitap okurken görmüyoruz sonuçta... Okumuş olarak geliyor, üniversite mezunu biri o... Yani aslında sistemin en iyi bireyiyken yolunu değiştirmiş. Yani aslında gerçekten başka türlü bir dünya hayali de yok... Hatta bu yüzleşmeye en yakın olduğu sahnelerde bile (orduda bir şeyleri değiştirmeyi istediğini ifade ettiği, sözgelimi) tartışmayı derinleştirip okuru sıkılamaya özen gösteriyor. Çünkü o sadece bir polisiye roman kahramanı, polisiye dünyasının hikmet sahibi anlaşılmas Hızır'ı... Anarşist değil o, sistemin güzel bir hayali sadece...

EDEBİYATTA VE EKRANDA CASUSLUK

TOP SECRET

AZİZ Mİ, ŞEYTAN MI?

A. Ömer TÜRKES

Casusluk sanatının altın çağı hiç şüphesiz -artık bittiği söylene de başka biçimlerde sürüp giden- Soğuk Savaş yıllarıydı. Casuslar dünyasını popülerleştiren ve 20. yüzyılın ikinci yarısına damgasını vuran “Soğuk Savaş” kimilerine göre, komünizmle kapitalizm arasındaki -Sovyetler Birliği ve ABD özelinde simgelenen- rekabetin uluslararası ilişkilerin her alanını kapsayan adıydı. Politika, ekonomi, bilim ve teknoloji hatta sanat ve edebiyat alanlarında amansız bir mücadele yaşanmış, iki devlet arasında sıcak bir savaş yaşanmasından kaçınılmıştı. 1962’de Küba’daki Sovyet, Türkiye’deki ABD füze üsleri kriziyle İsrail-Arap savaşlarında eşğine gelinmişse de bloklar arasındaki karşılaşmalar üçüncü dünya ülkelerindeki bölgesel savaşlarla geçiştirilmişti.

Soğuk savaş ideolojiler arası gören bu ve benzeri yaklaşımlarda, kimileri savaşın başlangıcını Nazilere karşı ittifakın sona erdiği 1944 tarihi olarak kabul ederken kimilerine göre milat için en uygun tarih 1917 Bolşevik Devri-

Dünyanın en eski meslekleri arasında sayılan casusluk, İÖ 3000’lere, Mısır Firavunu III. Tutmosis’e kadar uzanır.

Rivayet o ki, Firavun kuşattığı Yafa kentinin durumunu öğrenmek amacıyla un çuvalı içinde göndermişti adamlarını.

İncil’de ya da Eski Ahit’te istihbarat faaliyetlerine ilişkin anlatılara rastlanır.

Bu türden faaliyetlerin örgütlülük kazanması ve profesyonelleşmesiyle Rönesans dönemine, daha çok da İtalya kent devletleri arasındaki entrikalarla dolu iktidar kavgalarına uzanır.

mi’dir. Bu durumda Soğuk Savaş’ın Sovyetler Birliği’nin çözüldüğü 1991’de sonuçlandığını söyleyebiliriz.

Gerçekten de yalnızca ideolojiler arası bir rekabete indirgenebilir mi “Soğuk Savaş” kavramı? Küreselleşenlerle küreselleşemeyenler arasındaki bugünlerde iyice açığa çıkan gerginlik de Soğuk Savaş’ın “silahları” ile sürdürülüyor mu? Doğrusunu söylemek gerekirse, “Medeniyetler Çatışması” olarak anılan bu yeni kutuplaşma, 700 yıllık mazisiyle Soğuk Savaş adını öncekinden daha fazla hak ediyor. Hele ki “Guerra-fria” (Soğuk Savaş) kavramının ilk kez 13. yüzyılda, İspanya’da Hristiyanlık ve İslam arasındaki mücadeleyi ortaya koymak için kullanıldığı hatırlandığında...

Biraz Tarih

Başlangıcı ve sonu nasıl seçilirse seçilsin Soğuk Savaş’ın gerçek aktörleri casuslardır. Dünyanın en eski meslekleri arasında sayılan casusluk, İÖ 3000’lere, Mısır Firavunu III. Tutmosis’e kadar uzanır. Rivayet o ki, Firavun kuşattığı Yafa kentinin durumunu öğrenmek amacıyla un çuvalı içinde göndermişti adamlarını. *İncil*’de ya da *Eski Ahit*’te istihbarat faaliyetlerine ilişkin anlatılara rastlanır. Bu türden faaliyetlerin örgütlülük kazanması ve profesyonelleşmesiyle Rönesans dönemine, daha çok da İtalya kent devletleri arasındaki entrikalarla dolu iktidar kavgalarına uzanır, ama bizim aşına olduğumuz türden casusluk maceraları bilimsel ve teknolojik gelişmelerle birlikte başlar; fotoğraf makinesi, telgraf, telefon, karada ve havada seyreden motorlu araçlarla donanan casuslar, 20. yüzyılın çehresini değiştirecek denli büyük operasyonlara imza atmışlardır.

Savaş boyunca sürdürülen karşılıklı istihbarat faaliyetlerinin savaşın kaderini tayin

etmekte belirleyici bir rol oynaması sebebiyle I. Dünya Savaşı sonrasında önemi kanıtlanmıştı casusluk örgütlerinin. II. Dünya Savaşı'ndan sonra güvenlik camiasının biraz da paranoyakça kazandığı önem istihbarat sektöründeki büyümeyi hızlandırmış, sadece ABD'deki istihbarat elemanı sayısı yarım milyona ulaşmıştı. Başta Sovyetler Birliği olmak üzere diğer ülkelerin de katılımıyla "yeraltında" büyük bir savaş başladı. Bundan böyle, dünyadaki her türden siyasal çalkalanmanın ardında istihbarat örgütlerinin parmağı aranacaktı. Edebiyat da bu gelişmelere duyarsız kalamazdı elbette. Üstelik bir ideoloji barındırmaya en elverişli anlatı türü olan roman sanatı, ideolojiler arası kavga biçiminde tanımlanan Soğuk Savaş ortamına birebir uyumluydu. Casuslar kadar, onların mitolojisini yaratan casusluk romanları da Soğuk Savaş'ın önemli bir parçasıydılar. Ernest Mandel'e göre, casus romanının ayrıntılı bir tarihini ABD'nin Soğuk Savaş ve yumuşama yılları boyunca dış politikasındaki gelişmeler silsilesiyle ve bunun sonucu olarak baş kötü adamların kimliğindeki değişikliklerle -Ruslardan Çinlilere, Kübalılara, Arap petrol şeyhlerine, küçük adalardaki özel orduları ile çehreleri bilinmeyen güç delisi milyarderlere ve günümüzde radikal islami örgütlere uzanan bir yelpazede- anlatmak gerekir.

Casusluk romanlarının miladı 19. yüzyılın başlarına kadar uzanırken olgunlaşmış ilk örnek James Fenimore Cooper'ın *Casus'u* (1821) olarak gösteriliyor. Poe'nun *Çalınan Mektup'u* (1845), Alexandre Dumas-Pere'in saray ve iktidar entrikalarını konu edinen tarihsel macera romanları, kendisi de bir istihbarat ajanı olan William Le Queux'un *İngiltere'yi Bekleyen*

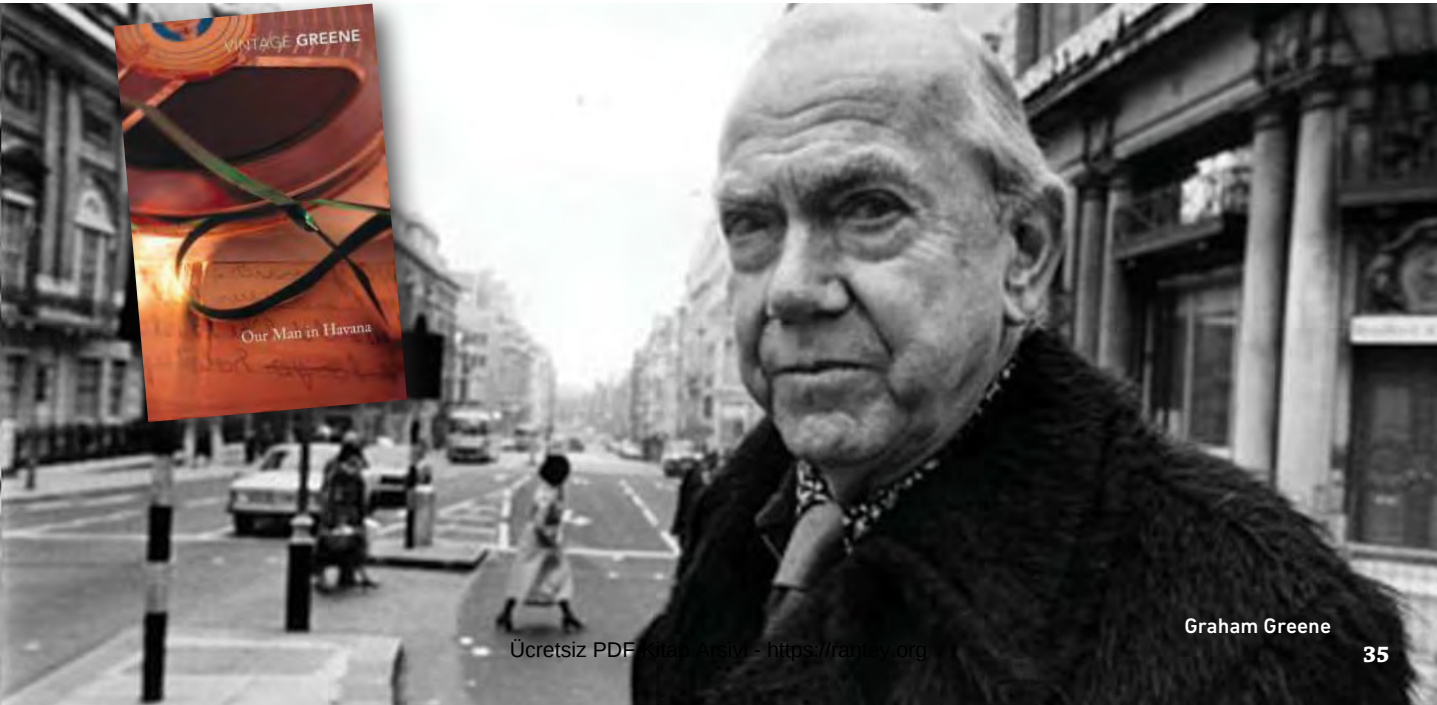
Casusluk romanlarının miladı 19. yüzyılın başlarına kadar uzanırken olgunlaşmış ilk örnek James Fenimore Cooper'ın *Casus'u* (1821) olarak gösteriliyor.

Tehlike (1899) ve *1910 İstilas* (1910); Erksine Childer'ın *Kumsaldaki Bilmece* (1903), Joseph Conrad'ın *Gizli Ajan* (1907) ve John Buchan'ın *Otuz Dokuz Adım* (1915) gibi romanlarla devam ediyor listemiz. Zaman zaman Sherlock Holmes de karışmıştır uluslararası entrikalara. 1900'lerin bir başka ünlü kahramanı Arsen Lupin'in bazı maceralarında hırsızlık yeteneğini ülkesi yararına kullandığı gözlerden kaçmaz. 1920'lerden sonra kriminal dünyaya katılan Fantomas doğrudan casuslar savaşına katılmamıştır belki, ama kullandığı üstün teknolojiyle -özellikle hatıratımızda derin izler bırakan fantastik otomobiliyle- Bond'un müjdecisi gibidir.

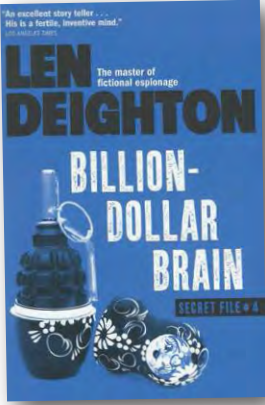
Casusluk romanlarının modern tarihi I. Dünya Savaşı sonrasında başlar. Türün ilk ustaları arasında kendisi de aktif bir istihbarat elemanı olan Somerset Maugham ve Eric Ambler isimleri öne çıkıyor. Özellikle 1939'da yazdığı *İzmirli Dimitrios'un Maskesi* adlı romanıyla "thriller" denilen türün öncüsü olarak kabul edilen Eric Ambler, klasik polisiyelerle casus romanları arasında bir geçişi temsil eder.

"Bond, James Bond"

Türdeki asıl gelişme II. Dünya Savaşı'na katılan entelektüellerin istihbarat servislerinde hizmet vermesiyle başlamış, Graham Greene, Le Carré ve Ian Fleming gibi meslek erbapları casuslar dünyasının çeşitli görünümelerini yansıtmışlardır. 1960'lı yılların sonlarına kadar

Graham Greene

süren ikinci dönemin klasikleri arasında John le Carré'nin *Soğuktan Gelen Casus*, Graham Greene'in *Havana'daki Adamımız* ve *Sakin Bir Amerikalı*, Jean Bruce'un OSS serisi, Len Deighton'un *Milyar Dolarlık Beyin* ve *Ani Tehlike*, Peter Cheyney'in *Kara Yiğit* romanları ile Ian Fleming'in James Bond'u öne çıkıyorlar.

Kısa sürede casusluk edebiyatı iki kola ayrıldı ve

Fleming'in James Bond ile başlattığı eylem ve macera adamı "süper ajan" tipi -Soğuk Savaş yıllarının da etkisiyle- büyük ilgi gördü, sinemaya aktarıldı, kötü taklitleri peş peşe sıralanıverdi. Bond deyip geçmeyelim hemen; "gizli serviste adam öldürme ruhsatına sahip olmak ve çifte sıfırlı bir numara taşımak bir ajan için en büyük şerefti. O şerefe nail olabilmek için çok ter dökmüş, nice ölümlerden dönmüştü" Bond! Akıl ile fiziksel gücün birleşimi olan bu müthiş ajan, asıl gücünü majestenin hizmetinde "hür" dünyanın çıkarları adına çalışmaktan alıyor; onun için özel tasarlanmış teknoloji şaheserleri -otomobiller, silahlar, giysiler, kalemler, kol düğmeleri, ayakkabılar vb.- ile her türlü zor durumun üstesinden gelebiliyordu. İşin aslına bakılırsa James Bond maceralarının arkasında Ian

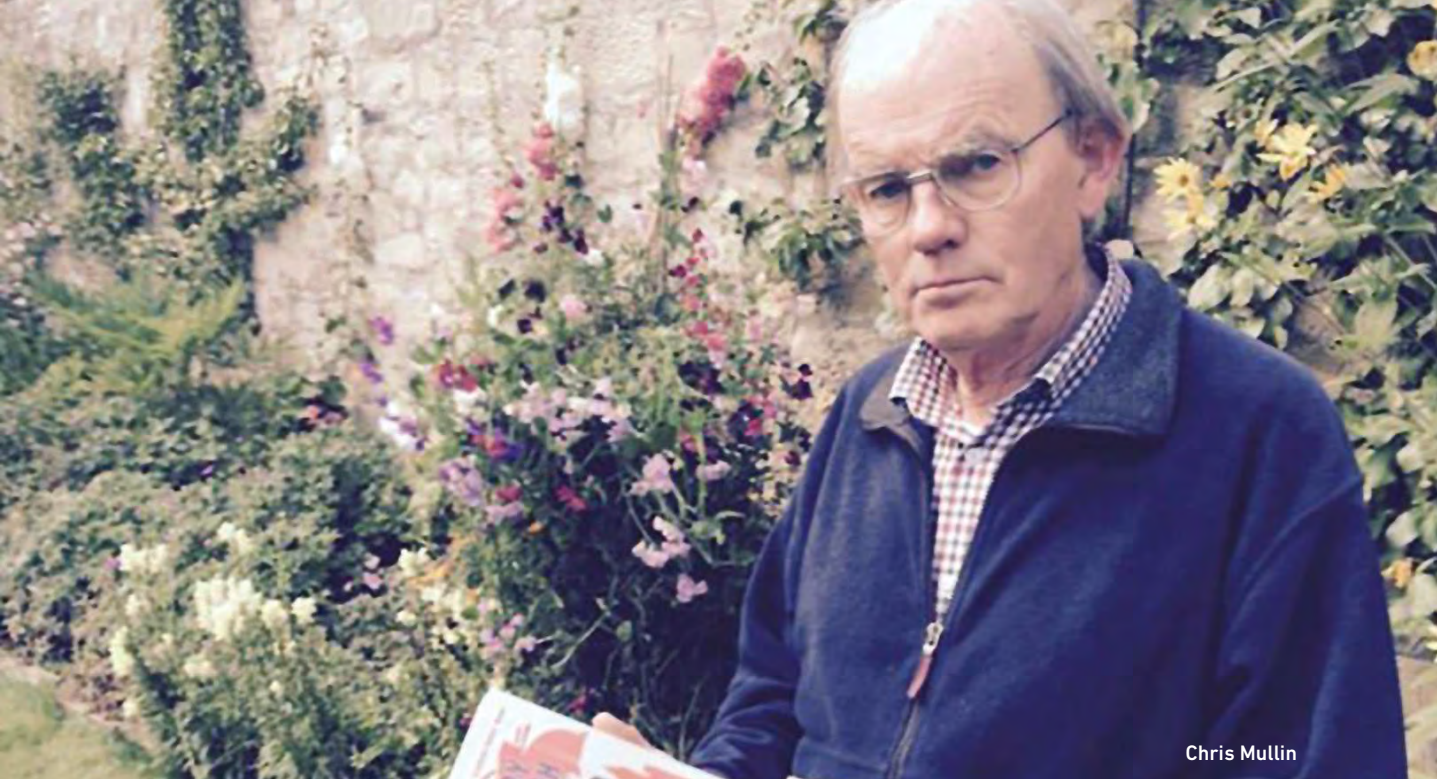
Türdeki asıl gelişme II. Dünya Savaşı'na katılan entelektüellerin istihbarat servislerinde hizmet vermesiyle başlamış, Graham Greene, Le Carré ve Ian Fleming gibi meslek erbapları casuslar dünyasının çeşitli görünümelerini yansıtmışlardı.

Fleming'in casuslar dünyasına yönelik müstehzi tebessümü, kinik ve ironik bakışı vardı, ancak Soğuk Savaş atmosferinde çok farklı bir yere oturtuldu James Bond; sinemaya aktarıldığında tümüyle başkalaştı ve tüketiliş biçimi antikomünist politikalara uygun bir hal aldı. Ne yazık ki bugün casus romanı olarak belleklerimizde yer eden imge bu gerçekle bağlantısını yitirmiş ideolojik kurgudur.

Türün edebi ve gerçekçi damarıysa G. Greene ve Le Carré gibi ustaların etkisinde akar. Casusluk edebiyatının ciddi örneklerinde parodi ve mizahın yerini acı bir alay alır. Bir kez daha Mandel'e başvuracağız; devletlerin suça bulaştığı, casusluk faaliyetlerinin politik entrikalara karıştığı, meşru ile gayrimeşru arasındaki sınırın belirsizleştiği Soğuk Savaş döneminde "casus romanındaki ahlaki muğlaklık alaycılığa yol açmaktadır". Bunun nedeni ahlaki çöküntüden kapitalist devletlerin sorumlu olduğunu bilmek ama bu konuda çaresizliği de görmektir.

Johannes Mario Simmel

Chris Mullin

Bu bakış kimi yazarda -mesela John le Carré'de melankoliye yol açar. Johannes Mario Simmel'in hümanist casus romanlarınıysa ılık bir duygusallık kaplayacaktır.

Türün ustaları türün asıl karakteristiğini, yani siyasi boyutunu hiç gizlemezler. Hele ki istihbaratın ülke içine yöneldiği durumlarda söz konusu karakteristik daha da belirginleşir. Casusluk romanları bu temaları işlemeye başladığında ortaya politik heyecan romanları çıkar. Diktatörlüklerin başvurduğu yöntemler, Batı'nın demokratik devletlerinin çevirdiği dolaplar, muhaliflerini yok etmek için kullandıkları yöntemler, basının oynadığı roller gibi aslında bize hiç de yabancı olmayan gündelik meseleler bu türden casusluk romanlarının alanı içindedir. Fazilet sahibi, fedakâr, kötülerle savaşmaya ant içmiş süper kahramanlar yoktur artık; casuslar dünyasında iyi-kötü çatışması kaybolmuş, yerini herkesin kendi maddi çıkarlarını gözettiği bir iktidar oyununa bırakmıştır. Her ajan kendi çıkarı için karşı tarafla işbirliği yapabilir; her örgüt, toplumun çıkarlarını birkaç dev şirketin ve siyasetçinin çıkarına tahvil edebilir.

İlerleyen zaman içinde yukarıda özetlediğim iki ana akımın çeşitli kombinasyonları yaratılmış ve türde temasal çeşitlenmeler olmuşsa bile, özellikle Hollywood'un etkisiyle casusların dünyayı kurtarma "aziz" işlevi daima öne çıkarılmıştır.

Eleştirel Bakış

60'lardaki Fransız kara romanının Fransa'nın karanlık ilişkilerine yönelttiği eleştirilerle ca-

susluk edebiyatı muhalif bir kimlik kazanmıştı. ABD'nin üçüncü dünya ülkelerindeki tezgâhlarının açığa çıktığı 1970'li yıllarda, Fransa ve İngiltere'de de devlete duyulan güven yitmiş, Sovyetlerdeki bürokratik devlet aygıtı sosyalizme duyulan heyecanı söndürmüştü. İstihbarat örgütleri ve ajanların eylemleri açıkça suç olarak dillendiriliyordu artık; suçla kurulu düzen bir ve aynı şeydi... 70'lerden sonra casusluk edebiyatı dünya üzerinde derin devlet elleriyle yönetilen kirliliğe çevirdi yüzünü... Mesela William Goldman'ın *Maratoncu* (1974) romanıyla Sidney Pollack'ın yönettiği *Akbabanın Üç Günü* filmi tamamıyla bu temaları işler. Jim Hougan'ın *Casuslar* (1978) romanındaki CIA darbesi, Bahama Adalarında, tıpkı Domuzlar Körfezi operasyonu tarzındaki bir darbeyi anlatırken olayda CBS film şirketi, General Motors, IBM gibi devler de rol alırlar. Trevanian'ın *Shibumi* (1980) romanında kendi hesabına çalışan profesyonel ajan Hell'in karşısında ABD ve CIA yetkilileri ile Arap petrol şeyhleri ve terör örgütlerinin bir çatı altında bulunduğu -Ana Şirket adlı- dev bir yapı dikiliyor. Üstelik gizli servisler iz bırakmak için kendi ajanlarını bile toptan imhadan çekinmiyorlar. Saldırının arkasındakilerin kimliği üzerine tahmin yarışmasına katılanlara uluslararası istihbarat ya da suç örgütlerine ilişkin farklı bir perspektif sunuyor Trevanian. Chris Mullin'in *Pek İngilizvari Bir Darbe* (1981) romanı basının, suç örgütlerinin ve büyük şirketlerin iktidardaki İşçi Partisi hükümetine karşı yürüttüğü başarılı bir komplo girişimini, Martin Cruz, *Gorky Park*'ta (1981) KGB ile CIA,

Görünen o ki 68 Baharı'ndan sonra giderek gözden düşen, Sovyetlerin dağılışından sonra maddi temeli kalmayan Soğuk Savaş ürünü antikomünist metinlerin yerini teröristler ve İslami örgütlerle çeşitlenmiş, her tarafından "şarkiyatçılık" akan romanların dolduracağı bir süreç başladı...

Sovyet yöneticilerle ABD şirketleri arasındaki hiçbir ideolojik ayırım ve ideal gözetmeyen suç ortaklığını canlandırırlar.

Bundan böyle Soğuk Savaş çokuluslu şirketlerin, büyük medya kuruluşlarının ve suç örgütlerinin devletin derin örgütlenmeleriyle birlikte yürüttükleri operasyonların ismi olacaktır.

Son yıllarda casuslar dünyasının aktörlerine, onların yitip giden hayatlarına, tadına varamadıkları aşklarına, sarılamadıkları çocuklarına, kendilerini adadıkları siyasi ve ideolojik meselelerin iktidarı ellerinde bulunduran yönetici kadro ve sınıflar tarafından "satılışına" hüznü dolu gözlerle bakan romanlarla karşılaşırız. Dahası, konuya şu ana kadar sıraladığım külliyatta başrole çıkarılmayan "kötü" taraftan yaklaşan, yani Sovyet gizli servisleri ve ajanlarını "bizimkiler" olarak anlatan yazarlar da var. Mesela Tarık Ali'nin *Ayna Korkusu* (2000) ve Michael Ignatieff'in *Asya'sı* (2001), Ekim Devrimi'nden İspanya İç Savaşı'na, Stalin'in merkez komitede giriştiği "temizlik"ten II. Dünya Savaşı sırasındaki faaliyetlere, Gorbacov'a, reel sosyalizmin çöküşüne kadar geniş bir siyasi tarih içerisinde Sovyet gizli servislerini/insanlarını konu edinmeleri ve bu servislerin faaliyetleri üzerinden yaptıkları sistem eleştirileriyle -özellikle sözkonusu tarihe yakınlık duyanlar açısından- mutlaka ilgilenilmesi gereken anlatılar. Bu iki romanda karşılaştığımız kahramanların/casusların bireysel trajedileriyle Erje Ayden'in *Ayrılık Acısı* (2001) ve Benyamin Tammuz'un *Minatourus* (2000) romanlarındaki

karşı kampın casuslarının trajedileriyle örtüşüyor. Javier Marias üç ciltlik *Yarınki Yüzün*'de (2002-2007) Ian Fleming ve kahramanı James Bond'u sıklıkla anan entelektüel bir casusluk hikâyesi anlatırken -ya da parodisini yaparken- 20. yüzyıl tarihinin en karanlık bölgelerinde dolaşıyor. Başka bir gelecek hayaliyle geçmişle ve bugünle keskin bir hesaplaşmaya girişmiş.

Bu romanlardaki casuslar da olumlu kahramanlar olmaktan çıkıp sevmedikleri bir düzenin, bürokrasinin basit bir dişlisi durumuna düşmüş yalnız kişiler... Bir kez daha başa dönüyoruz şimdi; tıpkı ikinci dönem ustalarının vurguladığı gibi casuslar dünyasında iyiden, insan hayatından, dostluklardan, siyasi ideallerden bahis açmanın imkânsızlığını hissediyoruz...

Soğuk Savaş Bitmedi

Casus romanlarının komünizmle ideolojik mücadelenin özel bir alanı olduğunu belirtmiştim. Üstelik yetenekleri sınırlı da olsa her yaştan ve cinsten yazar için çok verimli bir kaynaktı Stalin'in ülkesi! Sovyetlerin buharlaşmasıyla bu zengin damar da kurudu. Ancak bu kadim meseleyi kurcalamakta ısrar eden pek çok yazar ve yönetmen görüyoruz. Mesela Glenn Meade ve Martin Cruz Smith'i hiç de yıldırمامış, Soğuk Savaş döneminin sona ermesi. Meade *Kar Kurdu*'nda (2000) bugün var olmayanın izini geçmişte sürüp yeniden 1950'leri, Stalin dönemini, psikopat KGB ajanlarını, kötü Rus polis ve askerlerini, tecavüzlü, işkenceli, dayaklı, cinayetli sorgulamaları bildik klişelerle yinelerken *Gorky Parkı*'nın başarılı yazarı Martin Cruz Smith, *Havana Körfezi*'nde (2000), yine geç dönem bir "Soğuk Savaş" romanı yazmanın ötesine geçememiş. "Sovyetler çöktü Küba verelim" düşüncesinden hareketle yazar, kahramanlarının bilinçlerinden geçmişe, Sovyet dönemine dair göndermeler yapmayı ihmal etmiyor.

Ancak yeni eğilimin asıl karakteristiği bu türden romanlar değil. Soğuk Savaş konseptinin bir tarafı -Batı- değişmedi. Değişen, Doğu; sosyalist ülkelerin yerini artık radikal İslam alıyor. Dün Irak'ta ve Afganistan'da, bugün Suriye'de sürdürülen savaşlar casusların görev yerlerini değiştirdi. Görünen o ki 68 Baharı'ndan sonra giderek gözden düşen, Sovyetlerin dağılışından sonra maddi temeli kalmayan Soğuk Savaş ürünü antikomünist metinlerin yerini teröristler ve İslami örgütlerle çeşitlenmiş, her tarafından "şarkiyatçılık" akan romanların dolduracağı bir süreç başladı...

İKİ MÜTHİŞ CASUSLUK DİZİSİ

Algan SEZGİNTÜREDİ

Bir hususu daha en baştan söylemek istiyorum: Casusluk, casusluk deyince herhalde ilk akla gelen, neredeyse casuslukla özdeşleşen 007 James Bond karakterinin hikâye veya maceralarında gördüğümüz gibi bir şey değil. Hatta neredeyse hiç

değil. Ha, nedir, Ian Fleming elbette II. Dünya Savaşı'nda donanma istihbaratında görev aldığından işi bilmektedir ama yarattığı karakter, maceraları, özellikle filmleri casusluk değil, casusluk soslu avantür eserlerdir. Bond'u sevmem diyemem ama Bond'a bayılmam diyebilirim.

Pilotluktu, dağcılıktı, şuydu, buydu, illa yapılması zor ve tehlikeli, aşırı tehlikeli meslekler var. Var ama casusluk bambaşka bir şey açıkçası. Gerçek casuslukta bir James Bond yoktur muhtemelen ama ihtiyaca göre yakışıklı ajandan kıçından alev fişkırtan otomobile kadar (atıyorum onu tabii) türlü şeyin olduğu kesindir. Mesela gerçek casusluk mesleği Q türü bilimsansı/mucit kaynar. Bugün kullandığımız birçok teknoloji ürünü (dijital kameralar, dijital depolama vesaire) 1947-91 arasında yaşanmış Soğuk Savaş döneminde, istihbarat servisleri bünyesinde görev yapan bu kimselerden çıkmıştır. Casusluk-istihbaratçılık mesleğine dair bilgim sadece okuduklarımdan ve izlediklerimden geldiğinden,

Gerçek casusluk mesleği Q türü bilimsansı/mucit kaynar. Bugün kullandığımız birçok teknoloji ürünü (dijital kameralar, dijital depolama vesaire) 1947-91 arasında yaşanmış Soğuk Savaş döneminde, istihbarat servisleri bünyesinde görev yapan bu kimselerden çıkmıştır.

şöyledir böyledir ahkâmlarımın, buzdağının görünen ucu kıvamında dolanacağını özellikle belirtmeyi gerekli buluyor, belirtiyorum.

SOĞUK SAVAŞ: KÖSTEBEKLER YA DA UYURLAR...

Okuduklarım ve izlediklerim diyerek çaktırmadan yahut çaktırtarak konuya geldim: Efendim, malumunuz, casusluğu konu alan birçok edebiyat eseri, bu eserlerden uyarlanan ya da doğrudan sinema yahut televizyon için yaratılan film ve dizi var. Bir daha efendim demek durumundayım ve diyorum: Efendim, bendenin bir de üzerinize afiyet, çok sevdiği filmleri, dizileri ve kitapları önüne gelene anlatma, illa beğendirmeye çabalama takıntısı var. İşbu sebeple size, belki izlememişsinizdir, izlemediyseniz mutlaka bulup izleyin, eksik kalmayın diyor ve casus edebiyatında polisiyeyi en ağırlıklı kullandığından pek sevdiğim konuyu, köstebekleri veya “uyur-ajanlar”ı işleyen iki casusluk dizisinden bahsetmek istiyorum. (Ben ikisini ayrı şeyler sanıyordum. Cehalet işte. Oysa aynıymış, *wikipedia*'da okudum: Üstat Le Carré, bu terimin esasen KGB'ye ait olduğunu, Batı'da bu tip ajanlar için “sleeper agents” [uyur-ajanlar] teriminin kullanıldığını söylemiş.)

Bahsedeceğim dizilerden ilki, adını bizim “o-piti-piti-karamela-sepeti”yle aynı işe yarayan bir İngiliz tekerlemesinden alan ve üstat John le Carré'nin *Soguktan Gelen Casus*'uyla birlikte herhalde en önemli eseri sayılan *Tinker Tailor Soldier Spy*'ın televizyon uyarlaması.

İkincisiyse CIA kökenli yazar Joe Weisberg'ün yarattığı, halen televizyonda gösterimi süren *The Americans*. Bu dizilerin, türün “beyazcama” yansıması, casusluğu en iyi anlatan, en etkileyici, en başarılı eserleri arasında bulunduğu kanısındayım.

KÖSTEBEK: TAMİRCİ, TERZİ, ASKER, CASUS

Soğuk Savaş döneminde önce ordu, ardından MI5 ve MI6 bünyelerinde görev yapmış ve mesleği, meşhur Cambridge Beşlisi'nden Kim Philby'nin kimliğini diğer birçok MI6 ajanıyla birlikte KGB'ye ifşa etmesi yüzünden sona ermiş, 1931 doğumlu John le Carré'nin (Gerçek adı David John Moore Cornwell) ünlü eseri *Tinker Sailor Soldier Spy*, 1979'da BBC tarafından 7 bölümlük bir mini dizi olarak televizyona uyarlandı. Bizde de 80'lerin ilk yarısında *Köstebek* adıyla gösterildi.

Kabaca konusuna girmeden önce kitap ve dizinin başkarakteri George Smiley'den bahsetmek gerekiyor.

Dizide gelmiş geçmiş en önemli oyuncularından Alec Guinness'in (İlk *Yıldız Savaşları* serisindeki Obi-Wan Kenobi desem, "Aa!" diyen çıkar illa), 2011 yapımı filmdeyse bir diğer ustanın, Gary Oldman'ın canlandığı istihbarat ustası George Smiley, Le Carré'nin beş romanının kahramanı ve üç romanının yardımcı karakteri olarak casusluk edebiyatının, bilemiyorum, galiba Bond'dan sonra en tanınan kahramanıdır.

Ama Bond gibi değildir; hem de hiç. Anti-Bond bile denebilir: Genç yahut orta yaşların başlarında sayılabilecek Bond'un yakışıklılığı, atletikliği ve eril enerjisine karşılık Smiley, orta yaşı geçkin, kocaman gözlüklü ve ilk bakışta sönük, silik hatta sünepedir. Bond hemen her macerasında damızlık boğa misali, neredeyse uçana kaçana saldırırken Smiley aristokrat karısının seri aldatmalarını İngilizlere has içe atmalı vakarla sineye çeker. Öte yandan çok

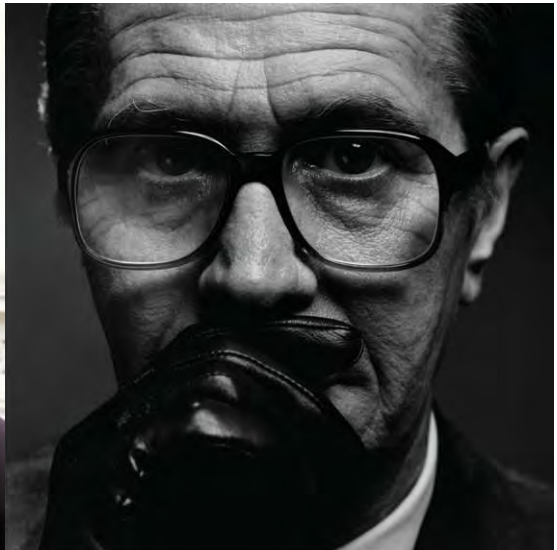
zekidir; "insan okumak" ve "konuşturmak" uzmanlık alanlarıdır. Gene Bond'un aksine bürokrat tiplidir ki bu ve diğer karakter özellikleri ve elbette hikâyelerde yaptıkları açısından çok daha gerçek bir casustur.

Daha on beşimde değildim galiba, emin değilim gerçi, TRT'de gösterildiğinde diziden ciddi etkilenmişim. Bugünün hızlı tempolu, rengi bol çalışmalarının aksine gayet yavaş ilerleyen, dikkat ve yoğunlaşma hatta mesleğe dair bilgi isteyen bir yapımdı. Nitekim diziyi göre daha kısa süreli ve birazcık güncelleştirilmiş (birazcık) 2011 tarihli, oyuncu kadrosu harika (Gary Oldman, John Hurt, Colin Firth, Benedict Cumberbatch, Tom Hardy, Toby Jones, Mark Strong, Ciaran Hinds) sinema uyarlaması da eleştirmenlerden çok yüksek notlar alırken aynı sebepler yüzünden günümüz seyircisinden hak ettiği ilgiyi görmedi. Casusluk mesleğini az buçuk (Bond avantürleri haricinde) bilenlerince hem diziyi hem filmi, casusluğun, özellikle ahlaki muğlaklığını ve bunaltıcılığını gerçekçi yansıtışları açısından beğendiklerine eminim.

Hikâyesine gelince: Soğuk Savaş'ın doruğa çıktığı 1970'lerde, sözde merkezi Londra'daki Cambridge Circus yüzünden "Sirk" adıyla tanınan MI6'nın ihtiyar başkanı Kontrol (gerçek adı bilinmemektedir), teşkilatın beş kişilik üst komuta kademesinde bir KGB köstebeği bulunduguna inanmaktadır. En güvendiği ajanlarından Jim Prideaux'yu çağırır, durumu anlatır ve özel bir göreve yollayacağını söyler: Çekoslovakya'da (o zamanlar tek ülkeydi, gençler) bir generalin taraf değiştirip Batı'ya sığınacağı haberi gelmiştir. Prideaux, Çekoslovakya'ya gidip generale buluşacak, KGB'nin hayali birimi "On Üçüncü

Alec Guinness tarafından canlandırılan George Smiley.

2011 yapımı filmde George Smiley olarak Gary Oldman.

Direktörlük"ün başındaki kurnaz ve gaddar istihbaratçı Karla'nın (gencecik Patrick Stewart; X-Men'lerin Profesör Xavier'ı) yemi olup olmadığını anlamaya ve Sirk'teki köstebeğin kimliğini öğrenmeye çalışacaktır.

Kontrol, sözkonusu beş üst kademe yöneticisine birer kod adı belirlemiştir. Prideaux'dan uzun bir açıklama değil, sadece bu beş kod adından birini kendisine, ne şekilde ve ne pahasına olursa olsun ulaştırmasını ister. Kod adlarını bir tekerlemeden seçmiştir:

Tinker, Tailor (Tamirci, Terzi)

Soldier, Sailor (Asker, Denizci)

Rich Man, Poor Man (Zengin, Yoksul)

Beggar Man, Thief (Dilenci, Hırsız)

Kontrol, Sailor'ı Tailor'a benzediği, Rich Man'i ise vereceği kişiye yakıştıramadığı için kullanmamıştır ve köstebeğliğinden şüphelendiği beş kişi şunlardır:

Percy Alleline (Tamirci): Kontrol'ün hiç sevmediği, kendini beğenmiş, Cambridge mezunu, yıllarca Güney Amerika, Kuzey Afrika ve Hindistan'da saha görevi yapmış, rütbece Kontrol'ün bir astı olan istihbarat uzmanı.

Bill Haydon (Terzi): Tanıyanların "Günümüzün Arabistanlı Lawrence'ı" dediği, ressam, söz dalaşçısı, sosyetik bir aristokrat. Londra istasyon şefi.

Roy Bland (Asker): Emekçi tabakadan çıkıp kendini yetiştirmiş, irikıyım, sigarası ağzından düşmeyen, Balkanlarda yıllarca "solcu akademisyen" kılığında görev almış bir Doğu Bloku ülkeleri uzmanı.

Toby Esterhase (Yoksul): Macar asıllı, giyimine aşırı düşkün, dalkavuk karakterli, "hiçbir dili eksiksiz konuşamayan ama her dili konuşan" bir istihbaratçı. "Lambacılar" biriminin başı.

George Smiley (Dilenci): Karısı Lady Ann'in deyişiyle "aşırı sıradan" bir istihbaratçı. Psikoloji uzmanı; Kontrol'ün sağ kolu.

Ancak Kontrol'ün "Şahadet Operasyonu"

adını verdiği görev, gerçekten de Karla'nın tuzağıdır. Jim Prideaux, Çekoslovakya'da vurulur ve KGB'nin eline düşer. Operasyonun başarısızlığı bir skandala dönüşerek teşkilat içindeki çekişmelerin hedefi Kontrol'ün görevden alınması (yaşlıdır ve kalp hastasıdır; kısa süre sonra ölür) ve sağ kolu Smiley'nin zorla emekli edilmesiyle sonuçlanır. Kontrol'ün yerine Percy Alleline geçer.

Bu olaydan bir yıl sonra, Kontrol'ün görevden alınmasının ardından teşkilatta adeta bir kenara itilen "Kelle Avcıları" biriminin şefi Peter Guillam, emeklilik ve boynuzlanma sıkıntısıyla yaşayan George Smiley'nin evine gider ve İstihbarat Servisleri'nden Sorumlu Müsteşar Oliver Lacon'ın görüşme talebini iletir. Birlikte içişleri bakanlığına ait bir "güvenli ev"e giderler. Evde Oliver Lacon'ın yanı sıra, canından endişe ettiği için gizlenen bir başka İngiliz ajanı, Ricky Tarr vardır. Tarr'ın Lizbon'da görevliyken başına gelenler, Kontrol'ün köstebek şüphesini doğrular niteliktedir.

Sirk'in başına geçen Alleline, Haydon, Bland ve Esterhase'yle birlikte uzun süredir "Merlin" kod adlı bir Sovyet görevlisini kullanarak karşı taraftan bilgi sızdırmakta, büyük başarılarıyla övmektedir.

Ancak Tarr'ın anlattıklarıyla Alleline'in operasyonlarından da kuşkuya düşen Lacon, Sirk'ten tamamen gizli yürütülecek, köstebeği bulmayı amaçlayan operasyonu başlatır ve başına Smiley'yi geçirir.

Dizinin yavaş ve kasvetli temposuna, karmaşıklığına ve casusluğa dair biraz bilgi gerektirmesine karşın muazzam etkileyiciliğinde, Smiley'yi canlandıran Alec Guinness'in payı elbette çok büyük. Ama dizi, yapımından yönetimine ve elbette diğer oyuncularının başarısıyla hem dönemi hem casusluğu gerçekten harika yansıtıyor. Le Carré'nin kimi yerde alenen, kimi yerde imayla verdiği İngiliz toplumu ve Batı eleştirile-

ri, Soğuk Savaş'ı yürüten tarafların esasen ahlaki yönden farklı olmadıkları mesajı, ABD baskısı altında şaşaalı imparatorluk gururunu özleyip canlandırmaya çalışan İngiliz istihbaratçıların açmazları diziye ciddi nefaset katıyor.

Hızlı ve öfkeliye alıştırmış, nispeten genç izleyicilere ve zamanında herhangi bir nedenle televizyonda izlememiş yaşlılarına bir yerden (bir yer genelde internet oluyor tabii) bulup izlemelerini tavsiye ediyorum. Göstereceğiniz sabır karşılıksız kalmayacak. (2011 yapımı film de süre kısıtlamasının getirdiği birkaç mecburi ve usta işi rötuş haricinde diziye yakın ve gayet başarılı. Ayrıca Ricky Tarr'ın görev yaptığı Lizbon'u değiştirip İstanbul yapmışlar ve dönemin İstanbul'unu "Arabistan" gibi göstermeden, hakkıyla yansıtmışlar.)

Ha, bir de sabrettim, çok hoşuma gitti ders-niz dizinin devamı da var: *Smiley's People*. 1982 yapımı 6 bölümlük bu dizi, Smiley'nin (gene Alec Guinness) başdüşmanı Karla'yı nihayet alt edişini, alt ederken düşmanına dönüşmesini işliyor.

Bir de diziden (*wikipedia*'dan aparma) birkaç "jargon" vereyim, hem bilgidir hem de izlerken kolaylık sağlar:

Babysitters (Bebek bakıcıları): Korumalar.

Circus (Sirk): Hayali karargâhları Cambridge Circus'tan gelen adıyla İngilizlerin dış istihbarat ve güvenlikten sorumlu servisi MI6 (Açılımı: Askeri İstihbarat 6. Kısım)

Competition (Rakip): İç güvenlik ve iç istihbarat birimi MI5.

Cousins (Kuzenler): CIA ve diğer ABD istihbarat servisleri.

Honey-trap (Bal Tuzağı): Cinsel ilişki temelli şantaj operasyonu.

Janitors (Müstahdemler): Sirk'te, kapı bekçileri dahil çalışan personel.

Lamplighters (Lambacılar): Gözetleme, takip ve kurye hizmetleri veren birim.

Mole (Kötebek): Gizli dosya ve belgelere erişime sahip olmadan çok önce taraf değiştirip hedef teşkilata sokulmuş ajan.

Mothers (Analar): Sirk'teki üst düzey görevlilerin güvenilir sekreterleri.

Nuts and Bolts (Somun ve Cıvatalar): Casusluk aygıtları geliştiren mühendislik bölümü.

Pavement Artists (Kaldırım Sanatçıları): Kişileri kuşku çekmeden takip edebilen görevliler.

Reptile Fund (Sürüngen Fonu): Teşkilat bünyesindeki örtülü ödenek.

Scalphunters (Kelle Avcıları): Suikast, şantaj, adam kaçırma gibi eylemleri yürüten birim.

Shoemakers (Kunduracılar): Sahte belge üreten birim.

Wranglers (Sığırtmaçlar): Radyo/telsiz sinyal analizi ve kriptografi birimi.

UYUR-AJANLAR: AMERİKALILAR YAHUT BİR EVLİLİK ÖYKÜSÜ

İkinci (bence) şahane dizimizse CIA kökenli yazar Joe Weisberg'ün yarattığı, halen televizyonda gösterimi süren *The Americans* (Amerikalılar). Dizi 2013'te başladı ve 4. sezonunun gösterimi 8 Haziran'da bitti; toplam 6 sezon süreceği açıklandı.

Kötebek, Soğuk Savaş'ın doruğa çıktığı 70'lerde geçiyordu; yine bir kötebek öyküsü olan *Amerikalılar* 80'lerde, Reagan döneminin başlarında, Soğuk Savaş'ın bitişiye yakın dönemde geçiyor. Yeni ve ABD'de geçen bir Amerikan yapımı olduğundan, *Kötebek*'e kıyasla çok daha hareketli (Bond tarzı değil elbette), renkli ve heyecanlı.

Dizinin bana göre pek hoş bir yanıysa Amerikan yapımı olmasına ve elbette sonuçta Amerikan tarafını tutmasına rağmen bunu göze sokmaması, Sovyet tarafını "onlar da kendi memleketleri için savaştılar" görüşüyle ve "pis komünistler" bakışına kaçmadan sunması. Zaten dizinin iki başkarakteri Sovyet ajanı.

Başlıkta ve dizinin yaratıcısı Weisberg tarafından bizzat vurgulandığı üzere *Amerikalılar*, evet, bir casusluk öyküsü ama aynı zamanda ve esasen bir evlilik öyküsü. Şöyle demiş Weisberg: "*Amerikalılar* özünde bir evlilik öyküsü. Uluslararası ilişkilerse esasen insani ilişkilerin bir alegorisi... İnsanlar evliliklerinde bazen eşleriyle, bazen çocuklarıyla zorlu zamanlar geçirir, sıkıntılar yaşar. Bu sıkıntılar kimi zaman ölüm kalım meselesine bile varır. Elizabeth'le Philip sıklıkla bu duruma düşüyor."

CIA'de görev alışı bir hata olarak tanımlayan Weisberg, öyküsünü CIA'de çalıştığı dönemde gözlemlediği gerçek olaylardan ve teşkilat bünyesinde gördüğü eğitimden çıkardığını vurguluyor. Yazma fikriniyse bizzat CIA'in verdiğini söylüyor: "Giriş işlemlerinde yalan makinesi testine alındığımda, 'CIA'e ileride üzerine kitap yazabilmek adına istihbarat dünyasını tanımak için mi katılmak istiyorsun?' diye sordular. O ana dek aklımda yazmak hiç yoktu. Casus olmak istiyordum sadece. Ama soruyu sordukları anda içimden, 'Testi geçemeyeceğim,' dedim."

CIA'e başka şeyleri için değil ama Weisberg'e

THE AMERICANS

böylesi hoş bir dizi yaratma fikrini verdiği için teşekkür edelim ve konuya gelelim:

Elizabeth ve Philip Jennings çifti (Keri Russell ve Matthew Rhys), Washington DC banliyösünde oturan orta yaşlı, iki çocuklu bir çifttir. Seyahat acentesi işletmektedirler. Ama gerçekte gencecikken KGB tarafından alınıp Amerikalı gibi yaşamak üzere yoğun bir eğitimden geçirilerek 1960'larda ABD'ye yollanmış iki Rus ajanıdır. Yıllar yılı birer Amerikalı olarak yaşamış, iş kurmuş, çocuk sahibi olmuşlardır. Çocukları (biri kız, diğeri oğlan) birer Amerikalı olarak büyümüşlerdir ve anneleriyle babalarının gerçek kimliklerinden bihaberdirler. Görünürde ideal Amerikan ailesi gibidirler ve bu "maskeyi" eksiksiz, kuşku uyandırmadan taşımaktadırlar. Ama Amerikalılıkları gibi evlilikleri de, çocuklarına sevgileri hariç, sahtedir. Batı kültürel propagandasının çeşitli nedenlerle zayıflayan Sovyet gücünü nihayet çökerteceği dönemin başlangıcındaki Reagan'ın başkanlığa gelişinden kısa süre sonra, gene ABD'de bulunan "denetleyicileri" emriyle aktif göreve başlarlar. Askeri sırların çalınmaları, adam kaçırmalar, suikastlar... Bu arada komşu eve FBI'nın karşı-casusluk biriminde görevli, Washington'daki KGB casuslarını arayan ajan Stan Beeman'ın (Noah Emmerich), ailesiyle taşınması işleri iyice karıştırıp tehlikeyi ayyuka çıkarır.

Amerikalılar, gerilim, heyecan ve dönemi yansıtmaları açısından çok başarılı. Ama yukarıda belirttiğim gibi esasen casusluğun ne feci bir meslek olduğunu, maske üstüne maske takan insanların çektiği ruhsal sıkıntıları, iş gerektirdiğinde en sevdiklerine karşı bile yapmak zorunda kaldıkları türlü hainlik, dalavere

yüzünden çektikleri vicdan azaplarını anlatan bir "insan trajedisi" olması açısından çok ama çok daha başarılı. Dizide aile, dostluk, aşk, aldatma, cinayet, sabotaj, tuzak, artık aklınıza ne gelirse hepsi birden var. Jennings çiftinin bir yandan kırk takla atıp paçayı ele vermeden görevlerini yerine getirmeye çalışırken diğer yandan kendilerini Amerikalı bilen çocuklarının dertleriyle, FBI ajanı komşularının evlilik sıkıntılarıyla, paravan şirketleriyle ve yirmi küsur yıllık sahte hayatlarının ve ötesi, evliliklerinin aslında hiç sahte olmadığını fark edişleriyle cebelleşmeleri diziyi ayrı lezzetler katıyor. Hem Sovyet hem Amerikan taraflarını, dediğim gibi aleni bir tarafgirlik göstermeden, üstüne, en azından Amerikan izleyicisi nazarında makul ölçüde eleştirerek sunması da cabası.

Yeni yapım olmasının getirdikleri yüzünden *Amerikalılar*'ın *Köstebek*'ten daha çekici görüneceğine eminim. Oyuncuları, bence özellikle Matthew Rhys ve Noah Emmerich çok başarılı. Zaman farkının üzerine Amerikan anlatım/hayat tarzıyla İngiliz anlatım/hayat tarzının farklarını da ekleyince yüzeyde birbirlerinden çok ayrı iki dizi çıkıyor karşımıza. Üstüne üstlük *Köstebek* 7 bölümlük bir mini diziyken *Amerikalılar* (şimdilik) toplamda 52 bölüm oynamış ve açıklanana göre biri 13, diğeri 10 bölüm olacak iki sezon daha sürecek, uzun soluklu bir çalışma. Oysa özünde ikisi de aynı şeyi, istihbarat dünyasındaki köstebek olgusunu tüm insaniliğiyle ve casusluk mesleğinin tüm griliğiyle, tüm muğlaklığıyla anlatıyor. Bir kez daha her ikisini de şiddetle tavsiye ediyorum.

TARİHİN PENCERESİNDEN CASUSLUK ROMANLARINA BAKIŞ

Suphi VARIM

Casusluk romanları, polisiye edebiyatın parçasıdır. II. Dünya Savaşı sonrası emperyalizminin ve Soğuk Savaş döneminin ürünüdür.

Bu yapıtlarda polisiyedeki dedektifin işlevini casus, ajan ve istihbarat örgütü üstlenir. Suçlu da düşman ülkenin casusları veya işbirlikçileridir. Bu bakımdan casusluk romanlarında mücadele, geleneksel polisiyede olduğu gibi sadece suçluyla dedektif arasında geçmez; casuslar, istihbarat örgütleri ve dolayısıyla devletler arasında yaşanır. Dedektif hikâyeciliğinin bazı örneklerinde gördüğümüz örgütlü suç ve suçla örgütlü mücadele olgusu, casusluk yapıtlarında daha yoğundur.

Casusluk hikâyeciliği, İngiltere ve ABD’de yeşermiştir. Bunun nedenini saptayabilmek için bu ülkelerin -emperyalizm başta olmak üzere- çeşitli özelliklerine kısaca göz atmak gerekir. Çünkü casusluk eserleri, bu özelliklerin ürünüdür.

Emperyalizm ve Casusluk Romanlarında Tema

Marx, kapitalist burjuvazinin dış ülkelerde hammadde kaynağı ve piyasa oluşturmak, dolayısıyla sömürüyü dış ülkelere yaymak olgusuyla emperyalizmin temel çerçevesini çizer. Lenin, emperyalizmi kapitalizmin en yüksek aşaması olarak nitelendirir. Stalin de kapitalizmin yaşam sürecinin tek bütün çerçevesinde tutulmasına bağlı olduğunu vurgular. Tüm bunlar, İngiltere’nin ve ABD’nin sömürgeci politikalarının temelini açıklar, dolayısıyla istihbarat örgütleri ve casuslar da bu yapının odakları olarak ortaya çıkar.

Bu iki ülke aynı zamanda, köklü casusluk tarihine ve özellikle iki dünya savaşında yaşanan önemli casusluk deneyimine sahiptir. Geliştirdikleri teknolojiyi silah sanayine ve haber alma alanına uygulamada etkindirler. Silahlı

Casusluk hikâyeciliği, İngiltere ve ABD’de yeşermiştir. Bunun nedenini saptayabilmek için bu ülkelerin -emperyalizm başta olmak üzere- çeşitli özelliklerine kısaca göz atmak gerekir. Çünkü casusluk eserleri, bu özelliklerin ürünüdür.

yüksek vuruş gücü ve askeri operasyon yetenekleri vardır. Algı yönetimi ve korku yönetimi tekniklerini medya ve popüler kültür yoluyla kullanmakta; *içimizdeki düşman-dışımızdaki düşman* propagandasıyla toplumsal bilinci şekillendirmektedirler. Bu koşullarda casusluk romanlarının II. Dünya Savaşı öncesinin emperyalist gücü İngiltere’de ve savaş sonrasında bu ülkenin önüne geçen ABD’de gelişmesi rastlantı değildir.

Casusluk hikâyelerinin geliştiği tarihi koşullara kısaca göz attığımızda birçok olay görürüz. Sovyetler Birliği’nin çevrelenmesini ve Avrupa’nın geliştirilmesini hedefleyen Truman Doktrini ve Marshall Yardımı’yla ABD’nin Avrupa’daki etki alanı genişler. NATO’nun kurulmasıyla emperyalizmin askeri alanı kurumsal şekilde örgütlenir. Karşısına Sovyetler Birliği’nin öncülüğünde oluşturulan Varşova Paktı çıkar; COMECON, sosyalist blokun ekonomik işbirliği örgütü olarak doğar. Sovyetler Birliği, nükleer güce sahip olunca bu ülkeyle ABD arasında denge oluşur.

Sosyalizm, Doğu Avrupa’da güçlenirken Uzakdoğu’da Çin Halk Cumhuriyeti tarih sahnesine çıkar. Kore ve Vietnam savaşları sonrasında sosyalizmin Asya’daki etki alanı genişler. Küba Devrimi, sosyalist hareketleri Güney Amerika’da da yaygınlaştırır. ABD’nin sosyalizmi engellemek için Asya’da yürüttüğü politika-

lar, Güney Amerika'da da sürdürülür; birbiri ardına dikta rejimleri kurulur; iç savaşlar yaşanır, uluslararası tekeller boy gösterir. ABD, Güneydoğu Asya'yı hedef alarak, bir ülkede sosyalist rejim kurulması durumunda bunun komşu ülkelere de yansıtacağı varsayımına dayanan Domino Teorisi'ni uygulamaya geçirir. Kızıl Ordu mevcut hükümet tarafından Afganistan'a çağrılınca ABD, İslami harekete dayanan Yeşil Kuşak Projesi'ni uygular. Tekelci şirketler mal, hizmet ve sermaye ihracı yoluyla sömürü ağını genişletirler; tekeller doğal kaynaklar üzerinde söz sahibi olurlar; bu, özelleştirme uygulamalarıyla devam eder. Avrupa kapitalizmi de o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu bünyesinde bütünleşir ve ilk anlaşmalarını eski sömürgeleriyle yaparak Avrupa emperyalizmini canlandırır. Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu gibi kurumlar sömürü sürecine eşlik ederler.

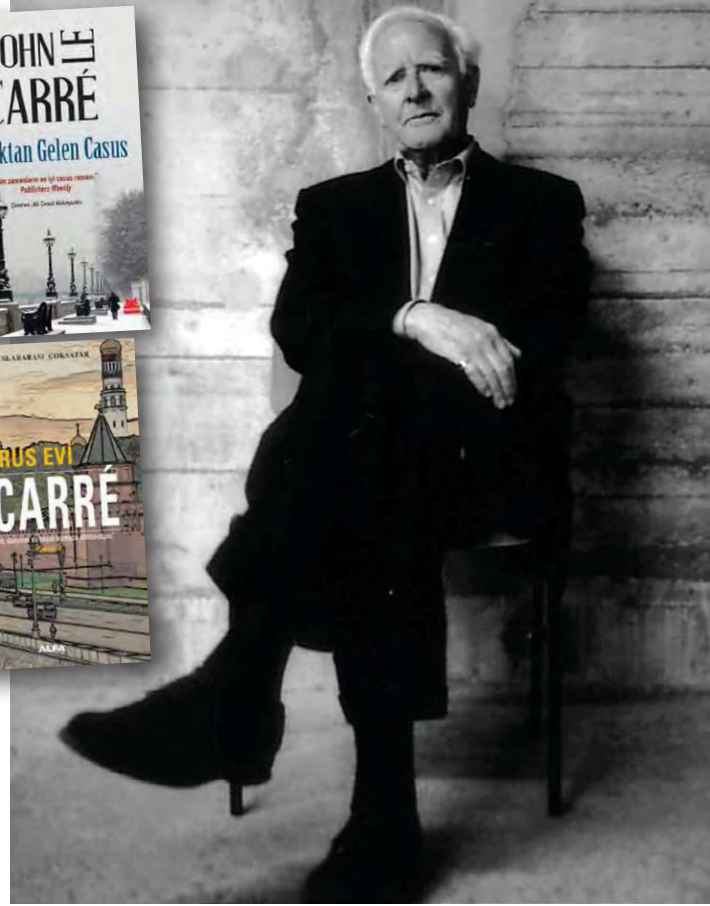
Bu tarihsel süreçte casusluk romanlarının en parlak dönemi, Batı ve Doğu blokları arasında yaşanan Soğuk Savaş'tır. Özellikle Berlin Duvarı'nın inşası ve yıkılması arasındaki süreçte birçok casusluk romanı kaleme alınmıştır. Şimdi bu yapıtların temel özelliklerini ve temalarını ele alalım.

Soğuk Savaş yıllarının klasik örneği, İngiliz yazar John le Carré'nin *Soğuktan Gelen Casus* yapıtıdır. İngiliz istihbarat örgütlerinde de görev yapan yazarın *Köstebek* gibi romanları Soğuk Savaş atmosferini ve istihbaratçıların karanlık dünyasını en iyi yansıtan eserlerdendir.

Uluslararası gelişmeler, casusluk romanlarında sık sık yararlanılan temadır. Modern yazarlardan Tom Clancy, bazı romanlarında Sovyetler Birliği'nin çözülmesi sürecindeki olayları altyapı olarak kullanır; Sovyet rejiminden kurtulmaya çalışanları kahraman olarak resmeder. *Kızıl Ekim* romanı, bunlardan biridir. Yarattığı karakter Jack Ryan, CIA analistidir.

John le Carré'nin *Rus Evi* yapıtıysa bir araştırmacının yazdığı kitabı Batı'da yayımlamak istemesiyle ilgilidir. Romandaki çeşitli karakter-

Soğuk Savaş yıllarının klasik örneği, İngiliz yazar John le Carré'nin *Soğuktan Gelen Casus* yapıtıdır. İngiliz istihbarat örgütlerinde de görev yapan yazarın *Köstebek* gibi romanları Soğuk Savaş atmosferini ve istihbaratçıların karanlık dünyasını en iyi yansıtan eserlerdendir.

ler, Batı'nın demokrasiden övgüyle bahseder ve Rusya'da da böyle bir rejimin kurulmasını beklerler. Benzer temayı, Mickey Spillane'in *Silah Gölgesi* romanında da görürüz. Ajan Tiger Mann şöyle söyler: *Moskova değildi burası, New York'tu. Diktatörlük yoktu burada. Demokrasi vardı.*

Sovyet karşıtlığı, Ian Fleming'in James Bond romanlarında daha belirgindir. *Rusya'dan Sevgilerle* eserinde Sovyet istihbarat örgütü MGB'nin şefi, ülkesinde çok insan öldürülmesi gerektiğini düşünür: *Rus ırkından dünyanın en zalim insanları çıkmaktadır, ama sıradan bir Rus acımasız değildir. Ancak politikanın gereği olarak çok sayıda insanın öldürülmesi gerekir. Devlete karşı çıkan kişiler, devletin düşmanlarıdır. O halde yok edilmelidirler.* Böylece burjuva ideolojisine uygun biçimde algı yönetimi kullanılarak kendi insanına bile acımasız olan komünist imajı oluşturulur.

Algı yönetiminin Sovyet karşıtı amaçlarla kullanılmasını Mickey Spillane'nin Tiger Mann maceralarında da görürüz. Ajan Mann, Ruslardan nefret eden, antikomünist bir karakter olarak karşımıza çıkar. Bürokrasiyi ve politikacıları Sovyet tehdidine karşı pasif kalmakla suçlar ve bunu Amerikan tarihine de vurgu yaparak ırkçı bir yaklaşımla dillendirir: *O kötü kızıl derilileri öldüren beyaz adamlar, bunları görseler ne derlerdi? Anlaşılabacağı gibi yazarın faşist özel*

dedektifi Mike Hammer'la devlet için çalışan antikomünist ajanı Tiger Mann, aynı temada bulunmaktadır.

Benzer temalarla toplumda tehdit algılaması yaratılır ve Batı dünyasının kızıl düşmana karşı uyanık olması gerektiğinin propagandası yapılır. Fleming'in *Doktor No* romanında bu düşman, Kızıl Çin'dir. Elleston Trevor'ın Adam Hall mahlasıyla yazdığı romanlar ve yarattığı Quiller karakteri de bazı maceralarını Soğuk Savaş'ın düşman Asya'sında yaşar. *Dokuzuncu Emir* romanı Tayland'da geçer; Çinlilerin karıştığı bir değiş tokuş operasyonunu anlatır.

Düşmana karşı mücadele, bazı casusluk romanlarında, emperyalist ülkelerin aralarında işbirliği yapması şeklinde ortaya çıkar; İngiliz ve Amerikalı casuslar birlikte çalışır ve "hür dünya"nın ne kadar güçlü olduğu vurgulanır. Çeşitli Bond romanlarında CIA ajanı Felix Leiter, Bond'a yardım eder. Bazı serüvenlere ABD ve İngiliz donanması eşlik eder.

İstihbaratçıların dünyasını politik kurgu kapsamında ele alan yazarlar da vardır. Frederick Forsyth bunlardan biridir. *Dördüncü Protokol* adlı eseri, geleneksel casusluk yapıtlarının bütün unsurlarını taşır. Roman, nükleer teknoloji hakkında ABD-SSCB-İngiltere arasında yapılan bir anlaşma üzerine kuruludur. Rus casusların İngiltere'nin iç politikasına nüfuz etmeleri kurguyu destekler.

Casusluk eserlerinde coğrafya da önemlidir. Soğuk Savaş'ın casusluk romanlarına konu olan başlıca ülkeler, Rusya ve Doğu Almanya'dır. Örnek olarak Noel Behn'in *Kremlin Mektubu* eseri, Moskova'da geçer. Casuslar Amerika, Rusya ve Çin'i ilgilendiren bir mektubun peşindedirler. Len Deighton'ın *Berlin Game* eseri, Doğu Berlin'de geçer. İngiliz istihbaratı için çalışan bir casusun kentten çıkarılması öyküsünü anlatır. İngiliz istihbaratındaki Rus köstebek teması, burada da karşımıza çıkar. Francis Clifford'un *Gizli Savaş* romanının mekânı, Doğu Almanya'nın Leipzig kentidir. Leipzig Fuarı'na oğluyla giden bir işadamı casusluğa bulaşır. Alistair Maclean'in *Sirk* yapıtı, Crau şehrinde geçer ve CIA operasyonunu anlatır. Konu, bir sirkin gösteri grubunun Crau'da girilmesi çok zor olan bir şatodan bir şey çalmasıyla ilgilidir.

Elbette ki her şeyin bir karşıtı çıkar. Doğu Bloku, Batılı casuslara Avvakum Zakof'la karşılık vermiştir. Bulgar yazar Andrei Gulyaski'nin bu karakteri, James Bond'un Demirperde'den gelen rakibidir. *Karanlığı Bekle* ve *Sınırdaki Ajan* romanlarıyla altmışlı yılların Türkiye'sinde de meşhur olmuştur.

Demirperde'nin yıkılması, casusluk romanlarında değişim yaratmıştır. Sovyetler Birliği çözülünce kızıl düşmanın yerini, radikal İslamcı akımlar ve teröristler başta olmak üzere, başka hedefler almıştır. Birçok yazar teknolojik casus-

luk, kara para aklama, silah kaçakçılığı, terör gibi konularda yazmaya başlamıştır.

Yeni dönemin öncülüğünü yine John le Carré yapmıştır. Yazarın *Gece Müdürü* romanı, uluslararası silah kaçakçılığı üzerine odaklanır. *Hain*'deyse sosyalist sistemin çözülmesiyle ortaya çıkan Rus oligarklarını kara para aklama temasıyla kaleme alır. Rus oligarklar konusunu Stella Rimington'un *Kaçak Avı* romanında da görürüz. *Casus Avı* romanındaysa cihatçılar üzerinde durur. Bu iki yapıt, İngiliz istihbarat kurumlarındaki iç mücadeleleri ve çekişmeleri de canlandırır. Bunda yazarın İngiliz istihbaratının direklerinden MİS'in tepe yöneticiliğini yapmış olmasının rolü vardır. Romanlardaki başkahraman, Liz Carlyle adlı haber alma görevlisidir.

Tom Clancy, *Operasyon Merkezi* romanında karşıt blokların çatışması temasını, Soğuk Savaş yıllarını andırarak şekilde, ABD-Kuzey Kore-Güney Kore bağlamında kullanır; nükleer tehdit olgusunu canlandırır. Yapıt, istihbarat kurumlarının kullandığı uydu gözetleme sistemleriyle zenginleştirilmiştir. Casusların artık kaba güçten ve geleneksel silahlardan değil, teknolojiyen de yararlandıklarını vurgular.

Türkiye'de Casusluk Romanları

Truman Doktrini, Marshall Yardımı, Kore Savaşı ve NATO üyeliğiyle başlayan süreçle Türkiye, emperyalizmin etki alanına girmiş, Soğuk Savaş yıllarının parçası olmuştur.

Bu dönemde Türkiye'de çok sayıda çeviri casusluk romanının yayımlandığını görüyoruz. Ian Fleming, John le Carré, Donald Hamilton, Gavin Lyll, Adam Hall, James Munro, Francis Clifford, Mickey Spillane, James Leasor, Gerard de Villiers bu dönemde Türkçeye kazandırılan başlıca yazarlardır. Okuyucu James Bond, Matt Helm, John Craig, Malko Linge, Tiger Mann gibi casusların "kızıl tehlike"yle nasıl başa çıktıklarını izler. Dönemin Türkiye'sinin Sovyet tehdidi karşısında koruyucu Amerika algısına ve sosyalizm düşmanlığına dayandığını, bunların iç politika aracı şeklinde kullanıldığını dikkate aldığımızda, bu romanların popülerleşmesini doğal karşılamak gerekir.

Türkiye'nin Soğuk Savaş yıllarında -çevre ülke bağlamında- ileri karakol işlevi görmesi nedeniyle bazı casusluk hikâyeleri Türkiye'de geçer. Fleming'in Bond macerası *Rusya'dan Sevgilerle*, Edward Aarons'ın CIA ajanı Sam Durrel'in serüvenlerini anlattığı *Hedef Ankara* romanlarını örnek verebiliriz.

Türkiye'nin Soğuk Savaş yıllarında -çevre ülke bağlamında- ileri karakol işlevi görmesi nedeniyle bazı casusluk hikâyeleri Türkiye'de geçer. Fleming'in Bond macerası *Rusya'dan Sevgilerle*, Edward Aarons'ın CIA ajanı Sam Durrel'in serüvenlerini anlattığı *Hedef Ankara* romanlarını örnek verebiliriz.

Casusluk hikâyeleri kaleme alan yerli yazarlarımız da vardır. Soğuk Savaş döneminin ülkemizdeki örneğini Ümit Deniz'in Murat Davman serüvenlerinde görürüz. Gazeteci Davman, MİT için çalışır. Yazarın romanları, bu karakterin çeşitli ülkeleri de kapsayan maceralarını anlatır. Örnek olarak *Casuslar Savaşı*'nın bir bölümü Romanya'da, *Tanrının Gözyaşları* Nepal'de geçer. Murat Davman da Bond ve diğer casus karakterler gibi güzel kadınların ilgisini çeker, onlarla birlikte olur; yine Bond gibi silah teknolojisinin nimetlerinden yararlanıp dolmakalem şeklinde tabanca kullanır.

Casusluk romanının ülkemizdeki en uzun soluklu temsilcisi Osman Aysu'dur. Eserlerinde, casusluk romanlarının yapısına uygun olarak tarihten ve uluslararası gelişmelerden temalar kullanır. Örnek olarak *Devlet Sırrı*'nda, romanın kahramanı, Sovyetler Birliği'nde öldürülen büyükbabasının izini yıllar sonra sürmek için Rusya'ya gider. *Mavi Beyaz Rapsodi*'de Türk ajanlar, Yunan casuslarıyla savaşır. *Yedinci Uzman*'da biyolojik savaş teması, Irak odaklı olarak ele alınır.

Sonuç olarak, polisiye romanın kapitalist burjuvazinin ve Sanayi Devrimi'nin oluşum sürecinde ortaya çıkması gibi casusluk romanları da kapitalizmin en yüksek aşaması olan emperyalizm ve Soğuk Savaş dünyasında ivme kazanmıştır. Emperyalizmin kibarlaştırılmış nitelendirilmesi küreselleşme ve enformasyon toplumu da modern casusluk romanlarını şekillendirmiştir. Hangi dönemde olursa olsun, sınıf mücadelesini uluslararası düzlemde yansıtır.

Türkiye'de geleneksel dedektif hikâyeciliği alanında önemli eserler kaleme alınmakla birlikte aynıını casusluk romanları için söylemek pek mümkün değildir. Bunun nedeni, Türkiye'nin emperyalist bir ülke değil, emperyalist düzene eklenmiş, ekonomik açıdan zayıf, teknoloji üretemeyen bir ülke olmasıdır. Casusluk romanı ve yazarı yaratan ülkelerin yukarıda belirttiğim koşulları, Türkiye'de geçerli olmadığı için casusluk hikâyeciliğimiz zayıf kalmıştır.

BABASI BELLİ BİR İSTİHBARAT ÖRGÜTÜ: CIA

Algan SEZGİNTÜREDİ

Casusluk, çıkar temelli çatışmalardan doğmuş, gizlilik tanımı dolayısıyla olumsuz tabiatlı, çoğu uygulaması yasalara, kimi yerde doğrudan vicdana aykırı bir meslektir. Tarihi çok eskiye dayanır; Çinlilerin, Hintlilerin, İbranilerin, Mısırlıların, Yunanların, Romalıların, Moğolların, Japonların ta eski zamanlarda casus kullandığı belgeleriyle bilinmektedir.

Modern casusluk mesleğinin dünyaca meşhur markası, hükümet devirmekten ülkelerde sanatın yönlendirilmesine tonla çakallıktan sorumlu olduğu herkesin malumu ABD Merkezi Haber Alma Teşkilatı'na dair on bin haber duymuş, yenen naneleri, kahramanlık yahut itlikleri işleyen en az bir film veya dizi izlemiş azdır herhalde.

Peki, casusluk mesleği fi tarihine dayanıyor, eyvallah ama modern zamanların bu köküne kibrit suyu örgütünün kökü nereden geliyor? Nasıl başlamış? Niye kurulmuş? Bilelim, ona göre kibrit suyu hazırlayalım, değil mi efendim?

Oğlum, duyarlar, görürler, zaten her haltı izliyorlar, neme lazım çekincelerinden mustarip kötü esprimden anlaşılabileceğini umduğum üzere, CIA nasıl kurulmuş, neler olmuş vesaire anlatmak istiyorum. Anlatmak lafın gelişi elbette, ne bilirim CIA'i?

Efendim, birazcık biliyorum. İçine girip çıktığımdan değil, bizzat tecrübe etme ihtimali olmadığında yapılacak en iyi şeyi yaptığım, okuduğum için biliyorum. Diyeceğim, CIA tarihi hakkında yazı hazırlamak için internette falan tırım tırım tırmalamama gerek yok çünkü artık kismet midir, 2010'da NTV Yayınları için CIA Teknik Hizmetler Ofisi eski direktörü Robert Wallace ile casusluk aygıtları ve teknolojileri uzmanı H. Keith Melton'ın birlikte yazdıkları *Spycraft* adlı kitabı *Casusluk* adıyla çevirmiştim. (*Casusluk*, NTV Yayınları, 2011.) Çeviriyi sev-

memin sebeplerinden biri öğreticiliği zaten.

Çevirdiğim kitabın bir kısmının bencileyin özetini, sağdan soldan apardıklarımı karıştırarak ve araya kitaptan alıntılar koyarak CIA tarihini yazacaktım. Fakat çalıştıkça yazı değişti, döndü, dolaştı ve acayip bir avukat/askerle bir biliminsanına odaklanıverdi.

VAHŞİ BILL

CIA yahut Türkçesiyle Merkezi Haber Alma Teşkilatı denince aklımıza çoğu olumsuz kırk ton şey geliyordur ama nasıl kurulmuş, niye kurulmuş, kim kurmuş, dendiğinde cevap tek ve ilginç mi ilginç, "Amerikan İstihbaratının Babası" kabul edilen, tarihi bir adam: General "Vahşi Bill" Donovan.

İrlanda göçmeni bir ailenin evladı William Joseph Donovan, 1883'te New York'ta doğmuş. Ömrü boyunca taşıdığı "Vahşi Bill" lakabını üniversite yıllarında futbol (Amerikan futbolu tabii) oynarken almış. Columbia Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra Wall Street'in en etkili avukatlarından biri olmuş. 1912'de New York Ulusal Muhafızları'nın süvari birliğini kurmuş ve başına geçtiği birlikle 1916'da Meksika sınırında Panço Villa'yla savaşmış.

Binbaşı rütbesiyle katıldığı I. Dünya Savaşı'nda 69. New York Gönüllüler Birliği'nin başında gösterdiği kahramanlıklar sonunda Şeref Madalyası başta, bir araba madalyayla donanıp askerden albay rütbesiyle ayrılan Donovan, avukatlığa döndükten sonra 1922'de New York Batı Bölge Başsavcılığı'na getirilmiş. Bundan sonrası iyice güzellemeye girecek ve CIA sevdalısı değilim tabii ama yiğidi öldürüp hakkını yememek gerektiğini biliyorum.

Efendim, bu "Vahşi Bill" beyefendinin askeri kahramanlıkları, canavar avukatlığı ayrı, bir

de feci nam salmasına yol açan bir durumu var: adaletin herkese eşit uygulanması fikrine neredeyse saplantılı bağlanışı. Bölge başsavcılığı içki yasağı dönemine denk geliyor ya, Donovan bu dönemde kırk yedi bin tehdide aldırmadan, aralarında üye olduğu da bulunan bir sürü kulübü basıp tonla can yakmış. Acar yapısı, gözü karalığı falan derken 1924'te Adalet Bakanlığı Antitröst Bölüm başkan yardımcılığına getirilmiş. İstihbarat meselesi burada başlıyor işte.

Yeni görevi çerçevesinde Avrupa'ya bolca yollanan Donovan, aralarında Mussolini'nin de bulunduğu birçok lider ve önemli kişiyle tanışmış ve gözlemlediklerinden, ikinci bir büyük savaşın çıkmasının kaçınılmaz olduğu sonucuna varmış. Fikirlerini sağda solda açıklamaya başlayınca laf ta Başkan Roosevelt'e kadar ulaşmış. Öngörülerinin 1939'da Almanya'nın Polonya'ya girmesiyle doğru çıkmasının ardından Roosevelt, Donanma Genel Sekreteri Frank Knox'ın tavsiyesiyle Donovan'ı, çeşitli görevler vererek gayriresmi elçi statüsünde defalarca İngiltere'ye yollamış. Savaşın kaçınılmazlığı gibi, ülkesinin de savaşa sonunda gireceğini öngören Donovan, İngiltere'de tanıştığı Winston Churchill ve özellikle MI6'nın patronu Stewart Menzies sayesinde ABD'nin yaklaşan savaşta yararlanmak üzere muhakkak surette merkezi bir istihbarat teşkilatı kurması gerektiğini düşünmüş.

Burada anahtar sözcük, "merkezi" çünkü o dönemlerde ABD bünyesinde ordu, donanma, adalet bakanlığı ve meşhur FBI, hepsinin kendi

istihbarat örgütü varmış ve birbirleriyle bağlantısız çalışıyor, bilgi paylaşmıyorlarmış.

AMERİKALİYA YAKIŞMAYAN İŞLER: OSS

1941'de Bilgi Koordinatörlüğü görevine atanan Donovan merkezileştirilmiş bir istihbarat teşkilatı için kolları sıvamış, ileride CIA'e dönüşecek Stratejik Hizmetler Ofisi OSS'yi kurmuş ve albay rütbesiyle tekrar faal hizmete alındıktan kısa süre sonra tuğgeneralliğe terfi ettirilmiş.

Ancak ABD'li bir casusluk örgütü fikri, Amerikan halkının hiç de hoşlanmadığı bir fikirmiş. Amerikalılar, "Amerikalı dediğin düşmanıyla yüz yüze savaşır, alengire dalmaz. Casusluk, arkadan vurma falan, hepsi İngiliz işi: Delikanlıyı bozar; bize yakışmaz," diyorlarmış.

Burada sözü, az evvel bahsettiğim kitaba, *Casusluk'a bırakayım ki amma atıyorsun, demeyin:*

(...) Amerikan haber alma teşkilatı fikri, çıktığı ilk dönemden itibaren tartışmalara yol açtı. Bir senatör, "Mr. Donovan şu anda Amerikan Gestaposunun başındadır!" demecini verdi. (...) İçişleri Bakanlığı Pasaport Dairesi Başkanı Ruth Shipley, Donovan'ın deniz aşırı göreve yolladığı adamlarının pasaportlarına "OSS" damgası basmakta ısrar ederek bu kişileri belki de casusluk tarihinin en iyi "belgelenmiş" gizli ajanları kıldı. OSS ile İçişleri Bakanlığı arasında kördüğümüne dönüşen durumu düzeltmek için Başkan Roosevelt, inatçı Mrs. Shipley'ye bizzat müdahale etmek zorunda kaldı.

(...) O dönemde basın da benzer bir tavır almıştı; OSS'yi sıklıkla hor görerek tehdit ediyordu. Washington'lu köşe yazarı Drew Pearson, henüz emekleyen casusluk kurumu için, "Washington'ın gördüğü en şık hevesli diplomatlar, Wall Street bankerleri ve amatör dedektifler gruplarından biri," diye yazdı. Daha renkli cümleleriyle Times-Herald gazetesinin sosyete yazarı Austine Cassini, şu soluk soluğa yazısında kaleme aldı: "Şansa OSS'nin labirentlerinde dolaşmaya kalkarsanız eski polo oyuncularıyla, milyonerlerle, Rus prensleriyle, sosyete çapkınlarıyla, biliminsanlarıyla ve hevesli dedektiflerle karşılaşsınız. New York, Palm Beach, Long Island, Newport ve demokrasi aristokratlarının diğer Mekkelerinde yaşamış bu insanların hepsi şimdi OSS bünyesinde. Ve kızlar! Sosyete çaylaklığından sosyete sıkıntısına mezun edilmiş en fıstık, en asil, en uyanık kızlar şimdi rengârenk şapkalarıyla sapsarı ve kumral buklelerini OSS'de, müthiş 'Vahşi Bill' Donovan'ın yönettiği süper-ultra-haber alma-karşı casusluk kurumunda kıvırıyorlar."

OSS ajanı George Musulin,
Çetnik kılığında (1943)

Gerçekten de OSS, özellikle askeri çevrelerde “Ay Ne Sosyal” (Oh So Social) diye anılmaya başlamış. Ki haksız da değilmiş bu alaylar. O yıllarda yurtdışına çıkmak ve yabancı dil öğrenmek büyük oranda ayrıcalıklılarla sınırlıymış. Yani zengin aile çocukları, sosyete tayfası vesaire... Haliyle OSS bünyesine ilk alınanlar bu tür yolculuklara çıkmış, başka dilleri öğrenmiş, Avrupa’yı, kentlerini, gerek eğitim gerekse iş bağlantıları sayesinde görmüş ayrıcalıklı sınıf mensuplarıymış. Ama hepsi bunlar değilmiş tabii: Bir de fazla görünmeyenler varmış. Gene kitaptan alalım:

(...) Ayrıcalıklı aristokratlardan daha az görünenlerse, OSS kadrolarına katılan mülteciler, yani yakın dönem göçmenlerle Amerika’da doğmuş ilk nesillerdi (çoğu akademisyendi). Wall Street bankerleriyle eski polo oyuncularının aksine bu insanlar yabancı kültürlerle dair güncel bilgilerin yanında giyim, kimlik belgeleri ve dil becerilerine sahiptilerdi.

Tüm bu eleştirileri, hor görmeleri sineye çeken “Vahşi Bill” işi öğrenmeleri için bir sürü adamını, o devirde çakallığın piri bilinen İngilizlere yollamış.

(...) İngiliz istihbaratından emekli subay Malcolm Muggeridge, “Ah, o ilk gelen OSS üyeleri!” diye yazacaktı. “Küf kokulu, eski istihbarat genelevimizde çalışmaya, geliştirme okulundan yeni mezun çiçeği burnunda kızlar misali taptaze ve masum gelmişlerdi. Kısa sürede kirlenip yozlaştılar, çeyrek

yüzyıldan beri meslekte didinen kaşar profesyonellerden ayırt edilemez oluverdiler.”

GERÇEK Q: LOVELL

Öngörülerini hep tutan “Vahşi Bill” sadece casus yetiştirmenin yetmeyeceğini de biliyormuş anlaşılan. E, sonuçta işin bir de, Bond filmlerinden aparayım, “Q” kısmı vardı: casusluk aygıtlarının üretimi. Uyanık Donovan, bu amaçla OSS bünyesinde kurduğu Araştırma-Geliştirme bölümünün başına kimyager Stanley Platt Lovell’ı getirmiş ve Amerikan halkının casusluğa hoş bakmayacağı fikrinin savunucularından Lovell’ı, gene Lovell’in yazdıklarına göre şöyle ikna etmiş:

(...) “Bu kadar saf olma, Lovell. Amerikan halkı dediğin gibi düşünmeyi yeğleyebilir ama halkın önderlerinden beklediği bir şey varsa o da akıllı olmamızdır (...) Halk, Nazilerle Japonları uyutabilecek adamları alkışlayacaktır... Bildik, kurallı savaş sisteminin dışında, Amerika’yı bilenlerin sırf çok anti-Amerikan diye Amerika’dan beklemeyeceği entrikalarla, silahlarla ve planlarla dolu koskoca bir alan var ve bunlar bir defa yapıldı mı, Amerikalılar içindeki şanı yakalayacaklardır. Bu alan senin Lovell ve Amerika’nın eğer ‘anti-Amerikan’ deniverenleri kolayına alkışlamayacağı fikrindeysen aradığım adam değilsin demektir.”

Lovell’in işe koyulmasından sonrası da şöyle anlatılıyor kitapta:

(...) İngilizler ilk nesil Amerikan casuslarını eğitirken, Amerikan becerikliliği casusluğun çehresini değiştirmek üzereydi. Lovell’in yeni Araştırma & Geliştirme birimi resmen 17 Ekim 1942’de kurulmuştu. 1943 başlarında yayınlanan 9 numaralı genel emirde birimin görevi “özel operasyonlar için her türlü gizli ve özel aletlerin, malzemelerin ve donanımların” icadı, geliştirilmesi ve test edilmesi “ve laboratuvar tesislerinin tedarik edilmesi” şeklinde tarif edilmişti. A&G dört bölüme ayrılmıştı: Teknik, Belgelendirme, Özel Yardım ve Kamuflej. Her bölüm, özel sektördeki yüklenicilerle bağlantı görevini üstlenen Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Ofisi’ne (OSRD) bağlı 19. Bölüm’le (özgün kod adı Kumadam Kulübüydü) yakın bağlantı içinde çalışacaktı.

Amerikalıların kısa sürede boynuzu geçen kulak durumuna geliştireye İngilizlerin icat işlerini, teknoloji uğraşlarını birbirinden bağımsız, görev tanımları belirli gizli “İstasyonlarda” hallederken Lovell’in bambaşka bir yönü seçmesiymiş:

(...) Buna karşılık Lovell, biliminsanları ve mühendisleri hükümetin emrine alıp sıfırdan laboratuvarlar kurmak yerine, istenen casusluk

malzemelerini gerek özgün tasarımlarla gerekse var olan ürünlerin modifikasyonu yoluyla üretebilecek yapım kapasitesine ve teknik beceriye sahip özel şirketlerle bağlantıya geçme yolunu seçti. (...) Amerikan sanayi ve Lovell bu görev için biçilmiş kaftanlardı. I. Dünya Savaşı'ndan sonra bilim ile mühendislikteki ilerlemeler ülkenin sanayisi ve teknik altyapısıyla bütünleşmişti ve Lovell OSS'ye idarecilik ve teknik uzmanlıktan çok daha fazlasını sunuyordu. (...) Yönetici ve biliminsanlarıyla ilişkilerinin OSS için paha biçilmezliği kısa sürede ortaya çıkacaktı. Casusluk araçlarını üretmek, diğer savaş dönemi sanayi dallarına göre tasarımcı açısından farklı bir düşünme tarzı ve üretici için de farklı bir itki gerektiriyordu. Casusluk araçları üzerinde çalışmak son derece gizli, uzmanlık isteyen bir işti ve üretimin parasal kısmı görece küçüktü. Matara veya askeri çizme üretimine yönelik milyonlarca dolarlık anlaşmalarla kıyaslandığında OSS sadece birkaç yüz casus telsizi veya birkaç bin patlayıcı gereksinecek gibiydi. Yüklenicileri ve teknik yetenekleri işe alabilmek için Lovell'ın kazancıdan çok kişilerin vatanseverliklerine ve kişisel geçmişlerine seslenmesi gerekiyordu.

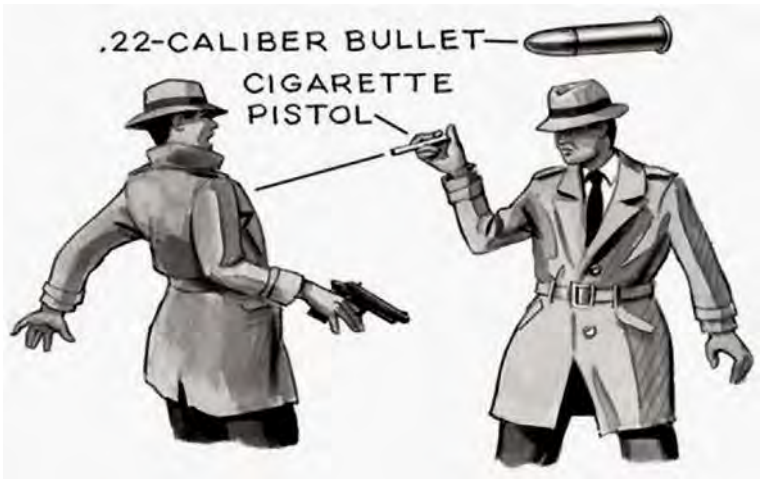
Bundan sonrası yine Bond'a layık bir Q şenliği:

(...) Ajan ve sabotajcıların patlamadan önce bölgeyi güvenle terk edebilmeleri için patlayıcılar da zaman ayarlı (gecikmeli) fünyeler gerekiyordu. İngilizlerin çalışmalarının üzerine giden Lovell'ın mühendisleri, yanıcı aletleri ateşlemede de kullanılabilir, içinde eritici sıvı taşıyan bir cam ampul ile yaylı bir ateşleme iğnesine bağlı bakır tel bulunan bir bakır tüpten ibaret Zaman Geciktirici Kalem'i geliştirdiler. (...) Kayalara yapışan kabuklu yumuşakçalardan esinlenerek Limpet adı verilen bir başka patlayıcı, özellikle gemilerin su altında kalan kısımlarına yapıştırılmak ve patladığında çelik gövdede iki buçuk metreka-relik bir delik açmak üzere tasarlandı. (...) Uçaklarda sabotaj için tasarlanan Anerometer, uçağın başlangıç yüksekliğinin 450 metre üstüne çıktığında devreye giren barometreli ufak bir aletti. Trenlerde kullanılmak üzere hazırlanan bir sabotaj aletinde ışığa duyarlı "göz"lerin ilk sürümlerinden biri kullanılmıştı. Casey Jones veya Köstebek adlarıyla bilinen bu alet ışığın aniden ortadan kalkmasıyla devreye giriyordu. (...) Kimi patlayıcılarsa lokomotiflerin ocaklarını veya enerji santrallerini sabote

Stanley Platt Lovell

etmek üzere kömür parçası kılıfına sokuluyordu. (...) Lovell'ın mühendisleri 1942 yılının Kasım ayında un kılıfına sokulmuş güçlü bir patlayıcı üstünde çalışmaya başladılar. Sonunda DuPont firması, OSS'nin Çin'de kullanması için Jemima Teyze kod adlı on beş ton toz patlayıcı üretti. Çin ununun grimsi rengine uyacak şekilde tasarlanan Jemima Teyze, hafif pütürlü dokusu dışında şekil ve tat bakımından gerçeğinden ayırt edilemeyen krep ve bisküvilerin yapımında güvenle kullanılabilirdi. Ancak uygun ateşleyiciyle birleştirildiğinde bisküvi ufak bir bombaya dönüşüveriyordu. (...) Stinger, tek atımlık, 0.22 kalibrelik, sigara boyunda ve kısa menzilde kullanma amacıyla üretilmiş bir tabancaydı. Yoğun miktarda üretilecek denli ucuz Stinger kolayca gizlenebiliyor ve bir odada oturan veya kalabalıkta geçen birisine avuç içinden ateşlenebiliyordu. (...) OSS, yeterli sayıda Minox minyatür fotoğraf makinesi edinemeyince Amerika'nın ilk casus fotoğraf makinelerini üretmek üzere Kodak'la işbirliğine girdi. Minik boy kibrit

Sigara tabanca "Stinger"

Allen Dulles

kutularına sığabilen Kibrit Kutusu Kamera veya Kamera-X, otuz dört poza yetecek altmış santimetre uzunluğunda 16 mm film alabiliyordu. Mercek tasarımı ajanların düşman yerleşimlerinin uzaktan resimlerini çekebilmelerini sağlarken belgeler özel bir ekle fotoğraflanabiliyordu. (...) OSS matbaalarında kalp para basıldı ve "resmi" mühürlü, taklit imzalı kimlik belgeleri üretildi. 1943'ten itibaren kusursuza yakın yüzlerce Alman mührü, maaş cüzdanı, kimlik belgesi, tayın kartı hatta Gestapo emirleri bile yapıldı. OSS terzileri, sözde üretildiği ülkelerin özgün giysilerinden dikişine kadar ayırt edilemeyecek giysiler diktiler.

Bunlarla kalmıyor. Kanatlarına bomba bağlanmış yarasa projeleri mi istersiniz, sırtına bilmem ne yerleştirilmiş kedi denemeleri mi, türlü akla ziyan denemeler de yapmış ve yaptırmış Lovell. Vejetaryenliği bilinen Hitler'i, sebzelerine dişi hormonlar zerk ederek zehirlemeyi bile düşünmüş.

(...) Lovell'in ekibinin giriştiği en ileri görüşlü projelerden biri, Java Adamı adı verilen, dört ton patlayıcı yüklü bir tekneden ibaret, uzaktan kumandalı silahtı. Teknenin pruvasına yerleştirilen bir kameradan erken dönem televizyon teknolojisinden yararlanılarak seksen kilometre uzaktaki bir uçağa görüntü yollanıyor, uçaktaki görevli kendi ekranından tekneyi uzaktan kumandayla hedefe yönlendirip patlayıcıları ateşliyordu. Cesaret verici testlere rağmen bu projeden de sonunda vazgeçildi.

Lovell'a göre donanma projesi, patlayıcı yükünü gemi veya denizaltılarla taşınmayacak denli tehlikeli bulunduğu için terk etmişti.

GELİYOR, GELİYOR, CIA GELİYOR

II. Dünya Savaşı sırasında en önemli ve faal "istasyonunu" 1943'te İstanbul'da kuran OSS'nin en büyük başarılarından biri, bu istasyon üzerinden Nazi saflarının gerisine hatta Nazilerin içine ajanlarını sokmayı başarması olmuş. İstasyonun başındaki adam, hesapta "Amerikan Yardımı" programı dahilinde çalışan banker Lanning Macfarland, kurduğu şebekeyle Avusturya, Macaristan ve Almanya'daki anti-faşist gruplara ajan sızdırmış, Romen, Bulgar, Macar ve İsviçreli diplomatik kuryeler üzerinden istihbarat akışı sağlamış.

Ama onca başarısına karşın savaşın bitmesiyle OSS, politik baskılar ardından kapatılmış ve tüm varlığı içişleri ve millî savunma bakanlıkları arasında paylaştırılmış. Kalıcı bir istihbarat teşkilatı kurma hayallerinin yan yatmaya başladığını gören "Vahşi Bill" boş durmamış tabii. Başkana, bakanlara, "Oğlum, savaş bitti ama yenisi başlıyor, komünistler var daha, alo!" yollu raporlar düzmüş. Fakat karşısındaki muhalefet az buz değilmiş. Şöyleymiş:

(...) Devam edecek bir haber alma teşkilatına karşı çıkanların başını çeken köşe yazarı Walter Trohan 1945 Şubat'ında Chicago Tribune ile New York Daily News gazetelerine şunları yazdı: "Savaş sonrası dünyayı ve yurttaşları evlerinde gizlice gözetlemek amacıyla çok güçlü bir haber alma teşkilatının kurulması ciddiyetle düşünülüyor. Söz konusu birim bağımsız bir bütçe altında çalışacak ve casusluk işleri için muhtemelen E. Phillips Oppenheim romanlarında anlatılan lüks yaşam ve rüşvete yönelik gizli fonlara sahip olacak." Bu, Oppenheim'dan bahsediş dâhil, doğrudan Donovan ile "aristokrat" ekibine yönelik bir politika ve "klâs" bir saldırıydı. Döneminin çok tutulan ve üretken İngiliz casus romanları yazarı Oppenheim, sonunda uluslararası gerilim adını alacak türün öncüsüydü ve karakterlerini lüks içinde yüzdürme fırsatını ender kaçırdı. Mesaj gayet açıktı: casusluk seçkinci ve nahoştı ve Amerikan değildi.

Donovan'ın raporlarına karşı raporlar yazılmış. Merkezileştirilmiş bir haber alma teşkilatı fikrine hem ordu, hem bakanlık hem de FBI şiddetle karşı çıkmış. Nihayetinde yeni başkan Truman 20 Eylül 1945'te imzaladığı genelgeyle OSS'nin kapatılmasını ve kadrolarının 1 Ekim 1945 itibarıyla dağıtılmasını emretmiş.

Ama Donovan yine yılmamış, başkanın başı-

nın etini yemiş ve bir başka etkin kişinin, Hoyt Vanderberg'in desteğiyle hayallerine sonunda, 1947'de çıkarılan Ulusal Güvenlik Yasası'yla kavuşmuş.

CIA'in kuruluşunda resmi görev almamasına karşın "Vahşi Bill", OSS yönetiminde gösterdiği başarıyla zaten yeterince etkinmiş. Üstüne üstlük kuruluş aşamasında başrol oynayanlardan biri, savaş döneminde "kanatları altına aldığı" ve CIA'in ilk ve en uzun süre görevde kalmış sivil başkanı (ondan önceki dört başkan asker kökenli) Allen Dulles'miş.

(...) Amerika artık işleyen bir merkezileştirilmiş istihbarat teşkilatından yoksundu ama bu durum uzun sürmeyecekti. 1946'nın Ocak ayında, Winston Churchill'in Missouri'nin Fulton kentinde yaklaşan Sovyet tehdidine yönelik uyarısını yaptığı tarihi "Demir Perde Konuşması"ndan iki ay önce Başkan Truman Merkezi Haber Alma Grubu'nun (CIG) doğuşunu sağlayan emri imzaladı. (...) CIG'in iki temel görevi, stratejik uyarı ve yurtdışındaki gizli faaliyetlerin koordinasyonuydu. Görevlileri, ajanları, dosyaları, deniz aşırı istasyonları ve belgelendirilmemiş fonlarıyla Stratejik Hizmetler Birimi'ni içine alan yeni teşkilatın deniz aşırı bölümüne, dış istihbarat, karşı istihbarat, gizli faaliyet ve teknik destekle birlikte Özel Operasyonlar Ofisi (OSO) adı verildi. Ancak bağımsız fonlardan yoksun CIG doğru dürüst işleyemedi ve ilk bir buçuk yılında üç defa Direktör değiştirildi. Soğuk Savaş'ın şiddetlenmesi ve CIG'in yeterli başarıyı sağlayamaması üzerine hükümet, bağımsız yasal yetkeden yoksun yapılanmanın beklenen görevi kaldıramayacağını anladı. Bunun sonucunda Merkezi Haber Alma Teşkilatı'nı yaratan 1947 Ulusal Güvenlik Yasası Kongre'den geçti. CIG gibi, yeni teşkilatın görevi de Batı Avrupa'ya yönelik Sovyet istilasına karşı erken uyarı ve hazırlık sağlamaktı. Askeri alanda gizli silahlar yerleştirildi, Doğu Avrupa ülkelerine ajanlar sızdırıldı, hat gerisinde kalacak direniş grupları örgütlendi ve Sovyet işgalcilerine karşı saldırı planları hazırlandı. Klasik casusluk çalışmaları, yapıpı bozulmadan CIA bünyesine alınan OSO'ya düştü.

CIA'in kuruluşunun ardından Donovan avukatlığa geri dönmüş ve ünlü Nürnberg Mahkemeleri'nde başsavcı yardımcılığı görevini üstlenmiş. Daha sonra kurduğu firmayla avukatlığa devam eden Donovan, Başkan Eisenhower tarafından 1953'te Tayland Büyükelçisi olarak atanmış, görevini bir sene yürütüp istifa etmiş ve 1959'da hayatını kaybetmiş.

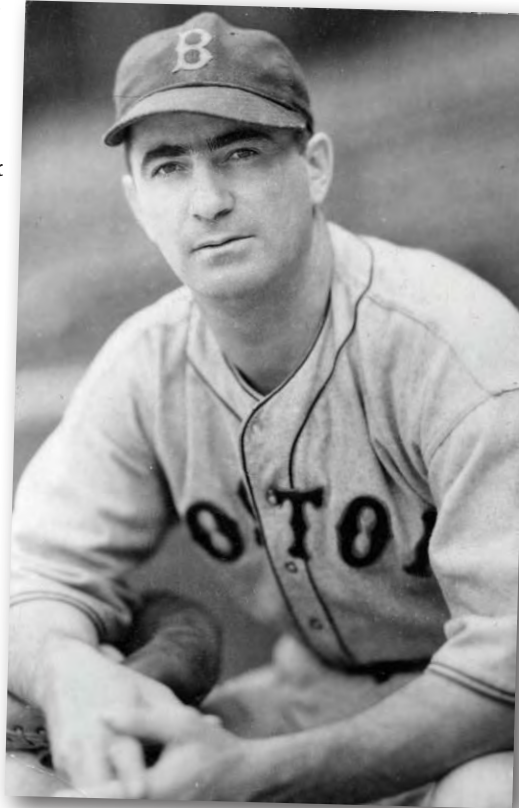
Bugün kullandığımız pek çok teknolojiyi geliştiren yahut gelişiminde katkısı bulunan OSS'nin teknik müdürü Lovell'sa savaştan sonra sivil hayata geri dönmüş. Allen Dulles 1951'de gizli operasyonların başına getirildiğinde Lovell'in yardımına başvurmuş. Lovell, gelecekte CIA'in efsanevi başkanı olacak Dulles'a şunları yazmış:

"Savaş artık şövalyelik değil, çökertme işidir. Çökertmenin kendine has özel araç ve silahları vardır. Bu tür bir cephaneyi sadece Araştırma-Geliştirme yaratabilir."

Bu sözleri söyleyen ve CIA bünyesinde teknik birime büyük önem verilmesini sağlayarak, az yukarıda belirttiğim gibi günümüzde kullandığımız tonla teknolojinin gelişmesinde rol oynayan Lovell 1976'da, 85 yaşında öldüğünde 70'i aşkın patent sahibiymiş.

Kitaptan çok alıntı yaptım ama açıkçası burada gördükleriniz, kitabın yüzde biri bile değil. CIA'in ilginç ve kimi yerde iğrenç hikâyelerini elbette CIA gözünden ve elbette CIA'in izniyle anlatan, üstüne üstlük bir de casusluğu konu alan film ve dizileri daha anlayarak

izlemeyi sağlayan çok hoş bir kitaptır *Casusluk*. Kendi çevirdiğin kitabın reklamını mı yapıyorsun terbiyesiz, demeyin: Bu sayıya, hazır elde kitap da varken CIA yazısı hazzırlamaya karar verince, nasılsa çevirmeniyim, mahkeme karşısında eser sahibi muamelesi görüyorum, kim ne karışır demeden kitaptan alıntı izni istemek üzere başvurunca, NTV Yayınları'ndan sevgili Elif Kutlu'dan yayınevini maalesef kapandığını öğrendim. Diyeceğim, reklamını yap-sam, kapış kapış alsanız bile faydası bana olmayacak a dostlar.

Beysbol yıldızı Morris Berg, OSS ajanıydı.

CASUSLARIN ARASINDAN GELEN BİR EDEBİYAT ŞÖVALYESİ

Ahmet ÜMİT

Yazarın üslubunu belirleyen şey, onun kişisel tarihidir, derler. Her yazar için geçerli olmasa da, John le Carré'nin yaşamına baktığımızda bu önermenin doğru olduğunu söyleyebiliriz. Otuz yaşındayken kaleme aldığı *Soğuktan Gelen*

Casus, yazarın yaşadığı evrenden derlediği bir hikâyevidir. Son derece yalın bir dil ve karmaşık bir kurgunun oluşturduğu karışıklık, belki de romanın ana dinamizmini oluşturmaktadır. Ama bence romanın en çarpıcı yanı, uluslararası boyutta ihanetlerden örülmüş bir entrika anlatmasına rağmen, neredeyse her cümlesine sinen içtenliktir. Roman alacakaranlıkta, adeta gri bir atmosferde geçmesine rağmen bu içtenlik okurun yüreğinde belli belirsiz de olsa bir umudun kıpırdanmasına yol açar.

Soğuktan Gelen Casus'un alacakaranlık atmosferinin Soğuk Savaş'ı simgelediği doğrudur. Hatta Doğu Berlin'den çok Moskova'nın güneşsiz gökyüzüne gönderme yaptığı da söylenebilir. Ama bu alacakaranlığın ya da soğuk griliğin nedeni aslında romanın eksenindeki konudur: Yani casusluk... İnsanların çoğu *Soğuktan Gelen Casus*'u, iklim koşullarını düşünerek Rusya'dan gelen casus olarak kabul eder. Oysa sözkonusu edilen soğukluk, mesleki bir niteliktir. Casusluk ya da gizli servis elemanı olmak soğuk olmayı gerektirir. Soğuk olmak, yalnızca korkunun, heyecanın zekânızı etkilememesini sağlamak, zihninizi her zaman en sağlıklı biçimde karar

vermeye açık tutmak anlamına gelmez. Soğuk olmak, vicdansız olmayı, empati duygusunu yitirmiş olmayı, hiçbir ahlaki yasaya bağlı olmama- yı da içerir... *Soğuktan Gelen Casus* romanına kaynaklık yapan kişi olduğu söylenen Doğu Alman İstihbarat Örgütü Stasi'nin şefi Markus Wolf casusların çalışma tarzlarını şu sözlerle açıklıyor: "Gizli servislerin elemanları, yaptıkları işin riskli olduğunu, her an ölümle burun buruna gelebileceklerini bilirler. İstihbaratçı kimi zaman amaca giden yolların meşru olup olmaması gerektiğini düşünebilir. Ama böyle bir zorunluluk yoktur. Meşruluk gizli servisleri bağlamaz. Klasik ahlak ölçüleriyle casusluk dünyasını analiz edemezsiniz. Eğer bir istihbaratçı, 'Bu olan bitenler hiç de ahlaki değil,' diye düşünüyorsa yanlış bir mevki- de bulunuyor demektir. Casusluk yöntemleri ile ahlakın hiçbir ilgisi yoktur."

İstihbaratçı için önemli olan başarmaktır; ulus adına, devlet adına, teşkilatı adına ve işler kötüye gittiğinde kendini kurtarmak adına. Bu bir tür oyundur aslında, zaman zaman Mata Hari gibi kadınlar yer alsın da çoğunlukla erkeklerin oynadığı bir oyun... Son derece karmaşık, her an değişebilen, tehlikeli ve kesinlikle gizli... İstihbaratçıyı o gri renkli, soğuk alanda kalmak zorunda bırakan da işte bu gizlilik. İstihbaratçı göz önünde olamaz. Gürültünün patırtının koptuğu, silahların patladığı, skandalların açıklandığı dönem, buzdağının görünen kısmıdır. Operasyona kadar yapılan çalışmalar, son derece inatçı, kararlı, genellikle çok uzun bir sürece yayılmış, bazen anlamsız ama kesinlikle sessiz bir çalışmayı gerektirir. Bunu yapabilmek için ilgi çekmemek gerekir. İlgi çekmek, kuşku uyandırmak istihbaratçının açığa çıkması demektir. Açığa çıkmak, görevi başarısız kılacağı gibi, casusun öldürülmesine ya da uzun yıllar hapiste yatmasına neden olabilir. Yani istihbaratçı

John le Carré, yaşayan yazarlar arasında yapıtları en çok sinemaya uyarlanan yaratıcılardan biridir. BBC kimi öykülerini televizyon dizileri haline getirmiştir.

renksiz, sessiz, şekilsiz olmayı başarmalıdır. Bu yüzden James Bond gibi casus tipleri kocaman birer palavradan başka bir şey değildir. Gerçek istihbaratçılar sessiz yaşar, sessiz ölür, sessizce gömülürler. Ama John le Carré gibi yazar olma-ya karar verenler hariç...

Taraf olmak: İnsanoğlunun en önemli sorun-sallarından biri. Shakespeare'in "olmak ya da olmamak"ını, "taraf olmak ya da taraf olmamak" diye değiştirmek mümkün. Özellikle politikada bu kaçınılmaz, üstelik bir de devletin uluslara-rası birimlerinde görev alıyorsanız, kesinlikle taraf olmak zorundasınız. Ya da başka bir İngiliz yazar Malcolm Lowry'nin *Yanardağın Altında* adlı muhteşem romanındaki konsolos gibi alkolik olmak seçeneği sizi bekler. Çünkü insanoğlunun bencilliğini, çirkefliliğini en açık biçimde gösteren uluslararası politikaya (yani savaşa, sömürüye, soykırıma, açlığa vb.) katlanmanın başka yolu yoktur; tabii mesleği bırakmanın dışında. John le Carré de işte bu son seçeneğin kapısını çalan az sayıdaki istihbaratçıdan biri olur. Yazarımız beş yıl çalıştığı İngiliz gizli istihbarat örgütünde-ki görevinden ayrılarak kendini tümüyle roman-larına adar. Bir anlamda casusken terk etmeye zorlandığı ahlakına ve vicdanına geri döner. Mefistofeles'ten ruhunu geri almaya çalışan Faust'un kine benzer bir çaba... Faust'un serüveni kötü bitse de Le Carré'ninki mutlu sona erer, casusluk faaliyeti paradoksal bir biçimde sanata yardımcı olur. David John Moore Cornwell adın-daki genç bir adamın büyük bir inanç ve istekle başlayan istihbaratçılık serüveni, karşılaştığı düş kırıklıkları, yenilgiler, yanılgılar, ihanetler sonucu John le Carré adında büyük bir yazarın oluşmasına yol açar.

John le Carré'nin romanlarında başta İn-giltere olmak üzere devletlerin insanlara karşı işlediği uluslararası suçları konu edinmiş, nazik diplomatların nasıl eli kanlı birer canı oldukla-rını, Batı uygarlığını oluşturan dev şirketlerin kâr için nasıl gerçek birer yamyama dönüştük-lerini, o muhteşem Batı demokrasisinin başka ülkelerin kaynaklarına el koymak sözkonusu olduğunda nasıl ikiyezölü olabildiklerini gerçek olaylardan esinlenen öykülerle gözler önüne sermiştir. Romanlarındaki bu muhalif duruşu, politik tavrıyla da sürdüren büyük yazar, hem ABD'nin dış politikalarındaki yayılmacı, bencil, acımasız uygulamaları cesurca eleştirmiş hem de bu haksız savaşa katılan İngiliz hükümeti-nin kirli hesaplarının açığa çıkmasına yardımcı olmuştur. *The Times* gazetesinde yayımlanan bir yazısında, Amerika'nın tarihsel delilik dö-

nemlerinden birine girdiğini belirterek, içinde bulunduğumuz dönemi, cadı avının yaşandığı McCarthyizm yıllarından daha kötü, yaşanan krizi de Domuzlar Körfezi krizinden daha beter bir dönem diye nitelemiştir.

John le Carré, yaşayan yazarlar arasında yapıtları en çok sinemaya uyarlanan yaratıcılar-dan biridir. BBC kimi öykülerini televizyon di-zileri haline getirmiştir. Özellikle entelektüeller arasında yaygın bir okur kitlesine sahip olma-sına rağmen, kimileri Le Carré'nin Soğuk Savaş döneminin yazarı olduğunu ileri sürerek, en iyi yapıtlarının o dönemi anlatan romanlar ol-duğunu söylerler. Tezlerini güçlendirecek haklı nedenleri de vardır. İki kutuplu dünyada casus-ların savaşı çok daha zekice, çok daha acımasız ve karmaşıktır. Ama unuttukları bir şey var ki, o da casusluğun II. Dünya Savaşı'ndan sonra icat edilmediğidir. MÖ 1200'lü yılların sonunda yapıldığı sanılan Kadeş Savaşı'nda bile casusla-rın önemli bir rol oynadığını tarihi yazıtlardan anlıyoruz. Bir yazarı büyük yapan neyi yazdığı değil, nasıl yazdığıdır. Konu, tema, izlek, adına ne dersek diyelim, anlattığımız olay, bütünün çarpıcı olması yazarlara olanaklar sunduğu gibi, büyük güçlükler de çıkarabilir. Olayın etkileyici-liği, yaratıcılığı, sözgelimi kurguyu, dili, karak-terlerin derinliğini gölgede bırakabilir. Uсталık, en basit konu bile olsa, onu en iyi biçimde an-latmaktır. Kuşkusuz John le Carré'nin konuları hiçbir zaman sıradan olaylardan oluşmadı ama o en tehlikeli, en karmaşık olayların arasında bile insanın temel durumlarını en ince ayrıntılarına kadar, yalın biçimde bize sunmayı başardı. Üstelik Soğuk Savaş dönemi sonrasında da ardı ardı-na başarılı yapıtlar vermeyi sürdürdü. Bugün seksen beş yaşında olmasına rağmen, genç bir yazarın bitmek bilmez hevesiyle yazmayı sürdüren John le Car-ré'nin, benim gibi sadık okurlarına yaşatacağı hâlâ muhteşem sürp-rizler olduğuna inanıyorum. İşte bu yüzden, bu İngiliz ustanın her yapıtını hâlâ merakla bekli-yorum...

HARRY PALMER DA KİM?

Sevin OKYAY

Len Deighton casusluk alanında ille de bir başka yazarla mukayese edilecekse o yazar John le Carré'dir. Deighton'ın iki unutulmaz karakterini sinema ve televizyondan da hatırlayabilirsiniz.

Herkesin gönlünde bir casus romanları yazarı yatar. Benim gönlümde yatan kişi, gözdem John le Carré'den bile çok sevdiğim Len Deighton'dır. İkisinden de katbekat meşhur olan Ian Fleming'den katbekat iyidirler. Üstelik, ne mutlu ki ikisi de hayatta. 1929 doğumlu Len Deighton, aynı dönemde şöhrete kavuştuğu John le Carré'nin üç yaş büyük abisi sayılır. Le Carré'nin George Smiley'sine karşılık, Len Deighton'ın iki kahramanı vardır: Bernard Samson ile kitaplarda adı olmadığı halde filmlerde Harry Palmer diye tanıdığımız kişi. Onun için Harry Palmer dendiği zaman gözümüzün önüne hemen Michael Caine, kulağımıza da hem karakterin hem de aktörün Cockney aksanı gelir.

Harry Palmer ismini, aktörün kendisi önermişti. Yapımcısı ondan sıkıcı bir isim isteyince, "Harry," demiş. Sonra da okuldayken sınıfındaki en sıkıcı çocuğun soyadını önermiş: Palmer. Niye mi sıkıcı? *The Ipcress File/Ani Tehlike*'nin yapımcısı Harry Saltzman filmin ana karakterinin o sıralar pek meşhur ve pek fiyakalı olan James Bond'dan olabildiğince farklı olmasını istiyormuş da ondan. *Newsweek* dergisi filme, "düşünen adamın 'Goldfinger'ı" dediğine göre, başarmışlar.

Michael Caine, Len Deighton'ın kitaplarından uyarlanan *The Ipcress File* (1965), *Funeral in Berlin* (1966) ve *The Billion Dollar Brain* dışında,

yazarla ilgisi olmayan kimi filmlerde de Harry Palmer'ı oynamıştı. Oysa kitaplarda onun gerçek adını öğrenememiştik. Deighton'ın kendisi ilk kitabının sonuna geldiğinde kahramanının hâlâ bir adı olmadığını bildirmek durumunda kalmıştı. Palmer, işçi sınıfından biri, disiplinden nasibini almamış, üstlerine de saygısı yok. Ama eline aldığı işi sonuçlandırıyor. Buna karşılık, isimsiz bir casus, dünya çapında entrikaların satranç tahtasında bir piyon...

Polisiye kitaplardan en iyi on diyalogun seçildiği bir listede Len Deighton *Billion Dollar Brain* ile 6. sırada. Listeyi yapanlar, edebiyatta en iyi diyalogların polisiye kitaplarda bulunduğunu da belirtmişler. Altıncı maddede, romanın işçi sınıfından casus kahramanının kitapta adının olmadığı ama filmde ona Harry Palmer dendiği belirtiliyor. Burada KGB albayı Stok, onu Rusya'nın "kötücül" kahramanlarıyla ahbablık ettiği için tersliyor. O da diyor ki:

"...ama benim gördüğüm kadarıyla etrafta pek 'kötücül' adam yok. Sadece yanlış istihbarat almış, yanıltılmış, cahil adamlar var."

Albay Sotk da, "Rusya'da halkımız yanlış istihbarat almaz," diyor.

"Suyun tadı olmadığını sanan çok insan var," dedim, "çünkü ağzımızda suyla doğduk, o gün bugün de orada."

İkinci Deighton kahramanıysa, *Berlin Game* (1983), *Mexico Set* (1984) ve *Londra Match*'in başkarakteri sıfatıyla, üç kitap boyunca oyunset-maç olmak üzere adeta bir tenis oyununu da yâd eden Bernard Samson. Bu karakter, *Game*, *Set* ve *Match* üçlemesinin 1988'deki *Granada Televizyonu* üçlemesinde tiyatro/sinema oyuncusu Ian Holm tarafından oynanmıştı. Berlin ve Meksika'da çekilen projenin büyük uluslararası

kadrosu, 3 bin figüranı ve 8 milyon dolarlık bütçesi vardı. Eleştirmenlerin çok beğendiği dizinin reytingleriye bir felakettir. VHS ya da DVD'si çıkarılmadı.

Len Deighton'ın casusluk hikâyelerine olan merakının kısmen de olsa, Rus asıllı İngiliz yurttaşı ve Nazi casusu Anna Wolkoff'un tutuklanmasına tanık olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Wolkoff 1940 Mayıs'ında tutuklanmış, on bir yaşındaki küçük Len'in de kafasını soru işaretleriyle doldurmuştu. Le Carré gibi onun da şatafattan uzak karakterleri vardı. Casusluk romanlarının labirentinde, başarılı olay örgülerini, çarpıcı gelişmeleri, yazarın ironik bakışı tamamliyordu. Deighton, yazmaya kendisi gibi 1960'ların başında başlamış John le Carré ile birlikte, Soğuk Savaş'ın ahlaki sorunlarını da ele almış biridir. 1970 tarihli II. Dünya Savaşı tarihi romanı *Bomber* şaheseri sayılır.

Leonard Cyril Deighton resimle ilgilenip resim eğitimi gördükten sonra kitap kapakları tasarladı, illüstratörlük ve Kraliyet Hava Kuvvetleri'nde fotoğrafçılık yaptı. Ressamlık yeteneğinden, kendi askeri tarih kitaplarının illüstrasyonlarını yapmakta yararlandı. Deighton'ın örneğin 1977 tarihli *The Battle of Britain*'i "mükemmel" tanımına layık görülmüş bir kitap. Deighton, "Yazarlara sık sık ilk kitaplarını niye yazdıkları sorulur," derdi. "Daha ilginç bir cevap almak istiyorlarsa, neden ikincisini yazdın diye sorabilirlerdi. Herkes bir kitap yazabilir, politikacılar bile yazıyor. İkinci bir kitaba başlamak, profesyonel bir yazar olma niyetini açığa çıkarır." (*Horse Under Water*'ın Önsözü, 1987)

Bir de açlıklar meselesi var. Tarihçi, roman yazarı, bir ara illüstrasyon yaparak hayatını kazanan Len Deighton, aynı zamanda başarılı bir şef. Hatta bir dizi yemek kitabı da çıkardı. *The Observer* gazetesinde *Len Deighton'ın Yemek Bantları*'nı da yaptı. Bir tanesi *The Ipcress File*'de kahramanın mutfağında asılıdır.

Aynı filmde Michael Caine İspanyol omleti yaparken tek eliyle yumurtaları bir kâseye kırar. O el, Deighton'ın elidir. Şimdi hatırladıkça, "O sıralar," diyor, "ben bayağı meşhurdum, Michael'dan bile meşhurdum. Şimdi inanmıyor insan."

Ne yazık ki hak ettiği takdirin tadını hiçbir zaman çıkaramadı.

"Ahizeyi indirip garip giysili barmene göz kırptım, o da karşılık olarak başını salladı.

Barın üstüne bira için beş Avro, bahşiş olarak yarım Avro bırakıp gecenin karanlığına daldım.

İlk defa bu kadar erken yatacaktım. Lazaros yaşasaydı, onun için yaptığım fedakârlıkları ödeyebilmesi için bana kocaman bir fıçı bira ısmarlaması gerekecekti."

BİR CASUS HEP CASUS MU KALIR?

Özgür ŞEN

Batılı casusluk romanları-
nın yazarlarının çoğun-
lukla eski casus olmaları bir
rastlantı mı sizce? Doğası
gereği gizli kapaklı olan ve
pek kimse tarafından bilin-
memesi beklenen bir âlemin
en azından başlangıçta bu
dünyadan gelen insanlar

tarafından anlatılması doğal karşılanabilir. Peki
ama yazılmış yüzlerce roman, açığa çıkmış bin-
lerce olay, istihbaratçılık hakkında yazılmış sayı-
sız makale ve incelemeden sonra hâlâ bu âlemin
bilinmediği ve tanınmadığı söylenebilir mi?

Dünyanın değiştiği iddia edilebilir mesela.
Casusluk romanlarının bir dönem arka planını
oluşturan Soğuk Savaş'ın bittiği, sosyalizmin
çözüldüğü, soğuk taraftan, duvarın arkasından
gelen insanların olmadığı bir dünyada casusluk
romanlarının içerik değiştirmesi beklenir. Ama
yazılanlar incelendiğinde temel temaların de-
ğişmediği görülür. Üstelik yazarlar arasında eski
casuslar yine çoğunluktadır.

Batı'nın ürettiği casusluk romanları nere-
deyse eski istihbaratçıların tekelindedir. Türün
en popüler örneği olan Bond'un yaratıcısı Ian
Fleming de, yine bu türün en etkileyici örnek-

lerini yazmış John le Carré de bir dönem İngiliz
istihbaratı için çalışmıştır. Daha pek çok örnek
sayılabilir. Üstelik bunların kimliği açıktır. Daha
başka bir ifadeyle bu isimler bir dönem casus
olarak istihdam edildiklerini itiraf etmişlerdir.
Ancak casusluk doğası gereği, kimin ne süreyle
ve hatta hangi taraf için çalıştığının bilinmedi-
ği bir meslektir. Bu âlemden başka casuslar da
vardır mutlaka diye iddia etmeyeceğim ama
yalnızca kim bilebilir diyeceğim...

Dahası bu eski casus yazarların önemlice bir
bölümünün kısa dönemler boyunca istihbarat
kurumları için çalıştıkları bilgisi de biraz garip-
tir. Kısa bir süre ajanlık yapıp sonra yazarlığa
atılmak istihbarat dünyası için belki de bir gele-
nektir. Ama belki de casuslar görevlerine devam
etmektedir.

Bazı meslekler insanları biraz zor bırakır.
İnsanlar o meslekleri bırakmak istese de, o mes-
leği icra ederken ne ulaştıkları bilgiler kolayca
unutulacak bilgilerdir, ne de girdikleri ilişkiler
bir anda terk edilecek ilişkiler... Bir devletin
gizli operasyonlarına katılmış, bir devlet adına
başka bir ülkede kendisine casus çalıştırmış,
en mahrem bilgilere ulaşmış birisinin emeklilik
hayatı biraz tuhaf olabilir. Mesele, yazarlık kari-
yerine atılmış tüm eski casusların böylesi bilgi-
lere sahip oldukları ya da bu tür operasyonlarda
yer almaları değildir. Büyük olasılıkla çoğu daha
rutin işlerle ilgilenmiştir. Ama casusluk âlemine
dair kadim soru bu bağlamda da değişmez; kim
bilebilir? Kimin tam olarak hangi işle ilgilendiği-
ni gerçekten kim bilebilir?

Türkçeye henüz çevrilmemiş ama Anglo-
sakson dünyada an itibarıyla pek popüler bir
yazar olan eski CIA ajanı Jason Matthews
verdiği mülakatlarda dünyanın pek çok ülke-
sinde operasyonlara katıldığını, başka devletler
adına çalışan insanlardan çeşitli yollarla bilgi

**Bir casusluk teşkilatı yalnızca ajanlarının
yeteneği, teknolojik ve maddi olanakları
sayesinde değil kendisinin meşruiyeti
ve imajı sayesinde de iş yapar. CIA
onca başarısızlığına karşın kendisi
hakkında üretilen efsaneler ve abartılan
gücü nedeniyle hâlâ operasyoneldir.
Bir teşkilatın içine sızmış köstebeğin
varlığının öğrenilmesi, ilgili ülkeye erişilen
bilgilerden daha çok bu güç algısının
kırılması nedeniyle zarar verecektir.**

sızdırdığını saklamaz örneğin. Hoş, buna da emin olamayız ama Matthews'ın söyledikleri doğruysa, bu eski CIA ajanı, operasyonun tam göbeğinden gelmekte ve böyle bir casusun dahi emekli olabildiğini iddia etmektedir.

Eski bir CIA ajanına, bütün kariyeri boyunca insanlarla çalıştığını ve esas işinin yalan söylemek ve insanları kullanmak olduğunu söyleyen birisine inanırken zorlanıyorsanız suçu kendinizde değil, CIA ve onun sicilinde aramalısınız. Üstelik bu adam geçmişle gurur duyuyorsa hâlâ bir CIA ajanı gibi konuşuyor ve CIA'nin kötü adamları durdurduğunu ve yeri geldiğinde yok ettiğini rahatlıkla söyleyebiliyorsa... Romanları da bunları anlatıyorsa casusluktan emekli olmuş yazarlığa başlamış işte diyebilir miyiz?

Sahi neydi casusluk? Başka ülkelerin devlet sırlarına ulaşmak ya da aynı sırların korunmasını sağlamak, sınır ötesinde birtakım çıkarlar için örtülü operasyonlar yapmak veya bunları engellemek... Bunlar tamam ama tüm bunlar için yapılandırılan bir kurumun meşruiyetini sağlamak ve çalışması için koşulları oluşturmak da bir tür casusluk faaliyeti değil mi? Bir casusluk teşkilatı yalnızca ajanlarının yeteneği, teknolojik ve maddi olanakları sayesinde değil kendisinin meşruiyeti ve imajı sayesinde de iş yapar. CIA onca başarısızlığına karşın kendisi hakkında üretilen efsaneler ve abartılan gücü nedeniyle hâlâ operasyoneldir. Bir teşkilatın içine sızmış köstebeğin varlığının öğrenilmesi, ilgili ülkeye erişilen bilgilerden daha çok bu güç algısının kırılması nedeniyle zarar verecektir.

Casusluk romanlarının çok bilinen örneklerinin önemlice kısmı, müthiş yetenekleri olan ajanların mensubu olduğu güçlü örgütlerin inanılmaz operasyonlarını anlatır. Bu ajanlar ve teşkilatlar ülkeleri kurtarırlar, düşmanı durdururlar, onlar açısından terörist olarak görülen insanları etkisiz hale getirirler. Daha açık ifade etmek gerekirse, tarihin akışına müdahale eder ve ona yön verirler. Bu kahramanların hepsi James Bond kadar karakteristik olmak zorunda değildir. Daha az çapkını, daha az kavga edeni olduğu gibi, daha zekisi ve daha örgütlü davrananı da vardır. Ama mesaj değişmez. Ajanlar, Batı'yı ve Batı'nın değerlerini korumak için hayatlarını ortaya koyan kahramanlar, istihbarat teşkilatlarıysa

bu ajanlardan oluşan ve dünyanın kaderini elinde tutan olağanüstü organizasyonlardır. Bu teşkilatların önemsiz ve etkisiz olduğunu kimse iddia edemez ama ne bu teşkilatlar dünyanın gidişatında iddia edildiği kadar etkilidir ne de o ajanlar anlatıldığı kadar yetenekli.

Bunları anlatan romanların yazarlarının teşkilatlara katkısı inkâr edilemeyeceğine göre aktif casusluk yaşantılarının bittiği söylenebilir mi? CIA başta olmak üzere pek çok istihbarat örgütünün, "eski" mensuplarının yazdığı romanları iddiaya göre içerdikleri istihbari bilgileri inceleyip basılabilir onayı vermesi bu bağlamda biraz komik değil mi?

Casusluk, bir insan yönlendirme sanatıdır ve teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin ve istihbarat dünyası bugün eskiye kıyasla ne kadar gelişkin oyuncaklar kullanırsa kullansın tüm casusluk faaliyetleri insana dayanır. Batı'nın casusluk romanı geleneğinde istihbarat âleminin insanını da en iyi John le Carré anlatır. İhaneti anlattığı karanlık, iyi kurgulanmış romanlarının kahramanı idealist ajan da başka türlü bir casus portresidir ama aynı amaca hizmet eder. Üstelik Carré, idealize ettiği kahramanı, George Smiley sayesinde, mensubu olduğu teşkilatın Soğuk Savaş'ta KGB tarafından kevgire döndürülmesinin arkasında yatan asıl nedeni, insanların başka ideallere bağlanabileceği gerçeğini de görmezden gelmeye çalışır. Aktif bir teşkilat mensubu kendi insanları için bundan daha iyisini yapabilir mi?

Batı'nın casusluk romanı geleneğini eski casus olan yazarlar yarattı ve halen geleneğe onlar yön veriyor.

Bir kez casus olan hep casus mu kalır? Onların romanlarına bakıp yanıtlasak dahi cevap değişmiyor: Kim bilebilir ki...

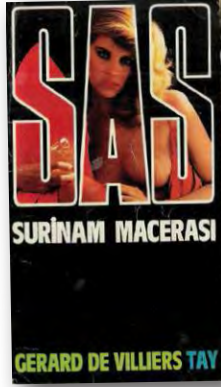
Bond'un yaratıcısı
Ian Fleming de bir dönem İngiliz
istihbaratı için çalışmıştır.

Eski bir CIA ajanı olan
Jason Matthews

SAS SURINAM MACERASI'NDAN OTUZ YIL SONRA

Tülay Güneş KILIÇ

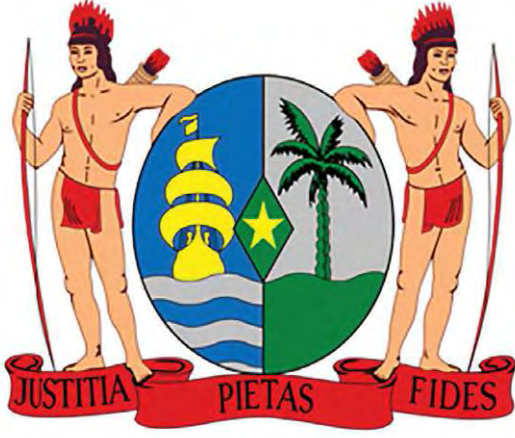
Şu dünyada en gözü pek ve çalışkanlarından biri olmasına rağmen Altesleri Prens Malko Linge'den başka kadri bilinmeyip Hollywood tarafından görmezden gelinmiş bir casus daha bulmak çok zor. Entelektüellerin küçümsemelerine karşın bir taraftan da gizlice okumaktan kendini alamadıkları SAS casus romanlarının yazarı, sağ görüşlü, Fransız gazeteci Gérard de Villiers, yarattığı kahramandan çok da farklı olmayan biriydi. Bond maceralarının Ian Fleming'in ölmesiyle sona ermesi üzerine yeni bir kurgu casus yaratmaya karar veren Villiers, vatandaşı Simenon'dan geri kalmayacak derecede, aynı üretkenlikle birbiri ardına, yılda 4-5 kitap yazar. Kitaplarda bar ve sokak isimlerinden tutun, olayların akışına kadar son derece gerçekçi, detaylı bilgiler verilmesi çoğu okurun kafasında kitapların gölge yazarlar tarafından yazılmış olabileceği kuşkusunu yaratır. Fakat Gérard de Villiers kahramanını bir ülkeye göndermeden önce kendisi gidip 2 hafta kadar kalır ve kitabı

için gözlemlerde bulunurdu. Gazetecilikten gelen alışkanlıkla birçok bilgiye ulaşmak onun için zor değildi ve elbette araştırmalarında, sıkı ilişkileri olduğu Fransız ve CIA başta olmak üzere çeşitli haber alma örgütlerinin yardımlarına başvurmaktan kaçınmamıştır. Fransa'nın gerçekleştirdiği operasyonlar üzerine yazmamayı ilke edinen yazar, bir seferinde kendisine bilgi sağlayan bir CIA ajanının ismini değiştirmeyi unuttuğu için Fransız Gizli Servisi, Amerikalılardan özür dilemek zorunda kalır. Kendisiyle paylaşılan gizli bilgiler hayret uyandırıcıdır, öyle ki Mısır Başkanı Enver Sedat ve Lübnan eski başbakanı Refik Hariri suikastlerini, Libya ABD elçisinin öldürülmesini, sonradan doğruluğu anlaşılabilecek ayrıntılı bilgiler vererek gerçekleştirmelerinden çok önce yazmıştır.

Malko'dan istenen yalnızca, on gün sonra devrim mahkemesi tarafından yargılanıp aynı gece kurşuna dizileceği Fort Zeelandia'ya transfer edilecek olan Julius Harb'ı kurtarması değil, aynı zamanda Merkez Bankası altınlarını da kaçırmasıdır. Üstelik tüm bunları ücretsiz yapması rica edilmiştir, prensimiz hiç düşünmeden kabul eder. Öyle ya, komünizm tehlikesi varken para kimin aklına gelir, eh belki daha sonra!

Gérard de Villiers 2013 yılında hayatını kaybettiğinde geriye yüz milyondan fazla satan, 200'e yakın SAS macerası bırakır. Kitaplarının kahramanı Avusturyalı Prens Malko, harabe şatosunu tamir ettirmek gibi zaruri bir ihtiyaçtan mütevellit part-time CIA ajanlığı yapan parasız bir asilzadedir. Kökleri ortaçağa dek uzanan on yedi kuşak sülalesinden kendisine, "Yüce Roma-Germen İmparatorluğu Prensi" ve "Soylu Sérénissime Altesleri" gibi bir ağız dolusu unvandan başka bir şey kalmamıştır. Nitekim operasyonlarında kod adı olarak, *Son Altesse Serenissime* unvanının kısaltması SAS'ı kullanır. İlginç bir yüzü olan Malko'ya, özenle taranmış saçları ve dudaklarının kenarında yer alan çizgiler kendini beğenmiş bir hava verir. Özellikle iki altın damlası şeklindeki gözleri olağanüstüdür, yırtıcı kuşlarınkini andırır; koyu sarı renkli gözleri kimi zaman yeşile döner

ve bu kötüye işarettir. Eşsiz belleği nedeniyle CIA'de kendisini "IBM" diye çağırdıkları da olur. 25 (evet, yanlış okumadınız yirmi beş) dil bilen Malko, iki kez okuduğu kitabı ezbere tekrarlayabilir ya da on yıl önce yirmi saniye gördüğü birini bir anda tanıyabilir.

Prens Malko bir çeyrek yüzyıla yakın zamandır istihbarat ajanı olarak çalışmasına rağmen, bulaştığı olayların hiçbirini ilgisini derinlemesine çekmemiştir. Delicesine tutkun olduğu tek şey şatosudur. Yirmi küsur yıldır kazandığı tüm parayı bu taş yığını yutmaktadır. Malko, her ne kadar şatosunun tamiri için yığınla paraya ihtiyaç duysa da boyunduruk altına girmekten kaçınan, bağımsızlığına düşkün biridir; bu yüzden kadrolu değil, serbest ajan olarak çalışmayı tercih etmektedir. Dünyanın herhangi bir köşesinde, ne vakit en ufak bir komünizm tehlikesi belirse prensimiz, CIA tarafından göreve çağrılır. Her daim emre amade Malko, küçük el çantasını kapar, siz deyin Barranquilla, ben diyeyim Kamçatka, gezer durur. Kötü adamların icabına bakarken, çevresini saran genç ve güzel kadınları da ihmal etmez.

Üstün insan Malko dünyayı kurtarma misyonuna ilk kez Türkiye'ye gelerek başlamış; İstanbul, İzmir dolaşıp gizlice Boğaz'dan geçmeye çalışan Rus denizaltılarını bertaraf edip, asayişini berkemal eylemiştir. Ve bu işten paranın yanında Elko Krizantem gibi değerli bir yardımcı da kazanmıştır. Anadolu'da doğup büyüyen, daha sonra İstanbul'a yerleşen Elko Krizantem karanlık işler sözkonusu oldu mu, akla ilk gelen kişidir. Her tarakta bezi olup şeytana pabucunu ters giydiren Elko, böylesine bir yetenekle başka ülkede olsa krallar gibi yaşayacak olmasına rağmen Türkiye'de ancak karnını doyurabiliyordur.

Soylu Sérénissime Altesleri Prens Malko'nun memleketimizde ne büyük işler başardığını öğrenip takdir etmek istiyorsanız S.A.S. *İstanbul'da* (Tay Yayınları, 1983) adlı macerayı okumalısınız. Yazımızın konusunu teşkil eden SAS serüveniyse uzaklarda, bir Latin Amerika ülkesi olan Surinam'da geçiyor. Çoğu insan kendi halinde bir ülke olan Surinam'ın adını seksenlerde Portakallar'ın efsanevi kadrosunda bulunan Gullit, Rijkaard gibi futbolcular sayesinde duymuştur. İngiltere ve Hollanda, 1667'de yaptıkları bir anlaşma gereğince, Karayipler'de bulunan Surinam ile şimdinin New York'u, eskinin Nieuw Amsterdam'ını takas ederler. Hollanda Guyanası olarak bilinen Surinam'da kölelik dereceli olarak 1863'te kaldırılmaya başlanmasına karşın, ülke ancak 1975 yılında tam bağımsızlığına kavuşur. Altın, boksit gibi birçok değerli maden ve muz, kahve, kakao benzeri ürünlere sahip ülke kendi kaynaklarını kullanmaktan yoksundur, ancak yenilerde ABD ve Hollanda şirketlerinin tekelinden kurtulmaya başlanmıştır. Surinam topraklarının asıl halkı Kızılderililer azınlıkta olup genellikle Amazon içlerindeki orman köylerinde yaşarlar. Zamanında Afrika'dan kaçırılıp köleleştirilen siyahlar, köleliğin kaldırılmasıyla birlikte bulundukları plantasyonlardan ayrılır. Bedava işgücünden olan Hollandalı çiftçilerin isteğiyle Endonezya ve yine İngilizlerle yapılan bir centilmenlik anlaşması sayesinde Hindistan'dan ucuz işçiler getirilir. Zamanla Çinliler de bu kozmopolit ülkeye katılır. Çok küçük bir ülke olan Surinam adeta Birleşmiş Milletler'in bir kopyasıdır; her din, dil ve ırktan vatandaşlar kendi kültürlerini korumakla beraber hiçbir etnik çatışma olmadan barış içinde yaşar; örneğin bir sinagog ve cami yan yanadır.

Creative Commons Dési Bouterse Fort Zeelandia Kalesi'nde, 17 Mart 1982, ANP - ANP Foundation CC BY 2.0

Fakat Surinam her zaman böyle huzur içinde değildi, 1980'de tam bağımsızlığını kazanmasının üzerinden henüz beş yıl geçmemiştir ki, sendika kurmalarına izin çıkmaması üzerine ayaklanan on altı çavuşun önderliğinde ordu bir darbe gerçekleştirir ve yönetimi ele geçirir. Ordunun başında bulunan Çavuş Dési Bouterse, resmi dil Dutchça yerine sokak dili olarak bilinen Taki Taki (Sranan Tongo) konuşan halkın içinden biridir. Evsizlere barınma olanaklarını yaratan, ülkede ekonomik açıdan bir denge yaratmayı, halkların eşitliğini hedefleyen Bouterse'in adı, 1982 yılında "Aralık Cinayetleri" olarak bilinen olaya karışır. Askerlerin yönetimine karşı olan ülkenin ileri gelenlerinden, büyük çoğunluğu sivil on beş kişi, bir gece evlerinden apar topar alınıp Fort Zeelandia Kalesi'ne götürülür ve kurşuna dizilir. Tüm dünya ayağa kalkar. Ülke çalkantılı bir on yıl geçirir; her ne kadar yönetimde demokrat hükümetler görülse de ipler *de facto* diktatör olarak adlandırılan Bouterse'in elindedir.

Yazımızın konusu, SAS Surinam Macerası (Tay Yayınları, 1984) işte tam bu dönemde geçer. CIA ile işbirliği içinde olan Hollanda Gizli Servisi, Soylu Sérénissime Altesleri'nin ocağına düşmüştür:

Viyana'daki CIA şefi Frederick LeRoy ellerini birbirine sürttükten sonra Malko'ya:

— Surinam'dan söz edildiğini hiç duydunuz mu? diye sordu.

— Eski Hollanda Guyanası değil mi? Bir hükümet darbesinden sonra, ülke şimdi Kübalıların hakimiyeti altına sokulmak isteniyor. Bunları gazetelerden öğrendim.

— Çok doğru, dedi albay. 1980'de gerçekleştiren hükümet darbesine ordudan on altı başçavuş katıldı. Sonra, Desi Bouterse adında biri devrim hareketinin başına geçti. Adam Kübalıların dümen suyunda.

— Hiçbir şey yapamadınız mı? diye sordu Malko. Hollandalı gözlerini tavana kaldırarak:

— Batıda İngiliz Guyanası var, dedi. Onlar tam solcu. Doğuda ise, Fransız Guyanası yer alıyor. Fransızlar da bu işe karışmak istemiyor. Brezilya ve Venezuela çok uzakta kalıyor. Bu durumda Surinamlıların ülkelerini terk etmekten başka çareleri olmadığını siz de tahmin edersiniz. Neredeyse ülkenin üçte biri buraya sığındı.

— Yani, ne kadar?

— Yaklaşık yüz yirmi bin kişi.

Frederick LeRoy söze karıştı.

— Albay Vries size hâlâ bir umut ışığı olduğunu

söylemeyi unuttu, dedi. Devrime karşı çıkan adamlardan biri henüz Surinam'da bulunuyor: Başçavuş Julius Harb. İlk hükümet darbesinde Desi Bouterse'in ortağıydı.

Fakat Julius Harb tam ülkeden kaçmak üzereyken sevgilisinin evinde yakalanır. Çinli kız arkadaşı askerler tarafından vahşice öldürülürken kendisi de tutuklanıp Memre Boekoe'ye götürülür.

Memre Boekoe, Desi Bouterse ile Julius Harb'ın ortaklaşa yönettiği 1980 İhtilali'nin başlatıldığı kışlaydı.

Sonraları iki adam anlaşmazlığa düşmüşlerdi. Desi Bouterse devrim hareketine marksist bir yön vermek istemişti. Son büyük münakaşaları geçen aralıkta, ayın 8'inde olmuştu. O gece Desi Bouterse'in partizanları kendilerine başkaldıranların tümünü, sendikacıları, avukatları, gazetecileri tutuklamış ve öldürmüşlerdi. Surinam'ın seçkin insanları bir bir yok edilmişti.

Julius Harb uzun süre Desi Bouterse'a karşı çıkmış, bunun üzerine Desi Bouterse de eski dostunu yok etmek için elinden geleni ardına koymamıştı. Bu konuda ona yardım edenler Kübalı dostlarıydı. Kübalılar, Julius Harb'ın Surinam Ordusu ve halkı arasında itibarı olduğunu biliyorlardı. Bu nedenle Kübalılar için tek tehlikeli kişi Julius Harb idi. Rejime karşı çıkan diğerleri gibi Hollanda'ya kaçmadan önce onu yakalamaları gerekiyordu ve yakalamışlardı da.

Malko'dan istenen yalnızca, on gün sonra devrim mahkemesi tarafından yargılanıp aynı gece kurşuna dizileceği Fort Zeelandia'ya transfer edilecek olan Julius Harb'ı kurtarması değil, aynı zamanda Merkez Bankası altınlarını da

Creative Commons Ronnie Brunswijk ve Jungle Komandoları, 19 Aralık 1986 ANP - Cor Speksnijder CC BY 2.0

kaçırmasıdır. Üstelik tüm bunları ücretsiz yapması rica edilmiştir, prensimiz hiç düşünmeden kabul eder. Öyle ya, komünizm tehlikesi varken para kimin aklına gelir, eh belki daha sonra!

Böylece Malko, pirinç tüccarı kisvesinde daha önce hiç adımını atmadığı ve kimseyi tanımadığı Surinam'ın başkenti Paramaribo'ya varır. Kısaca Par'bo denilen şehir, tropikal iklimin tüm özelliklerini taşır, insanlarsa sıcakkanlıdır. Gece yarısı başlayan sokağa çıkma yaşağına rağmen hemen her akşam bol bol parti verilir, içki su gibi akar. Malko şehrin en lüks oteli Torarica'da oda tutar ve hemen kontak kuracağı kişiyi arar. Bu kişi başkanlık sekreteri, güzeller güzeli melez Christina'dır. Genç kadın gününü gün etmesine rağmen darbe rejiminden nefret ediyordu, tek dileği Hollanda'ya yerleşmektir. Melez Christina, prensimizin bu macera boyunca karşısına çıkacak tek kadın değildir elbette. Tehlikeli bir dişiye benzeyen Rachel ve Hollandalı Greta ile de yolları kesişecektir. Aslında SAS okuyucularının da çok iyi bildiği gibi dünyanın çeşitli ülkelerinde macera yaşayan Malko'nun çevresinde dönüp duran kadınların bini bir paradır ve hiçbirisi de kınalı yapıncak değildir. Çoğu şuh, ne istediğini bilen, güven dolu ve bağımsız bu kadınların hangisi veya hangilerinin kitabın sonunda Hakkın rahmetine kavuşacağını tahmin etmek, illaki muamma diyen iflah olmaz polisiye okurları için şüphesiz bir teselli kaynağıdır.

Gerekli kişilerin ismi verilen Malko, kendisine yardımcı olacak adamları toparlamaya başlar. En büyük yardımcısı, her biri 12,5 kilo gelen dört altın külçesi vaat ettiği bir Hollandalıdır. Gözünü para hırsı bürümüş, yılan çiftliği sahibi Herbert Van Mook'un derdi, Harb'ı kurşuna dizilmekten kurtarmak değil, tüm altınları ele geçirmektir. Bu amaçla gizliden iş çevirmeye kalkar. İhanetler ve cinayetler birbirini izler, olaylar gelişir. Zırlı arabadan kaçırılan Julius Harb ayağına kurşun yarası alırken, Malko'yu yılan sokar, kolu davul gibi şişer. Türöl zorluklara rağmen operasyon başarıyla sonuçlanır; görev tamamlanmış, Surinam altınları ve özgürlük savaşçılarının lideri kurtarılmıştır.

Kitapta özgürlük savaşçısı olarak anılan Julius Harb karakteri için büyük ölçüde esinlenen Ronnie Brunswijk, Maroon (iç bölgelerde yaşayan yerli halk) kökenli bir askerdir. Darbe hükümeti sırasında Bouterse'in çeşnibaşılığı ve korumalığını yapan Brunswijk, birkaç yıl içerisinde diktatörün en büyük düşmanı olur. Zenginden alıp fakire verdiğini söyleyen "Robin

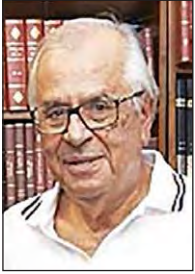
Hood" Brunswijk, amaçlardan birinin de kokain ticareti kontrolünü ele geçirmek olan, yıllarca sürececek bir gerilla savaşı başlatır. Buna karşın hükümet askerleri yoğun bir baskı rejimi uygular, köyler havadan bombalanır, su boru hatları ile elektrik bağlantıları kesilir, okullar ve klinikler imha edilir. İç savaş sırasında yaşanan en büyük kıyımlardan biri, Moiwana Katliamı olarak bilinen, Brunswijk'i yakalama bahanesiyle köyüne saldırarak evleri ateşe verip içlerinde hamile kadınlar ve çocukların da bulunduğu sivillerin öldürölmesidir. Bu dönemde birçok Maroon ormanlardan geçerek Fransız Guyana'sına sığınır. Üç yıl sonra, 1989'da ateşkes imzalanırsa da iç savaşın etkileri birkaç yıl daha devam eder.

Aradan yirmi beş yıl geçer ve işler boyut değiştirir. Bir süre Hollanda'da yaşayıp sonra ülkesine dönen Brunswijk siyasi parti kurar. Hakkında Aralık Cinayetleri başta olmak üzere birçok dava bulunan Bouterse, artık hükümetin içinde yer almamasına rağmen siyasetten hiç vazgeçmemiştir. Uzun süren muhalefetten sonra 25 Mayıs 2010 seçimlerinden birinci parti lideri olarak çıkan Bouterse, hükümeti kurmak için yeterli sandalyeye sahip değildir. Bunun üzerine her ikisi hakkında da Hollanda tarafından uyuşturucu kaçakçılığı ve diğer suçlamalarla tutuklama kararı bulunan iki parti lideri, ittifak yolunu seçip bir koalisyon hükümeti oluştururlar. Brunswijk "Büyük büyük dedelerim köle tacirleriyle barış yaptılarsa, ben de Bouterse ile konuşabilirim," açıklamasında bulunur ve böylece Dési Bouterse seksenli yıllarda, kukla başkanlarla perde arkasından yönettiği ülkenin ilk kez resmi devlet başkanı olur. Beş yıl sonra yapılan seçimde Bouterse'in partisi tekrar çoğunluğu sağlar ama bu sefer koalisyonda Brunswijk yoktur. Eski dost/düşmanların arası yine limonidir. Fakat Bouterse hükümetinin bu sefer işi çok zordur, yanlış politikalar ve inanılmaz boyutlardaki yolsuzluklar neticesinde Merkez Bankası rezervlerinin tükenmesi ve Amerikan dolarının birkaç ay içerisinde iki katından fazla değerlenmesiyle kötüleşen ekonomi yüzünden ülke tarihinde ilk kez IMF'den yardım alınır.

Kim bilir belki de Bouterse yönetiminden pek hoşnut olduğu söylenemeyecek Hollanda ve ABD, Malko'ya bir kez daha başvurmaktaansa en büyük silah, parayı öne sürmüşlerdir. Ne de olsa Altesleri Prens artık yetmişli yaşlarında olmalıdır, öte yandan Dünyayı Kurtaran Adam'lardan da kaç kişi kalmıştır ki?

TÜRK POLİSİYE EDEBİYATINDA CASUS ROMANLARI

Erol ÜYEPAZARCI

Dergimiz bu sayısında casus romanlarını özel dosya olarak ele alınca biz de okuyucularımıza polisiye edebiyatı tarihimizdeki casusluk romanlarını kronolojik sırada vermenin yararlı olacağını düşündük.

Saptamalarımıza göre

kurgusu itibarıyla ilk polisiye casus öykümüz Ebüssüreyya Sami'nin ünlü kahramanı "Amanvermez Avni"nin 1914'te yayımlanan *Sessiz Tabanca* adlı macerasıdır. Rus çarının akrabası Kontes Anna Utchendorf'un, ateşlendiğinde ses çıkarmayan bir tabancayla dönemin padişahı II. Abdülhamid'i cuma selamlığında diğer yabancı konuklarla birlikte merasimi seyrederken öldüreceği şeklinde bir ihbar alınmıştır. İhbarın doğru olmaması halinde siyasi bir skandal çıkacaktır. Bu nazik işi halletme görevi "Türklerin Sherlock Holmes'ü" Amanvermez Avni'ye verilir.

Bu ilk casus öyküsünü, 1928'de "Amanvermez" in on öykülük bir dizide anlattığı casusluk öyküsü izler. Yazarını bilmediğimiz Amanvermez Avni'ye öykünen "Amanvermez Sabri" eskiden casusluk olaylarına karışmış Çerkez Kazım'ın liderliğindeki uluslararası bir terör çetesiyle savaşı.

İkisi de "on paralı öykü" formatında ama başarılı bu yapıtlardan sonra 1929'da Türk polisiye edebiyatının ıskalanmış yazarı İskender Fahrettin Sertelli'nin ilk kez roman formatında bir casus yapıtıyla karşılaşırız. Dönemin önemli yayıncılarından Tefeyyüz Kitaphanesi'nin yayımladığı *Casus Mektebi*, New York'taki özel casus okulunda eğitim gören Miss Nora Davis'in I. Dünya Savaşı'nda Almanya'daki casusluk faaliyetlerini konu alır. İlginç bir kurgusu

1 Eylül 1939'da başlayan II. Dünya Savaşı casus romanlarına ilgiyi doğal olarak artıracaktır. Yine ismi unutulmuş polisiye roman yazarlarımızdan Daniş Remzi Korok 1943 yılında on öyküden oluşan "Casusluk ve Korsanlık Roman Serisi" adı altında bir dizi çıkarır.

olan romanın ikincil kahramanlarından biri de I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu Orduları'nın Başkomutanı Enver Paşa'dır.

Sertelli 1932'de bu kez ünlü İngiliz casusu Lawrence'ı konu alan bir başka casus romanı olan *Lawrence İstanbul'da'yı* kaleme alacaktır. Yazarımızın son casus romanı II. Dünya Savaşı'nın en civcivli günlerinde, 1941'de yayımlanan *Transatlantik Kundakçısı* olacaktır. Bu romanının kahramanı "Mister 9" isimli bir İngiliz casusudur.

1930'lu yıllarda casus romanı yazarlardan biri de Cemil Cahit Cem'dir. Dönemin bu önemli gazeteci ve dergicisi ilk önce 1931'de Oğuz Turgut takma adıyla on öyküden oluşan *Meraklı Romanlar Serisi* adlı dizide, "Su katılmamış Türk ailesi Aslanogulları"nın evladı, Avrupa'da okumuş Cemil Doğan'ın tesadüfler sonucu Holştayn adlı bir kadının yönettiği "S.O.S 13" adlı uluslararası bir casusluk şebekesiyle yaptığı mücadeleyi anlatır. 1937'de de Yavuz Turgut adıyla yazdığı "Hafiyeler Başkanı Kısaç Hamdi"nin öykülerinden *Gizli Vazife*'de kahramanını Türkiye karşıtı casuslarla mücadele ettirir.

1932'deyse dönemin sevilen popüler romanlarından Ethem İzzet Benice *Gözyaşları* isimli romanıyla ilginç bir casus öyküsü kaleme alır. Romanda Dışişleri Bakanlığı Şifre Müdürü Ruhi Bey'in aslında casus olan Narân adlı bir kadına olan tutkulu aşkı ve Narân'ın Ruhi Bey'den

aldığı bilgilerle yaptığı eylemler bir melodram kurgusu içinde anlatılır.

1 Eylül 1939'da başlayan II. Dünya Savaşı, casus romanlarına ilgiyi doğal olarak artıracaktır. Yine ismi unutulmuş polisiye roman yazarlarımızdan Daniş Remzi Korok 1943 yılında on öyküden oluşan "Casusluk ve Korsanlık Roman Serisi" adı altında bir dizi çıkarır. Dizi, okuyuculara, *Atlantik Harbi'nden evvel açık denizlerde beliren meçhul bir korsan denizaltısının harikulâde meraklı sergüzeştisi ve bu arada yapılan heyecanlı casusluk vak'alarını canlandıran bir seridir*, diye tanıtılmaktadır.

Aynı yıl Ziya Şakir, *Daktilo Leman Nasıl Kaçırıldı?* adlı bir casusluk romanıyla furyaya katılır. Bu ilginç yapıtta Necip isimli bir uluslararası çete reisinin sabırla kurduğu casusluk örgütüyle yaptığı çalışmalar konu edilmektedir. Yıllardır Roza adlı bir Musevi kadının pansiyonunda emekli İshak Bey olarak yaşayan Necip, "Fikri, Asım ve Şerikler" şirketinin kasasındaki uçaklarla ilgili gizli belgeleri çalmak için şirketin daktilosunu kaçıır.

Aynı yıl Cemil Mahir takma adını kullanan Cihat Baban üç casus romanı kaleme alacaktır. İlk kitabı *Majino Casusu*, Alman casusu Liza'nın II. Dünya Savaşı öncesi Fransa'daki eylemlerini konu alır; diğer iki kitabı *Benli Kadın* ve *Benli Kadın İş Başında* ise I. Dünya Savaşı sırasındaki Lotte Brown isimli bir Alman casusunun maceralarından söz eder.

1944'te Vedat Örfi Bengü'nün ilginç romanı *Kızıl Gemi* yayımlanır. Romanda Za-La-Mor adlı bir Alman casusuyla İngiliz karşı casusu Gordon'un gerçekten ilginç öyküleri okuyuculara sunulmaktadır.

1945'te Peyami Safa'nın Server Bedi adıyla yazdığı, o güne kadar yazılmış en nitelikli casus romanıyla karşılaşırız. Babası Türk, annesi Fransız olan ve kocasından boşanıp Paris'teki dayısının yanına gitmek için İstanbul'dan Marsilya'ya giden vapura binen Suzan adlı bir genç kadın, hiç haberi olmadan bir casusluk olayına karışır. Hasta olduğunu iddia eden bir kadın yolcunun isteği üzerine onunla kamarasını değiştirmiştir. Bir gün güvertede güneşlenirken

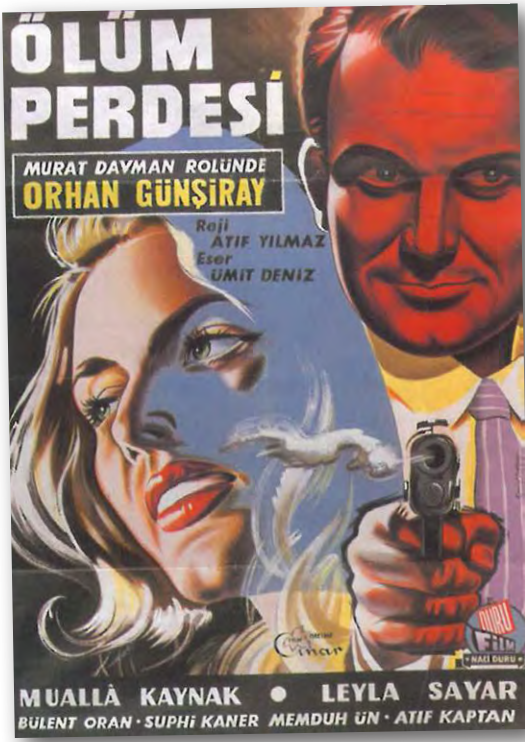

aniden kamarasına dönünce bu yolculukta tanıştığı Walter adlı nazık bir gencin odasında çantasını karıştırdığını görür. Onu sert bir şekilde odasını terk etmeye davet eder ve sonra düşünür; adamın, kendisiyle odasını değiştiren kadının odasına girmek istediğini, odaları değiştirdiklerini bilmediğini anlar. Daha sonra Walter'dan açıklama isteyince Walter, sarı zarfı ona vermesi halinde 2 milyon Frank vereceğini söyler. Maceraperest ruhlu Suzan yolunu bulup kendisiyle odasını değiştiren kadının kamarasına girip sarı zarfı bulur, Brindisi'de vapurdan inip parayı alır ve zarfı verir. Bu, Suzan için bir eğlencedir ama Fransız Gizli Servis Ajansı Walter veya asıl ismiyle Philippe bir süre sonra Suzan'ın olaya nasıl karıştığını anlar ve ona gizli serviste görev önerir; Suzan içgüdüsel olarak casusluğa çok yatkındır. Kitap bu minval üzerine devam eder ve Suzan için mutlu ama Philippe için üzücü bir sonuçla biter.

Server Bedi'nin bu polisiye romanı ilginç, eğlendirici aynı zamanda da kurgusu sağlam bir yapıttır. Yazarın, Peyami Safa olarak sahip olduğu edebi altyapıyı hatırlatan bir şekilde casus Philippe'in kişisel dramı bazı bölümlerde en üst dereceden verilmiştir.

Dönemin çok sevilen popüler yazarı Esat Mahmut Karakurt da iki casus romanı yazacaktır. Filme de çekilen bu iki roman geleneksel Karakurt romanları çizgisinde, rahat okunan yapıtlardır: *Ankara Ekspresi* (1948) ve *Erikler Çiçek Açtı* (1951). İlk roman İstanbul'da II. Dünya Savaşı'nda, ikinci roman Kore Savaşları sırasında Hong Kong'da geçer. 1954'te Bedirhan Çınar da II. Dünya Savaşı'nda İstanbul'da geçen bir casusluk olayını *Ateşle Oynayanlar*'da anlatır.

Türkiye'de casusluk romanlarının en renkli yazarı muhakkak ki Ümit Deniz'dir. Ünlü kahramanı, gazeteci Murat Davman'ın pek çok macerası casuslarla mücadelesini anlatır. Murat Davman'ın patronu Naci Baba'nın arkadaşı MİT Başkanı Cemil Paşa'nın teşvikiyle MİT için çalışan kahramanımız bütün serüvenlerinden başarıyla çıkacaktır. Ümit Deniz'in casusluk konulu romanları kronolojik sırayla şunlardır: *Ölüm Perdesi* (1957), *Sessiz Harp* (1960), *Casus-*

lar Savaşı (1966), İstanbul Tehlikede (1970), 2 Kere 2 Eder 12 (1971).

Kocası Vâlâ Nurettin (Vâ-Nû) ile birlikte polisiye romanlara imza atan karısı Müzehher Vâ-Nû'nun 1962'de Nihal Karamağaralı adıyla yayımladığı *Uğursuz Fotoğraf* adlı romanı da II. Dünya Savaşı'nda geçen bir casusluk öyküsüdür ve çok başarılı bir yapıttır.

Türk polisiye edebiyatında casusluk romanlarının büyük ustası Osman Aysu'nun 1990'larda yazdığı yapıtlara geçmeden, sözkonusu ettiğimiz üç yazar da ulusalcı çizgide ve antikomünist temalarla dolu casusluk romanları kaleme almışlardır. Bunlardan Melek Melih Bayrı'nın eseri *Kuzey Rüzgârlarına Doğru* (1967), Ahmet Kaya'nın *Kurt Oyunu* (1972), Yahya Bayındır'ın *Türk'e Vuranlar* (1978) ve *Örgütteki Casus* (1990)'tur.

"Thriller" türü polisiye romanlarıyla 1990'lı yıllardan itibaren büyük bir okuyucu kitlesinin sevgisini kazanan Osman Aysu'nun yapıtları Türk polisiye edebiyatının kanımızca en ilginç, en renkli ve kurgusu sağlam casusluk romanlarıdır. Örneğin Yunan Dışişleri Bakanı'na İstanbul'da yapılması öngörülen bir suikastı konu alan *Havyar Operasyonu* (1994), Türk-Yunan

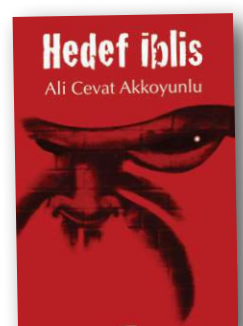
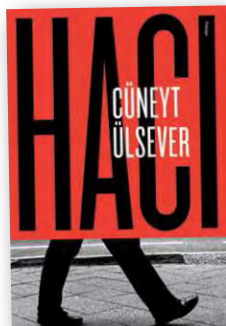
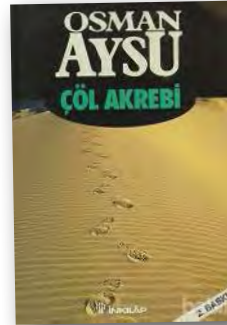
gizli servislerinin mücadelesini konu alan *Mavi Beyaz Rapsodi* (1996), MİT ve Mossad'ın ilginç işbirliğini konu alan *Çöl Akrebi* (1998), MİT içindeki iktidar mücadelesini konu alan *Kuşkunun Ötesi* (1999) ve özellikle John le Carré'nin romanlarını anımsatan eski bir KGB mensubuyla İngiliz Gizli Servisi'nin emekli bir mensubunun içler acısı ilişkisini anlatan *Tilkiler Savaşı* (2003) çok nitelikli yapıtlardır.

Mesleği istihbaratçılık olan Bülent Rusçuklu'nun, kahramanı MİT görevlisi Mete Çeliker olan dört casusluk romanı da sağlam kurgusuyla dikkati çeker: *Casuslar Savaşı* (2003), *Şeytan Krallığı* (2004), *Savaşın Eşiğinde* (2005), *Suikast* (2006).

Enteresan yapıtlarıyla dikkati çeken Cüneyt Ülsever'in 2003'te yayımlanan romanı *Hacı* ise ilginç ve çarpıcı sonucuyla ve Alman Gizli Servislerini irdeleyen kurgusuyla dikkate değer bir yapıttır.

Yine eski bir MİT görevlisi olan Yılmaz Tekin'in efsanevi MİT ajanı Doğan Bey'in başrolde olduğu *Caber Operasyonu* (2005) adlı romanı da sağlam kurgusuyla göze çarpar.

Casus romanları konusunda söz edeceğimiz son eserse ıskalandığını düşündüğümüz çok çarpıcı bir romandır. Pek çok polisiye romanı liyakatle dilimize çeviren Ali Cevat Akkoyunlu'nun yazdığı ve 1999'da İstanbul'a resmi bir gezi yapan ABD Başkanı Bill Clinton'a karşı planlanan bir suikastı konu alan *Hedef İblis* (2004) kanımızca Türkçede yazılmış en başarılı casus romanlarından biridir.

“SUÇ VARSA POLİSİYENİN KONUSUDUR”

Cenk ÇALIŞIR - Osman AYSU

Türk polisiye edebiyatına 90'dan fazla roman kazandıran Osman Aysu, dosya konumuz casus romanlarının da ülkemizdeki en etkin ismi kuşkusuz. Hayal etmek, karakterleri bu hayalde yaşatmak ve zihindeki kurguyu kelimelere dökmek... Yazarın işi bu elbet, okuyucusuna yeni bir dünyanın kapılarını açmak.

Osman Aysu ile ardında gizemli bir dünya ve büyük sırlar barındıran casusların kapılarını aralamaya çalıştık.

Casus romanları, birçok polisiye okuru tarafından “türün” içine pek dahil edilmez. Okurlar, daha çok “thriller” a yakın bulur bu tür romanları. Siz ne düşünüyorsunuz?

Edebiyat türleri için birçok tanımlama ve buna bağlı sınıflandırma yapılıyor. Kim, neye göre “thriller” ya da “hayır efendim, değildir” diyor, bunu tam olarak kestirmek zor. Ama şahsi kanaatim casus romanlarının doğrudan polisiyenin konusu olduğudur. Belki bir alt başlık olarak ama polisiyenin konusudur. Casuslar yasal olmayan şeyleri yaparlar. Suç işlerler yani. Suç varsa polisiyenin konusudur.

Yaygın ama yanlış bir kanı, James Bond romanlarını ve filmlerini casusluk edebiyatının baş tacı sayar. Casusluğun böyle bir mefhum olmadığını söyleyebilir miyiz? Ya da romanlardaki kahramanlar beyazperdeye aktarılırken biraz daha mı abartılıyor?

Sinema ve edebiyatı birbirinden ayrı değerlendirmek gerek. Tamam, her ikisi de anlatı sanatının birer parçasıdır ama disiplinleri çok farklıdır. Edebiyatın ve sinemanın yaratmak istediği etki, vermek istediği algı farklı olduğu gibi, izleyici ile okurun da beklentileri başkadır. Casusluk konusundan hareketle, sinema bir şov sunmak durumundadır. Yazarın üç sayfada anlatıp eksik bıraktım dediği bir gülümsemeyi,

Çok iyi, dört dörtlük, dengeli, tutarlı bir karakter yaratacağım diye de çok zorlamam. Ama onlara insanüstü bir yetenek, kimsede olmayan bir şans da yüklemem. Casuslarım, sıradan kişilerdir diyebiliriz.

sinemada yönetmen üç saniyeyle verip geçebilir. Sinema izleyicisinin durup düşünmek gibi, sa-
londaki gösterimde sahneyi geri almak gibi bir lüksü yoktur. Bana sorarsan böyle bir çabası da yoktur. Hazırlanıp önüne konanı yüz dakikada izler, bitirir. Oysa okurun, romanı okuması sırasında hayal gücü deli gibi çalışır. Misal, yazar bir odayı anlatır, aynı oda her okurun kafasında başka şekillenir. Oysa sinema, yönetmenin gösterdiği. Ve gösterdiklerinin, çoğu izleyiciyi memnun etmesi, beklentilerini karşılaması gerekir. Amacı budur zaten. Bu nedenle casusların edebiyata kıyasla sinemada insanüstüleştirildikleri doğrudur. Ama bu, bütün casuslar böyledir demek değildir elbet.

O halde John le Carré'den söz etmenin tam zamanı. Uzunca bir süre casus romanlarının kahramanları yakışıklı, çapkın, otomobil ve sürat düşkünü, son teknolojiyle donatılmış, ulaşılmaz karakterlerdi. John le Carré, Soğuktan Gelen Casus romanında hayat verdiği Alex Leamas ile bu klişeyi kırdı. Sıradan bir kahramanla en iyi casus romanlarından birini kaleme aldı. Hatta Alex'i havaalanında gözlemlediği sıradan bir tip üzerine yarattığını söyledi. Siz kahramanlarınız için neler söyleyebilirsiniz? Tanıdığınız kişileri mi yazarınız?

Her şeyden önce bu teveccühün için teşekkür ederim. John le Carré'nin eşsiz karakterlerin-

den sonra benim yarattığım kahramanlara geçtin. Soruyu ondan bağımsız yanıtlamış olayım. Ben yıllardır yazdığım halde kendimi çok iyi bir yazar, hatta çoğu zaman bir yazar olarak bile görmem. Çok iyi, dört dörtlük, dengeli, tutarlı bir karakter yaratacağım diye de çok zorlamam. Ama onlara insanüstü bir yetenek, kimsede olmayan bir şans da yüklemem. Casuslarım, sıradan kişilerdir diyebiliriz. Hayattan seçtiğim, tanıdıklarımın birebir kopyaladığım birini yazmadım. Ama esinlenmişimdir mutlaka.

Tarihte önemli olaylara imza atmış İngiliz Kemal lakaplı Ahmet Esat Tomruk, Teşkilatı Mahsusa'nın tetikçisi Yakup Cemil, CIA'de çalışmış Türk Casusu Ruzi Nazar gibi casuslarımız varken, hayatları sadece araştırma inceleme kitaplarına ya da otobiyografilere konu edilmiş. Türk yazarlarımız bu konuda tarihe biraz mesafeli mi duruyor, ne dersiniz?

Yazarın mesafeli durduğu bir gerçek ama her şeyden önce Türk okuru polisiyeye, casus romanlarına karşı şartlandırılmış durumda. Yeni kuşaklar için bu geçerli değil belki ama ülkemizde polisiye çok uzun yıllar, yabancı eserlerin çevirileriyle okundu. Yabancı kahramanlar, onların çözüm metotları, onların dünyaları sevildi. Böyle olunca kimse dönüp bizim casuslarımızı, bizim casus hikâyelerimizi merak etmedi. Bu ilgisizlik yazara da geçti tabii. Tarihsel dönemleri kurgu olarak ele alsak bile o döneme hâkim olmak gerekir. Bu hâkimiyet olmadan yazılan eserler zayıf kalacaktır. Araştırmacı yazarlar da dediğin gibi daha çok inceleme ve biyografi yazarlarıdır. Kurgu yazarları değildir. Onların kurgusal, bizimse araştırmacı yanımız eksik demek ki.

Bakın 1990'lı yıllarda bu alanda kalem oynatan, polisiyeyi ayakta tutan, yaşatan Celil Oker, Ahmet Ümit ve benden başkasını göremezsiniz. Türkiye gibi kalabalık bir ülke için hem yazar hem de okur açısından sık bir durumdur bu.

Özellikle Havyar Operasyonu adlı eserinden sonra istihbarat teşkilatında görev aldığınız yönünde söylenceler oldu. Bunların aslı var mıdır? Sizi besleyen böyle bir geçmişiniz olabilir mi?

Bu tür iddialar hep oldu ben de her seferinde, "Hayır," dedim. Neymiş efendim, o romanda istihbarat teşkilatının hiyerarşik yapısını çok iyi anlatmışım. Yahu bu bilgi bugün her yerde var. O gün de vardı. Resmi Gazete okusan öğrenebileceğin şeyler bunlar.

Ülkemizin en çok satan casus romanlarının yazarısınız, birçok eser verdiniz... Türkiye'de türün gelişimini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bırak gelişimini, türün varlığı bile tartışmalı bence. Bunun da sebepleri var elbet. Her şeyden önce bizdeki istihbarat

1960'lı yıllardan sonra daha aktiftir ama

1980'li yıllara kadar askeri ağırlıklı bir yapıdadır.

Gazetelerde, haberlerde teşkilat haberi olmazdı.

Öncesinde polis yapılanmasında

1. Şube vardı. Siyasi

olaylara o birim bakardı. Dolayısıyla casusluk yaşamı olmamış, olsa da konu edilmemiştir. Bu konuda kalem oynatmak bilgi ister ama ortada bilgi yok. Beslenemeyince edebiyatı da olmuyor tabii. Günün koşullarında bilen birkaç kişi varsa bile kurgusal olarak yazmaları mümkün değildi. On yılda bir darbe gören ülkelerde kolay işler değildir bunlar.

Dışarıya baktığımızda casus romanları diye geniş bir yelpaze varken bizde bu kulvar halen boştur.

Casus romanları da içinde bulundukları dönemden etkilenmişler ve altın çağlarını II. Dünya Savaşı ve sonrasındaki Soğuk Savaş döneminde yaşamışlardır. ABD ve Avrupa'da o dönemde en çok kaleme alınan ve okunan türler arasında olmuşlar. Oysa aynı dönemde Türkiye'de Ümit Deniz'in kurgusal casus romanlarından başka örnek neredeyse yok. Bu durum Türkiye'nin savaşa girmemiş olmasıyla açıklanabilir mi?

Savaşa girmemiş olmamız bunun baş sebebidir. O günün kayıtlarında Ümit Deniz'den başka bir isim de yoktur. İkincil sebepse casus romanları 1950'lere damga vurduysa da polisiyenin bu ülkelerde varlığı çok daha eskidir. Yüzyılın başına kadar gider. Yani açılmış bir yol vardı zaten. Daha uzun yaşamış olsaydı belki Ümit Deniz bir temel atmış, bir yol açmış olacaktı. Öncesinde de Cingöz Recai gibi denemeler var elbet ama bugünün kurgusal derinliğinde zayıf polisiyeler. Ümit Deniz, bu alanda bence ilk örnektir.

Yazar John le Carré, uzun yıllar İngiliz Gizli Servisleri MI5 ve MI6 için çalıştığını açıkladıktan sonra, gizli servislerin kontrol edilmediklerinde demokrasi için büyük tehlike oluşturabileceklerini söyleyerek büyük bir tartışma başlatmıştı. Sizin bu konudaki görüşleriniz nelerdir?

Çok doğru söylemiş. Üstelik bunu İngiliz bir yazar, İngiliz Gizli Servisleri için söylüyor. Endişe verici hatta dehşet verici. Demokrasinin bir gelenek gibi köklüce yerleştiğine inanılan bir ülke İngiltere. Demokrasinin olmadığı,

Türk okuru polisiyeye, casus romanlarına karşı şartlandırılmış durumda. Yeni kuşaklar için bu geçerli değil belki ama ülkemizde polisiye çok uzun yıllar, yabancı eserlerin çevirileriyle okundu. Yabancı kahramanlar, onların çözüm metotları, onların dünyaları sevildi. Böyle olunca kimse dönüp bizim casuslarımızı, bizim casus hikâyelerimizi merak etmedi. Bu ilgisizlik yazara da geçti tabii.

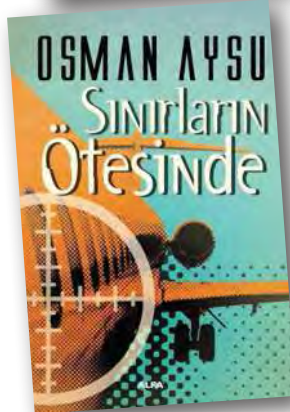
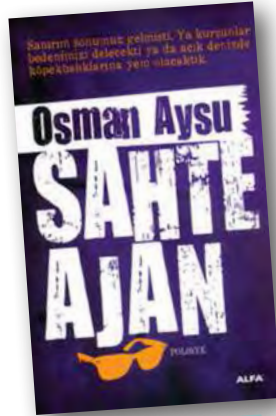
yeşermeye çalıştığı ülkeler için durum çok daha vahim olabilir. CIA diye bir gizli servis var ve bugün ABD'de herkes o yapının hükümetlerden daha güçlü olduğunu, hatta hükümetlerden gizli işler yaptığını söyleyecektir. Yakın tarih birçok ülkede, gizli servislerin kendi hükümetlerinden gizli operasyonlar yaptığı haberleriyle doludur.

Bu türde eserler vermek isteyen yazarlar için önerileriniz nelerdir?

Önce şunu belirtmem gerek, yazmak üzerine bir önerim olamaz. Bu, tavsiyeden yola çıkılarak yapılabilecek bir şey değil. Bence yazmak her şeyden önce yetenek işi. Yetenek yoksa tavsiyenin bir anlamı da yok. Ama kurgusal casusluk romanı yazabilecek yeteneği olanlar için önerebileceğim birkaç şey var:

Bugün içinden geçtiğimiz dönem, içinde bulunduğumuz coğrafya inanılmaz hareketli. Afganistan'dan başlayarak bütün Ortadoğu yangın yeri. Görünen, yazılan birçok haber var. Bugünle beslenen, notlarını alan, haberleri derinlemesine inceleyen, olaylar arasında köprü kurabilen yazar ya da yazar adayı isimler için denizde balık gibi malzeme var. İyi bir oltacı büyük balığı yakalayabilir. Bir de az önce dedim ya teknoloji geliştikçe donanımlı, yetenekli casuslara duyulan ihtiyaç azaldı diye. Masa başında casusluk dönemi başladı.

Böyle olunca kahraman odaklı casus kurguları daha az ilgi çekmeye başladı. Bugünün notlarını alacak olanların, bugünün teknolojisini de yakinen takip etmelerini öneririm. Bugünde geçen ama teknolojiden uzak casusluk faaliyetleri yavan kalacaktır.

EN KÖTÜ CASUSLUK FİLMLERİ

Heja BOZYEL

SHINING THROUGH: TARİHİN EN KÖTÜ AJAN FİMLERİNİN EN İYİSİ

Susan Isaacs'ın aynı isimli romanından uyarlanan *Shining Through*, II. Dünya Savaşı döneminde geçiyor. Savaş öncesinde İrlandalı/Alman Yahudi Linda Voss, uluslararası bir hukuk firmasına sekreter olarak başvurur. Özgeçmişinde gerekli nitelikler olmasa da dobralığı ve Almanca bilgisi nedeniyle işe alınır ancak Voss, çok geçmeden avukatın bir casus olduğunu fark eder. İş için çıkılan seyahatler sırasında aralarında aşk kıvılcımlanan ikili, başlayan savaş sonrasında ayrı düşerler. Berlin'de öldürülen bir kadın ajanın yerine eski avukat/casus Ed Leland, Voss'u önerir. Casusluk hakkında sadece filmlerde izlediği kadar bilgisi olan Voss, çocuk bakıcısı olarak Franze-Otto Dietrich'in evine gider ve birtakım bilgiler edinmeye çalışır. Bu arada ailesinin kaybolan üyelerini bulmaya çalışır. Diğer yandan çift tarafı casus Margarete Von Eberstien ensesindedir. Tabii ki sonunda kahraman olan Voss'u kurtaran da büyük aşkı Leland'dır. Filmin sonunda ikilinin evlendiği, çocuklarının olduğunu görürüz. Onlarca saçma sahneden, kadın dövüşünden, kötü oyunculuklardan (Liam Neeson'ı tenzih ederek) ve hatalardan sonra film biter.

Filmin konusunda hiçbir sorun yok. Hatta kadın bir ajanın yaşadıklarının anlatılması nedeniyle izlenesi bir film olabilir. Bir kült haline gelebilirmiş Linda Voss ama maalesef olmamış, olamamış.

Filmin, tarihin en kötü 100 ajan filmi listesinde girmiş olması bir yana, zorlama bir flörtözlük, zorlama cesaret sahneleriyle Griffith, 1992 Razzie Awards'ta En Kötü Aktris dalında aday olmuş. Davis Seltzer ise En Kötü Yönetmen adayymış. Michael Douglas da En Kötü Aktör dalında aday olunca filmin En Kötü Film ödülü-

nü alması kaçınılmaz olmuş tabii ki.

The Official Razzie Movie Guide kitabında, *Shining Through* "Keyif Alınabilecek Yapılmış En Kötü 100 Film" listesinde de yerini almış.

Peki, nasıl oldu da ben böyle kötü bir filmi izledim ve seneler sonra bu filmi 221B için yazıyorum? Çünkü en kötü şeylerden bile iyi sonuçlar çıkabiliyor.

Filmi çıktığı sene, II. Dünya Savaşı dönemine olan ilgimden dolayı izlemiştim. Bir de "kadın ajan" düşüncesi çok heyecanlandırmıştı beni. Şimdi eğri oturup doğru konuşalım, filmin ilk yarım saatinde hiçbir sorun yok. Hatta ilgi çekici. Çünkü 23 sene sonra oturup filmi izlerken de ilk yarım saatinde sıkılmadım ama itiraf etmeliyim ki Griffith'e katlanmakta zorlandım.

Eğer bir Yeşilçam filmi olsaydı kesinlikle "çok iyi" kategorisine girermiş film. Süreklilik hataları, oyunculuklardaki abartı tam bir Yeşilçam efsanesi. Ve bu beterin beteri filmin hayatımdaki yeri çok büyük. Sebepleriye bir o kadar saçma gelebilir size:

1- Ajan olmak istiyordum! Kadın casus nasıl olunur bu filmde ilk kez mi görüyormuşum ne; amma hoşuma gitmiş.

2- Filmde, Melanie Griffith ve Michael Douglas'ın karşılaştığı ilk sahnede Griffith, Douglas'a kafa tutar. Sonra da ne derece dikkatli olduğunu, odadaki her detayı belirterek gösterir. Dobra oluşu da "vay be" dedirticidir. Şimdi, ajan olmak isteyen bir kız çocuğu kafası bunları nasıl süzer ve bilinçaltına atar?

Hâlâ yeni bir yere girdiğimde hızlıca resimlere, duvarlara, halılara, objelere bakar; karşımdaki kişiyle ilgili fikir edinmiş olurum. Röportajlarda çok işime yaramıştır bu alışkanlık.

3- Hayat filmler gibi değil, kayıp kuzenlerim yok (çok şükür), Yahudi de değilim ama daha beter yarı Kürt yarı Kıbrıslıyım, neyin ajanı olacaktım ki?

Adını bile unuttuğum bu filmi tekrar izleme sebep olan 221B'ye teşekkürü bir borç bilir, filmi izlemek isteyenlere iyi eğlenceler dilerim.

İNGİLİZ KEMAL LAWRENSE KARŞI: MİLLİYETÇİLİĞİN YEŞİLÇAM YANSIMASI

Ömer Lütfi Akad'ın yönetmenlik yeteneği tartışılmaz olsa da bu kez muhtemelen senaryonun iyi yazılmamış ya da filmin çok hızlı çekilmiş olması sebebiyle kim kime, güm güm bir film olmuş *İngiliz Kemal Lawrence Karşı*.

Casuslara, tarihin ünlü ajanlarına biraz ilginiz varsa kendi tarihimizin en önemli casusunu tanımayanınız imkânsız: Pek karizmatik İngiliz Kemal. Gerçek adı Ahmet Esat Tomruk olan İngiliz Kemal, 1887-1966 arasında yaşamış. Önce Galatasaray Lisesi'nde, sonra İngiltere'de okumuş. Avrupa'nın farklı şehirlerinde yaşarken İngilizceyi anadili gibi öğrenmekle kalmamış, farklı aksanları bile rahatlıkla konuşmaya başlamış. Tüm bunlara boks sporundaki başarıları da eklenince bir efsane haline gelmiş. Avrupa'da yaşarken edindiği eğitim sayesinde tam bir Avrupalı olsa da Türkiye'ye gelince dönemin ünlü çetecilerinden "çetecilik dersleri" almış. Bu arada İngilizlerle yaptığı boks maçlarındaki galibiyetleriyle Türk ordusu kadar İngiliz askerlerinin de ilgisini çekmiş. Fakat ülkesine hizmet etmek isteyen Kemal, İngiliz General Townshed ile aynı hücreye hapsedilerek ondan gizli bilgileri almakla görevlendirilmiş. Sonraları İngilizler tarafından tutuklanmış ve Beyoğlu'ndaki hapis haneye atılmış, işkence görmüş. Hapishaneden kaçan İngiliz Kemal, tekrar yakalanıp bu kez Çanakkale'de hapse atılmış. Oradan da kaçmış ve Biga'da Kuvayı Milliyecilere sığınmış. İşte tam da burada İngiliz Kemal lakabını almış.

Sonrasında Ankara'ya giden Kemal, Mustafa Kemal, İsmet İnönü ve Fevzi Paşa tarafından kabul edilmiş. İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Rumca bildiği için Genelkurmay İstihbarat Şubesi'nde görevlendirilmiş. Orduya ajan olarak çok kıymetli bilgiler sağlayan Kemal, 1924'te görevinden ayrılmış ve Milli Mücadele dönemi anılarını yazıp

yayımlamış. 1932'ye kadar da hafif sıklet boks şampiyonluğunu kimseye bırakmamış.

DANSÖZSÜZ OLMAZ

Bir belgesel gibi başlayan film, I. Dünya Savaşı'nda geçiyor. İlk dakikalarında yabancı bir film izliyormuş hissi verse de fesli ajanların kadraja girmesiyle gerçeği yüzümüze vuruyor: Bu siyah beyaz bir Yeşilçam filmi. "Ya istiklal ya ölüm" diyen Anadolu'da işler karışırken Ayhan Işık'ın sesini duyuyoruz: "İstanbul casuslar diyarı haline gelmişti. En karakterli ve muktedir casuslar İstanbul'a gönderiliyordu."

Eski İstanbul'un dar sokaklarında yürüyen İngiliz Kemal, Cüneyt Arkın'ı aratmayacak çeviklikle beş yabancı casusu tek kurşunla yere serer; üstelik bu sırada fesinin püskülü bile kıpırdamaz. Arkasında gözü olmasından şüphelendiğimiz fesli casusumuzun maceraları burada bitmez; imam kılığına girer, duayla şifreler verir, infaza giden Türk askerlerini kurtarır.

Bu arada, filmde hiç kadın yok zannetmeyin. Elbette var. Fakat Fransız kadın casus bir asilzadeyken, Türk kadın casus bir konsomatristir. Filmin otantik ruhuna uygun olarak dansözler de eksik kalmaz. Filmin en can alıcı noktalarından biri, İngiliz Kemal'in cesurluğu değil, Alman'ından İngiliz'ine herkesin temiz Türkçe konuşuyor olmasıdır.

Ama sonuç olarak, İngiliz Kemal'imiz var mı? Var. 1952 yapımı bir casus filmimiz var mı? O da var. Şimdi tek umudumuz, İngiliz Kemal'in tarihin tozlu raflarından çıkarılıp günümüz şartlarında tekrar sinemaya aktarılması. Yalnız, lütfen İngiliz Kemal'in gerçekte sarışın ve mavi gözlü olduğunu unutmayıp yağız Türk delikanlısı zannedilerek Kenan İmirzalıoğlu ve benzerleri tarafından canlandırılmaması.

ÖLDÜR GİTSİN

Jim Thompson

Çevirmen: Sunay Hamitovalı,
Mephisto Kitaplığı

Hardboiled tarzı polisyeleriyle tanınan Amerikalı yazar ve senarist James Myers Thompson, kendi jenerasyonunun en üretken polisiye roman yazarlarından biridir. Güvenilmez anlatıcıları, sıradışı kurgusu, ölü karakterlerin iç monologlarıyla sağlanan yarı-gerçeküstü anlatımıyla polisiye türüne edebiyat ve sanatsal bir derinlik katmayı başarmıştı. Öyle ki Fyodor Dostoyevski hayranlığı bilinen Jim Thompson, Yazar Geoffrey O'Brien tarafından "ucuzcu dükkânlarının Dostoyevskisi" olarak adlandırılacaktı. Bir taşra kasabasında yaşayan, dedikoduları nedeniyle kasaba halkının düşmanlığını kazanan yaşlı bir kadının cinayetinin farklı görüş açılarından anlatıldığı "Öldür Gitsin", tipik bir Jim Thompson romanı. "Öldür Gitsin" yönetmen ve senaryo yazarı Maggie Gleenwald tarafından sinemaya da uyarlanmış ve olumlu eleştiriler almıştı.

BAY HEINEKEN, GEÇTİ, KURTULDUNUZ

Gert van Beek

Çeviren: Gül Özlen, Paloma Yayınları

9 Kasım 1983 günü bira imparatoru Freddy Heineken Amsterdam'daki ofisinden ayrılır. Yanında şoförü Ab Doderer ile birlikte dışarı çıkar çıkmaz maskeli birkaç adam tarafından yakalanır, bir minibüse bindirilir ve kaçırılırlar. Aynı akşam polise, kaçıranların yaklaşık 35 milyon gulden fidye talep ettikleri mektup ulaşır.

Gert van Beek o sırada Amsterdam Polis Teşkilatı'nda başkomiser olarak görev yapmaktadır ve kaçırma olayını sonlandıracak ekibin başındadır. Bu kitapta kaçırma olayını takip eden üç heyecanlı haftayı kaleme alan Van Beek polisin ne kadar karmaşık bir görevle karşı karşıya geldiğini anlatıyor. Kaçıranlardan daha zeki olmaları ve daha hızlı hareket etmeleri gerekmektedir. Gazeteci ordusunu nasıl atlatacaklar? Heineken ve Doderer'i canlı olarak kurtarabilmek için en uygun strateji hangisi?

"Bay Heineken, Geçti, Kurtuldunuz" Amsterdam polisinin heyecanlı dünyasını gözler önüne seriyor. Gert van Beek Hollanda tarihinin belki de en tartışmalı adam kaçırma olayıyla ilgili içeriden ve detaylı bilgiler veriyor.

KARA MUSKA

Elçin Poyrazlar

Kırmızı Kedi Yayınevi

"Burası senin geride bıraktığın ülke değil artık. İki yaka arasında sıkışmış, kafası karışık bir Ortadoğu ülkesiyiz."

Amerika, Ortadoğu ve Türkiye üçgeninde oynanan oyunları canı pahasına ortaya çıkaran gazeteci Selin Uygur, memleketine geri döndüğünde bambaşka bir Türkiye'yle karşılaşmıştır. Bombaların patladığı, cihatçıların ve militanların cirit attığı bir kaos ortamı hâkimdir ülkeye.

İstanbul Emniyet Müdürü Ünsal Yüksel'in vahşi bir cinayete kurban gitmesi işleri daha da karıştırır.

Emniyetin tüm birimleri bu beklenmedik cinayet yüzünden alarma geçmiştir. Yüksel cinayetini araştırmaya başlayan Selin geçmişin hayaletleriyle de yüzleşmek zorundadır. İstihbarat teşkilatı Selin Uygur'ın peşinde gölge gibi gezerken çember gitgide daralacaktır.

Selin Uygur'ın İstanbul'da geçen ikinci macerası devlet, polis ve medyanın dahil olduğu tehlikeli oyunlara ışık tutuyor.

Martin EDWARDS

Çeviren: Algan SEZGİNTÜREDİ

1955 Knutsford doğumlu Martin Edwards henüz hiçbir dilimize çevrilmemiş 18 roman, 4 kısa hikâye kitabı ve 9 edebiyat dışı kitap yazmış, ayrıca 28 antolojinin editörlüğünü üstlenmiştir. İngiltere'nin en önemli avukatları arasında sayılan Edwards halen İngiltere Polisiye Yazarları Birliği'nin başkan yardımcısıdır.

"Ormana gidelim," dedi Cırlak.

Adele yan gözle kocasına baktı. Brendan direksiyona abanmış, gözlerini yola sabitlemişti. Dudakları kıpırdamıyordu. Adele dönüp arkaya baktı.

Cırlak arka koltukta oturmuş, sırtıyordu.

Cırlak'ta Adele'i huzursuz eden bir şeyler vardı ve arada Cırlak'ın da bu durumun farkında olduğunu düşünüyordu. Masmavi ve epey ayırık gözleri, gerektiğinde masum değildi. Adele'e kafatası adeta saydammış, düşüncelerini görüyormuş gibi bakıyorlardı.

Bir dönemeci aldılar. Yolun iki yanındaki tarlalar kışın ilk karıyla kaplıydı. Önlerinde karanlık bir ağaçlık göz alabildiğine uzanıyordu. Turistlere yönelik bir tabela, yönü gösteriyordu ama yol bomboştu.

"Ormana gidelim."

Dış kamaştırıcı tiz ses Adele'i bir daha ürpertti. Yumruklarını sıktı. Brendan'ın dudakları ayrılmıştı; dilinin pembe ucu görünüyordu. Gaz pedalına yüklenmesiyle araba hızlandı. Yol tabelasını hızla geçtiler.

"Ama ormana gitmek istiyordum ben."

"Kes!" diye mırıldandı Adele.

"Vay başıma gelenler!" Cırlak'ın meşhur sloganıydı bu.

"Kes dedim!"

Cırlak'a böyle bağırarak ne utanç vericiydi! Aptalca ve çocukçaydı evet ama tutamamıştı işte kendini. Brendan yan gözle baktı. Dehşet mi vardı gözlerinde? Klima vınlıyordu; Brendan en sıcak ayardamıştı ve arabanın içi tıklım tıklımdı. Ter damlaları alnından süzülüyordu.

"İ... İyi misin sen?" Sesi eskiden hiç titremezdi.

"İyiym, iyiym," dedi Adele.

Kasabanın girişindeki bakımevine varana dek konuşmadan yola devam ettiler. Brendan boş bir yer ararken Adele araçtan inip otopark bileti almaya gitti. Cırlak'a bir kez daha baktı. Kalkık burun, saman saçlar, kırmızı bir kazak ve şalvar tipi kot pantolon... Nahoş bir düşten fırlamış gibiydi. Cırlak'ın yetişkin bir kadını ürkütmesi gerekirdi. Ama bilet için makineye bozuk para atarken Adele bir kez daha boydan boya ürperdi.

Bileti ön cama, sileceğe sıkıştırmak için döndüğünde Brendan, Cırlak'ı omzuna almış, elinde kocaman bez çantasıyla dikiliyordu. Adele'in yanağına bir öpücük kondurdu.

"Görüşürüz," dedi. "İyi alışverişler sana..."

Neden göz göze gelmiyorlardı? Adele neşeli görünmeye çabaladı. "İyi şanslar. Umarım çocuklar çok eğlenir."

Anayola yürürken Cırlak'ın delici bakışlarını üzerinde hissetti. Soğuk yüzünden kalın palto giyip yün atkıyla sarmalanmasına rağmen

çırılçıplaktı sanki. Dönüp Cırlak'a bir kez daha bakmamak için omuzlarını dikleştirip dümdüz ileri baktı. Oysa içinden o incecik boğazı sıkı- vermek geliyordu.

Alışveriş merkezinin kalabalığına daldığında Cırlak'ı aklından çıkaramadığını fark etti. Bazen evlilikleri iki değil, üç kişilikmiş gibi geliyordu Adele'e. Endişelerinden ne zaman bahsetmeye kalksa Brendan nazik ama dediğim dedik davranıyordu. Cırlak sayesinde hayatının düzeldiğini söylüyordu. Anlıyordu Adele, değil mi? Gerçek mesleğini bulmuştu sonunda. Endişelenecek bir şey yoktu ortada.

Alt tarafı bir kuklaydı Cırlak.

İkisinin de yakından tanımadığı ve özellikle hoşlanmadığı bir arkadaşlarının partisinde tanıştıklarında Brendan, sihirbaz olduğunu söylemişti. Yatağa girdikleri ilk gecenin ardından sihir dediğinin birkaç el çabukluğu numarasından ibaret olduğunu itiraf etmişti Brendan. Utangaç bir gülümsemeyle bir sihirbaza yamaklık bile etmediğini söylemişti. Yıllarca metraj ve keşif çıkarma işiyle uğraşmış, karısının ölümünden sonra hayatını baştan aşağı değiştirmeye karar vermişti. Adele, Brendan'ın hissettiklerini anlamıştı.

Ortak yönleri çoktu. Aynı dizileri seiyor, aynı esprilere gülüyorlardı. Brendan hoş ve flörtçüydü ya, Adele de adamın içinde bir kendine düşkünlüğün varlığını sezecek kadar uyanıktı. Ama zaten Josh da böyleydi; erkeklerin çoğu da... Belki hepsi. Brendan iyi biriydi ama müthiş sağlam karakterli sayılmazdı; köşeye sıkıştırıldığında önce kendini düşünmeyi seçerdi. Ama sonuçta olumlularla olumsuzları dengelemek lazımdı. Beşinci evlilik yıldönümlerini kutlamak üzere Avustralya'ya gittikleri tatilin son gününde Josh'ın geçirdiği kazadan sonra Adele'i ilk güldürebilen Brendan olmuştu.

Sevdiklerini kaybetmeleri de ortak noktalarından biriydi. Brendan ilk eşine, Adele'den önceki Mrs. O'Leary'ye duyduğu aşkı hiç saklamamıştı. Adele de bozulmamıştı gerçi; kıskançlık gibi bir huyu yoktu. Hatta Gilly'nin Brendan'ın güvenine ihanet edişine kızmıştı bile. Brendan ilk karısının fotoğraflarını tavan arasındaki bir valizde saklıyordu ve fotoğrafların hepsinde aynı şımarıkça asık suratı görmek mümkündü. Gilly bir bankerin güzel ve bolca şımartılmış kızıydı. Babası ölünce kendini şımartacak başka birini aramıştı. Brendan'ın iyi niyetle anlattıklarından Gilly'yi sürekli şımarttığını ve kadının da yanında, elinin altında yakışıklı bir erkek

bulundurmaktan pek memnun olduğu anlaşılıyordu. Boylu, kara saçlı, kara gözlü, düşünceli Brendan sahiden yakışıklıydı.

Adele en sevdiği mağazaya girdi; çocukların söylediği Noel şarkıları dökülüyordu hoparlörlerden.

"Ay o gece ne parlaktı

Soğuk da pek gaddardı..."

Cırlak'la yaşadığı huzur bozucu anlardan sonra havasını dağıtmaya ihtiyacı vardı. Epey dar, kısa bir elbise takıldı gözüne. Bunca minik bir şey için fiyatı feci pahalıydı ama para sorun değildi ve Brendan'ın elbiseyi büyük bir zevkle çıkaracağından emindi. İkisine de yarayacaktı; aldı, kasaya ilerledi.

Garibim Brendan'ın eğlenmeye ihtiyacı vardı. Yatakta gayet başarılıydı ama şımarık ve bencil Gilly'ye az gelmişti. Sosyal ağ sitelerinden biri vasıtasıyla temasa geçtiği, Hodgkinson adlı eski bir sınıf arkadaşıyla ilişkiye girmişti. Hodgkinson, nadir bulunan bir bağışıklık sistemi hastalığından mustarip bir kadınla evliydi. Brendan tüm bunları günün birinde polisin kapısına dayanıp karısının egzoz dumanıyla dolu bir arabada ölü bulunduğunu bildirmesinden sonra öğrenmişti. Arabanın sahibinin cesediyse karısının üzerindeydi. Gilly ile eski sınıf arkadaşı bencilliğin zirvesine çıkıp birlikte intihar etmişlerdi.

"Karardıkça karardı artık hava,

Rüzgâr da iyice aldı gemi azıya,

Kalbim ağrıyor nasıl bilmem ama

Gidemeyeceğim daha fazla..."

Adele pos makinesine kredi kartı şifresini girdi. Polisin, Brendan'ı, dâhiyane bir çifte cinayet işlediğinden şüphelenerek araştırmasında şaşılacak bir durum yoktu. Kuşkucu bir dedektif için yeterli cinayet sebebi vardı ve daha beteri, Gilly ile babasının parasının tek mirasçısıydı.

El çabukluğu sevdası şanslı olmuştu ama. Gilly son saatlerini sevgiliyle geçirirken, Brendan kuzenlerinden birinin daveti üzerine gittiği Bath'taki bir otelde, bir kırkuncu evlilik yıldönümü kutlamasında numaralarını sergiliyordu.

Çifte intihar akla yatkın görünmüştü: Gilly şımarık ve tatminsizdi; adamsa karısının gittikçe bozulan sağlığı yüzünden bunalımdaydı ve her ikisi de mutlu bir gelecek hayal edemiyorlardı. Talihsiz âşıkların bencillikleri sınır tanımamıştı.

Hem çifte intihar, talihsizliğe karşı abartılı bir çözüm gibi görünse bile başka ne açıklama olabilirdi? Adamın karısı hastanede, yatağa mahkûmdu. Brendan'ın cinayet sırasında başka

yerde olduğuna dairse bir parti dolusu tanık vardı.

Acıklıydı. Brendan, Adele'e, karısının ölümünden sonra sihir numaraları yapmayı kaldıramadığını anlatmıştı. Anlayışla karşılaşmıştı Adele; Brendan hassas bir adamdı. Miras kalan para, çalışmamasına yetecek kadar çoktu ama bir yandan da gönlünde hokkabazlık ateşi yanıyordu. Karayipler'deki harika balayından dönüşlerinden altı ay sonra Brendan internette aklını alıveren bir açıktartırmaya rastlamıştı.

Cırlak satıştaydı.

Adele'e okul yıllarında taklitte de uğraştığını ama ilk aşkının sihir olduğunu anlatmıştı. Derken Brendan bir anda bir kukla edinip vantrilokluğa başlamaya karar vermişti.

Adele başlarda bayılmıştı bu fikre. Brendan'ın sihri ve Gilly'nin ihanetini unutması gerekliydi. E, onun da yepyeni bir ilgi alanı keşfetmekten iyi ilacı var mıydı zaten? Paylaşmaya inandıkları için Adele ilk birkaç hafta boyunca vantrilokluk öğrenmeye bile çalışmıştı. İşin gizemli doğası çekici gelmişti ayrıca. Tarihteki ilk vantriloklar, Şamanlar ve bağırsak seslerinden kehanet çıkaran *gastromancer*lerdi. Bir de başka bir kimliğe bürünmenin çekiciliği vardı tabii.

"Bayağı yeteneğin var senin vallahi," demişti Brendan heyecanla.

Adele tevazuu elden bırakmamaya çabalamıştı. "Çiftlerin ilgi alanlarını paylaşması gerektiğine inanıyorum sadece..."

Ama yeni heves kısa sürede sönmüş, söndükçe de Adele, Cırlak'tan her geçen hafta daha az hoşlanmaya başlamıştı. Bir kuklaya nefret beslemek ne aptalcaydı! Buna rağmen Brendan'ın yeni hobisine ayırdığı zamana içerlemeden edemiyordu. Dahası, Cırlak vasıtasıyla giydikleriyle, saçıyla dalga geçtiği oluyordu. Hepsi şakaydı tabii ama Cırlak'ın espri anlayışı, Brendan'inkinden daha nahoş, daha acımasızdı. Hatta bir-iki lafı Adele'e ciddi dokunmuştu.

Hem bu Cırlak, oğlan mıydı yoksa erkek Fatma denen kızlardan mıydı? Brendan aldırma görünüyor ve kuklanın hem sesi hem de görünüşü tuhaf denecek ölçüde cinsiyetsizdi. Ama kesin bir şey vardı: Cırlak'ın sivri dilli karakterinin altında iyilik yatmıyordu. Bela çıkarmaktan haz alıyordu sanki.

Adele çok geçmeden Cırlak'ın hayatlarından çıkmasını talep etmişti ama Brendan vantriloklukta el çabukluğundan çok daha başarılıydı ve kuklayı bırakmaya hiç mi hiç niyeti yoktu. Bir süre sonra iş almaya başladı. Genellikle çocuk-

ların doğum günü partilerine gidiyordu ama kulüplerde ve huzurevlerinde de gösteri yaptığı oluyordu. Bugünkü gösterisini bakımevindeki hasta çocuklara yapacak, çocukların zorlu hayatlarına biraz olsun neşe katacaktı.

Adele direktmeye kalkışınca ilk kavgalarını etmişlerdi. Brendan'ın yumuşacık yüzü öfkeden kıpkırmızı kesilmişti. Cırlak'ı bırakma lafını bir daha duymak istemiyordu. Hem Adele nasıl oluyordu da bir sürü insana, özellikle çocuk ve yaşlılara neşe saçan bir kukla yüzünden dırlanabiliyordu?

Adele kendini tutamamış, bağırmişti: "Bazen bu kıytırık kuklayı benden daha çok sevdiğini düşünüyorum!"

"Saçmalıyorsun!" demişti Brendan. "Şımarık kızlar gibi davranıyorsun."

Adele, daha önce Brendan'dan hiç böyle bir karşılık almadığından, önce şaşalamış ve sonunda pes etmişti. Brendan genelde duygularına hâkim olmayı bilirdi ama bu sefer Adele bir şeyi, yepyeni bir şeyi fark etmişti: Kocası, her ne derse desin inatla karşı çıkmaya kararlıydı. Brendan, Adele'in Cırlak'a kötü gözle, nefretle baktığı fikrindeydi.

Alışverişin ardından bir cin tonik yuvarlamanın Cırlak'la dönüş yoluna daha kolay katlanmasını sağlayacağına karar verdi Adele. Brendan'la buluşmasına daha yarım saat vardı. Bakımevinin karşısındaki Kartal Kanadı'na yöneldi. Adı kötüye çıkmış bir yerdi bu pub ama kimin umurundaydı? Biri asılmaya falan kalksa rezalet çıkarmayacaktı. Azıcık iltifat ve ilgi iyi gelirdi hem.

Bara ilerlerken tezgâhın arkasındaki oval aynaya gözü takıldı. Brendan... Önünde bir birayla oturuyordu ve karşısındaki kırık burunlu adama sarı bir zarf uzatıyordu.

Aman Tanrım! Gerard Finucane...

Finucane, zarfı ceketinin cebine yerleştirirken Adele hızla döndü ve acele adımlarla pubdan çıktı.

Adele arabada beklerken Brendan'ı iri göğüslü bir barmaide asılırken yakalasa daha az dert edeceğini fark etti. Gerard Finucane demek, kötü haber demektir. Hem mahkemeden sonra İrlanda'ya dönmemiş miydi bu herif?

Finucane dülgerdi; Brendan'la inşaat işinde çalıştığı dönemden tanışıyorlardı. Arkadaştlar ama tuhaf bir ikiliydiler: Biri sessiz, çekingen ve profesyonel, diğeryse gürültücü, dışadönük ve bencildi. Finucane soranlara girişimciyim, derdi ama bu tanım onun dilinde suç işlemekten

çekinmemek anlamına geliyordu. Brendan onu Adele'le evlenmelerinden önce tanıştırmıştı. Birlikte bara gitmişlerdi ve Adele, birkaç dakika içinde adamın risk almayı sevdiğini anlamıştı. Umursamıyor, kendini tutamıyordu. Brendan birlikte yaptıkları bir işten bahsederken masanın altından Adele'in bacağına okşamaya kalkmıştı Finucane. Adele birkaç dakika tepki vermemişti ama adamın parmakları eteğinin altına ilerlemeye başlayınca öfkeyle bakarak sandalyesini geri çekmişti. Finucane'se arsızca sırtıp göz kırpmıştı.

Finucane, birkaç adamıyla inşaat işindeki rakiplerinden birini döverek komaya sokma suçlamasıyla gözaltına alındığı için düğünlerine gelememişti. Brendan, arkadaşının defalarca içeri atıldığını itiraf etmek zorunda kalmıştı Adele'e. Davaysa savcılığın en önemli tanığının mahkemeye gelmemesi yüzünden daha ilk günden düşmüştü. Tehdit mi edilmişti tanık? Hiçbir şey kanıtlanamamıştı. Finucane ile adamları güle oynaya çıkmışlardı dışarı.

Peki, Brendan gibi iyi yürekli, sevgi dolu bir adam, Gerard Finucane gibi şiddete meyilli bir suçluyla nasıl arkadaş olabiliyordu?

Ya zarfta ne vardı?

"Nasıl geçti?"

"Çok iyiydi. Çocuklar Cırlak'a bayıldı..."

Dönüşte pek konuşmadılar. Adele bira kokusunu almasına rağmen Kartal Kanadı'ndan söz açmadı. Cırlak da hiç konuşmadı ya, Adele bir ara dönüp baktığında Cırlak'ın sırtışında hem muzaffer hem de kindar bir şeyler gördüğünü sandı.

Pek hızlı çağlayan bir dereye bakan dik bir tepede, odaları farklı seviyelerde bir evde oturuyorlardı. Evin inşaatı henüz tamamlanmamıştı ve bulunduğu yemyeşil tepe için imar izni almak zordu ama Brendan gerekli kişileri tanıyordu ve belki birkaç kişiye rüşvet vermişti. Kimi yerde kuralların biraz esnetilmesini dert etmezdi Adele. Yeni evleri Kuzey İngiltere'nin en gözde yerlerinden birindeydi ve inşaat tamamlandığında servet edecekti. Dereye ve ardındaki ormana bakan bir balkon yapılıyordu şu aralar.

Evlenmeden önce aile kurmaktan bahsetmişlerdi. Adele, çocuk fikrinden hoşlanmıştı. İlk eşi Josh çocuk istememişti. Adele'in hayatında bir eksiklik vardı ve bu annelik miydi, merak ediyordu. Çocuk delisi falan değildi; komşu kasabadaki okulda sırf hayırına gözetmenlik yapmaya başlamıştı ve çocuk gürültüsünü hiç

sevmemişti. Ama insan kendi çocuğuna farklı gözle bakardı elbette.

Bir ay kadar önce Brandon'a doğum kontrol haplarını bıraktığını söylemişti ama Cırlak yüzünden çıkan kavgadan beri sevişmemişlerdi. Brendan "barışma seksi" taraftarı değildi ki bu açıdan Josh'ın tam tersiydi ve kıyaslamada Josh'ın kazandığı pek az alandan biri buydu. Brendan'ın ilgisizliğine iyice bozulmaya başlamıştı artık. Adele'in ihtiyaçları vardı ve Brendan'a bağlanma sebeplerinin başında bu ihtiyaçları gidermedeki mahareti geliyordu.

"Açalım mı bir şişe şarap?" dedi yemekten önce. "Bana iyi gelecek, ne dersin?"

Brendan kaş çattı. Birayla şarabı karıştırmaya niyeti yoktu. Gerard Finucane'le görüştüğünü ve arada bir bira içtiğini söyleme zamanıydı.

Hafifçe öksürdü. "Olur," dedi. "Bana da iyi gelir. Topluluk karşısına çıkıp gösteri yapmayı seviyorum ama sonrasında bayağı yoruluyorum."

O gece, kocaman ve lüks yatak odalarında soyunurlarken Brendan, balkonun ve garajın inşasındaki gecikme üzerine uzun ve karmaşık bir açıklamaya girişti. Adele dağınıklıktan, döküntüden hiç hoşlanmıyordu ve evin bir an önce bitmesini istiyordu. Bir an lafı uzatmasın diye Finucane'i lafa katmak geldi içinden. Tüm pislikleri bir yana, Finucane iş bitiriciliğiyle de meşhurdu.

Yatağa uzandı, kocasını beklemeye koyuldu. Brendan diş fırçalamayı uzatıyordu. Karısının bezip uyuyakalmasını mı bekliyordu? Adele pes etmemeye karar verdi.

"Cırlak'ın arabada öyle konuşmasına niye izin verdin?"

Banyo kapısı aralığından, ayna önünde Brendan'ın elinde fırça, donakaldığını gördü.

"Açmasan şu konuyu..."

"Yardım etmeye çalışıyorum sana."

"Etmiyorsun," diye mırıldandı Brendan.

"Cırlak niye ormana gitmek istedi?"

Brendan lavaboya tükürüp ağzını çalkaladıktan sonra yatağa geldi. Adele kocasının sol gözünün seğirdiğini gördü. Gerginlikten miydi? Gerilecek ne vardı ki?

"Konuşmak istemiyorum," diyerek uzandı, kolunu Adele'in beline doladı.

"Hiç normal değil, Brendan. Ormanda ne olduğunu biliyoruz... Kuklayı niye öyle konuşturuyorsun? Ne oluyor?"

Brendan uzanıp ışığı söndürdü. Karanlıkta sevişmezlerdi hiç. Nedenini bilmiyordu Adele.

Belki Gilly öyle sevdiği içindi: yeni eş, yeni ev, yeni yatak... Cırlak gelene kadar...

"İyi geceler."

"Brendan, konuşmamız lazım bunu."

Brendan silkinerek karısının elinden kurtuldu ve yanıt vermedi.

"Brendan?"

Sessizlik. Titriyor muydu? Niye?

"Ormana gidelim."

Adele sabahın köründe, kafasında Cırlak'ın sesiyle uyandı. İyi uyurdu; Josh öldüğünde her gece altı yedi saat uyumayı becermişti.

Ormanın Brendan için tek anlamı vardı. Gilly ile sevgilisi egzoz dumanıyla intihar etmek için arabayı getirip ormandaki açıklığa park etmişlerdi. Adamın evi yakınlardaydı.

Brendan horluyordu. Vicdanı rahatların uykusu muydu bu? Kuşkuluydu Adele.

Finucane'e verdiği zarfta para mı vardı? Öyleyse ne ödemesiydi yaptığı? En olmayacak şeyi düşünme zamanı: Mesela Finucane, Dublin'de kalmak yerine gizlice İngiltere'ye gelip Brendan adına Gilly'yi öldürmüş olabilir miydi? Adam öldüremeyecek tiplerden değildi Finucane. Ya Brendan? Yo, sevdiği, tatlı, iyi niyetli Brendan kimseyi öldüremezdi.

Buna karşın cinayet için çifte sebebi vardı. Ya kıskançlık ve para hırsı onu feci bir şey yapmaya, daha doğrusu Finucane'e yaptırmaya ittiyse ve şimdi vicdan azabı çekiyorsa?

Dumana boğulmuş arabadaki iki cesede yönelik takıntıyı ve Cırlak'ın orman talebini açıklayabilirdi bu durum.

Yo! Teorisi hatalıydı. Rahatladı birden Adele. Finucane işi, Brendan'ın asla bilmeyeceği şekilde biliyordu: Kiralık katilliği kabul ettiyse ödemeyi peşin almış olmalıydı. Ya da en azından yarısı peşin, yarısı iş bitince... Hem bu kadar zaman parasını almayı beklemesi akla yatkın değildi. Belki zarfta para yoktu. Belki...

Derken aklına ürpertici bir düşünce saplanıverdi.

Ya Finucane yeni bir işin, yeni bir cinayetin ödemesini alıyorduydu?

Sabah Brendan, "Cırlak nerede?" dedi.

Muhteşem mutfaklarında kahvaltı ediyorlardı. Adele geniş pencereden pek çekingen yağın, yere değer değmez eriyen karı seyrediyordu.

"Duydun mu beni?" Brendan duygularını kontrol etmeye çalışıyordu ama sesi yükseldi.

"Ne yaptın Cırlak'a?"

"Merak mı ettin?"

Adele mırıldanmıştı gerçi ama iyi taklitti. Dudaklarını kıpırdatmamıştı ve Cırlak'ın kışkırtıcı, kötücül tonlamasını becerdiği fikrindeydi.

Brendan taburesinden inip üzerine geldi. Gözlerinden öfke taşıyordu; omuzları gerilmişti.

"Ne yaptın?"

"Vay başıma gelenler!"

Adele gece yarısı kalkmış, Cırlak'ı yan odadaki yataktan alıp çamaşırlıktaki sepetlerden birine tıkmıştı. Aslında çöpe hatta dışarı çıkıp dereye atıvermek de gelmişti içinden ama tutmuştu kendini.

Yaptığına da değmişti: Brendan'ın gözlerinde görmüştü gerçeği...

Cırlak'ı Adele'den daha fazla seviyordu Brendan...

Bir hafta sonra Adele bir lokantada, çalıştığı okuldan birkaç arkadaşıyla yemekten garsonlardan biri gelip kulağına müdürün odasında beklendiğini fısıldadı. Müdürün odasında bakışları kederli, yanakları sivilceli bir polis memuresi vardı.

"Mrs. Keane?"

"Evet, ne oldu?"

"Yemeğinizi böldüğüm için özür dilerim. Oturur musunuz lütfen?"

Lokanta müdürü, tedirgin bir tavırla bir sandalyeyi çekti.

"Ne oluyor?"

"Maalesef kötü bir haberim var size."

Adele'in gözü kadının yanaklarındaki sivilcelere takıldı. Hiçbir şey demedi.

"Kocanız... Maalesef bir kaza..."

"Nasıl? Yaralandı mı yoksa?"

Memure başını eğdi. "Maalesef hayatını kaybetti..."

Adele hafif bir çığlık attı.

"Çok üzgünüz, efendim."

"Ama... Ama ne... Ne olmuş?"

"Bir pub çıkışında... Araba çarpmış..."

Adele memureye baktı. "Evet... Ben arkadaşlarımla yemekten bir bira içmeye gideceğini söylemişti..."

"Çarpan araç kaçmış... Sürücünün alkollü olduğundan şüpheleniyoruz. Görgü tanıkları aracın kocanıza çarpmadan önce yalpaladığını söylüyor. Sonra hızla kaçmış. Noel'e yakın günlerde sık rastlanan olaylar maalesef. Büyük sorumsuzluk."

Birkaç gece sonra Finucane salona bakarak, "Güzel yer," dedi. "Masraftan kaçınılmamış."

Adele yaslı dul rolünden sıkılmıştı. Kadehini cam sehpaye bıraktı, kanepeye oturup pabuçlarını çıkardı. "Brendan en iyisinden aşağısını istemezdi," dedi. "Parası vardı ve harcamama derdi yoktu."

Finucane bir küfür mırıldandı.

"Herhalde ücretini konuşmamız gerekecek," dedi Adele.

Sırıttı Finucane. "Otelde bir ödeme yapmıştın," dedi. "Öyle sıradan adam değilim ben... Belli bir ayarlama yapabiliriz senle."

Adele kıkırdarak kadehini kaldırdı. "Bana uyar, şekerim. Öyleyse karşılıklı tatminkâr ayarlamalara içelim."

Finucane şarabını yudumlayıp parmağını şömüne bacasının tuğlalarında gezdirdi. Neyi kastettiğini belirtmeden, "Fena değil," dedi. "Hiç fena değil."

"Gilly işini öğrenmek istiyorum."

Finucane'in kalın parmağı dudağına gitti. "Sorma ki yalan söylemeyeyim."

"A ama... Merak ediyorum. Nasıl halletmiş-tin?"

Güldü Finucane. "Acayip karısın vallahi."

"Biliyorum. Merakımı gider, şişeyi üst katta bitirelim."

İç çekti Finucane. "Kadınlar," diye mırıldandı.

"Ne onlarla ne onlarsız mı diyecektin?"

Gene sıırıttı Finucane. Yakışıklı değildi; Brendan'ın yanından bile geçemezdi ama Adele, adamdaki hayvansı çekiciliğin farkındaydı.

"İlla bilmek istiyorsan... Peki, Brendan gitmişti; Gilly evde yalnızdı. Bunun eleman, Hodgkinson, hastanedeki karısını bırakıp geldi. Bir iki kadeh yuvarlayıp ot tüttürdüler. Sonra yatağa. Fırsat kolluyordum ben..."

"E, sonra?" Adele, Finucane'in izleyici karşısına çıkmaktan hoşlandığını fark etmişti. Biraz Brendan ve Cırlak gibiydi...

"Brendan'ın benim için dışarıda bıraktığı bahçe hortumunu, gene Brendan'ın yarısını kesip bıraktığı bir biberon yardımıyla Gilly'nin arabasının egzozuna taktım. Lastik eldiven takıp hortumu garajdan önce yüklüğe, oradan da döşemedeki bir çatlaktan geçirip tam yatağın altına çıkardım. Arabayı çalıştırıp eve daldım. Bu ikisinin kafa bir dünyaydı; sızmışlardı. Yastığı kapıp adamın yüzüne bastırdım. Otuz saniye falan. Sonra hortumu çekip dayadım suratına, ölene dek bekledim. Aynısını Gilly'ye yaptım. Pek debelenmedi. Hoş, kafası kıyak olmasa da şansı yoktu. Mini minnacık bir kadındı zaten. Memeler füzeydi gerçi."

"Benimkiler gibi değildir ama."

"Yok, seninkilerin eşi benzeri yok."

Adele dudaklarını yaladı. "Yok tabii."

"Neyse işte. İkisini de sırtlayıp arabaya gö-türdüm, arka koltuğa yatırıp üstlerini örttüm. Katlanan bisiklet ayarlamıştım bir tane, onu da arabaya koydum. Ormana varınca Brendan'ın verdiği birkaç aile fotoğrafını yanlarına yerleş-tirdim. iPod'unu açıp kulaklıkları taktım. En sevdiği şarkıları dinlerken hesabı... Sonra daha kısa bir hortumu egzozu bağlayıp bagajdan içeri uzattım. Sonra kontağı çevirdim. İşim bitince bisiklete atlayıp tüydüm. Şansımız da yaver gitti. Hodgkinson, karısının hemşiresine artık dayanamadığını falan söylemiş. Kadın da bunun intiharı düşündüğü kanısına varmış. Bir de soruşturmayı yöneten komiserin bana borcu vardı. Bir iki delil kayboldu, falan. Hiçbir şey kanıtlanamadı sonunda."

Adele el çırpı. "Müthiş!"

Finucane ensesini kaşdı. "Ya, öyleyimdir."

"E, hiç vicdanın sızlamadı mı? İki kişi öldür-müşsün."

İç çekti beriki. "İş, iştir. Duygusalığa yer yoktur."

"Brendan'sa vicdan azabıyla kavruluyordu."

"Seni ortadan kaldırmak istemeyecek kadar değil, şekerim. Fark edip benimle temasa geçti-ğin için şanslısın."

"Sen taraf değiştirdiğin için şanslıyım esas."

Pek pis güldü Finucane. "Lafı bile olmaz. Sana baştan beri hastaydım, biliyorsun."

"Bilmem mi?" dedi Adele gülümseyerek.

"Brendan ne olduğunu anlayamadan cartlağı çekti."

Adele'in parmakları Finucane'in saçlarında dolanıyordu. "Peki... Şu yeni ilişkisine dair bir şey söyledi mi sana?"

"Yok ya... Sır gibi sakladı. Kırıştırdığı her kimse senin eline su dökemeyeceği kesin ama."

Cırlak'ın tuhaf bakışları, kırmızı dudakları belirdi Adele'in zihninde.

Finucane gözlerini kapadı, elini Adele'in bacaklarının arasına kaydırıldı.

"Gerard, sen misin o?"

Finucane irkilerek doğruldu.

"O neydi be?"

Adele korkuyla yutkunarak adamdan uzak-laştı. "O ses... Sanki... Olamaz!"

Finucane küfretti gene. "Ne diyorsun be? Brendan dirildi mi yani?"

"Dışarıdan geldi ses," dedi Adele. Kayar kapıları işaret etti. Yatak odasına girdiklerinde perdeleri çekmemişlerdi. Dışarısı zifiri karanlık-tı. Tek bir yıldız dahi yoktu gökte.

Finucane yataktan kalktı. "İtin teki dikizliyor mu ulan bizi? Yaktım çirasını şimdi!"

"Gerard, dikkatli ol..."

"Merak etme sen." Eli cebine gitti, sustalısını çıkardı. "Bana bulaşan pişman olur."

Adele fısıldayarak, "Balkon kapılarını kilitlememiştin galiba," dedi. "Oradan girmesin içeri?"

"Işığı kapa sen," dedi Finucane.

Adele, parmağı düğmede, "Ne yapacaksın?" dedi.

"Sence?"

Işık kapanmadan önce Adele'in son gördüğü, Finucane'in elindeki sustalının parıltısı oldu. Karanlıkta kayan kapıları açışını ve ilerleyişini duydu. Çığlık bir saniye sonra geldi.

"Vay başıma gelenler!"

Işığı açarken dayanamadı Adele. Açık balkon kapısına gitti ve beş metre aşağıdaki beton zemine baktı. Finucane pek şekilsiz yatıyordu yerde. Evine giren bir hırsızın elde bıçak tehdit savururken balkon kapısını, balkonun henüz yapılmadığını bilmeyerek açıp aşağı düştüğünü 999'a telefon açıp söylemeden önce ölüp ölmediğini kontrol etmesi gerekiyordu. İş şansla bırakanlardan değildi Adele.

999'u aradıktan sonra tekrar yukarı çıktı Adele. Yan odaya geçti. Cırlak yataktaydı. En azından, diye düşündü Adele, vantrilokluk becerisi bir işe yaramıştı. Geriye tek iş kalmıştı. Korku mu vardı kuklanın gözlerinde? Yoksa bile olmalıydı.

Cırlak'ın önce kafasını, sonra kol ve bacaklarını kopardı.

Tamam, çocukçaydı ama acayip tatmin ediciydi. Polisin gelmesini beklerken zerre pişmanlık duymadı Adele. Boşanmak istediğini söylediği günün ertesinde Josh'ı tekneden iterken tereddüt etmemişti ve şimdi de Brendan veya Finucane'in ardından gözyaşı dökecek değildi. Hele o iğrenç Cırlak'ın ardından, hiç.

Vicdan azabı mevta kocasına ve kafası, kolları ve bacakları koparılmış vicdanına kalabilirdi.

(Öykünün orijinali *Severn House*'ın yayımladığı *Guilty Consciences*'ta yayımlanmıştır ve tüm hakları yazarı Martin Edwards'a aittir.)

Kapalıçarşı
Cinayeti'nin yazarından...

CADIBOSTANI CİNAYETİ

ESRA
TÜRKÜKUL

Mylos
Kitap

NASI YA AMIRİM? ÖRGÜTTE MUHBİRLİK YAPIYOR DIYE... ELİNİ KOLUNU SALLAYA SALLAYA ÇIKACAK MI KARAKOLDAN?

AMIRİM BEN BU KIZIN BABASINA NE DİYECEĞİM?

BABAM, BİZ GENÇKEN, BİZE KARŞI HİÇ ADİL OLMADI, GÜÇLÜYDÜ, HİÇBİR ZAMAN FIKRİMİZİ SORMADI. CANI NE İSTİYORSA ONU YAPTI.

YASLANINCA, ARTIK GÜÇÜ OLMADIĞINDAN GALİBA, BİZE KARŞI ADİL OLMAK İSTEDİ... BU DEFA DA BİZ ONU DİNLEMEDİK, BÜYÜMÜŞTÜK, GÜÇ BİZDEYDİ.

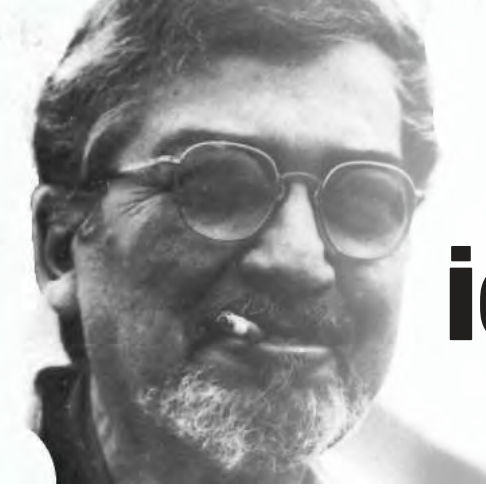
KIZIN BABASINA NE DİYECEKSİN Mİ?

İLLA BİR ŞEY DİYECEKSEN... DÜŞMAN ÇOK AMCA DERSİN...

HERKES BUNDAN BİR ŞEY ANLIYOR, O DA ANLAR...

KATİL İÇGÜDÜSÜ

Yankı ENKİ

Yıkıma Giden Adam, uzak gelecekte işlenen bir cinayetin öyküsünün anlatıldığı, bilimkurgu ve polisiye türlerinin iç içe geçtiği bir kitap. Ne var ki bilimkurgu edebiyatının önemli klasiklerinden biri olarak gösterilen bu romanın sahip olduğu

polisiye unsurlar, klasik suç edebiyatında karşılaştığımız, “Katil kim?” sorusuna cevap arayan eserlerden oldukça farklı bir şekilde kurgulanıyor Alfred Bester tarafından. Romanın büyük bir kısmını, katilin kim olduğunu, cinayeti ne zaman, nerede, hangi yöntemle ve neden işlediğini bilerek okuyoruz. Cinayetin işlenmesinin ardından başlayan polis soruşturması sürecini de vakaya ilişkin her şeyi bildiğimizi sanarak takip ediyoruz. Elbette bu, Alfred Bester’in bir oyunu.

“Bir cinayet soruşturması, bir suçun üç yüzünü ortaya çıkarır. İlk olarak cinayetin sebebi. İkincisi yöntemi. Üçüncüsü de fırsatı,” diyor soruşturmayı yürüten polis memuru Powell. İşin yöntem ve fırsat kısmını açıklamak için bilimkurgunun olanaklarını kullanıyor yazar. Burada işlenen anahtar tema, düşüncelerin okunması ve cinayetin engellenebilmesi. “Esper” adı verilen akıl okuyucu insanlar, kısaca “telepatlar”, potansiyel suçluların zihinlerini gözetleyebiliyor. Bu nedenle de uzun yıllardır hiçbir cinayetin işlenmediği bir şehirde geçiyor öykümüz. Üç tür esper var geleceğin dünyasında ve bu türler arasında bir hiyerarşi de oluşmuş durumda.

Üçüncü sınıf esperler, bir kişinin aklından geçen

düşünceyi o anda öğrenebiliyor ve en düşük sınıf sayılıyorlar esperler arasında. Doktorlar, avukatlar ve mühendislerin dahil olduğu ikinci sınıf esperler, bilinç seviyesinin altını, önbilinçte yer alan düşünceleri de gözetleyebiliyor. En yüksek mesleki seviyelerde yer alan birinci sınıf esperlerse aklın en ilkel seviyesine, bilinçaltına inebiliyor. İnsanların arzularını ve niyetlerini okuyabiliyorlar. İşte, bu romandaki cinayet soruşturmasını yürüten Powell da birinci sınıf esperlerden biri.

Muhtemel suçluların düşüncelerinin okunabildiği böylesi bir gelecekte cinayet işlemeyi başarabilen Ben Reich ise Hükümdarlık adlı şirketin başındadır. Rakamların gösterdiğine göre kendi şirketi düşüşe geçmiş, rakibi D’Courtney yükselmeye başlamıştır. “Benim cebimden çıkıp onun cebine giriyor,” diye düşünür Reich. Hükümdarlık ile D’Courtney arasında finansal bir savaş vardır adeta. Rakibine kendisiyle birleşmesi için bir teklif götürür ama aldığı cevabın olumsuz olduğunu düşündüğü için D’Courtney’i öldürmeyi kafasına koyar. Bu fikirde, şirketin kurucusunun bıraktığı şu notlar da etkilidir: “Cinayetin özü asla değişmez. Her çağda katilin toplumla çatışması olarak kalır ve ödülü kurbandır. Toplumla çatışmanın ilkeleri de değişmez. Gözüpek ve cesur olup kendinize güvenerseniz başarılı olursunuz. Toplum bu niteliklere karşı savunmasızdır.” Bu satırlar Reich’in kafasında cinayet fikrini yavaş yavaş oluşturur ama bir sonraki not onu bir katile dönüştürmek için gerekli fitili ateşler: “Doğuştan bir katil olduğunuzu düşünüyorsanız, plan üzerinde çok fazla durmaktan sakının. Bırakın içgüdüleriniz sizi yönlendirsin. Zekânız sizi yüzüstü bırakabilir ama katil içgüdüüne karşı konulamaz.”

İşte bu “katil içgüdü” Reich’in tam da aradığı cevaptır. Kendisinde bu içgüdü’nün oldu-

Yine de öykü ilerledikçe görürüz ki, en başta söylediğimiz gibi, Alfred Bester’in bir oyunu vardır bu noktada.

ğuna karar verir. Böylece, bir yandan finansal rakibini öldürme planları yapan bir işadaminin öyküsünü anlatarak roman boyunca kapitalizm eleştirisini odağına alacağını işaretlerini gösteren Alfred Bester, diğer yandan da bilinçaltındaki düşüncelerin okunduğu bir toplumda katil içgüdüleriyle neler yapılabileceğini tartışarak, bu cinayet öyküsünün psikanalitik bir okuma talep ettiğini de sezdirmeye başlar bize.

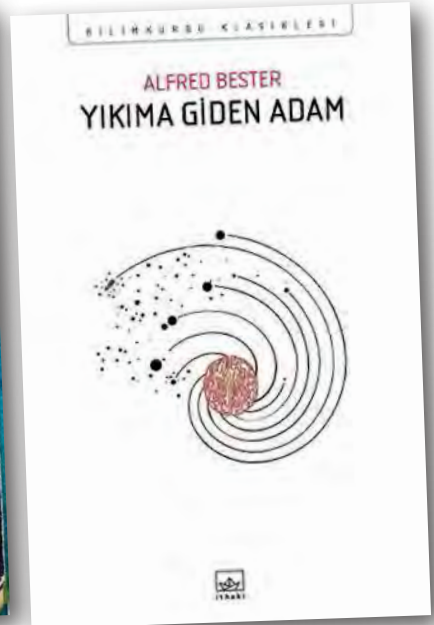
Ben Reich, aslında hem klasiklerde hem de modern eserlerde sıkça karşılaştığımız, çevresinde gördüğü her şeye egemen olmak isteyen, önüne çıkan her insanı maddi bir kazanç olarak gören, yaşadığı dünyanın merkezine sadece kendisini koyan, klişe bir megaloman tipidir. Cinayetin uzun zamandır işlenmediği bir toplumda cinayet sebebi olarak kapitalist rekabeti seçmesi, onun bu egoist karakterini özetlemek için yeterlidir. Yine de öykü ilerledikçe görürüz ki, en başta söylediğimiz gibi, Alfred Bester'in bir oyunu vardır bu noktada. Gerçek cinayet sebebinin, kapitalizm eleştirisi üzerinden okunmasından yola çıkıp psikanalitik bir okumaya evrildiği noktada, cinayetin sebebinin de doğası değişir. Romanın finalinde öğrendiğimiz gerçekler, bize kimin katil, kimin kurban olduğunu bilmenin, cinayet silahının şeklinin, tanıkların ya da kanıtların tespit edilebilir olmasının bir polisiye öyküsünün inşası için yeterli olmadığını gösterir. Aslı vurgu sebeptedir. Bester, *Yıkıma Giden Adam*'da bir cinayeti ve onun çözümünü aktarmaya çalışmaktan ziyade, "İnsan neden öldürür?" sorusunun cevabını arar. Kısacası, "Katil kim?" yerine "Neden katil?" sorusunu getirir.

Bester'in sorduğu sorular ve getirdiği cevaplar, psikanalizin kuramlarına ve özellikle Freud'un fikirlerine katılmayanlar için ikna edici olmayabilir. Diğer yandan, bu konuyu işlemek için bilimkurgunun son derece elverişli bir alan olduğunu gösterir Bester. Bilmediğimiz bir öykü değildir bu aslında, oldukça temel bir suç öyküsüdür. Bester'in katkısı, 20. yüzyılın ortasında çıkıp düşüncelerin, arzuların bilinçaltının okunabildiği bir dünyada, önceden engellenme ihtimali olan bir suçun nasıl olup da işlenebildiğini tahayyül etmiş olmasıdır. Bu tahayyülde bilimkurguyu da bir yere kadar kullanır; dönüp dolaşıp

"Yıkım"ın öznesi içgüdüleriyle cinayet işleyen katil midir yoksa sistemin ta kendisi midir?

cinayeti çözümlediği yer, (en azından kitaplar aracılığıyla) gayet yakından bildiğimiz bir katil zihniyetidir. Gelecekte, 24. yüzyılda insanın güdülerini farklı olabilir mi? Yoksa hâlâ en ilkel halimizle, içgüdümüzle eyleme geçmek mümkün müdür? İnsanlık ne olursa olsun, uygarlık ne kadar gelişirse gelişsin, hâlâ yıkıma mı gitmektedir? Bester bu soruları gündeme getirir 1950'lerde. Gelecek tahayyülünün aydınlık mı, karanlık mı olduğu ise tartışmalıdır. Sonuçta çok uzun zamandır cinayetin önüne geçilmiş bir toplumun portresini çizer ama tek bir cinayetle bize insan doğasını da tasvir etmeyi başarır. En önemli tespitlerinden biri de romanın finalinde, ne anlama geldiğini hep merak ederek okuduğumuz o "Yıkım"ın başladığı anlarda gizlidir. Katil oradadır, gerçek sebep ortaya çıkmıştır. Romanın büyük bir kısmı kapitalizm ve kurbanı arasındaki hesaplaşmayı anlatırken, finalde kapitalizm ve katil arasındaki hesaplaşma ortaya çıkar. "Yıkım"ın öznesi içgüdüleriyle cinayet işleyen katil midir yoksa sistemin ta kendisi midir?

İşte bu sorunun cevabını, katili, hem de romandaki egemen sistemin temsilcisi Reich'ı, sistemin kurbanına çevirerek verir Bester. Böylece bir polisiye sorusunu da bilimkurgunun unsurları sayesinde dönüştürür. "Katil kim?" yerine "Kurban kim?" sorusu gelir. Cevap "Yıkım"da gizlidir.

“BANA GÜVENMEK ZORUNDASIN...”

Esra ERTAN

“Bana güvenmek zorundasın...” Hemen her sezon bir şekilde ilişki halinde olduğu insanlardan bu vaadi, bu teminatı almak zorunda hissediyordu Jack Bauer. Casuslar/ajanlar literatürü içerisinde son yirmi yılın ajan profilini biçimlendiren önemli siyasi argümanların belki de en etkili, en güçlü garantörlüğünü, kurduğu bu cümleyle yapıyordu Bauer. Temsil ettiği geleneğin diğer tüm kadın ve erkek ajanlarının amentüsü olacak bir kararlılıkla...

Casuslar/ajanlar, bilginin üzerinde iktidar kurma arzumuzu tatmin edecek pratiklerin en popüler adayları oldu hiç kuşkusuz. Bilginin kendinden daha büyük bir şeyin parçası olduğu gerçeği onu arzunun nesnesi haline getirirken bu tutku nesnesine ulaşma mücadelesini bir tür epik kahramanlığa dönüştürüyor. Casusun parçası olduğu ideale vecd ile bağlılığı, onun bu kahramanlığına tanıklık eden seyirci/okur nazarında ikonik bir figüre dönüşümünün de kapısını aralıyor diğer yandan.

Dizi örneğinde, 2001 tarihli 24 ve 2011 tarihli *Homeland* öne çıkanlardan. 24 dizisi, CTU yani terörle mücadele biriminin yöneticisi olan ancak daha sonra görevinden ayrılan Jack Bauer adlı ajanın etrafında gelişen olayları canlandırırken *Homeland*, CIA ajanı Carrie Mathison ve Amerikalı asker Nicholas Brody üzerinden bir Ortadoğu okuması yapmaya çalışıyor.

Ancak burada dikkat çekici olan, *Homeland*'in bu yuvaya dönüş hikâyesiyle, Jack Bauer'ın kendi iradesini tamamen kapadığı ötekiyle anlaşma/uzlaşma gayretinin önünü açmış ve seyircinin bakış açısını, düşünme pratiğini de manipüle etmiş olması.

Ancak her iki dizi de kurgusunun çekirdeğine son yirmi yıldır hızla artan ve kitlesel kayıplara sebep olan terörizm ve Ortadoğu meselesini koyuyor ve olaylar bu atmosferin etrafında gelişiyor. Aslında Ortadoğu bölgesi ve onun sürekli yeni hadiselerin ortaya çıkmasına sebep olan sert iklimi, edebiyat ve televizyon dünyasının vazgeçilmez gerilim/aksiyon unsuru. Bahsettiğimiz yapımlar bu coğrafyanın politik/sosyal pozisyonu üzerine bir kurgu geliştirirken en önemli adımı karakter odaklı bir gerilim/dram yapısı kurmalarıyla atıyorlar. Böylelikle casus/ajan kavramı alışlagelen şablonları muhafaza etmekle birlikte önemli ölçüde politikleşen ve kendinden daha büyük bir şeyin parçası olduğu gerçeğini asla unutmadan hareket eden bir ajan profilini servis ediyorlar dünya izleyici/okur kitlesine. Bu profili temsil eden en önemli figür ise Jack Bauer. Dokuz sezon devam eden dizinin bütün yükünü sırtlanmış olan Jack Bauer, ilk iki sezondan sonra izleyicinin gerçeklik algısını paralize edecek biçimde yarılmaya uğruyor. Karısı, kızı ve dostları olan, bir yaşama sahip, başarılı ve deneyimli bir devlet görevlisiyken ilerleyen sezonlarla birlikte onu Jack Bauer yapan hasletlerinden giderek sıyrıldığını, bir karakter olarak ruh/duygu dünyasının seyirciyle bağ kurabileceği, onun endişe ve hezeyanlarıyla empati kurabileceği dokunun yok olduğunu deneyimliyoruz. Çünkü bu noktada yenilmez bir güç olarak, adanmışlık duygusunun da yüceltilmesi/fetişleştirilmesiyle birlikte devletin/büyük resmin yani ideolojinin kendisi olduğunu görüyoruz Jack Bauer'ın. Böylelikle o artık bir karakter değil, bir kahraman olarak var olmaya başlıyor 24 evreninde. Onu anlamamızı sağlayan tek hasleti -bastırılmış, ötelenmiş bir Jack Bauer'ın da gölgesini hissederek- sadakati, yaşam tecrübesi oluyor. Jack Bauer bu anlamda

bütün kahramanlar gibi yazgısal bir yalnızlık içerisinde. Davasına teslimiyet duygusuyla yaklaşıyor ve sevdiklerini onların hayatlarını korumak pahasına kendinden uzak tutuyor. Ve bunu yaparken bir ölçüde gerçekliğini yitiriyor. Türlü çeşit işkencelerden sağ çıkıyor hatta ölüyor, diriliyor ve MacGyver/Dünyayı Kurtaran Adam arasındaki tonlamalarla kartonlaşan bir “süper” kahramana evriliyor. Elbette yapımcılar bunu göze alıyor çünkü “endişelenmeyin, marketinize, okulunuza gidin, biz sizin için Amerika’yı/dünyayı koruruz” mesajının bayraktarlığını yapacak güçlü bir kurguya hatta kurgusallığını da yenecek bir kahramanın ikna yeteneğine ihtiyaç duyuyorlar. Böylelikle Amerikan sinemasının şiar edindiği süper kahramanlık metaforu, Jack Bauer’ın ölüme kafa tutan cesaretinde varlığını korumaya devam ediyor.

Öte yandan bu gelenekselleşmiş epik kahraman olgusuna yeni yorum getirme gücüne sahip bir yapım bize göz kırpmıyor: *Homeland*. Dizinin dramatik yapısını güçlendiren, bununla birlikte kemikleşmiş Amerikan algısını da tersyüz eden bir anlatım dili mevcut. El-Kaide’ye esir düşen Amerikalı asker Nicholas Brody’nin, saf değiştirip düşmanlarla birlikte hareket ederek Amerika için bir tehlike teşkil ettiği sanrısı dizinin ana izleği. Tam bu noktada casus/ajan profilimizde farklı düşünme pratiklerini tetikleyecek unutulmaz bir karakterle tanışıyoruz. CIA ajanı Carrie Mathison. Carrie’nin ajanlık kariyeri, daha önceden tanıştığımız meslektaşlarının mesleki grafikleriyle bir paralellik içinde. Saha pratiği gelişmiş, deneyimli ve sezgisel gücü yüksek bir ajan o. Ve ne tesadüftür ki, sürekli Jack Bauer gibi ne söylese doğru çıkan, mesleki kehanetleri güçlü bir ajan. Bu noktada *Homeland* evreni içerisinde bir şeylerin farklılaşarak ilerlediğine tanıklık ediyoruz. Hollywood bu kez kameranın diğer tarafına geçip saf değiştiriyor. Çavuş Nicholas Brody esir düştüğü düşmanların elinden sekiz sene sonra kurtulup ülkesine dönüyor. 11 Eylül

olaylarıyla algısı sarsılan Amerika bu “kurtuluş hikâyesi” ile bir sanrının/paranoyanın tesiri altına giriyor. Alınan istihbaratlar Brody’nin düşman safına geçmiş bir hain olabileceği yönünde. Ancak burada dikkat çekici olan, *Homeland*’in bu yuvaya dönüş hikâyesiyle, Jack Bauer’ın kendi iradesini tamamen kapadığı ötekiyle anlaşma/uzlaşma gayretinin önünü açmış ve seyircinin bakış açısını, düşünme pratiğini de manipüle etmiş olması. Dizinin başarılı dramatik yapısı bu noktada kendini gösteriyor. Carrie, takipte olduğu Çavuş Brody’ye âşık oluyor. İşler böylelikle daha da karışıyor. Carrie’nin bipolar bozukluğu bizi, onun aklının oyunları içinde mi olduğumuz yoksa her şeyin gerçeğin birer parçası mı olduğu hususunda kaygan bir zeminde bırakıyor. Çünkü biz Carrie’nin yaşadığı bu duygudurum bozukluğunda büyük Amerikan ideallerini görüyoruz. Carrie Mathison aynı zamanda Amerika’nın paranoyasını yaşıyor. Bir ajan olarak bizim için temsil ettiği şey bu kuşku, bu şizofrenik hal. Dünya’nın geri kalanının Amerika için güvenilmez ve tehditkâr olduğu hezeyanı. Diğer yandan hem çift taraflı ajanlık tehdidiyle Brody’yi hem de Carrie Mathison’ı bize yaklaştıran, onların zihinlerinde dolaşabilmemize olanak tanıyan karakter kurgusu, bir casus/ajan olarak Brody ve Mathison’ı tüm zaaflarıyla güçlü kılarken biz seyirciye de bu zaafılara dokunabilme fırsatı veriyor. Şu aşamada bir casus/ajan tipolojisi yapmak sözkonusu olacaksa edebiyat uyarlamalarıyla birlikte televizyon dünyasının aklı karışık, kahramanlık özleminden uzakta, zaaflarıyla yaşamaya, dönüşmeye çalışan ve bu anlamda kendini temsil etme gücüne sahip öncül karakterlerinden olabilir Carrie Mathison. Muadili sayılabilecek ve hemen akla gelebilecek olan, Kathryn Bigelow’un yönetmenliğini yaptığı 2012 yapımı *Zero Dark Thirty* adlı filmin ajan Maya karakteriyse, Jack Bauer’ın kendinden büyük bir resmin renkleri arasında boğulmuş tatminsizliğinin tekrarından öteye gidemiyor...

Jack Bauer

Timur SOYKAN vs Merve ÇAY

Kırmızı Kedi Yayınevi'nden çıkan polisiye roman *Liste*'nin yazarı Timur Soykan'la kitabın editörü Merve Çay, *221B Dergi* için muhabbet etti. Yarım saat politika konuşup memleketi kurtarmaya çalıştıktan sonra nihayet sıra kitabı konuşmaya gelmişti...

Timur: *Liste*, bir dönem polisiyesi. 2012'de geçiyor. Henüz iktidarla cemaat arasında yaşanan kavganın kamuoyuna yansımadağı zamanlar. Devleti yönetenlerin güvenlik şovu yapmak için toplandığı bir köşkte genç bir komiser öldürülüyor. Katil, komiserin elindeki listeyi alarak izini kaybettiriyor. Katilin peşine düşen Cinayet Büro Amiri Çavlan, devletteki savaşın içine giriyor... Neredeyse iki yıl kitabın içinde yaşadım da sen üzerinde çalışırken neler hissettin?

Merve: Tüm kitap bana labirent gibi geldi. İstanbul; öldürülen kişinin elinden kaybolan listeyi ararken yaratılan şüphe ve güvensizlik ortamı ve elbette ana karakter Çavlan'ın tüm o kişilik muhasebesi de çıkmaz sokaklarıyla içinde kaybolduğumuz ayrı bir labirent.

Timur: Çünkü ülke bir labirente dönüştü. Bu zamanları anlatan bir dönem polisiyesinin kara kitap olmaktan başka seçeneği yok gibi. Çünkü adalet yok. Onun yerine yargıyı, polisi siyasi amaçları için, kendi gücü için kullanan kirli

Devlet gücünü eline geçirmiş bir katilden daha tehlikelisi yoktur.

siyasiler ya da çeteler var. Bu ülkenin insanı kapana kısılmış durumda.

Merve: Siyasi olarak devletin iç yüzünü anlatan çok kitap var bu anlamda ama kurguya bunların uyarlanması çok gerçekçi kılıyor hikâyeyi.

Timur: Kitapta katili, listeyi merak eden okur aynı zamanda devlet içindeki güçlerin gizemli ve yeni meraklar uyandıran dünyasına da giriyor.

Merve: İlk okuduğumda, merak unsurunu bilinen olaylar üzerinden yürütmek çok zor gelmişti ama ilerledikçe bunun aslında çok büyük meraklar yarattığını gördüm.

Timur: Aynı kaygıyı ben de yaşadım. Biliyoruz tüm o çekişmeleri ama gündelik hayatta ne oluyor, biliyor muyuz? Bir soruşturma yürütülürken devlette iki ayrı örgüt olursa ne olur? Çavlan olayı araştırıyor ama devletin içinde ondan önce listeyi bulmak isteyen başka polisler var. Bu polisler MOBESE'de, trafik kayıtlarında, her yerde olabilir. Gerçeğe nasıl ulaşırsın, kime güvenirsin? Ayrıca bu atmosfer polisiye merakı artırıyor. Kitapta bir karakterin dediği gibi:

“Devlet gücünü ele geçirmiş bir katilden daha tehlikelisi yoktur.”

Merve: Kitabı hazırlarken adaletin yok oluşuyla, devlet içindeki birimlere güvenememenin dışında Çavlan’a da güvenememiştım. “Beyefendi”ye yavşamayı, zayıf kişiliği hiç güven yaratmamıştı. Ama kitabın ilerleyişiyle Çavlan’ın kişisel değişimi de “paralel” ilerliyordu. *Zavallı* kitabındaki Erdal da öyle...

Timur: Devletin kirli çarklarını döndüren insanın zaafını anlatmak benim için önemli. İkisi de antika hraman. Adaletin mülkün temelinden çok daha fazlası olduğunu, insan için hayati bir duygu olduğunu yaşayarak öğreniyorlar. Ama Çavlan’ın içine kapalı, mimiği bile olmayan bir karakter olması yazarken beni zorladı.

Merve: *Liste*, ayrıca günümüzde polis soruşturmalarının nasıl yürütüldüğünü ortaya koyan bir kitap.

Timur: Güncel polisiye yazarının, polis nasıl soruşturma yönetiyor bilmesi lazım. Tüm bu MOBESE teknolojileri, baz istasyonları, HTS kayıtları, yüz tanıma sistemleri, kredi, banka kartı takipleri... Hepsini bilmek gerekiyor. Bu, editörün işini de zorlaştırıyor değil mi?

Merve: Zaman çizelgesi oluşturup her şeyi yazdım. Tüm o alışveriş fişlerinden Hakan’ın geçmişinin izinin sürülmesi, bahsettiğin tek-

nolojik tutarlılık... “Polisin bakacağı ama bizim unuttuğumuz yerler olabilir mi?” diye düşünerek çalıştım.

Timur: Bu konuda kitaba çok önemli katkılar oldu. Bu arada okura senin aslında mimar olduğunu da belirtelim. Mimarlık disiplini kitaba bakışı da etkiliyor herhalde.

Merve: Küçük ve büyük ölçekte düşünebilme eğitiminin işe yaradığını söyleyebilirim. Kitapta polisiyeyle politik atmosferin dengeli bir şekilde olduğunu düşünüyorum. Ama insan merak ediyor, senin için polisiye kısmı mı daha önemli, politik mesajları mı?

Timur: Polisiye kısmı daha önemli. Sonuçta polisiyede merakın hep diri kalmalı. Ayrıca gerçek, iyi bir kurguyla adım adım ortaya çıkmalı. Ama en önemlisi, dikkatli bir okurun kitapta yakalayabileceği ipucunun yer alması. Bu ipucu hem çok belirgin olmamalı hem de hiç bulunamayacak kadar gizli kalmamalı. *Liste*’de okura bu keyfi yaşatabildiysek ne mutlu bize.

Merve: *Liste*, siyasi olarak da cesur bir kitap. Kırmızı Kedi’den yayımlanmasında bunun etkisi var mı?

Timur: Kırmızı Kedi, düşünce ve ifade özgürlüğüne büyük baskıların olduğu zamanlarda çok cesur işler yaptı. O dönem baskılara karşı birlikte çalıştık. Ayrıca ilk kitabım *Tanrı Misafirleri Otel* de Kırmızı Kedi’den yayımlanmıştı.

CİNAYET POLİSİ DEDEMİN EVRAK-I METRUKESİ

Cüneyt ÜLSEVER

ROMANIN TEMEL YAPISI:

Ben Sezai Tekinalp, bir lisede edebiyat öğretmeni-
meniyim. 1985 doğumluyum. Bekârim. Ailemle
Fatih Şemsettin Sami Sokak'ta yarısı bize ait bir
apartmanda oturuyoruz.

En büyük idealim cinayet romanları yazmak!
Belki de seri katil romanları! Ancak bugüne dek
bir satır dahi yazmak nasip olmadı.

Ailemin en renkli siması muhakkak ki
2015'in son ayında kaybettiğimiz rahmetli de-
dem Kazım Tekinalp idi. Namı diğer: "Baba Ka-
zım!" Bazılarına göre de "Cinayet Polisi Kazım!"
1970'ten emekli olduğu 2005'e dek hep Cinayet
Büro Amirliği'nde çalıştı.

Babam dışında dedemin bir başka evladı
daha varmış. Halam Selime! Ancak, halam
1991'de, 25 yaşında vefat etmiş! Öldüğü yıl
Boğaziçi Üniversitesi'nde yüksek lisans yapıyor-
muş. Bir gece evde aniden fenalaşıyor. Hasta-
neye kaldırıyorlar. Ancak sabaha karşı vefat
ediyor. Doktorlar "ani gelişen beyin kanaması"
diyorlar. Ama dedem, hayatının en büyük dramı
olan halamın ölümünü hep hastanenin ih-
malkârlığına atfetti.

Geçenlerde bu romana soyunmama neden
olan ve beni aşırı heyecanlandıran bir gelişme
oldu! Dedemin 52'si yeni çıkmıştı. Dedemin
meslekten can yoldaşı Abdullah Amca beni
telefonla aradı. Telefonda kendisinde dedemin,
ölümünün üzerinden 52 gün geçtikten sonra
bana teslim edilmek üzere ona emanet ettiği bir
"evrak" bulunduğunu söyledi. Hemen buluş-
tuk. Elime anında bir dosya yığını sıkıştırdı.
Tüm dosyalar kalın bir sicimle hem enine, hem
boyuna üst üste birbirine bağlanarak tek evrak
haline getirilmiş ve mühürlenmişti. Ayrıca bana
cebenden çıkardığı yine mühürlü bir mektup
verdi.

Eve geldim, hemen mektubu açtım. Mektup-
ta dedem diyordu ki:

"En büyük arzusun cinayet romanları yaz-
mak olduğunu biliyorum. Ancak hayal hanen
zayıf! Gizem dolu hikâyeler yaratmakta zayıf
kalıyorsun. Bunun için bugüne dek bir tek
roman yazamadın!

Şimdi sana bir iyilik yapıyorum. Mesleğim
sırasında çözdüğüm en az 250 cinayet arasında
çözemedem emekli olduğum 15 cinayet var!
Sana bu 15 faili meçhul cinayet dosyasının ve
ilgili bilgi notlarının birer fotokopisini gönderi-
yorum. Bu hikâyeleri kullanarak pekâlâ cinayet
romanları yazmaya soyunabilirsin. Benim bile
çözemediğim cinayet dosyalarından birisini dahi
çözersen öbür dünyada ruhum şad olacaktır."

Evrakta 1992'den başlayan ve sonuncusu
2005'e ait olan tam 15 dosya vardı.

"Falan filan cinayeti. Yıl: 1992. Not: Dosya
faili meçhul olarak kapatılmıştır."

O an kararımı verdim. Ben bu 15 faili meçhul
cinayet üzerinden birkaç "cinayet romanı"
yazacaktım.

Tabii ki dosyalarda cinayetler kaba ve kuru
notlar halinde takdim ediliyor. Ben o notlara
hayalimde uygun hikâyeler uydurarak onları
bire "roman" haline getireceğim.

Haliyle şahısların ve mekânların adlarını
değiştireceğim.

Ancak cinayetlerin işlendiği yılları kronolojiyi
takip etmek için aynen koruyacağım.

İşte ilk cinayet!

MÜHENDİS KIZIN HAZİN KAYBI

22 Ekim 1992 Perşembe günü Münevver
Menekşe, 26 yaşından tam tamına 2 ay 17 gün
almıştı.

Münevver, Boğaziçi Üniversitesi Mühendis-
lik Fakültesi Elektrik-Elektronik Bölümü'nü

1990 yılında yüksek başarıyla tamamlamıştır. Önce fakültede asistan olarak çalışmayı denedi. Niyeti okulda yüksek lisans, sonra da doktora yapmaktır. Ancak asistan maaşı yeterli değildi. Mecburen iş hayatına atıldı. Bir hocasının aracılığıyla 1991'de Tuzla'da kurulan Arçelik AŞ'nin AR-GE Merkezi'nde 1992'nin Mart ayında uzman yardımcısı olarak göreve başladı.

Münevver Menekşe'nin ev ararken de şansı yaver gitti. Caddebostan'da Demirağa Çıkmazı Sokak'ta 40 metre karelik bodrum katını bir akrabasının yakınından çok ehven bir fiyata kiraladı. Tuzla'daki görevine her gün servis otobüsüyle gidiyor geliyor.

AR-GE Merkezi'ni çok sevmiştir. Ancak o en çok nihayet tek başına oturabildiği bir evi olduğu için seviniyordu. Daire ufacıktı, çok bakımsızdı ama onun özel alanıydı. Daireye sadece badana yaptırıp girmişti.

Bu ev Münnevver'in Kenan'la nihayet rahatça sevişebildiği, koyun koyuna uyuyabildiği ilk ve tek mekândı!

Kenan Atmaca'yla fakültede tanışmıştı. ABD'de doktora yapmış olan Yrd. Doç. Dr. Kenan Atmaca esasında hocasıydı. Kenan geleceği çok parlak addedilen çiçeği burnunda bir akademisyendi. Yağız, ince ve uzun boylu bir delikanlıydı.

Münevver Menekşe de hiç tartışmasız okulun en güzel kızlarındandı. O da ince, uzun boyluydu. Beline kadar sarkan siyah saçları, kömür karası iri gözleriyle Münnevver tipik bir Akdeniz güzeliydi. Okulda çok talibi oldu ama onun gönlü Yrd. Doç. Dr. Kenan Atmaca'ya aktı, ona yâr oldu.

Kısıtlı maaşından dolayı Kenan ailesiyle oturmak zorunda olduğu için rahatça sevişebilecekleri bir ortama iki yıl kavuşamadılar. O yıllarda Münnevver okulun yatakhaneğinde kalıyordu. Ya Kenan'ın eski arabasında koklaşırlar ya da ev boşken Kenanların evinde halvet olurlardı.

Münevver, Kenan'ı çok seviyordu. Artık onunla rahatça sevişebiliyor olmaktan büyük zevk alıyor, Kenan'a niyetini açıkça söylemese de içinden resmi nikâh kıyabilecekleri tarihi hesaplamaya bayılıyordu.

22 Ekim 1992 Perşembe günü Münnevver Menekşe, 18.30 sularında Caddebostan-Demirağa Çıkmazı Sokak'taki 40 metre karelik bodrum katına ulaştığında çok heyecanlıydı. Kenan haf-

ta başında akademik bir seminer için Antalya'ya gitmişti. Bu akşam 19.30 uçağıyla dönüyordu. Nihayet 4. gününe giren hasret bu gece sona erecekti. Kenan İstanbul'a inince doğrudan Münnevver'in evine gelecek ve pazar günü akşama dek Münnevver'de kalacaktı. Bu durum Münnevver'in tam tamına 3 geceyi Kenan'ın koynunda geçirebilmesi demekti. Gündüz işte çalışırken bu ihtimali düşündüğünde kasıklarına tatlı bir sancı giriyor, meme uçları sertleşiyordu. Sanki bu durumu herkes anlıyormuş zehabına kapılan Münnevver'in ayrıca suratı kızarıyor, elleri terliyordu.

Saat tam 18.55'te Münnevver'in ev telefonu çaldı. Kenan, Antalya'da havaalanındaydı. Ankesörlü telefondan arıyordu. Birazdan uçağa binecekti. Uçakta bir gecikme gözüküyordu. 21.30-22.00 sularında eve vasil olabileceğini tahmin ediyordu. Kenan telefonu kapamadan önce kısık bir sesle:

"Üç gündür seni düşünmekten helak oldum. Hayalarım öyle doldu ki, demirden bir top gibi ağırlaştılar. Zor taşıyorum," dedi. Münnevver de utancından sesini zorla çıkararak ama kendisini tutamarak:

"Ben seni hafifletirim. Bütün gece uğraşır, hayalarını tamamen boşaltırım," diye cevap verdi.

Telefonu kapatırken yine kasıkları sancıyordu, yine meme uçları dikleşmişti.

Kenan'a kavuşmasına daha iki buçuk-üç saat vardı ama o dayanamadı, bir koşu banyoya girdi. Ilık duşun altında iyice sabunlandı. Kurulandıktan sonra kendince en seksi beyaz külotunu giydi. İri memelerine sütyen takmadı. Üzerine sütlü kahverengi bir tişört geçirdi, koyu kahverengi dar ve kısacık eteğini altına giydi. Çorap giymedi. Biliyordu. Kenan bir ayak fetişiydi. Kiraz rengi oje sürülmüş çıplak ayaklarını görünce anında kendinden geçecekti. Böyle düşününce kendi kendine gülümsedi.

Saat 19.45'e gelmişti. Heyecanı giderek artıyordu. Mutfağa seğırtti. Kenan'ın geçen sefer getirdiği ve ancak 4'te 1'i içilmiş viskiden kallavi bir miktarı bir bardağa boşalttı. Buzdolabından bol buz çıkardı. Viskiye ilave etti. Buzdolabından şarküteri dükkânından aldığı mezeler ve bir şişe rakı hazır bekliyordu. Kenan özünde rakıcıydı.

Salona geçti. Kasetçalara bir hafif müzik kaseti yerleştirdi. Üçlü koltuğa bir bacağına

altına alarak yerleşti. Hafiften İngilizce şarkıyı mırıldanmaya başladı.

Birden apartmanın dış kapısının zili çaldı. Çok şaşdı. Kenan'ın gelmesi için henüz erken-
di. Dışarıdan birinin gelmesi için de vakit geçti.
Kalktı, koridordaki diyafona basarak:

“Kim o?” diye seslendi.

“Münevver Hanım, iyi akşamlar. İGDAŞ'tan geliyorum. Malum yakında bu sokağa da gaz vereceğiz. Sistemlerin dairelerin içine de doğru kurulup kurulmadığını teknik açıdan kontrol etmemiz lazım!”

“Bu saatte mi?”

“Haklısınız, ben de vaktin farkındayım. Ama sizin gibi tek başına oturan ama gündüzleri çalışan müşterilerimize ancak mesai saati dışında ulaşabiliyoruz. Bizde bir telefonunuz da yok. Önden haber veremedik... Eğer müsait değılsemiz...”

Adam o kadar nazik konuşuyordu ki Mün-ev-ver anında otomatığe bastı. Apartman kapısını açtı.

“Alt kattayım,” diye diyafona tekrar seslendi.

Doğalgaz verilmeden sistemin teknik kişilerce enine boyuna bir kez daha gözden geçirilmesi çok doğru bir girişimdi.

Biraz sonra beyefendi görünömlü bir kişi merdivenlerden indi. Üstünde kocaman İGDAŞ yazan bir tulum vardı. Elinde kallavi bir alet edevat çantası taşıyordu.

Münevver Menekşe adamı içeri aldı. Adam önce ayağına cebinden çıkardığı galoşları geçirdi, içeri girdi, dairenin kapısını kapattı. Cebinden bir kimlik belgesi çıkardı. Mün-ev-ver'e gösterdi, masanın üzerine koydu. Belgede mühür altında vesikalık resmi, adı-soyadı ve “İGDAŞ Teknik Elemanı” ibareleri vardı.

“Teknik kontrolleri yapıyorum. Kısımte 15 güne kadar bu sokağa da doğalgazı vereceğiz. Her iş bitti. Bir tek kontroller kaldı,” dedi.

Münevver memnuniyetle:

“Ne güzel! Çok rahatlayacağız!” diyerek kar-sılık verdi.

Adam:

“Temiz hava, ucuz ısınma, daimi sıcak su!” diyerek doğalgazın nimetlerini övdü.

İlave etti:

“İstanbul'u baştan aşağı doğalgazla donatmak için 1991'den beri harıl harıl çalışıyoruz.”

Elindeki kallavi alet edevat çantasını masa-nın üzerine koydu.

Çantayı açtı. Sakin bir şekilde içinden bir çift doktor eldiveni çıkardı. Ellerine giymeye başladı. Mün-ev-ver birden şaşdı. Gözleriyle adeta:

“Eldivene ne ihtiyaç var?” diye sordu.

Adam soruyu anlamış gibi sırtarak:

“Çok titizim. Aletlere çıplak elle dokuna-mam,” dedi.

Münevver artan bir şaşkınlıkla adama bak-maya devam ediyordu. Adam bu sefer çantadan kocaman bir ekmek bıçağı çıkardı. Bıçak o kadar sıkı bileylenmişti ki keskin tarafı pırıl pırıl parlı-yordu. Mün-ev-ver'in gözleri yerlerinden fırlaya-cakmış gibi açıldı. Adam yine sakin, eldivenleri kastederek:

“Arkamdan parmak izi bırakmak istemem,” dedi. Yavaşça Mün-ev-ver'e doğru yürüdü. Mün-ev-ver büyülenmiş gibi kıpırdamadan adama bakıyordu. Adam, Mün-ev-ver'e iyice yaklaştı. Aniden sol eliyle Mün-ev-ver'in sağ bileğini tuttu, kolu anında bükerek Mün-ev-ver'i kendisine göre ters çevirdi. İyice arkasına abandı. Mün-ev-ver galiba bağırmağa niyetlendi. Bağırıdıysa da kendi sesini duymadı. O an adamın sağ elindeki bıçak, kurban boynu keser gibi Mün-ev-ver'in boğazını baştan aşağı bir çırpıda kesti. Boğazın-dan “cırt” diye bir ses çıktı. Mün-ev-ver sanki eli-ni kesilen boğazına götürmek istedi. O an artık açığa çıkmış olan gırtlğından yere doğru kan fışkırmaya başladı. Kan kendisine bulaşmasın diye adam Mün-ev-ver'i bıraktı. Mün-ev-ver yere düştü, yerde bir süre bacakları istemdişi öne arkaya çırpındı. Gırtlğı, azalan hızlarda kan fışkırttı. Sonra Mün-ev-ver zeminde üstü başı kan içinde, gırtlğı ortalık yerde sessiz yatmaya başladı. Kan yavaş yavaş taş zemine yayıldı.

Adam çok sakin, önce bıçağı çantadan çıkardığı bir deri kılıfa sokarak çantaya koydu. Kimlik kartını da masadan alarak çantaya attı. Çantayı kapattı. Kapıyı açtı, ışıkları kapatma-dan dışarı çıktı. Kapıyı sessizce çekti. Merdi-venleri yavaş yavaş tırmandı. Sokak kapısına geldiğinde otomatığe basarak kapıyı açtı. Dışarı çıktı. Apartmanın önünde elinden el-divenleri, ayağından galoşları çıkardı. Cebine soktu.

Adamı gören olduysa bile kimse yadırga-madı. Bugünlerde Demirağa Çıkmaşi Sokak'ta hummalı bir doğalgaz faaliyeti olduğu için İGDAŞ'ın adamları geç saatlere kadar etrafta dolaşıyordu.

221B YILIN POLİSİYE ROMANI ÖDÜLÜ

Jüri: Sevin Okyay, A. Ömer Türkeş, Ceyhan Usanmaz,
Yankı Enki, Hüseyin Çukur

Onursal jüri: Erol Üyepazarcı

Son başvuru tarihi: 15 Kasım 2016

2016 yılı içinde yayımlanmış polisiye romanların yazarları ya da yayıncıları başvuru yapabilir. Başvurunun yapılabilmesi için 7 adet kitabın başvuru formuyla birlikte **Mylos Yayın Grubu - Moda Cad. Zuhâl Sok. Banu Apt. No:1, Daire:1, Kadıköy / İstanbul** adresine kargo ya da posta yoluyla gönderilmesi gerekmektedir.

221B POLİSİYE İLK ROMAN ÖDÜLÜ

Jüri: Algan Sezgintüredi, Derviş Şentekin, Esmahan Aykol,
Gülce Başer, Özlem Özdemir, Ece Özbaş

Onursal jüri: Erol Üyepazarcı

Son başvuru tarihi: 1 Ekim 2016

221B İlk Roman Ödülü'ne başvuracak dosyaların yayımlanmamış olması gerekmektedir. Yayımlanmamış dosyası/dosyaları olan polisiye romanların yazarları, dosyalarını **bilgi@221bdergi.com** adresine göndererek başvuru yapabilir.

“221B YILIN POLİSİYE ROMANI ÖDÜLÜ” ve “221B POLİSİYE İLK ROMAN ÖDÜLÜ” ile ilgili 221bdergi.com adresinden tüm detayları öğrenebilir, başvuru formuna ulaşabilirsiniz.

Ali ABADAY

Kimi zaman 30 yıl insanlık tarihinde çok ufak bir zamana denk gelse de bazen oldukça büyük değişimleri içine sığdırabiliyor. Hele ki teknolojik yeniliklerin geometrik şekilde arttığı günümüzde. Sanırım bu sürecin değişimini en iyi gözlemleyen hatta deneyimleyenlerden biri de Sam Taylor.

Sam Taylor bir dedektif ve *Life on Mars* isimli dizinin başkarakteri. Evet, dizi David Bowie şarkısından esinlenerek adını almış. Matthew Graham, Tony Jordan ve Ashley Pharoah'ın hikâyesini kaleme aldığı dizi, Sam Taylor'ın hem ortağı hem de kız arkadaşı olan Maya'nın peşinde oldukları katil tarafından kaçırılmasıyla başlıyor. 2006 yılında Manchester bölgesinde dedektif olan Sam, sevgilisini kurtarmak için uğraşırken bir trafik kazası geçiriyor ve kendisini bir anda 1973 yılında buluyor.

33 yıllık geriye dönüş sonrası Sam ilk başta kendisinin bir rüyada, daha doğrusu kâbusta olduğunu düşünüyor. Ancak kısa sürede Hyde bölgesinden yeni transfer olmuş, Gene Hunt'ın ekibinde çalışacak dedektif rolünü kabullenmek zorunda kalıyor.

Gelecekte gelen bir dedektif için olayları çözmek daha kolay görünse de özellikle teknik anlamdaki eksiklikler ve uygulanan prosedürlerin farklılığı Sam'i zorluyor. Sam bir yandan işlenen suçları çözmekle uğraşırken diğer yandan da ara ara geldiği zamandan sesler duyuyor. Yaşadığı her şeyin inanılmaz derecede ayrıntılı ve canlı olması Sam'e bir komada olduğunu veya zaman yolculuğu yaptığını düşündürüyor.

Fakat *Life on Mars*'ın ana hikâyesi Sam'in bu geçmişe gidişinin nedeni değil. Her bölüm polisiye

1970'leri tam olarak yansıtan dizi Sam'le Hunt'ın farklılıklarından beslense de Annie sayesinde bir kadın dokunuşu da alıyor.

dizi şeklinde ilerleyen yapımın alt metinlerinden biri. Sam dizi süresince evine dönmenin yollarını arasa da esas olan her bölümdeki suçların çözülmesi.

Dizinin ilk sezonunda Sam eve dönüş yolunu ararken, kendisinin dördüncü yaş gününde kaybolan babasının akıbetini de sorguluyor, çünkü 1973 yılı tam da Sam'in babasının ortadan kaybolduğu yıl. İlk sezon süresince bir yandan Sam'in yaşadığının ne olduğunu öğrenmek isterken diğer yandan ailevi hikâyesine de giriliyor. Zaten sezon sonu bu ailevi durumun çözülmesiyle bitiyor.

Geçmişe adapte olmaya çalışan Sam'i zorlayan bir diğer noktaysa amiri Gene Hunt. İşleri çoğunlukla yumruğu ve içindeki sezgilerle çözen, maço ve alkolik olmanın sınırındaki amiri Gene Hunt için Sam'in istekleri ve söyledikleri çoğunlukla anlamsız.

Sam, davaları kendi bildiği gibi çözmeye çalışsa ve sürekli Hunt'la çatışsa da sonuç olarak aralarında ilginç bir ilişki doğuyor. Kimi zaman birbirlerinden ölesiye nefret eden, kimi zaman da kalabalıkların içinde birbirini anlayan iki kişi oluyorlar.

Sam'in anlamadığı tek kişi Hunt değil elbette. Ekipte en az Hunt kadar maço olan ve suçluların dövülmesini onaylayan, kadınların polis olmasının bile yanlış olduğunu düşünen Ray Carling de Sam'den neredeyse nefret ediyor. Hunt'la Ray arasındaki fark, Ray'ın hiçbir durumda Sam'e kendisini yakın hissedememesi.

Bir insan, kendisini hiç tanımadığı bir ortamda ve insanların içinde bulunca tutunacak bir dal arıyor. Sam'i 1973'te bir şekilde tutan, onun dertlerini dinleyen, gelecek hakkında söyledikle-

rini yaşadığı kazaya bağlayan Annie Cartwright var. Annie dedektif değil, polis memuru ve sürekli üniformalı. Tek bir isteği var, o da bir gün dedektif olmak. Annie, Sam'e yaşadığı durumla ilgili yardım ederken aynı zamanda kimi vakaları çözmede de desteğini gösteriyor. Ve sonunda dedektif olmayı başarıyor.

1970'leri tam olarak yansıtan dizi Sam'le Hunt'ın farklılıklarından beslense de Annie sayesinde bir kadın dokunuşu da alıyor. Zaten ilk bölümden itibaren Sam olabildiği kadar Annie'yi davaların içine çekmeye çalışıyor. Ne var ki zamanın buna çok da izin vermemesinden dolayı ister istemez Annie arka planda kalıyor. Yine de bu kısmı bile 30 yılda yaşanan değişimleri göstermesi açısından önemli.

Öncelikle ABD diziyi neredeyse birebir uyarlasa da arada büyük farklılıklar mevcut. Bunun en büyük nedeni, İngiltere'nin diziyi daha doğrusu Sam'in hikâyesini yeri geldiği noktada bitirme isteği. Amerika'daysa başka sezonlar olabilir düşüncesiyle yan hikâyeler oluşturuluyor veya yeni karakterler diziyeye katılıyor. Ancak evdeki hesap çarşıya uymayıp ilk sezonda dizinin sona erdirilmesi kararı alınınca Amerikalılar, İngilizlere göre oldukça farklı bir biçimde *Life on Mars*'ı sonlandırıyor.

Spoiler vermemek adına sadece şunu belirtelim; Amerikalılar daha bilimkurgusal, İngilizler daha ruhsal yaklaşıyor Sam'in hikâyesinin sonuna.

İngilizler BBC'nin eski logoları ve kimi programlarıyla ilginç atıflarda bulunsalar da Amerikan uyarlamasında biraz daha politik

atıflar mevcut. Bunun en göze batanı, Sam'in kimi zaman Richard Nixon'ın Vietnam'la ilgili bir konuşmasını dinlerken televizyonun parazitlenip Nixon yerine George Bush'u göstermesi.

Life on Mars'ın oyuncularına bakınca ilk göze çarpan, Amerikan uyarlamasında Gene Hunt'ı canlandıran Harvey Keitel. Ancak kişisel olarak Philip Glenister'in role daha uyduğunu düşünüyorum. Zira Glenister, Keitel'in mizaha kaçan mimiklerini hiçbir zaman kullanmıyor. 1970'lerde bir amirin olması gerektiği şekilde neredeyse hiç falso vermeden oynuyor. İlk olarak İngiliz versiyonunu izleyenler buradaki oyuncuları daha çok seviyor. Bunun belki de tek istisnası Michael Imperioli. Imperioli'nin Ray Carling yorumu -biraz da senaryoda ona daha çok yer verilmesiyle- orijinalinden daha güzel geliyor.

İsmi bir şarkıdan alan dizinin müziklerinin kötü ya da sıradan olması düşünülemez. *Life on Mars*, Deep Purple'dan The Who'ya, Pink Floyd'dan Rolling Stones'a dönemin ünlü gruplarının şarkılarıyla da seyir zevkini artıran bir dizi.

Life on Mars, BBC tarafından iki sezon çekilse de etkisi oldukça fazla oldu. Önce Amerikalılar neredeyse karakterlere kadar aynı şekilde diziyi uyarladı. Ardından İspanyollar ve Ruslar kendilerine göre bazı değişikliklerle formatı aldılar.

İngiltere'deyse, dizinin son bölümünde seyircinin karşısına çıkan Alex Drake, dizinin bir nevi devamı olan *Ashes to Ashes*'in başkarakteri olup Gene Hunt'la yeni maceralara atıldı.

Üç sezon süren *Ashes to Ashes*, bu sefer 1980'ler İngiltere'sine Londra'dan bakıyordu. Gene Hunt'ın karşısında bu sefer bir kadın dedektif, Alex Drake vardı. Alex de davalar üzerinde çalışırken tıpkı Sam gibi dönüş yollarını ve başına ne geldiğini anlamaya çalışıyordu. Bir yandan da ortalıkta görünmeyen Sam ve Annie'nin akıbetini araştırıyordu. En sonunda bulduklarıysa, hem Sam'in hem de bütün ekibin hikâyesinin tam olarak bittiğini gösterdi.

YAZAR CİNAYETİ

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ

İlyas ÖZTİN

Polis arabası, çakıltaşlarıyla doldurulmuş avluda durdu. Araçtan inen komiser ve Selim, yağmurdan sakınmak için çiftlik evine koşarak girdiler.

Salondaki büyükçe masada çeşitli atıştırmalıklar, içkiler, sigara, meyve suları ve bir sürahi su vardı. Odanın kuytu köşelerine çekilmiş dört gölge birbirlerine karşı eşit mesafede, sessiz ve umarsız oturuyordu. Komiser, eliyle masayı işaret ederek, “Beyler, lütfen,” dedi ve ekledi, “bildiğiniz gibi, bir ay önce, tanınmış polisiye yazarı Asuman Halepli, evinde ölü bulundu. Zehirlenmişti. Geçtiğimiz hafta ise genç polisiye yazarı Hakkı Altın, çalışma odasında ölü bulundu. O da aynı şekilde zehirlenmişti. Peşi sıra gerçekleşen bu iki cinayet arasındaki ilişki bir notla açıklığa kavuştu. Müsaadenizle, Hakkı Altın’ın kitabı arasında bulduğumuz, katil tarafından bırakılmış notu sizlere okumak istiyorum.

Siz polisiye yazarlarının, yaratıcılıktan yoksun, taklit edilmiş, ruhsuz bir kurgu ile çözümlemiş cinayet romanlarını toplayıp yakmak gerek...

Bir sonrakinde görüşmek üzere.

Bir psikopatın ülkedeki polisiye yazarlarını öldürmek için ant içtiğini anlamamıza yetecek bilgiyi içeren bu not üzerine soruşturmamızın yönü değişti. Onu en kısa sürede yakalayacağız. Katil yakalanana kadar sizleri, ülkemizin seçkin polisiye yazarlarını güvenli bir yerde toplama ve koruma fikrimize anlayış gösterdiğiniz için tekrar teşekkür ederim.”

Komiser, pencereden yağmuru seyre dalmış görünen deri ceketli, sakallı adamın yanına yaklaştı, “Mehmet Bey, rica etsem,” dedi ve imzalatmak için yanında getirdiği kalın kitabı uzattı.

Mehmet Üstün, eliyle alnını kaşıdı. “Bir şey sormak istiyorum,” dedi. “Bizi korumak istemenizi anlıyorum fakat bütün yumurtaları aynı sepete koymak sizce ne kadar doğru?”

“Gerekli önlemleri aldık Mehmet Bey; merak etmeyin.”

Bülent Uzun, Selim’e biraz daha dikkatle baktı. “Seni tanıyor muyum?” Cevabı beklemeden, bir aslan edasıyla kükreyerek, “Boş ver!” dedi. “Ne önemi var? Hepimiz buradayız. Bir aptal yüzünden bu eve hapsoldük. Bundan iyi bir öykü çıkardı ya, neyse... Görüyor musun?”

Selim Tarık anlamamıştı. Boşluğa, Bülent Uzun’un baktığı yöne çevirdi başını.

Bülent Uzun, başıyla Mehmet Üstün’ü işaret etti. “Keyfine diyecek yok. Nasıl da kasılıyor.”

“Mehmet Bey mi?” diye sordu Selim.

“Kurguladığı karakterden çıkamadı. Evin içinde bile deri ceketle dolaşıyor. Yaz kış sırtında; öldüğünde üzerinde o ceket olacak.” Öfkeli bakışlarını Selim’e çevirdi. “En büyük hatam ne oldu, biliyor musun? Onca yıl aç karna içtim. Lanet olsun fakirliğe. İçkiye ve yiyeceğe aynı anda para veremediğim günleri hatırlıyorum. Fakir olduğum günleri... Sen de fakirler gibi bakıyorsun... Gözlerinde fakirlere özgü korku var. Yoksa öyle misin? Eğer öyleysen yanıma oturmanı istemem. Yo, seninle ilgili değil. Benim derdim fakirlikle. Anlıyor musun?” İçkisinden bir yudum aldıktan sonra devam etti: “Geçen hafta sevgilim beni terk edeceğini söyledi. Kibirliymişim! ‘Bilmiyor muydun?’ dedim. ‘Yazarım ben!’ Kendimden başka herkesi küçük görüyormuşum. ‘Madem beni beğenmiyorsun, git kendin gibi zeki bir kadın bul!’ dedi. Dünyada öyle bir kadın olmadığını söyledim. Ne dedi biliyor musun? Hiçbir şey. Gülmeye başladı. O gece ayrılık fikrini erteledi sanırım.

Kadınlar, erkeğin beynini gösteren aynalar gibidir. Lunaparktaki şu aynalar gibi. Onlara bakar ve gerçekte kim olduğunu görürsün. Beyefendi mi yoksa bir sapık mı? Ya da çarpıklığı...

Senin bir aynan var mı? Olsa ne fark eder?
Buradayız birkaç gün, belki bir ay!”

Selim Tarık, arkasına dönünce Şükrü Gür-gen'i gördü.

“Bu işte bir tuhaflık var,” dedi yazar. İçki-sini yudumlayıp devam etti. “Halk, tanınmış insanların peş peşe ölmesinden hoşlanmaz. Oysa kendileri her gün gruplar halinde ölüyor. İş kazaları, ihmaller ve daha birçok şekilde can veriyorlar ama yine de bu ölümler onları hare-kete geçirmiyor. Kendilerini güvende zannedi-yorlar... Sen, hiç hapse girdin mi?”

“Hayır.”

“Ben girdim, iki kez.”

“Öyle mi? Ne suç işlediniz?”

“Düşünce suçu. Ne olduğunu bilir misin? Sa-kın evet deme! Çünkü öyle bir suç yok! Kafana kafes geçirip sergilemelerinden farksızdır.”

“Yazmaktan neden vazgeçtiniz?”

“Neden yazayım? Bu çağda kurgu yapmaya gerek var mı? Televizyonu aç, haberleri izle. Gerçek hayatın içinde öyle büyük vahşet var ki ötesine geçemezsin. İnsanlar, aklıma gelmeye-cek şekilde birbirlerini öldürmeye başladılar. Hayal gücüm olanlara yetişemiyor. Ben de bıraktım. Şu halimize bak, birbirinden nefret eden insanlara dönüştük.”

Fikret Tezcan'ın yüzü solgundu. Gömleği-nin yakasını açtı. “Sence neden yapıyor?” diye sordu.

“Bilmem.”

“Haydi oradan, yazar değil misin? Bir fikrin olmalı!”

“Psikolojik sorunları olan bir okuyucu olabi-lir.”

“Saf olma, hiçbir okur kitaplar yüzünden delirmez. Onları delirten başka şeyler vardır. Ekonomi, trafik, fatura kuyruğu, kadınlar...” Durakladı, elindeki bardağa baktı. “Bende inti-har eğilimi var,” dedi. “Birkaç gün önce küvete girip hayatımı kanalizasyona göndermeyi dene-yecektim ama olmadı.”

“Neden?”

“Sular kesikti. İnanabiliyor musun? Sular idaresi bir intiharı daha önledi. İstanbul'da istediğin zaman intihar edemezsin. Önce duyurulara bakman gerek. Evden çıkıp köprüye gidene kadar vazgeçersin. İçerisi biraz sıcak mı oldu ne?”

Fikret Tezcan, gömleğinden bir düğme daha açtı. “İki cinayette de zehir kullanılmış; zehir üzerine gitmeliler. Sadece planlı cinayetlerde

zehir kullanılır. Bir zehri doğru zamanda ve doğru yerde kullanmasını bilmek gerek. Her-kes beceremez. Lanet olsun, şimdiden uyukum geldi... Ne diyordum, zehir, zeki bir orospu çocuğunun işi...”

Bir saat sonra, yemek, içki ve sigara ardından Bülent Uzun şömüne karşısında, Şükrü Gür-gen ve Fikret Tezcan büyük kanepede uykuya dalmışlardı.

Selim Tarık, elinde bir bardak su, pencereden bakıyordu. Deri ceketinin kokusundan Meh-met Üstün'ün yanına geldiğini anladı. Mehmet Üstün, tüm gece yaptığı gibi bir süre sessizliğini korudu. Sanki odada tek başınaymış, uzak bir yerdeymiş gibiydi; gözlerinde çakan şimşekler kendi dağlarının zirvesini aydınlatıyordu.

“Sana daha önce söylemek istedim fakat fırsatım olmadı. Yazdığın öyküleri okudum. Çok iyiler.”

Selim Tarık, başını çevirdi. Bugüne kadar bir yazardan duyduğu ilk güzel sözlerdi.

“Fakat anlamadığım bir şey var. Senin gibi genç ve yetenekli bir yazar, neden bu işlere girişir, neden cinayet işler?”

“Nasıl anladınız?” Şaşırmış görünmüyordu Selim.

“Bir yazar çok okunuyorsa nedeni vardır, genç adam. Okuyucu iyi yazarı bilir. İyi yazar da kurguyu oluşturan, muamma çözebilen bir yapboz ustasıdır. Yapbozun eksik parçası bu gece tamamlandı.

Annenin sürü içinde yavrusunu tanıması gibi yazarlar da kurgudaki katili tanırlar. Görmek gibidir; nasıl olduğunu bilmezsin ama görürsün. Son cinayetten sonra bıraktığın not çok oku-nanlar listesinden cinayetler olacağına herkesi inandırdı. Bizi korumak için bir araya getirecek-lerini biliyordun. Polis seni buraya kendi eliyle getirdi. Onlar katili dışarıda arıyorlardı; bir yazardan şüphelenmek asla akıllarına gelmedi. Tek tek peşimize düşmek yerine bizi buraya top-ladın. Bizimle baş başa kalabilmek ve bir gecede geriye kalan polise yazarları ortadan kaldır-mak için bu planı uyguladın. Ama neden?”

“Kötü yazıyorlar. Oldukları yeri hak etmi-yorlar. Hepsi ilgi görüyor fakat yazdıkları şeyler berbat! Yeni yazarların önünü kapatıyorlar.” Uyur görünen yazarlara küçümseyerek baktı, “Zavallılar... Hiçbiri öngöremedi. Bu gece onla-rın ölümü, yazar olmadıklarının kanıtı olarak tarihe geçecek. İyi polise yazarları olsalardı gerçeği görebilirlerdi ve başlarına bu gelmezdi. Kurguyu çözemediler. Ama siz çözdünüz! Bütün

gece şu mükellef sofradan hiçbir şey yemediniz, içmediniz. Nasıl anladınız?”

Mehmet Üstün, uyuyor gibi görünen ölü yazarlara baktı.

“Zehirle öldürülmüş iki yazardan sonra daha dikkatli olmalıydım. Katilin sen olduğunu anladığım zaman bir şey dikkatimi çekti. Masadaki yiyecek ve içecekler senden önce eve getirilmişti. Bir suç ortağın olması düşük ihtimal; dolayısıyla zehri yanında getirmekten başka seçeneğin yoktu. Nasıl yaptın, bilemiyorum ama bir şekilde, bize fark ettirmeden masadaki yiyecek ve içecekleri zehirledin. Hiçbir şey yiyip içmediğini fark edince... Derken az evvel bir bardak su koydun kendine. İçinde zehir olmayan tek şey sürahideki suydur, değil mi?”

Selim gene cevap vermedi. Bir süre sessiz kaldıktan sonra, devam etti Mehmet Üstün:

“Bu cinayetlere değer miydi? Varsın onlar öyle yazsınlar, iyi ya da kötü, az ya da çok okunan bir yazar olmak neyi değiştirir? Mesele yazmak değil mi?”

“Birisi, bir şey yapmalıydı. Yüzyılda bir de olsa bir şey... Yazarların kendi içinde halletmesi gerekiyordu. Öyle de oldu.”

“Bundan kurtulamayacağını biliyorsun, değil mi?”

“Biliyorum, önümde iki ihtimal var. Yakaladıysam ömür boyu hapis yatar, içeride yazmaya devam ederim. Ama bu saatten sonra çok tanınmış bir yazar olarak tarihe geçeceğim. Dünya adımı bilecek. Bütün ülke sabah haberlerinde beni görüp tanıyacak. Siz de iyi bilirsiniz, katili kimin yakaladığını herkes unuttur fakat katili kimse unutmaz...”

“Ya diğer ihtimal?”

“Kaçarım...”

“İkinci ihtimalin olmasını hiç istemedim. Başından beri yakalanmak istiyordun. Buna değer miydi? Yeteneğin vardı.”

“Konu yetenek değil. Kötüleri iyilerden ayıklamak...”

“Peki, şimdi ne olacak?”

“Bekleyip göreceğiz,” dedi Selim, ardından şömineye doğru yürüdü ve koltuğa oturup arkasına yaslandı.

Mehmet Üstün, masaya yaklaştı, masadaki sürahide bir bardak su doldurup içmeye başladı.

“Mehmet Bey,” dedi Selim Tarık. Sesi titriyor, adeta konuşmakta zorlanıyordu. “Polisler, bir saat içinde bulacakları bir başka notla katilin salondaki yazarlardan birisi olduğunu öğrenecekler. Fakat onu asla yakalayamayacaklar. Siz katilin kim olduğunu anladınız ama bir konuda yanıldınız. Suya da...”

Selim Tarık sustu ve gözkapaklarının altından başlayan soğuk uykuya daldı...

Kristal bardak, Mehmet Üstün’ün elinden kayıp gitti ve yerde sayısız parçaya ayrıldı. Derken Mehmet Üstün, şömineye fırlayan kısl bir hayaletin üzerine gelişini gördü. Gözleri kapalı yerde yatıyor, salona giren insanların ayak seslerini işitiyordu. Sadece ölüp ölmediğinden emin olamıyordu...

“Bir cinayetin yaklaşımakta olduğunu hissedebiliyordum...”

1880 yılı, Londra’nın yoğun sisli, tekinsiz sokakları... Kurbanlarının parçaladığı bedenleriyle sanatsal çalışmalar yaratan bir seri katil, yarattığı korku dalgasından beslenerek büyüyor. Bu tek kişilik gösteriyi izleyen her Londralı sıradaki kurbanın kendisi olabileceğinin bilincindedir.

Tiyatro salonlarının ve sanatçıların merkezinde olduğu, Karl Marx, Oscar Wilde, Friedrich Nietzsche gibi tarihi kişiliklerin cinayet şüphelisi olarak kurguya katıldıkları *Cinayet Sanatı* cinayet ile sanat, yaşam ile ölüm arasında mekik dokuyor.

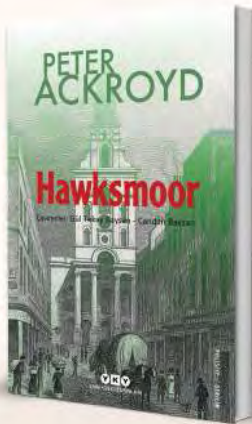
Cinayet Sanatı

Peter Ackroyd

Çeviren: Burçin Karamercan

Polisiye/Gerilim, 240 s.

YAZARIN YKY’DEKİ DİĞER KİTABI

Hawksmoor

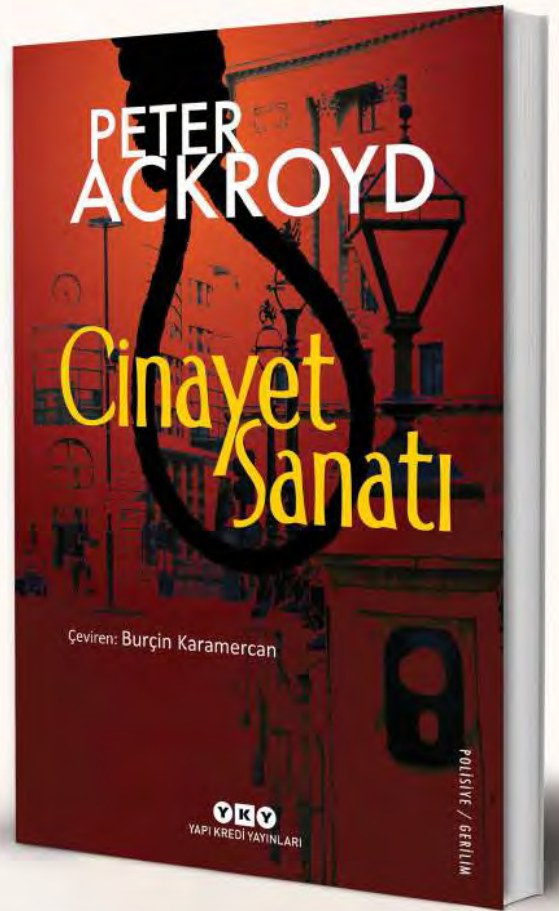
Peter Ackroyd

Çeviren: Candan Baysan,

Gül Tekay Baysan

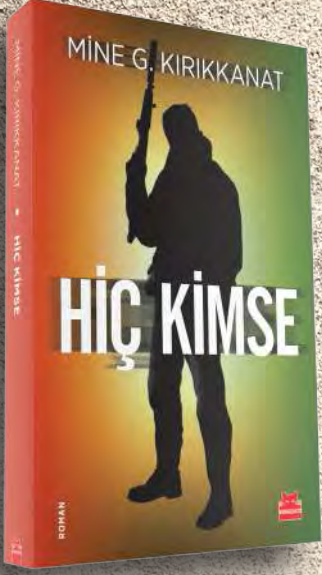
Polisiye-Gerilim, 267 s.

2. Baskı

İngiliz dilinin en heyecan verici ve kendine has yazarlarından Peter Ackroyd, Cinayet Sanatı ile belki de yüz yıl boyunca okunacak bir eser ortaya koyuyor.

SİYASİ OLAYLARA POLİSİYE BİR BAKIŞ

MİNE G. KIRIKKANAT
HIÇ KİMSE

Paris'te suikasta kurban giden PKK militanı üç kadının üzeri kapatılan hikâyesi... Soluk soluğa bir polisiye.

TİMUR SOYKAN
LİSTE

Bir cinayetin peşinde, gün yüzüne çıkan MİT, Cemaat ve İktidar arasındaki güç ilişkileri.

ELÇİN POYRAZLAR
KARA MUSKA

Selin Uygur'ın İstanbul'da geçen ikinci macerası devlet, polis ve medyanın dahil olduğu tehlikeli oyunlara ışık tutuyor.

DERVİŞ ŞENTEKİN
**BEŞ PARASIZDIM
VE KADIN ÇOK
GÜZELDİ.**

Derviş Şentekin'in ilk romanı *Beş Parasızdım ve Kadın Çok Güzeldi*, klasik polisiye romanlarının ötesine geçiyor.

DERVİŞ ŞENTEKİN
**BEŞ PARASIZDIM
VE KATİLİMİ
ARİYORDUM.**

Sadece polisiye meraklılarının değil, tüm kitapseverlerin okuması gereken bir kitap.

SADIK YEMNİ
KAYIP KEDİ

Kayıp Kedi, gizem, bilimkurgu, korku, fantastik ve polisiye türünün ustası Sadık Yemni'den merak uyandıran ve soluk soluğa okunacak bir polisiye.

